

หนังสือเรียนสาระความรู้พื้นฐาน รายวิชาเลือก ภาษาไทยเพิ่มเติม 1

รหัสวิชา พท23003
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษามัธยมศึกษา พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ห้ามจำหน่าย

หนังสือเรียนเล่มนี้จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
ลิขสิทธิ์เป็นของสำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาเลือก วิชาภาษาไทยเพิ่มเติม 1 รหัสวิชา พท23003 ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ ซึ่งเป็นไปตามหลักการปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีสติปัญญา มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องใช้หนังสือเรียนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา หนังสือเล่มนี้ได้ประมวลสาระความรู้ กิจกรรมเสริมทักษะ แบบวัดประเมินผลการเรียนรู้ไว้อย่างครบถ้วน โดยองค์ความรู้ได้นำกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ นำรายละเอียดเนื้อหาสาระมาเรียบเรียงอย่างมีมาตรฐานของการจัดทำหนังสือเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านเข้าใจง่ายและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้อย่างสะดวก

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยเพิ่มเติม 1 รหัสวิชา พท23003 เล่มนี้จะเป็นสื่อที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อให้ผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทุกประการ

คณะผู้จัดทำ
สำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
คำแนะนำการใช้หนังสือเรียน.....	ง
คำอธิบายรายวิชา	จ
บทที่ 1 ความรู้พื้นฐานทางภาษา	1
- เสียงในภาษา.....	3
- การสร้างคำตามหลักเกณฑ์ของภาษาการเขียนตัวเลขไทย.....	8
- การอ่านตามหลักเกณฑ์ทางบริบท และมารยาทในการอ่าน.....	23
- หลักเกณฑ์และมารยาทในการฟัง.....	33
- หลักเกณฑ์พิจารณาคุณค่าของหนังสือ.....	40
บทที่ 2 พัฒนาทักษะทางภาษา.....	43
- ชนิดของคำและหน้าที่ของคำ.....	46
- การใช้พจนานุกรม ปทานุกรม และสารานุกรม.....	55
- การอ่านในใจ การอ่านออกเสียงคำประพันธ์และวิเคราะห์คุณค่าทางด้านภาษาและสังคม.....	60
- การเขียนอธิบายและมารยาทในการเขียน.....	72
- การย่อความจากการอ่าน.....	77
- หลักและวิธีการแต่งบทร้อยกรอง.....	80
บทที่ 3 ภาษาในการสื่อสาร.....	100
- องค์ประกอบของประโยคเพื่อการสื่อสาร.....	102
- ระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร.....	107
- การพูดนำเสนอความรู้ ความคิด.....	112

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 วรรณคดีและวรรณกรรม.....	121
- บทร้อยกรอง.....	123
- สารคดี.....	139
- เรื่องสั้น.....	144
- วรรณคดี.....	150
- ชีวประวัติ.....	154
- บทความ.....	155
- นิทาน.....	162
- นิราศ.....	164
- บทละคร.....	165
- นวนิยาย.....	169
- สุภาษิต.....	175
บรรณานุกรม	180
คณะผู้จัดทำ	182
คณะบรรณาธิการ/ปรับปรุงแก้ไข	183

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนสาระความรู้พื้นฐาน รายวิชาภาษาไทยเพิ่มเติม1 (พท23003) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหนังสือเรียนที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้เรียนที่เป็นนักเรียนนอกกระบวนการในการศึกษาหนังสือเรียนสาระความรู้พื้นฐาน รายวิชาภาษาไทยเพิ่มเติม1 ผู้เรียนควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาให้เข้าใจในมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และขอบข่ายเนื้อหา
2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียด และทำกิจกรรมตามที่กำหนด ทำแบบฝึกหัดเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ และศึกษาเรื่องต่อไป
3. ปฏิบัติกิจกรรมให้ครบทุกบท เพื่อเป็นการสรุปความรู้ความเข้าใจของ เนื้อหาในเรื่องนั้น ๆ อีกครั้ง ผู้เรียนสามารถนำไปตรวจสอบกับครู และเพื่อน ๆ ที่ร่วมเรียนในรายวิชาและระดับเดียวกันได้
4. แบบเรียนเล่มนี้มี 4 บท คือ
 - บทที่ 1 ความรู้พื้นฐานทางภาษา
 - บทที่ 2 พัฒนาทักษะทางภาษา
 - บทที่ 3 ภาษาในการสื่อสาร
 - บทที่ 4 วรรณคดีและวรรณกรรม

รายละเอียดรายวิชา

1. คำอธิบายรายวิชา

เสียงในภาษาไทย การสร้างคำตามหลักเกณฑ์ของภาษาการเขียนตัวเลขไทย การอ่านตามหลักเกณฑ์ทางบริบท และมารยาทในการอ่าน หลักเกณฑ์และมารยาทในการฟัง หลักเกณฑ์พิจารณาคุณค่าของหนังสือ คือความรู้พื้นฐานทางภาษา และการพัฒนาทักษะทางภาษานั้นต้องวิเคราะห์ชนิดของคำและหน้าที่ของคำ การใช้พจนานุกรม ปทานุกรม และสารานุกรม การอ่านในใจ การอ่านออกเสียงคำประพันธ์และวิเคราะห์คุณค่าทางด้านภาษาและสังคม การเขียนอธิบายและมารยาทในการเขียน การย่อความจากการอ่าน หลักและวิธีการแต่งบทร้อยกรอง สำหรับภาษาในการสื่อสารจะรวมถึงองค์ประกอบของประโยคเพื่อการสื่อสาร ระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร การพูดนำเสนอความรู้ ความคิด และความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม บทร้อยกรอง สารคดี เรื่องสั้น วรรณคดี ชีวประวัติ บทความ นิทาน นิราศ บทละคร นวนิยายและสุภาษิต

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะเสียงในภาษาไทย
2. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างคำในภาษาไทย
3. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค
4. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้พจนานุกรมและเรียงคำตามพจนานุกรมได้ถูกต้อง
5. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพูดในโอกาสต่างๆได้ตรงตามวัตถุประสงค์และสามารถพูดรายงานจากการศึกษาค้นคว้า
6. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องวรรณคดีและวรรณกรรมและสรุปข้อคิดจากการอ่านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. รายชื่อบทเรียน

- บทที่ 1 ความรู้พื้นฐานทางภาษา
- บทที่ 2 พัฒนาทักษะทางภาษา
- บทที่ 3 ภาษาในการสื่อสาร
- บทที่ 4 วรรณคดีและวรรณกรรม

แผนการเรียนรู้ประจำบท

บทที่ 1 ความรู้พื้นฐานทางภาษา

สาระสำคัญ

ความรู้พื้นฐานทางภาษาประกอบด้วยเสียงในภาษา การสร้างคำในภาษาไทย หลักเกณฑ์ทางภาษามารยาทในการอ่านและการฟัง และหลักเกณฑ์พิจารณาคุณค่าของหนังสือ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายลักษณะเสียงในภาษาไทยได้
2. สามารถสร้างคำตามหลักเกณฑ์ของภาษาการเขียนตัวเลขไทย
3. สามารถอ่านตามหลักเกณฑ์ทางภาษาบริบทและมารยาทในการอ่าน
4. อธิบายหลักเกณฑ์และมารยาทในการฟัง
5. อธิบายหลักเกณฑ์พิจารณาคุณค่าของหนังสือ มีนิสัยรักการอ่าน

ขอบข่ายเนื้อหา

1. เสียงในภาษาไทย
2. การสร้างคำตามหลักเกณฑ์ของภาษาการเขียนตัวเลขไทย
3. การอ่านตามหลักเกณฑ์ทางภาษาบริบทและมารยาทในการอ่าน
4. หลักเกณฑ์และมารยาทในการฟัง
5. หลักเกณฑ์พิจารณาคุณค่าของหนังสือ

วัตถุประสงค์

1. อธิบายลักษณะเสียงในภาษาไทย
2. สร้างคำในภาษาไทย

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดสภาพความต้องการในการเรียนรู้

- ครูชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในบทที่ 1 หัวเรื่องความรู้พื้นฐานทางภาษา
- ครูพูดคุยกับนักศึกษา สอบถาม เกี่ยวกับการใช้ภาษาในการดำรงชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับการ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสวงหาข้อมูล และการจัดการเรียนรู้

- ครูผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาตามหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยเพิ่มเติมในหัวเรื่อง 5 หัวเรื่อง ดังนี้
 1. เสียงในภาษาไทย
 2. การสร้างคำตามหลักเกณฑ์ของภาษาการเขียนตัวเลขไทย
 3. การอ่านตามหลักเกณฑ์ทางภาษาบริบทและมารยาทในการอ่าน
 4. หลักเกณฑ์และมารยาทในการฟัง
 5. หลักเกณฑ์พิจารณาคุณค่าของหนังสือ

ขั้นที่ 3 ขั้นการปฏิบัติและการนำไปประยุกต์ใช้

ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมตามหัวเรื่องที่กำหนดและทำกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหัวเรื่องทั้ง 5 หัวเรื่อง โดยวิธีกระบวนการกลุ่มโดยครูให้โจทย์ตามแบบฝึกหัดที่กำหนดให้ในแต่ละบท แล้วรวบรวมความคิดและแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มและสรุปผลลงในกระดาษาบรูฟ และส่งตัวแทนออกมานำเสนอ หน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- ครูและนักศึกษาทบทวนเนื้อหาในบทที่ 1 หัวเรื่อง ความรู้พื้นฐานทางภาษา โดยครูเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามเพื่อความเข้าใจให้ตรงกัน

สื่อประกอบการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการเรียนรู้ รายวิชา พท23003 ภาษาไทยเพิ่มเติม1
2. Internet / แหล่งเรียนรู้ของ กศน.ตำบล
3. แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม
4. กระดาษาบรูฟ ปากกาเมจิก
5. กระดาษา A4
6. กระดานไวท์บอร์ด ปากกาไวท์บอร์ด

ประเมินผล

- แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่มในการทำกิจกรรมใบงานที่กำหนด
- สังเกตการมีส่วนร่วม
- ทำแบบทดสอบหลังหัวเรื่องทั้ง 5 หัวเรื่องที่กำหนด

1. เสียงในภาษาไทย

เสียง หมายถึง เสียงที่มนุษย์เปล่งออกมาเพื่อสื่อความหมายระหว่างมนุษย์ เสียงที่ใช้สื่อความหมายในภาษาไทยจำแนกเป็น 3 ประเภท คือ เสียงสระ(เสียงแท้) เสียงพยัญชนะ(เสียงแปร) เสียงวรรณยุกต์(เสียงดนตรี)

1. เสียงสระ คือเสียงที่เปล่งออกมาโดยตรงจากปอด ไม่ถูกอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งกักไว้ในช่องปาก เสียงสระในภาษาไทย มี 21 รูป 32 เสียง หากแบ่งตามตำราไทยแต่เดิมจะแบ่งสระออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1.1 **สระเดี่ยว** (สระแท้) มี 18 เสียงคือ อะ อา อิ อี อื อุ เอ แอ โอะ โอ เอาะ ออ เอาะ เออ

1.2 **สระประสม** (สระประสม) มี 6 เสียง คือ เอียะ เอีย อำวะ อำ เอื้อะ เอื้อ (ปัจจุบันนับเป็น 3 พยางค์ ได้แก่ เอีย อำ เอื้อ)

1.3 **สระเกิน** (ปัจจุบันไม่นับเป็นสระเนื่องจากมีเสียงพยัญชนะต้น(ฤ ฦ ฦ ฎ) และมีเสียงตัวสะกด (อำ ไอ โอ เอา)

➤ **วิธีการใช้สระ** แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. **สระคงรูป** คือคำที่ออกเสียงสระใดก็ใช้รูปสระนั้น เช่น ปราม(ปร+อา+ม) กิน(ก+อิ+น)

2. **สระลดรูป** คือคำที่ไม่ปรากฏรูปสระ

2.1 สระอะ ลดรูป คือไม่ประวิสรรชนีย์(อะ) ในพยางค์ที่ออกเสียง อะ เช่น ธ ณ ฉลาด

2.2 สระโอะ ลดรูป คือการตัดรูปสระโอะออก แต่คงไว้ตัวพยัญชนะและตัวสะกด เช่น พบ (พ+โอะ+บ) สน(ส+โอะ+น) กบ(ก+โอะ+บ) กต(ก+โอะ+ด)

2.3 สระเอาะ ลดรูป คือตัดรูปเดิมออก ใช้ตัว อ กับไม้ไต่คู้ เช่น ล้อก(ล+เอาะ+ก)

2.4 สระออ ลดรูป คือตัดตัว อ ออกแต่ยังอ่านออกเสียงเหมือนมี อ อยู่ด้วย เช่น บ กร

2.5 สระเออ ลดรูป คือตัดตัว อ ออกในพยางค์ที่มีตัวสะกดในแม่เกย เช่น เขย(ข+เออ+ย)

2.6 สระอัว ลดรูป คือ ตัดไม้หันอากาศไว้ ตัวเดียวในพยางค์ที่มีตัวสะกด เช่น กวด

3. **สระเปลี่ยนรูป** คือเปลี่ยนรูปไปเป็นอย่างอื่น

3.1 สระ อะ เช่น กัน วัย จัด รัก วรรณ อรรถ กรรม ธรรม

3.2 สระ เอะ แอะ เช่น เช่น เห็น(ห+เอะ+น) เก็บ(ก+เอะ+บ)

3.3 สระ เออ เช่น เดิน (ด+เออ+น) เพลิน (พล+เออ+น) เติบ(ต+เออ+บ)

2. เสียงพยัญชนะ คือเสียงที่เปล่งออกมาแล้วถูกสกัดกั้นโดยอวัยวะส่วนหนึ่งทำให้เสียงต่างกันไปตามอวัยวะที่มาสกัดกั้น เสียงพยัญชนะในภาษาไทยมี 44 รูป 21 เสียง และสามารถจำแนกตามวิธีใช้ได้ 3 ประเภท ดังนี้

2.1 **พยัญชนะกลาง** คือพยัญชนะที่ใช้โดยทั่วไปทั้งภาษาไทย บาลี สันสกฤต มี 21 รูป คือ ก ข ค ง จ ฉ ช ฎ ฏ ท น ป ผ พ ม ย ร ล ว ส ห

2.2 **พยัญชนะเดิม** คือพยัญชนะที่ติดมากับแบบเดิมมีใช้กันในภาษาบาลีสันสกฤตโดยมากมี 13 รูป คือ ฌ ฌ ญ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ฌ ฎ ฬ ศ ษ

2.3 **พยัญชนะเดิม** คือพยัญชนะที่ไทยคิดเพิ่มเติมขึ้นภายหลัง มี 10 รูป ข ค ช ฎ ด บ ผ ฟ อ ฮ

หมายเหตุ รูปพยัญชนะ 44 รูป เป็นพยัญชนะต้นได้ 42 รูป พยัญชนะที่ไม่ใช่คือ ข ค พยัญชนะที่เป็นตัวสะกดไม่ได้ คือ ฌ ฉ ฌ ผ ฌ ห อ ฮ

เสียงพยัญชนะ มี 21 เสียง คือ

	พยัญชนะ 21 เสียง	พยัญชนะ 44 รูป
1.	ก	ก
2.	ค	ข ข ค ค ฌ
3.	ง	ง
4.	จ	จ
5.	ช	ช ฉ ฌ
6.	ซ	ซ ศ ษ ส
7.	ด	ด ฎ
8.	ต	ต ฏ
9.	ท	ท ฑ ฒ ณ ฐ
10.	น	น ฌ

	พยัญชนะ 21 เสียง	พยัญชนะ 44 รูป
11.	บ	บ
12.	ป	ป
13.	ผ	ผ ภ ฝ
14.	ฟ	ฟ ฝ
15.	ม	ม
16.	ย	ย ญ
17.	ร	ร
18.	ล	ล ฬ
19.	ว	ว
20.	ฮ	ฮ ห
21.	อ	อ

➤ การใช้พยัญชนะ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. เสียงพยัญชนะต้นมี 21 เสียง ตามลักษณะของพยัญชนะ เช่น ศาล/ซ/ ข้าง/ค/ กาญจน์/ก/ กราบ/กร/ ขวา/คว/ ทราย/ซ/ สร้าง/ซ/ นาม/น/ หวาย/ว/ หมาย/ม/

2. เสียงพยัญชนะตัวสะกด มี 8 เสียง ตามมาตราตัวสะกดในภาษาไทย 8 แม่ คือ กก กต กบ กง กม กน เกย เกอว

3. **เสียงวรรณยุกต์** คือเสียงที่เปล่งออกมาพร้อมกับเสียงสระ เสียงสูงต่ำตามการสั่นสะเทือนของสายเสียง จึงเรียกว่าเสียงดนตรี มี 4 รูป 5 เสียง

เสียงวรรณยุกต์	รูปวรรณยุกต์	ตัวอย่าง
1. เสียงสามัญ	(ไม่มีรูป)	กิน ตา ง
2. เสียงเอก	'	ข้าว ปาก ศัพท์
3. เสียงโท	ˊ	ชอบ นั่ง ไกล
4. เสียงตรี	ˋ	จ้าว รัก เกียะ
5. เสียงจัตวา	ˊˊ	ฉันทน์ หนังสือ เก

ทบทวนความรู้ : บอกเสียงของพยางค์ในประโยคต่อไปนี้

ประโยค	เสียงวรรณยุกต์				
	สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
หัวล้านได้หัว	-	-	ได้	ล้าน	หัว / หวี
ดินพอกหางหมู	ดิน	-	พอก	-	หาง / หมู
แผ่นดินกลบหน้า	ดิน	แผ่นดิน / กลบ	หน้า	-	-
ฝนตกชุกไหม้ไหม	-	ตก	ชุก	-	ฝน / หมู / ไหม
ชี้ข้างจับตักแตน	แตน	ชี้ / จับ	-	ข้าง / ตัก	-

พยางค์ในภาษาไทย

พยางค์ หมายถึง เสียงที่เปล่งออกครั้งหนึ่ง ๆ โดยเสียงนั้นจะมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ โดยเสียงที่เปล่งออกมา 1 ครั้ง เรียกว่า 1 พยางค์ หรือถ้าเปล่งเสียงออกมา 2 ครั้ง เรียกว่า 2 พยางค์ เช่น

ประวัติศาสตร์ อ่านว่า ประ-หัต-ติ-สาต มีจำนวน 4 พยางค์

สวรรค์ อ่านว่า สะ-หวัน มีจำนวน 2 พยางค์

องค์ประกอบของพยางค์ พยางค์หนึ่งจะประกอบด้วยเสียงอย่างน้อยที่สุด 3 เสียง คือ **เสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์** (บางพยางค์อาจมีเสียงพยัญชนะท้ายเพิ่มอีก 1 เสียง ซึ่งเรียกว่า “ตัวสะกด”) เช่น คำว่า “ ทหาร ” (อ่านว่า ทะ- หาน) ประกอบด้วย

- เสียงพยัญชนะต้น คือ ท.
- เสียงสระ คือ สระอะ (ทะ) และสระอา (หาน)
- เสียงวรรณยุกต์ คือ เสียงสามัญ (ทะ) และเสียงจัตวา (หาน)
- เสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ คือ หาน ซึ่งตรงกับมาตราตัวสะกด แม่ กน

มาตราตัวสะกด

เสียงพยัญชนะในภาษาไทยมี 21 เสียง แต่ทั้ง 21 เสียงนี้ ทำหน้าที่เป็นพยัญชนะท้ายพยางค์ หรือเป็นตัวสะกด ได้เพียง 8 เสียง เท่านั้น ซึ่งเราเรียกพยัญชนะท้ายพยางค์ว่า “**มาตราตัวสะกด**” แบ่งเป็น

1. แม่ ก กา คือ พยางค์ที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ เช่น แม่ ใคร มา
2. แม่ กก คือ พยางค์ที่มีเสียง ก ท้ายพยางค์ เช่น ทุกข์ สุข มรรค
3. แม่ กง คือ พยางค์ที่มีเสียง ง ท้ายพยางค์ เช่น องค์ ปรางค์ ทอง
4. แม่ กด คือ พยางค์ที่มีเสียง ด ท้ายพยางค์ เช่น อาทิตย์ สิทธิ ครูท
5. แม่ กน คือ พยางค์ที่มีเสียง น ท้ายพยางค์ เช่น สถาน การ บริเวณ
6. แม่ กบ คือ พยางค์ที่มีเสียง บ ท้ายพยางค์ เช่น กราบ กราฟ โลก
7. แม่ กม คือ พยางค์ที่มีเสียง ม ท้ายพยางค์ เช่น ขนม กลม อาศรม
8. แม่ เกย คือ พยางค์ที่มีเสียง ย ท้ายพยางค์ เช่น กล้วย ปลาย ผู้ชาย
9. แม่ เกว คือ พยางค์ที่มีเสียง ว ท้ายพยางค์ เช่น แม้ว ไข่เจียว ปืนเกลียว

เป็นที่น่าสังเกตว่า เสียงตัวสะกดอาจจะไม่ตรงกับ รูปของตัวสะกดที่เราออก เสียงก็ได้ค่ะ เช่น

- “ อาทิตย์ ” เขียนด้วย “ ต ” แต่เวลาออกเสียงตัวสะกด จะเป็น “ แม่กต ”
- “ สมโภชน์ ” เขียนด้วย “ ช ” แต่เวลาออกเสียงตัวสะกด จะเป็น “ แม่กต ”
- “ พรรค ” เขียนด้วย “ ค ” แต่เวลาออกเสียงตัวสะกด จะเป็น “ แม่กก ”

ทบทวนความรู้ : บอกเสียงของพยางค์ต่อไปนี้ โดยคำเหล่านี้จะประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และเสียงตัวสะกด ลองทำดูนะคะ

พยางค์	เสียงพยัญชนะต้น	เสียงสระ	เสียงวรรณยุกต์	เสียงตัวสะกด
ฉัน	ฉ	อะ	จัตวา	แม่ กน
รัก	ร	อะ	ตรี	แม่ กก
ประ	ป	อะ	เอก	แม่ ก กา
เทศ	ท	เอ	ตรี	แม่ กต
ไทย	ท	ไ	สามัญ	แม่ เกย

กิจกรรม แบบทดสอบเรื่อง เสียงในภาษาไทย

1. ข้อใดมีเสียงวรรณยุกต์เหมือนคำ “ นัดพบ ” ทุกคำ

- ก. สมคิด มิตรรัก
- ข. ชอกช้า ล้ำลึก
- ค. นกน้อย ร้อยรัก
- ง. มั่นแน่น แล่นเร็ว

2. คำในข้อใดมีเสียงวรรณยุกต์เหมือนกันทุกคำ

- ก. สิ้นค้า น่าซื้อ
- ข. ย่ำแย้ แม่ม้าย
- ค. ต้องการ สานต่อ
- ง. กลบเกลื่อน เลื่อนลอย

3. วรรณยุกต์ในภาษาไทย มี 4 รูป 5 เสียง วรรณยุกต์ทั้ง 5 เสียง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วรรณยุกต์ระดับ และวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ อยากทราบว่าวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ ได้แก่เสียงวรรณยุกต์ใด

- ก. เสียงวรรณยุกต์สามัญ และเสียงวรรณยุกต์เอก
- ข. เสียงวรรณยุกต์เอก และเสียงวรรณยุกต์โท
- ค. เสียงวรรณยุกต์โท และเสียงวรรณยุกต์ตรี
- ง. เสียงวรรณยุกต์ตรี และเสียงวรรณยุกต์จัตวา

4. สำนวนสุภาษิตคำพังเพยข้อใดมีสระประสมมากที่สุด

- ก. พุดไปสองไฟเบี้ย นิงเสียตำลึงทอง
- ข. ดีเรือทั้งไกลน ดีโชนยังไม่ทรงเครื่อง
- ค. ไก่งามเพราะชน คนงามเพราะแต่ง
- ง. ความววยยังไม่หาย ความควายเข้ามาแทรก

5. ข้อใดมีเสียงพยัญชนะเอก โท และตรี อย่างละเท่ากัน

- ก. พ่อว่ามานี้ดีนะ
- ข. อย่าเล่นน้ำร้อนนะจ๊ะ
- ค. พี่ว่าน้องอ้วนตุ้ตะ
- ง. นิดชอบคิดมากก่อนตอบ

6. คำในข้อใดมีเสียงวรรณยุกต์ครบทั้งห้าเสียง

- ก. ชิงกีร์ชาก็แรง
- ข. น้ำพื้งเรือเสือพื้งป่า
- ค. ทรพยในดินสินในน้ำ
- ง. ปลาหมอตายเพราะปาก

แบบฝึกหัด เรื่อง เสียงในภาษาไทย

1. เสียง หมายถึง

.....

.....

.....

2. เสียงที่ใช้สื่อความหมายในภาษาไทย จำแนกออกเป็นได้กี่ประเภท อะไรบ้าง

.....

.....

.....

3. เสียงสระ คือ

.....

.....

.....

4. เสียงพยัญชนะ คือ

.....

.....

.....

5. เสียงวรรณยุกต์ คือ

.....

.....

.....

6. พยางค์ หมายถึง

.....

.....

.....

7. องค์ประกอบของพยางค์ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

8. “มาตราตัวสะกด” แบ่งได้เป็นกี่เสียง อะไรบ้าง

.....

.....

.....

2. การสร้างคำตามหลักเกณฑ์ของภาษาการเขียนตัวเลขไทย

การสร้างคำในภาษาไทย จะเป็นรากฐานของการใช้ภาษาในภาษาไทย โดยการสร้างคำจะมีหลายวิธีสาเหตุที่ต้องมีการสร้างคำ เพราะจะได้มีคำเพียงพอต่อการใช้งาน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจึงทำให้เกิดคำใหม่ๆ การสร้างคำใหม่ตามสภาพแวดล้อม

คำมูล หมายถึง คำคำเดียวที่ไม่ได้ประสมกับคำอื่น ซึ่งคำมูลมีลักษณะดังนี้คือ

1. มีความหมายสมบูรณ์ในตัว
2. มีมาแต่เดิมในทุกภาษา
3. อาจมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ เช่น แม่ กรรม ฉันท เหนือ ว้าย ป้า แดง ดำ แบทเตอร์

สับประรด เป็นต้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำมูล

1. คำมูลในภาษาไทยมักเป็นคำพยางค์เดียวสะกดตรงตัวไม่มีคำควบกล้ำหรือการันต์
2. คำมูลหลายพยางค์ เมื่อออกเป็นแต่ละพยางค์จะไม่มี ความหมาย หรือความหมายไม่เกี่ยวข้อง กับคำมูลนั้น ๆ เลย

การสร้างคำใหม่ มีอยู่ 3 แบบด้วยกันคือ

1. คำซ้ำ
2. คำซ้อน
3. คำประสม

คำซ้ำ

คำซ้ำ คือคำคำเดียวกันนำมากล่าว 2 ครั้ง มีความหมายเน้นหนักหรือบางที่ต่างกันไปหรือคำที่เพิ่มขึ้นโดยออกเสียงให้ต่อเนื่องกัน กับคำเดียวเพียงคำเดียว จึงถือว่าเป็นคำสร้างใหม่ มีความหมายใหม่ทำนองเดียวกับคำซ้อนต่างกันก็แต่เพียงคำซ้ำใช้คำคำเดียวกันซ้อนกันเท่านั้น และเพื่อให้รู้ว่าคำที่กล่าว 2 ครั้งนั้นเป็นคำซ้ำ ไม่ใช่คำเดี่ยวๆ เรียงกัน จึงต้องคิดเครื่องหมายกำกับไว้ ในภาษาไทยใช้ไม้ยมกแทนคำท้ายที่ซ้ำกับคำต้น (ยมก แปลว่าคู่ ไม้ยมกจึงใช้สำหรับคำซ้ำที่มาเป็นคู่ๆ กัน เท่านั้นหาใช้ไม้ยมกแทนคำอื่นๆ ที่มีเสียงเดียวกันทุกคำไปไม่) หากไม่ใช้ไม้ยมกจะทำให้ สันเกตุยากว่า คำใดเป็นคำเดี่ยว คำใดเป็นคำซ้ำ เช่น ขาวนาใส่เสื้อดำดำดำนา หรือพูดพูดไปอย่างนั้นเอง (พูด ไม่ใช่คำซ้ำ)

ลักษณะของคำซ้ำ

1. คำซ้ำที่ซ้ำคำนาม แสดงพหูพจน์ บอกว่านามนั้นมีจำนวนมากกว่าหนึ่ง ได้แก่ เด็กๆ หนูๆ สาวๆ เช่น เห็นเด็กๆ เล่นอยู่ในสนาม มีแต่หนูๆ สาวๆ เดินไปเดินมา
2. คำซ้ำที่ซ้ำคำขยายนาม แสดงพหูพจน์ก็มีเน้นลักษณะก็มี เช่น ฉันทให้เสื้อดีๆ เขาไป เสื้อตัวนี้ยังดีๆ อยู่ มีแต่ปลาเป็นๆ บางทีเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ที่คำต้นด้วยเมื่อต้องการเน้นลักษณะ คำขยายนั่นๆ ดังกล่าวแล้วในเรื่องวรรณยุกต์ ส่วนมากเสียงจะเปลี่ยนเป็นเสียงตรี ดังนี้ ดีดี เก้าเก้า บ้าบ้า ร้ายร้าย ชั่วชั่ว
3. คำซ้ำที่ซ้ำคำขยายนามหรือสรรพนาม แสดงความไม่เจาะจง หากพูดคำเดียวคำเดียวย่อมเป็นการยืนยันเจาะจงแน่นอนลงไป เช่น มะม่วงเล็ก แสดงว่า เล็ก แน่ไม่เป็นอื่น แต่ถ้าหากใช้คำซ้ำว่า ลูกเล็กๆ

แสดงว่าอาจจะไม่เล็กทั้งหมด มีเล็กบ้างใหญ่บ้าง แต่ส่วนมากเห็นแต่ลูกเล็กๆ คำอื่นๆ ก็ทำนองเดียวกัน ดังนั้นที่ซ้ำคำขยาย ได้แก่ แดงๆ เช่น เสื้อสีแดงๆ แสดงว่าไม่แดงทีเดียว แต่มีลักษณะไปทางแดง พอจะเรียกว่า แดงได้หรือกลมๆ เช่น ผลไม้ลูกกลมๆ อาจจะกลมดิก แต่ค่อนข้างไปทางกลมอย่างไ้เป็นต้นก็ได้ที่ซ้ำคำนาม ได้แก่ ผู้ใหญ่ๆ เด็กๆ เช่น พวกเด็กๆ นั่งคนละทางกับพวกผู้ใหญ่ๆ ซึ่งไม่แน่ว่าเป็นพวกเด็กทั้งหมด หรือผู้ใหญ่ทั้งหมด แต่ส่วนมากเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่ หรือดูเป็นผู้ใหญ่ หรือดูเป็นผู้ใหญ่ ที่ซ้ำคำสรรพนาม ได้แก่ เราๆ ท่านๆ เขาๆ เราๆ หมายถึง คนสองฝ่ายแต่ไม่ได้รับรู้แน่ว่าเป็นฝ่ายใด ฝ่ายเดียวกันหรือฝ่ายตรงกันข้าม ที่เป็นคำซ้ำซ้อนกัน 2 คู่ ลักษณะเช่นนี้ก็มี เช่น สวยๆ งามๆ ผิดๆ ถูกๆ ความหมายเจาะจงน้อยกว่า สวยงาม ผิดถูก

4. คำซ้ำที่ซ้ำคำนาม หรือคำบอกจำนวนนับจะแยกความหมายออกเป็นส่วนๆ เมื่อมีคำเป็นข้างหน้า ถ้าใช้คำเดียวกันเป็นเพียงจำนวนครั้งเดียว แต่ถ้าใช้คำซ้ำ นอกจากจะว่าจำนวนนั้นมีมากกว่าหนึ่งแล้ว ยังแยกออกไปเป็นทีละหนึ่งๆ อีกด้วย เช่น ชั่งเป็นกิโลๆ (ชั่งทีละกิโล และมีมากกว่ากิโลหนึ่ง) ตรวจเป็นบ้านๆ ไป (ตรวจทีละบ้าน แต่มีหลายบ้าน) ชื่อเป็นร้อยๆ (ชื่อหลายร้อย แต่ชั่งหรือนับกันทีละร้อย) แตกเป็นเสี่ยงๆ (แตกออกหลายชิ้น แต่ละชิ้นกระจายกระจายกันไป) น่าสังเกตว่า ทำเป็นวันๆ กับ ทำไปวันหนึ่งๆ มีความหมายต่างกันคือ ทำเป็นวันๆ หมายความว่า ทำวันหนึ่งก็ได้ค่าจ้างทีหนึ่ง ทีละ วันๆ ไป ส่วน ทำไปวันๆ คือ ทำงานให้พันๆ ทีละวันๆ ไป

5. คำซ้ำที่ซ้ำบุรพบท หรือคำขยาย ใช้ขยายกริยาบอกความเน้น เมื่อเป็นคำสั่ง ที่ซ้ำคำบุรพบท ได้แก่ เขียนกลางๆ นั่งในๆ เย็บตรงริมๆ หยิบบนๆ วางใต้ๆ ที่ซ้ำคำขยาย ได้แก่ เขียนดีๆ พุดดังๆ เดินเร็วๆ วิ่งช้าๆ

6. คำซ้ำที่ซ้ำจากคำซ้อน 2 คู่ ใช้เป็นคำขยายบอกความเน้น เช่น ออดๆ แอดๆ แสดงว่าป่วยไข้เสมอยิ่งกว่า ออดแอด งอๆ แ่งๆ ดูจะไม่มั่งคั่งยิ่งกว่า งอแง

ข้อควรสังเกต

1. คำที่มีเสียงซ้ำกันบางครั้งไม่ใช่คำซ้ำ ได้แก่ เขาพูดกันไปต่าง ๆ นานา ฉันเห็นเขาจะเจเลย ทั้ง 2 คำนี้เป็นคำมูลสองพยางค์ จะไม่ใช่ไม่ยมก
2. คำที่มีความหมายและหน้าที่ในประโยคต่างกันไม่ใช่คำซ้ำ เช่น
 - เมียกำลังใช้แปรงแปรงผ้าที่กำลังซัก
 - แปรง คำแรกเป็นคำนาม แปรงคำที่สอง เป็นคำกริยา

คำซ้อน

คำซ้อน (บางทีเรียก คำคู่) คือ คำที่มีคำเดียว 2 คำ อันมี ความหมายหรือเสียงคล้ายกันใกล้เคียงกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน ซ้อนเข้าคู่กัน เมื่อซ้อนแล้วจะมีความหมายใหม่เกิดขึ้น หรือมีความหมายและที่ใช้ต่างออกไปบ้าง คำซ้อนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. คำซ้อนเพื่อความหมาย

ข. คำซ้อนเพื่อเสียง

เจตนาในการซ้อนคำก็เพื่อให้ได้คำใหม่ มีความหมายใหม่ ถ้าซ้อนเพื่อความหมาย ก็มุ่งที่ความหมายเป็นสำคัญ ถ้าซ้อนเพื่อเสียง ก็มุ่งที่เสียงเป็นสำคัญ

ก. คำซ้อนเพื่อความหมาย

วิธีสร้างคำซ้อนเพื่อความหมาย

1. นำคำเดียวที่มีความหมายสมบูรณ์ มีที่ใช้ในภาษามาซ้อนเข้าคู่กันคำหนึ่งเป็นคำต้น อีกคำหนึ่งเป็นคำท้าย คำต้นกับคำท้ายมีความหมายคล้ายกัน ใกล้เคียงกัน หรือไปในทำนองเดียวกัน อาจเป็น คำไทยด้วยกัน หรือคำต่างประเทศด้วยกันหรือเป็นคำไทยกับคำต่างประเทศซ้อนกันเข้ากันก็ได้

2. ซ้อนกันแล้วต้องเกิดความหมายใหม่ ซึ่งอาจไม่เปลี่ยนไป จากความหมายเดิมมากนัก หรืออาจเปลี่ยนไปเป็นอันมาก แต่ถึงจะเปลี่ยนความหมายหรือไม่เปลี่ยนอย่างไรก็ตาม ความหมายใหม่น้อยเนื่องกับความหมายเดิม พอเห็นเค้าความหมายได้

ประโยชน์ของคำซ้อนเพื่อความหมาย

1. ทำให้ได้คำใหม่หรือคำที่มีความหมายใหม่ขึ้นในภาษา เช่น คำ แน่น กับ หนา 2 คำ อาจสร้างให้เป็น หนาแน่น แน่นหนา

2. ช่วยแปลความหมายของคำที่นำมาซ้อนกัน คำที่นำมาซ้อนกัน ต้องมีความหมายคล้ายกัน

3. ช่วยทำให้รู้หน้าที่ของคำและความหมายของคำได้สะดวกขึ้น เช่น คำ เขา อาจเป็นได้ทั้งนามและสรรพนาม ความหมายก็ต่างกันไปด้วย ถ้าซ้อนกันเป็น เขาหนั (ดังที่กล่าวว่า จับได้คาหนังคาเขา หรือโนโคลงที่ว่า โศกความวายชีพด้วยเขาหนั) ย่อมรู้ได้ว่า เขา เป็นคำนาม หมายถึงอวัยวะส่วนหนึ่งบนหัวของสัตว์บางชนิด แต่ถ้าซ้อนกันเป็น ของเรา (เช่นที่พูดว่า ถือเขาถือเรา) เช่นนี้ เขาต้องเป็นสรรพนาม หมายถึงผู้ที่เราพูดถึง ถ้าหากว่าใช้คำเดียวๆ

4. ช่วยกำหนดเสียงสูงต่ำให้ได้ และทำให้รู้ความหมายไปได้ พร้อมกัน เช่น น้ำอา หน้าตา หนาแน่น

ลักษณะของคำซ้อนเพื่อความหมายที่เป็นคำไทยซ้อนด้วยกัน

1. ซ้อนแล้วความหมายจะปรากฏอยู่ที่คำต้นหรือคำท้ายตรงตามความหมายนั้นเพียงคำใดคำเดียว อีกคำหนึ่งไม่มีความหมายปรากฏ เช่น ที่ความหมายปรากฏอยู่ที่คำต้น ได้แก่ คอเหนียง (ในความ คอเหนียงแทบหัก) ใจคอ (ในความ ใจคอไม่อยู่กับเนื้อกับตัว) แก้มคาง (ในความ แก้มคางเปื้อนหมด) หัวหู (ในความ หัวหูยุ่ง) ที่ความหมายปรากฏอยู่ที่คำท้าย ได้แก่ หูตา (ในความ หูตาแวววาว) เนื้อตัว (ในความ เนื้อตัวมอมแมม)

2. ความหมายของคำซ้อนปรากฏที่คำใดคำเดียวตรงตามความหมายนั้นๆ เช่นข้อ 1 ต่างกันก็แต่คำที่มาซ้อนเข้าคู่กันเป็นคำตรงกัน ข้ามแทนที่จะมีความหมายเนื่องกับคำตรงกันข้ามนั้นๆ กลับมีความหมายที่คำใดคำเดียวอาจเป็นคำต้นก็ได้คำท้ายก็ได้ ที่ปรากฏที่คำต้น ได้แก่ ผิดชอบ (ในคำ ความรับผิดชอบ) ที่ปรากฏที่คำท้าย ได้แก่ ได้เสีย (เช่น เล่นไฟได้เสียกันคนละหลายๆ)

3. ความหมายของคำซ้อนที่ปรากฏอยู่ที่คำทั้งสอง ทั้งคำต้นและคำท้าย แต่ความหมายต่างกับความหมายของคำเดี่ยวอยู่บ้าง เช่น พี่น้อง หมายถึงผู้ที่อยู่ในวงศ์วานเดียวกันเป็นเชื้อสายเดียวกันใครอายุมากนับเป็นพี่ ใครอายุน้อยนับเป็นน้อง ถ้าใช้คำว่าพี่น้องท้องเดียวกัน จึงถือเป็นผู้ร่วมบิดามารดาเดียวกันลูกหลานก็เช่นกัน มิได้หมายความว่า ลูกและหลาน หรือลูกหรือหลาน เช่น เขาเป็นลูกหลานครู ย่อมหมายถึงผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากครู อาจเป็นลูกหรือหลานหรือเหลน ก็ได้ ไม่ได้ระบุลงไปแน่

4. ความหมายของคำซ้อนปรากฏเด่นอยู่ที่คำใดคำเดียว ส่วนอีกคำหนึ่งถึงจะไม่มี ความหมายปรากฏ แต่ก็ช่วยเน้นความหมายยิ่งขึ้น เช่น เจียบเจียบ เจียบไม่มีความหมาย แต่ช่วยทำให้คำ เจียบเจียบมีความหมายว่า เจียบ มากยิ่งกว่า เจียบ คำเดียวคำเดียวดื้อดึง ก็มีลักษณะ ดื้อ มากกว่า ดื้อดึง ขนาดใครว่าอย่างไรก็ไม่ฟัง จะทำตามใจตนให้ได้คล้ายคลึง มีลักษณะ เหมือน มากกว่า คล้าย

5. ความหมายของคำซ้อนกับคำเดี่ยวต่างกันไป บางคำอาจถึงกับเปลี่ยนไปเป็นคนละความ ที่ใดควรใช้คำเดี่ยว กลับไปใช้คำซ้อนหรือกลับกัน ที่ใดควรใช้คำซ้อนกลับไปใช้คำเดี่ยว เช่นนี้ ความหมายย่อมผิดไป คำซ้อนลักษณะนี้ได้แก่พร้อม กับ พร้อมเพรียง เช่น เด็กมีความพร้อมที่จะเรียน หมายความว่า ประสาทต่างๆ ถึงเวลาจะทำงานได้ครบถ้วน เพราะพร้อม แปลว่า เวลาเดียวกัน ครบครัน ฯลฯ หากใช้ว่าเด็กมีความพร้อมเพรียงที่จะเรียน ต้องหมายความว่ามีความร่วมมือกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเรียน เพราะพร้อมเพรียง มีความหมายเช่นนั้น

6. คำซ้อนที่คำต้นเป็นคำคำเดียวกันแต่คำท้ายต่างกัน ความหมายย่อมต่างกันไป เช่น จัดจ้าน (ปากกล้า ปากจัด) กับ จัดเจน (สันทัด ขำนาญ) เคลือบแคลง (ระแวง สงสัย) กับ เคลือบแฝง (ชวนสงสัยเพราะความจริงไม่กระจ่าง) ชัดชอง (ติดชะงักอยู่ ไม่สะดวก) กับ ชัดขวาง (ทำให้ไม่สะดวกไปไม่ได้ไม่ตลอด)

7. ความหมายของคำซ้อนขยายกว้างออก ไม่ได้จำกัดจำเพาะความหมายของคำเดี่ยว สองคำซ้อนกัน ได้แก่เจ็บไข้ ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงเจ็บเพราะบาดเจ็บหรือฟกช้ำและมีอาการความร้อนสูงเพราะพิษไข้ แต่หมายถึงอาการไม่สบายเพราะสุขภาพไม่ดี

ลักษณะคำซ้อนเพื่อความหมายที่เป็นคำไทยซ้อนกับคำภาษาอื่น

ส่วนมากเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตและเขมร เพื่อประโยชน์ในการแปลความหมายด้วย ในการสร้างคำใหม่ด้วยดังกล่าวแล้ว คำที่มาซ้อนกันจึงต้องมีความหมายคล้ายกันเมื่อซ้อนแล้วความหมายมักไม่เปลี่ยนไป คำซ้อนลักษณะนี้มีดังนี้

1. คำไทยกับคำบาลีสันสกฤต ได้แก่ ชากศพ (ศพ จาก ศว สันสกฤต) รูปร่าง โศกเศร้า ยวดยาน ทรัพย์สิน (ทรัพย์ จาก ทรวัย สันสกฤต) ถิ่นฐาน จิตใจ ทุกข์ยาก

2. คำไทยกับคำเขมร ได้แก่ แสงหา เจียบสงัด เจียบสงบ ถนนหนทาง สะอาดหมดจด ยกเล็ก เด็ดขาด

3. คำภาษาอื่นซ้อนกันเอง

4. คำบาลีกับสันสกฤตซ้อนกันเอง ได้แก่ อิทธิฤทธิ์ (อิทธิ บ. + ฤทธิ์ ส.) รูปพรรณ (รูป บ.ส. + พรรณ จาก วรณ ส.) รูปภาพ (รูป + ภาพ บ.ส.) ยานพาหนะ (ยาน + วาหน บ.ส.) ทรัพย์สมบัติ (ทรวัย ส. + สมบัติ บ.ส.)

5. คำเขมรกับบาลีสันสกฤต ได้แก่ สุขสงบ สรงสนาน เสพียงอาหาร

6. คำเขมรกับเขมร ได้แก่ สะอาดสอาด สนุกสบาย เลิศเลอ สงบเสงี่ยม

ข. คำซ้อนเพื่อเสียง

ด้วยเหตุที่คำซ้อนเพื่อเสียง มุ่งที่เสียงยิ่งกว่าความหมาย คำที่ เข้ามาซ้อนกันจึงอาจจะไม่มีความหมายเลย เช่น โล กับ เล หรือมีความหมายเพียงคำใดคำเดียว เช่น มอมกับम्मม มอม มีความหมายแต่ म्मม ไม่มีความหมาย บางทีแต่ละคำมีความหมาย แต่ความหมาย ไม่เนื่องกับความหมายใหม่เลย เช่น งอแง งอ หมายความว่า คด โค้ง แต่ แแง หมายถึงเสียงร้องของเด็ก ส่วนงอแง หมายความว่า ไม่สู้ เอาใจยาก วิธีการสร้างคำซ้อนเพื่อเสียง จึงต่างกับคำซ้อนเพื่อความหมายดังนี้

วิธีสร้างคำซ้อนเพื่อเสียง

1. นำคำที่เสียงมีที่เกิดระดับเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันซ้อนกันเข้าซ้อนกันแล้ว จะเกิดความหมายใหม่ ซึ่งโดยมากไม่เนื่องกับความหมายของคำเดี่ยวแต่ละคำ แต่ที่มีความหมายเนื่องกันก็มี

สระหน้ากับกลาง

อิ + อะ เช่น จริงจ้ง ชิงช้ง เอะ เอ + อะ อา เช่น เกะกะ เปะปะ เบะปะ เละละ เก้งก้าง เห่งห่ง
แอะ แอ + อะ อา เช่น แกรกกกราก

สระกลางกับกลาง

อี + อะ เช่น ชิงช้ง ตึงต้ง กึงก้ง ตึกตัก ทึกทัก หึงหัก เออะ เออ + อะ อา เช่น เงอะเงะ เทอะทะ ร่อ
ร่า เช่อซ่า เล็กเล็ก เียบยาบ

สระหลังกับกลาง

อุ + อะ อา เช่น ตูต๊ะ ปูปะ กุกัก รุงรัง ปูปับ รุ่งร่า ชุ่มช่าม รุ่มร่าม โอะ โอ + อะ อา เช่น โด่งดั่ง
กระโตกกระตากโคร่งคร่าง โฝงผาง เอาะ ออ + อะ อา เช่น หมองหมาง

2. เสียงของคำที่มาซ้อนกันมีเสียงที่เกิดระดับเดียวกัน ดังกล่าวแล้วในเรื่องเสียงสระ เสียงระดับเดียวกันคือ เสียงที่เกิดเมื่อโคนลิ้นหรือปลายลิ้นกระดกขึ้นได้ระดับเดียวกัน เสียงสระหน้ากับสระหลังที่ถือว่าอยู่ในระดับเดียวกัน ได้แก่ อิ กับ อุ เอะ กับ โอะ แอะ กับ เอาะ แต่คำที่นำมาซ้อนกัน เสียงสระหลังจะเป็นคำตัน เสียงสระหน้าเป็นคำท้าย ที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะเมื่อเวลาออกเสียงลมหายใจจะต้องผ่านจากด้านหลังของปากมาทางด้านหน้า คำที่ซ้อนเพื่อเสียงลักษณะนี้มีดังนี้

อุ อุ + อิ อี เช่น ดุกดิก ยุ่งยึง กรุ่มกริม อุบิบ อู้อี้ บู้บี้ จูจี้ สูสี โอะ โอ + เอาะ เอ เช่น โงกเงก โอนเอน
โย่งเย่ง บึงเบ็ง ใ้อ้อี้ โย้ย้ ใฝฝ เอาะ ออ + แอะ แอ เช่น ง่อเงก จ้องแจ่ง กรอบแกรบ กล่อมเกล่อม อ้อแอ้
งอแง ร่อแร่วอแว ที่เป็นสระผสมก็มี ส่วนมากเป็นสระผสมกับหลัง ดังนี้

สระหน้ากับหน้า

เอีย + ไอ อาย เช่น เรียไร เรียราย เปียงบ้าย เอียงอาย

ไอ + เอีย เช่น ไกล่เกลี้ย ไล่เลี้ย

สระหลังกับหลัง

อ้าว + เอา เช่น ยั่วเย้า มั่วเมา

สระหลังกับหน้า

เอา อาว + ไอ อาย เช่น เมามาย ก้าวกาย

อ้าว + เอีย เช่น อ้าวเอี้ย ย้งเยี้ย กลัวเกลี้ย ต้วมเตี้ยม บ้วนเปี่ยน

3. เสียงของคำที่มาซ้อนกันมีที่เกิดอื่นๆ นอกจากที่กล่าวแล้วคำที่มีตัวสะกด ตัวสะกดคำต้นกับคำท้ายต่างกันก็มี ดังนี้

สระกลางกับหน้า

อะ + เอีย เช่น พับเพียบ ยัดเยียด ฉวัดเฉวียน

สระกลางกับกลาง

เอือ + อา เช่น เจือจาน

สระกลางกับหลัง

อะ + อัว เช่น ผันผวน

สระหน้ากับกลาง

เอีย + อา เช่น เร็ยราด ตะเกียกตะกาย

สระหน้ากับหลัง

เอ + ออ เช่น เร็ร้อน

สระหลังกับกลาง

อัว + อา เช่น ชั่วช้า ลวนลาม

สระหลังกับหน้า

อัว + เอ เช่น รวนเร สรวลเส

เอา + อี เช่น เข้าชี้

สระหลังกับหลัง

โอ + เอา เช่น โง่งเงา

4. คำที่นำมาซ้อนกันมีสระเดียวกันแต่ตัวสะกดต่างกัน มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

ก. ตัวสะกดต่างกันระหว่างแม่ตัวสะกดวรรคเดียวกัน คือระหว่าง แม่ก ก กับ กง แม่กด ก กับ กน และ แม่กบ ก กับ กม ดังนี้

แม่ก ก กับ แม่กง เช่น แจกแจง กักขัง

แม่กด ก กับ แม่กน เช่น อัดอั้น ออดอ้อน เพลิดเพลิน จัดจ้าน คัดค้าน

แม่กบ ก กับ แม่กม เช่น รวบรวม ปราบปราม

ข. ตัวสะกดต่างกันไม่จำกัดวรรค ได้แก่

แม่ก ก กับ แม่กม เช่น ชุกชุม

แม่ก ก กับ แม่กน เช่น แดกแตน ลักลั่น ยกย่อน

แม่ก ก กับ แม่เกย เช่น ทักทาย ยกย่าย หยอกหย้อย

แม่กด ก กับ แม่กง เช่น สอดส่อง

5. คำที่นำมาซ้อนกัน ต่างกันทั้งเสียงสระ และตัวสะกด

แม่กก กับ แม่กง เช่น ยุ่งยาก ยักเยื้อง กระดากเดื่อง

แม่กก กับ แม่กน เช่น รุกราน บุกบัน ลุกน

แม่กก กับ แม่กม เช่น ชะมุกชะมอม

แม่กก กับ แม่เกย เช่น แยกย้าย โยกย้าย ตะเกียกตะกาย

แม่กง กับ แม่เกย เช่น เปียงบาย เอียงอาย มุ่งหมาย

แม่กง กับ แม่กน เช่น คั่งแค้น กะบึงกระบอน

แม่กต กับ แม่กง เช่น ปลดเปลื้อง ตูปัดตูป้อง เริดร้าง ตะขิดตะขวง

แม่กต กับ แม่กน เช่น อิดเอื้อน ลดหล่น

แม่กน กับ แม่กง เช่น เหินห่าง พร้นพริ้ง หม่นหมอง แค้นเคือง

แม่กน กับ แม่กม เช่น รอนแรม ลวนลาม

แม่กบ กับ แม่กม เช่น ควบคุม

แม่กม กับ แม่กง เช่น คลุ้มคลั่ง

แม่กม กับ แม่เกย เช่น ฟุ่มเฟือย ที่ คำท้าย เป็นคำที่ไม่มีเสียงตัวสะกดเลยก็มี เช่น ลบหลู่ ปนเป เชื้อนแซ พั่นเพ หมิ่นเหม่ ลาดเลา หดหู่ เขม็ดแหม่ เตรีดเตร่ โรยรา ตะครันตะครอ หลักทุเล คลุกคลี

6. คำที่ซ้อนกัน มีสระเดียวกันแต่ตัวสะกดคำท้ายกร่อนเสียงหายไป คำเหล่านี้เชื่อว่าคงจะเป็นคำซ้ำ เมื่อเสียงไปลงหนักที่คำต้น เสียงคำท้ายที่ไม่ได้เน้นจึงกร่อนหายไป น่าสังเกตว่าเมื่อตัวสะกด กร่อนหายไป เสียงสูงต่ำจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อชดเชยกับเสียง กร่อนนั้นๆ ได้แก่ จอนจ่อ (จากจอนๆ) งอนหง่อ ร่อยหรือ เลินเล่อ เดินเต่อ เทินถ่อ โยกโย้ ทนโท่ ดนโด่ (ในคำกระดกกระदनโด่) คำซ้อนเพื่อความหมายที่สับสน สับสน แล้วมีความหมายทั้งสองคำ ได้แก่ แน่นหนา กับ หนาแน่น แน่นหนา ความหมายเน้นที่แน่นอย่างไม่หลุดไม่ถอน แน่นหนา คือ แน่นมาก เช่น ใส่กุญแจแน่นหนา คือ ใส่กุญแจเรียบร้อยทุกดอก ไขอย่างไรก็ไม่ออก ส่วนหนาแน่น ความหมายเน้นที่ หนา ซึ่งตรงข้ามกับบาง มักใช้กับผู้คนจำนวนมาก เช่นผู้คนหนาแน่น บ้านช่องหนาแน่น (คือบ้านมีมากหลัง ผู้คนย่อมจะมีมากไปด้วย)

คำซ้อน 4 คำหรือ 6 คำ

คำซ้อนลักษณะนี้ไม่ว่าจะเป็น 4 คำหรือ 6 คำ จะมีสัมผัสกลางคำ ส่วนที่สัมผัสกันนั้น เห็นได้ชัดว่าเพื่อประโยชน์ทางเสียงโดยแท้เพราะความหมายไม่ได้ปรากฏที่นั่น ความหมายของทั้งคำปรากฏที่คำ ต้นกับคำ ท้ายบ้าง หรือปรากฏที่คำข้างหน้า 2 คำบ้าง ส่วนคำข้างท้าย 2 คำ ไม่ปรากฏความหมาย ที่ความหมายปรากฏที่คำต้นและคำท้าย ยากติมีจน (ยากจน) ผลหมากรากไม้ (ผลไม้) ข้าวยาก หมดแพง (ข้าวแพง) เอาใจดูหูใส่ (เอาใจใส่) หัวหายสวายขาด (หัวขาด) ที่ความหมายปรากฏที่คำข้างหน้า 2 คำ เจ็บไข้ได้ป่วย (เจ็บไข้) อดอยาก ปากแห้ง (อดอยาก) เกียวตองหนองยุ่ง (เกียวตอง) ดูหมิ่นถิ่นแคลน (ดูหมิ่น) รูปโฉมโนมพรรณ (รูปโฉม) ที่ไม่ปรากฏความหมายที่คำใดๆ เลยก็มี ต้องถือเป็นเรื่องซ้อน เพื่อเสียงแท้ๆ เช่น อีลุ้ยฉุยฉนอ อีหลุกขลุกลัก อีหรั่งดำฉีก ที่ซ้อน 6 คำ ความหมายอยู่ที่คำต้นกับคำท้าย ได้แก่ อด ตาหลับขับตานอน (อดนอน) แต่ส่วน จิงกักราชาก็แรง มีความหมายทั้ง 6 คำ

คำซ้อน 2 คู่

คำซ้อนลักษณะนี้จะมีคำที่มีคำ 2 คำ ซึ่งอาจเป็นคำซ้อนหรือไม่ใช่คำซ้อนก็ได้ ซ้อนกันอยู่ 2 คู่ด้วยกัน มีลักษณะต่างๆ กัน

1. คำซ้อนสลับ คือคำซ้อน 2 คู่สลับที่กัน คู่แรกแยกเป็นคำที่ 1 กับ 3 คู่ที่ 2 แยกเป็นคำที่ 2 กับ 4 คำที่นำมาซ้อนกันมักเป็นคำตรงกันข้าม ความหมายทั้งคำจึงต่างกับความหมายของคำที่แยกออกที่จะคำไปบ้าง ดังนี้ หน้า ขึ้น ออก ทรม ปากหวานกันเปรี้ยว ผิดชอบชั่วดี หนักนิตเบาหน้อย

2. คำที่ซ้อนกันเป็น 2 คู่เป็นคำประสมไม่ใช่คำซ้อน ซึ่งมีคำที่ 1 กับ 3 เป็นคำเดียวกัน และคำที่ 2 กับ 4 เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันใช้ซ้อนกันอยู่ ความหมายจะเด่น อยู่ที่คำข้างหน้าหรือคำข้างท้าย 2 คำ คำที่ 2 กับ 4 มักเป็นคำนาม ที่เป็นคำกริยาก็มีบ้าง อด หลับ อด นอน (อดนอน ความหมายเด่นอยู่ที่คำท้าย 2 คำ) ผิดหูผิดตา (ผิดตา ความหมายเด่นอยู่ที่คำท้าย) ถูกอกถูกใจ (ถูกใจ ความหมายเด่นอยู่ที่คำท้าย) หน้าอก หน้าใจ (หน้าอก ความหมายเด่นอยู่ที่คำหน้า 2 คำ) หายใจหายคอ (หายใจ ความหมายเด่นอยู่ที่คำหน้า 2 คำ) เป็นทุกข์เป็นร้อน (เป็นทุกข์ ความหมายเด่นอยู่ที่คำหน้า 2 คำ) น่าสังเกตว่าถ้าเป็นเรื่องราวกาย ความหมายเด่นอยู่ที่คำ ออก แต่ถ้าเป็นเรื่องความรู้สึกความหมายอยู่ที่ใจ

3. คำที่ซ้อนกันเป็นคำประสม 2 คู่ คำที่ 2 กับ 4 เป็นคำตรงกันข้าม ส่วนคำที่ 1 กับ 3 เป็นคำเดียวกัน ความหมายของคำซ้อนลักษณะนี้จึงต่างกับความหมายของคำเดี่ยวที่แยกออกไปทีละคำ ดังนี้ มิติมิร้าย หมายความว่า ร้าย (ไม่ใช่ว่ามิติไม่ร้ายเป็นกลางๆ อย่างไม่ได้ไม่เสีย ไม่แพ้ไม่ชนะ) พอดีพอร้าย หมายความว่า ปานกลาง ไม่ดีมากแต่ก็ไม่เลวมาก ไม่มากไม่น้อย หมายความว่า วางตัวพอดี เฉยๆ คำในข้อ 2 กับข้อ 3 อาจถือเป็นคำซ้อนซ้ำ คือคำที่ 1 กับ 3 เป็นคำซ้ำซ้อนสลับคู่กับคำซ้อน ที่เป็นคำที่ 2 กับ 4 แต่ที่จริงข้อ 2 ควรเป็นคำประสมมากกว่าเพราะคำ อด ผิด ถูก หน้า หาย เป็น ฯลฯ ที่เป็นตัวซ้ำได้มาจากคำประสมว่า อดนอน ผิดตา ถูกใจ หน้าอก หายใจ เป็นทุกข์ หรือคำประสม ที่ตรงกันข้าม เช่น มิติ กับมิร้าย ไม่ใช่ว่ากำหนด ขึ้นมาตามชอบใจ

การใช้คำซ้อนเพื่อเสียง

มีใช้แต่เป็นคำวิเศษณ์เสียโดยมาก มีทั้งวิเศษณ์ขยายนามและ ขยายกริยา ที่ใช้เป็นกริยาก็มีบ้าง แต่ที่เป็นคำนามมีน้อยที่ใช้เป็นคำขยายนาม ได้แก่ เกะกะ เงอะงะ รุงรัง ชุ่มช้ำม ที่ใช้เป็นคำขยายกริยา ได้แก่ ยัวเยี้ย งอแงกั้ว ตัวมเตี้ยม อุบอปปิ ที่ใช้เป็นคำกริยา ได้แก่ สูสี เบี่ยงบ่าย ตะเกียกตะกาย ยัวเย้า ที่ใช้เป็นนาม ได้แก่ ผลหมากรากไม้ รูปโฉมโฉมพรรณ

ประโยชน์ของคำซ้อนเพื่อเสียง

1. ทำให้ได้คำใหม่ที่สร้างได้ง่ายกว่าคำซ้อนเพื่อความหมาย
2. ได้คำที่มีเสียงกระแทกกระทั้น เหมาะที่จะใช้ใน การพรรณนาลักษณะให้ได้ใกล้เคียงความจริง ทำให้เห็นจริงเห็นจังยิ่งขึ้น
3. ได้คำที่มีทั้งเสียงและความหมายใหม่ โดยอาศัยคำเดิมที่มีอยู่แล้ว

ข้อควรสังเกต

1. คำซ้อนในภาษาไทยส่วนใหญ่มีเสียงสัมผัสกัน เช่น ซาบซึ้ง ปีนป่าย เฮฮา
2. คำที่มี 2 พยางค์ อาจซ้อนกันกลายเป็นคำซ้อน 4 พยางค์ เช่น เฉลียวฉลาด ตะเกียกตะกาย

คำประสม

คำประสม คือ คำที่มีคำ 2 คำหรือมากกว่านั้นมาประสมกันเข้าเป็นคำใหม่อีกคำหนึ่ง เจตนาในการสร้างคำประสมก็เป็นเช่นเดียวกับคำซ้อน คือให้ได้มีใหม่ใช้ในภาษา

ลักษณะคำประสม

คำประสมที่สร้างมีลักษณะต่างๆ ตามการใช้ แยกได้เป็น 4 ประเภท คือ คำคำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ คำประสมที่ใช้เป็นคำนาม ส่วนมากคำตัวตั้งเป็นคำนาม ที่เป็นคำอื่นก็มีบ้าง คำประสมประเภทนี้ใช้เป็นชื่อสิ่งต่างๆ ที่มีความหมายจำกัดจำเพาะ พอเอ่ยชื่อขึ้นย่อมเป็นที่รับรู้ว่าเป็นชื่อของอะไรหากคำนั้นเป็นที่ยอมรับใช้กันทั่วไปแล้ว

1. คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นวิเศษณ์ ได้แก่

มด+แดง คือ มดชนิดหนึ่งตัวสีแดง ไม่ใช่มดตัวสีแดงทุกๆ ไป อาจเติมต่อเป็น มด+แดง+ไฟ ก็ได้ เป็นการบอกประเภทย่อยของ มดแดง ลงไปอีกทีหนึ่ง

รถ+เร็ว คือ รถไฟฟ้าที่เร็วกว่าธรรมดาเพราะไม่ได้หยุดแวะทุกสถานี

น้ำ+แข็ง คือ น้ำชนิดหนึ่งที่แข็งเป็นก้อนด้วยความเย็นจัดตามธรรมชาติ หรือทำขึ้นที่เราใช้อยู่ทุกวัน หมายถึงน้ำที่แข็งเป็นก้อนด้วยกรรมวิธีอย่างหนึ่ง คำประสมลักษณะนี้มุ่งบอกลักษณะของสิ่งนั้นๆ ยิ่งกว่าอื่น จึงใช้คำขยายเป็นคำวิเศษณ์

2. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นกริยา บางทีมีกรรมมารับด้วย ได้แก่

ไม้+เท้า คือ ไม้สำหรับเท้าเพื่อยันตัว

โต๊ะ+กิน+ข้าว คือ โต๊ะสำหรับกินข้าว

3. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำนามด้วยกัน ได้แก่

เรือน+ต้น+ไม้ คือ เรือนที่ไว้ต้นไม้มิให้โดนแดดมาก

เก้าอี้+ดนตรี คือ การเล่นชิงเก้าอี้มีดนตรีประกอบเป็นสัญญาณ

คน+ไข้ คือ คนที่เจ็บไข้ได้ป่วย อยู่ในความดูแลของแพทย์พยาบาล

แกง+ไก่ คือ แกงเผ็ดที่ใส่ไก่ ไม่ใช่แกงที่ใส่ไก่ทุกๆ ไป

4. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นบุรพบท ได้แก่

คน+กลาง คือ คนที่ไม่เข้าข้างฝ่ายใด คนที่ติดต่อบริเวณผู้ซื้อและผู้ขาย

คน+ใน คือ คนในครอบครัว ในวงการ คนสนิท

เครื่อง+ใน คือ อวัยวะภายในของสัตว์ ซึ่งมักใช้เป็นอาหาร ได้แก่ ตับ ไต ไข่ ของหมู วัว ควาย เป็นต้น

ความ+ใน คือ เรื่องส่วนตัวซึ่งรู้กันในระหว่างคนสนิทกัน 2-3 คน

คน+นอก คือ คนนอกครอบครัว นอกวงการ

ของ+นอก คือ ของไม่แท้ มักใช้หมายถึงทองวิทยาศาสตร์ที่เรียกทองนอก

เมือง+นอก คือ ต่างประเทศ มักหมายถึงยุโรป อเมริกา

คำประสมลักษณะนี้ย่อมมีความหมายทั้งหมดลงในคำคำเดียว

5. คำตัวตั้งที่ไม่ใช่คำนาม และคำขยายก็ไม่จำกัดอาจเป็นเพราะพูดไม่เต็มความ คำนามที่เป็นคำตัวตั้งจึงหายไป กลายเป็นคำกริยาบ้าง คำวิเศษณ์บ้าง เป็นตัวตั้ง ได้แก่

ต้ม+ยำ ต้ม+ส้ม ต้ม+ฆ่า เป็นชื่อแกงแต่ละอย่าง มีลักษณะต่างๆ กัน เดิม น่าจะมีคำ แกง อยู่ด้วย เพราะขณะนี้ยังมีอีกมาก ที่พูดแกงต้มยำ แกงต้มส้ม แกง(ไก่)ต้มฆ่า

เรียง+เบอร์ คือ ใบตรวจเลขสลากกินแบ่งของรัฐบาลที่มีเบอร์เรียงๆ กันไป เดิมคงจะมีคำ ใบ อยู่ด้วย พิมพ์+ติด คือ เครื่องพิมพ์ติด คำ เครื่อง หายไป แต่ที่ยังใช้เครื่อง ด้วยก็มี

สาม+ล้อ คือ รถสามล้อ คำ รถจะหายไปในภายหลังเช่นเดียวกัน

สาม+เกลอ (เครื่องยกตอกกระทะทุ้งลง มีที่ถือสำหรับยกสามที่)

สาม+ง่าม (ไม้หรือเหล็กที่แยกเป็นสามง่าม อวูฐที่มีปลายแหลมเป็นสามแฉก) ฯลฯ

คำประสมที่ใช้เป็นคำคุณศัพท์ คำตัวตั้งอาจเป็นคำนาม คำกริยาหรือ คำวิเศษณ์ ก็ได้ เมื่อประสมแล้วใช้ในความหมายธรรมดาก็ได้ ใช้ในความหมายเชิงอุปมาก็ได้ ส่วนมากใช้เป็นวิเศษณ์ขยายนาม ที่ใช้ขยายกริยาก็มีบ้าง

1. คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นคำคุณศัพท์หรืออื่นๆ เช่น ชั้นต่ำ ขยายนาม เช่น คน เป็น คนชั้นต่ำ ลิ่นวัว ขยายนาม เช่น สตุ เป็น สตุลิ่นวัว สันสูง ขยายนาม เช่น รองเท้า เป็น รองเท้าสันสูง

2. คำตัวตั้งเป็นกริยาและคำขยายเป็นคำนามหรืออื่นๆ เช่น กันเปื้อน ขยายนาม เช่น ผ้า เป็น ผ้ากันเปื้อน วาดเขียน ขยายนาม เช่น ดินสอ กระดาษ เป็น ดินสอวาดเขียนกระดาษวาดเขียน คิดเลข ขยายนาม เช่น เครื่อง เป็น เครื่องคิดเลข (คำนี้จะเครื่องไม่ได้อย่างเครื่องพิมพ์ติด) เผาชน ขยายนาม เช่น ระยะ เป็น ระยะเผาชน คือระยะประชิดตัว กำลังกิน ขยายนาม เช่น มะม่วง เป็นมะม่วงกำลังกิน หรือใช้ กำลังกินกำลังนอน เช่น เด็กวัยกำลังกินกำลังนอน

3. คำตัวตั้งเป็นคำวิเศษณ์และคำขยายเป็นคำนามและอื่นๆ เช่น เขียวน้ำทะเล ใช้ขยาย สี เป็น สีเขียว น้ำทะเล หลายใจ ใช้ขยาย คน เป็น คนหลายใจ มีความมุ่งหมายเชิงอุปมาว่า เปลี่ยนใจ เปลี่ยนคนรักบ่อยๆ สองหัว ใช้ขยาย นก เป็น นกสองหัว มีความหมายเชิงอุปมาว่า คนที่เข้าทั้งสองข้าง

4. คำตัวตั้งเป็นบุรพบทและคำขยายเป็นคำนามหรืออื่นๆ เช่น กลางบ้าน ใช้ขยาย ยา เป็น ยา กลางบ้าน คือ ยาที่ชาวบ้านเชื่อถือกันเอง กลางแปลง ใช้ขยาย โขน หรือ ละคร เป็น โขนกลางแปลง ละคร กลางแปลง คือ โขนหรือละครที่เล่นกลางแปลงในใจ ใช้ขยาย เลข เป็น เลขในใจข้างถนน ใช้ขยาย เด็ก เป็น เด็กข้างถนน คือ เด็กที่ไม่มีพ่อแม่เอาใจใส่นอกครู ใช้ขยาย หัวล้าน เป็น หัวล้านนอกครู ไม่ประพฤติตามแบบ

คำประสมใช้เป็นคำคุณศัพท์หรือคำนาม มีความหมายในเชิงอุปมา ดังนี้

1. คำตัวตั้งเป็นคำนามชื่ออวัยวะของร่างกาย คำขยายเป็นคำนาม กริยา หรือคุณศัพท์ ความหมายของคำที่ประสมแล้วมีอุปมาเปรียบเทียบกับจุดดั่งสิ่งนั้นๆ มีลักษณะหรืออาการอย่างนั้น ที่ใช้เป็นชื่อต้นไม้ไม่มีเป็นอันมาก แสดงว่ามีลักษณะเหมือนสิ่งนั้นๆ ดังนี้

หัว ได้แก่ หัวนอก หัวไม้ หัวเรือใหญ่ หัวหน้า หัวพุ่งหัวมัน หัวแข็ง หัวอ่อน หน้า ได้แก่ หน้าม้า หน้าเป็น หน้าตาย หน้าหนา หน้าบาง

ตา ได้แก่ ตากบ ตากุ้ง ตาไก่ ตาขาว ตาเขียว

ปาก ได้แก่ ปากกา ปากไก่ ปากฉลาม ปากเปิด ปากแข็ง ปากตลาด

ใจ ได้แก่ ใจกว้าง ใจแคบ ใจจิต ใจดำ ใจน้อย ใจใหญ่ ใจเบา ใจเย็น ใจร้อน ใจลอย

2. คำตัวตั้งเป็นคำนามอื่นๆ ที่มีลักษณะอันจะนำมาใช้เป็นอุปมาเปรียบเทียบได้ คำขยายเป็นคำกริยาหรือคำนาม ได้แก่

ลูก มักหมายถึงสิ่งที่มีลักษณะกลมหรือที่มีลักษณะเป็นร่องประกอบกับสิ่งที่ใหญ่กว่าสำคัญกว่า มีคำว่า ลูกกวาด ลูกช่วง ลูกชิ้น ลูกตึง ลูกตุ้ม ลูกบวบ ลูกฟูก ลูกโยน

ลูกคิด ลูกจ้ำง ลูกน้อง ลูกความ ลูกขุน ลูกค้า ลูกช้าง ลูกเลี้ยง ลูกไล่ ลูกวัด

แม่ มักหมายถึง ผู้มีความสำคัญ อาจขนาดหัวหน้างาน ปกครองคนหรือหมายถึง สิ่งสำคัญว่าใหญ่กว่า มีคำว่า แม่งาน แม่ทัพ แม่บ้าน แม่สื่อ แม่เลี้ยง แม่ครัว แม่เมด แม่บท แม่ย่านาง แม่แรง แม่เหล็ก แม่พิมพ์ แม่น้ำ แม่เบี้ย

คำประสมที่ใช้เป็นกริยา ส่วนมากใช้คำกริยาเป็นคำตัวตั้งและคำขยาย แต่ที่ใช้คำอื่นเป็นคำตัวตั้งและคำขยายก็มี ความหมายมักเป็นไปในเชิงอุปมา ดังนี้

1. คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นกรรม มีความหมาย กำหนดใช้เป็นพิเศษ เป็นที่รับรู้กัน คือ

- ยิงปืน (หรือ ยิงธนู ยิงหน้าไม้ ยิง ปืนกล) หมายความว่า ยิงด้วยปืน ด้วยธนู ทำให้ลูกปืนหรือลูกธนูแล่นออกไปโดยแรงด้วยแรงส่ง ไม่ใช่ยิงไปที่ปืน อย่างยิงคน ยิงสัตว์

- ตัดเสื้อ (ตัดกางเกง ตัดกระโปรง) หมายความว่า ตัดผ้าทำเป็นเสื้อกางเกง หรือกระโปรง ไม่ใช่ตัดผ้าที่เย็บเป็นเสื้อแล้ว

- ตัดถนน (ตัดทาง) ทำให้เกิดเป็นทางขึ้น ไม่ใช่ตัดทางหรือตัดถนนที่มีอยู่แล้ว

กริยา + ใจ

กินใจ หมายความว่า แคลงใจ สงสัย ไม่วางใจสนิท

ตั้งใจ " ทำโดยเจตนา จงใจ

ตายใจ " วางใจ เชื่ออย่างไม่สงสัย

นอนใจ " วางใจไม่รีบร้อน

เป็นใจ " สมรู้ร่วมคิด รู้กัน

กริยา + หน้า

หักหน้า " ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้อาย

ไว้หน้า " รักษาเกียรติไว้ให้ ไม่พุดจาให้เป็นทีเสื่อมเสีย

ได้หน้า " ได้รับคำยกย่องชมเชย

เสียหน้า " ได้รับความอับอาย

กริยา + ตัว

ไว้ตัว " ถือตัว ไม่สนิทสนมกับใครง่ายๆ

ออกตัว " พุดถ่อมตัวไว้ก่อน กันถูกตำหนิ

ถือตัว " ไว้ตัว เพราะถือว่าตนเหนือกว่าด้วย ฐานะ ความรู้ ฯลฯ ที่คำขยายเป็นคำนามอื่นๆ ก็มี เช่น วังราว วังรอก เดินแต้ม เดินโต๊ะ

2. คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นคำนามที่เป็นชื่อวัยวะของร่างกาย มีความหมายไปในเชิง อุปมา

3. คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นบุรพบท ได้แก่ กินใจ หมายความว่า แหนงใจ ระแวงสงสัย ไม่สนิทได้ดังเดิมเสมอ " เอาใจใส่ช่วยอยู่ห่างๆ ภายนอก เป็นกลาง " ไม่เข้าข้างใคร

4. คำตัวตั้งเป็นบุรพบท คำขยายเป็นคำนาม ได้แก่ นอกใจ หมายความว่า ประพฤติไม่ซื่อตรง เอาใจไปเพื่อแผ้วผู้อื่นนอกจากคู่ของตน นอกคอก " ประพฤติไม่ตรงตามแบบแผนธรรมเนียม

5. คำตัวตั้งเป็นคำวิเศษณ์ คำขยายเป็นคำนามที่เป็นอวัยวะของร่างกาย

วิเศษณ์ + ใจ

แข็งใจ หมายความว่า ทำใจให้แข็งแรง ไม่ท้อถอยเหน็ดเหนื่อย

อ่อนใจ " ระอา ท้อถอย

น้อยใจ " รู้สึกเสียใจ แค้นใจที่ได้รับผลไม่สมกับที่ลงแรงหรือที่หวัง

วิเศษณ์ + หน้า

น้อยหน้า " ไม่เทียมหน้าคนอื่น

หนักหน้า " ภาระหรือความรับผิดชอบตกอยู่ที่ตน

วิเศษณ์ + มือ

หนักมือ " รุนแรง กำเริบ

แข็งมือ " ตั้งข้อสู้ไม่ลดละ

น่าสังเกตว่าคำประสมลักษณะนี้โดยมากสับหน้าสับหลังกันได้ เช่น

แข็งใจ-ใจแข็ง อ่อนใจ-ใจอ่อน น้อยใจ-ใจน้อย ดีใจ-ใจดี หนักมือ-มือหนัก

แข็งมือ-มือแข็ง (น้อยหน้า กับ หนักหน้า สับไม่ได้ ไม่มีความหมาย)

คำที่สับหน้าสับหลัง สับที่กันเช่นนี้ หน้าทีของคำต่างกันไปด้วย คือ คำที่มีชื่ออวัยวะร่างกายอยู่ข้างท้าย เช่น วิเศษณ์ + ใจ คำนั้นใช้เป็นคำกริยา แต่ถ้าชื่ออวัยวะร่างกายอยู่ต้นคำ เช่น ใจ + วิเศษณ์ คำนั้นใช้เป็นคำขยายนาม

ส่วนคำในข้อ 2 ที่คำตัวตั้งเป็นกริยาและคำขยายเป็นชื่ออวัยวะคำลักษณะนี้สับหน้าสับหลังกันไม่ได้ เช่น ตั้งใจ นอนใจ ไม่มี ใจตั้ง ใจนอน นอกจากบางคำซึ่งนับเป็นส่วนน้อย เช่น เสียหน้า มี หน้าเสีย

6. คำตัวตั้งเป็นกริยา คำขยายก็เป็นกริยา มีความสำคัญเท่ากันเหมือนเชื่อมด้วย และ อาจสับหน้าสับหลังกันได้ คำที่อยู่ต้นถือเป็นตัวตั้ง ความสำคัญอยู่ที่นั่น คำท้ายเป็นคำขยายไป เช่น เทียวเดิน-เดินเทียว ให้หา-

7. คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นกริยวิเศษณ์ได้แก่

อวดดี หมายความว่า ทะนงใจว่าตัวดี

ถือดี " ถือว่าตัวดี ทะนงตัว

คุยโต " พูดเป็นเชิงอวด

วางโต " ทำท่าใหญ่โต

8. คำตัวตั้งเป็นคำกริยา มีคำอื่นๆ ตาม มีความหมายไปในเชิงอุปมา และมีที่ใช้เฉพาะ ได้แก่

ตัดสิน หมายความว่า ลงความเห็นเด็ดขาด

ชี้ขาด " วินิจฉัยเด็ดขาด

ตกลง " ยินยอม

คำประสมที่ใช้เป็นคำกริยวิเศษณ์ ที่จริงถ้าจะเทียบกับคำประสมที่ใช้เป็นคำนาม คุณศัพท์และกริยาแล้ว คำประสมที่ใช้เป็นกริยวิเศษณ์มีน้อยกว่ามาก ดังนี้

1. คำตัวตั้งเป็นคุณศัพท์ คำขยายเป็นคำนาม ได้แก่

สามชুম ใช้กับ ย่าง เป็น ย่างสามชুম

สามหาว " พูด เป็น พูดสามหาว

2. คำตัวตั้งเป็นกริยา คำขยายเป็นคำนาม ได้แก่

นับก้าว ใช้กับ เดิน เป็น เดินนับก้าว

สับเงา " นั่ง เป็น นั่งสับเงา

3. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำอื่นๆ ได้แก่

คอแข็ง ใช้กับ นั่ง เป็น นั่งคอแข็ง (เถียงไม่ออก) คอตก " นั่ง เป็น นั่งคอตก (เศร้าเสียใจ)

4. คำตัวตั้งเป็นบุรพบท คำขยายเป็นคำนาม ได้แก่

ในตัว เช่น เป็นนายเป็นบ่าวอยู่ในตัว

ในที่ " ยิ้มอยู่ในที่

ในหน้า " ยิ้มในหน้า

นอกหน้า " แสดงออกจนออกนอกหน้า

5. คำตัวตั้งเป็นคำบุรพบท คำขยายเป็นคำกริยาวิเศษณ์ ได้แก่

ตามมีตามเกิด เช่น ทำไปตามมีตามเกิด (สุดแต่จะทำได้)

โดยแท้ " เขาชำนาญเรื่องนี้โดยแท้

ยังมีคำอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีบุรพบทนำหน้า มีคำวิเศษณ์ตามมา เช่น โดยดี โดยเร็ว โดยด่วน ตามสะดวก ตามถนัด แต่ไม่กำหนดไปตายตัว อาจเปลี่ยนคำที่ตามมาเป็นอย่างอื่นได้ จึงไม่น่าถือเป็นคำประสมสรุปได้ว่า คำประสมอาจใช้เป็นได้ทั้งนาม คุณศัพท์ กริยา และกริยาวิเศษณ์

ข้อควรสังเกตเกี่ยวกับคำประสม

คำที่ไม่เกิดความหมายใหม่ จัดเป็น วลี หรือกลุ่มคำ เช่น ลูกหมาตัวนี้ถูกแม่ทิ้ง เป็นวลี เพราะไม่เกิดความหมายใหม่เจ้าหน้าที่กำลังฉีดยากำจัดลูกน้ำ เป็นคำประสม เพราะไม่ได้หมายถึงลูกของน้ำ

ลักษณะที่ต่างกัน

1. คำประสม มี 2 คำหรือมากกว่านั้น คำซ้อน มีคำเพียง 2 คำ ถ้าจะมีมากกว่านั้นก็ต้องเป็น 4 คำหรือ 6 คำ
2. คำประสม มีความหมายสำคัญที่คำตัวตั้ง ส่วนคำขยายมีความสำคัญรองลงไป คำซ้อน ถ้อยคำแต่ละคำที่มาซ้อนกัน มีความสำคัญเสมอกันเพราะต่างก็มีความหมายคล้ายกัน
3. คำประสม มีความหมายต่างจากเดิมไปบ้าง ถ้าคงเดิมก็มักเป็นคำที่ใช้เรียกชื่อสิ่งต่างๆ คำซ้อนมีความหมายต่าง

คำประสมกับคำซ้อน

ลักษณะที่เหมือนกัน

1. ต่างเป็นคำที่นำคำเดียวอันมีใช้อยู่เดิมมารวมกันเข้าสร้างเป็นคำใหม่ขึ้น
2. เมื่อเกิดเป็นคำใหม่แล้ว ความจะต่างจากเดิมไป ที่เหมือนเดิมก็ต้องมีความหนักเบาของความหมายต่างกัน บางทีก็มีความหมายไปในเชิงอุปมา
3. คำที่ประสมกันก็ดี ซ้อนกันก็ดี ถ้าแยกออกเป็นคำๆ แล้วแต่ละคำมีความหมายสมบูรณ์ มีที่ใช้ในภาษา ทั้งนี้ผิดกับคำที่ลง อุปสรรคที่จะกล่าวต่อไป อุปสรรคนี้ไม่มีความหมายและที่ใช้ในภาษา

ข้อสังเกตคำประสมกับคำเดียว

คำประสมบางคำมีลักษณะเหมือนคำเดียวๆ (ที่เคยเรียกกันว่าคำมูล) มาเรียงกันเข้า ทำให้พิจารณายากว่า คำใดเป็นคำประสมคำใดไม่ใช่ มีหลักพิจารณาได้ดังนี้

1. เสียงหนักเบา เรื่องเสียงนี้ไม่อาจรู้ได้จากตัวเขียนแต่ เวลาพูดอาจสังเกตได้โดยเสียงหนักเบาบอกให้รู้ ดังกล่าวแล้วในเรื่องเสียงวรรณยุกต์ คือ ถ้าเป็นคำประสมน้ำหนักเสียงจะลงที่คำท้ายเป็นส่วนมาก ส่วนที่ไม่ได้ลงเสียงหนัก เสียงจะสั้นเบา เหมือนหายไปเลยทั้งพยางค์ แต่ถ้าไม่ใช่คำประสมน้ำหนักเสียงจะเสมอกันและมีจังหวะเว้นระหว่างคำ ทั้งนี้เพราะคำที่เรียงกันมาแต่ละคำ ถ้าพูดไม่ชัดเจนทุกคำไปแล้ว ความหมายย่อมไม่แจ่มแจ้ง

2. **ความหมาย** คำประสมจะมีความหมายจำกัด จำเพาะว่าหมายถึงอะไร และหมายพิเศษอย่างไร เช่น รถเร็ว ไม่ใช่รถที่วิ่งเร็วทั่วๆ ไป เมื่อพูดย่อมเป็นที่เข้าใจกัน แต่คำบางคำไปมีความหมายอย่างอื่น ไม่ตรงตามคำเดียวที่นำมาประสมกันเข้า เช่น สามเกลอสามขา หมายถึง เครื่องใช้เพื่อตอกเสาเข็มด้วยแรงคน

3. **คำประสม มีความหมายต่างจากเดิมไปบ้าง** ถ้าคงเดิมก็มักเป็นคำที่ใช้เรียกชื่อสิ่งต่างๆ คำซ้อน มีความหมายต่างจากเดิมไปบ้าง ถ้าคงเดิม ความเน้นหนักและที่ใช้ก็ต้องต่างไป

4. **คำประสม บางคำอาจสับสนกลับหลังกันได้** แต่ถ้าเรียงสับที่กันความหมายก็จะต่างไป เช่น เสือปลา กับ ปลาเสือและหน้าที่ของคำก็จะต่างไปด้วย เช่น ใจดี กับ ดีใจ คำซ้อน อาจสับสนกลับหลังได้เฉพาะบางคำที่เสียงไปได้ไม่ขัดหู ออกเสียงได้สะดวก และบางคำสับที่แล้วความหมายต่างไป แต่ที่ไม่ต่างกันก็มี เช่น อัดแอกับแออัด

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

กิจกรรม

เรื่อง การสร้างคำตามหลักเกณฑ์ของภาษาการเขียนตัวเลขไทย

1. คำมูล หมายถึง

.....

.....

2. คำมูล มีลักษณะอย่างไร

.....

.....

3. การสร้างคำใหม่ มีอยู่กี่แบบ อะไรบ้าง

.....

.....

4. คำซ้ำ คือ

.....

.....

จงบอกลักษณะของคำซ้ำ

.....

.....

5. คำซ้อน คือ

.....

.....

จงบอกลักษณะของคำซ้อน

.....

.....

6. คำประสม คือ

.....

.....

จงบอกลักษณะของคำประสม

.....

.....

7. จงบอกลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกันระหว่างคำประสมกับคำซ้อน

.....

.....

3. การอ่านตามหลักเกณฑ์ทางภาษาบริบทและมารยาทในการอ่าน

การอ่านในใจ

การอ่านในใจ หมายถึง การแปลตัวอักษรออกมาเป็นความรู้ ความเข้าใจ และความคิด แล้วนำไปใช้อีกทอดอย่างไม่ผิดพลาด โดยทั่วไป จะเป็นการอ่านเพื่อความรู้ และความบันเทิง

จุดประสงค์ของการอ่านในใจ

1. เพื่อจับใจความได้ถูกต้องและรวดเร็ว
2. เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง
3. เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
4. เพื่อให้ถ่ายทอดสิ่งที่อ่านให้ผู้อื่นรับรู้โดยไม่ผิดพลาด

หลักการอ่านในใจ

1. ตั้งจุดมุ่งหมาย ว่าจะต้องอ่านเพื่ออะไร อ่านเพื่อความรู้ หรือจะอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน
2. ตั้งสมาธิในการอ่าน ให้จดจ่ออยู่กับหนังสือที่อ่านจิตใจไม่วอกแวกไปที่อื่นซึ่งจะทำให้อ่านได้เร็ว และเข้าใจได้ดี
3. ตั้งเป้าหมายการอ่านโดยอ่านกำหนดปริมาณที่จะอ่านไว้ล่วงหน้า แล้วจับเวลาในการอ่านเพื่อที่จะพัฒนาการอ่านครั้งต่อไปให้เร็วขึ้น
4. ไม่อ่านหนังสือทีละคำ การอ่านกวาดสายตาให้กว้างขึ้นอ่านให้ครอบคลุมข้อความที่อยู่ต่อหน้าอย่างรวดเร็วไปเรื่อยๆ
5. ลองถามตนเองว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เกิดกับใคร ที่ไหน อย่างไร ถ้าตอบได้แปลว่าเข้าใจแต่ถ้าตอบไม่ได้ก็ต้องกลับไปอ่านใหม่
6. จับใจความสำคัญให้ได้ และบันทึกเป็นความรู้ความเข้าใจ และความคิดไว้เพราะจะทำให้จำเรื่องที่อ่านได้อย่างแม่นยำ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

การอ่านออกเสียง

การอ่านออกเสียง หมายถึง การอ่านที่ผู้อื่นสามารถได้ยินเสียงอ่านด้วยการออกเสียง มักไม่นิยมอ่านเพื่อการรับสารโดยตรงเพียงคนเดียว ส่วนใหญ่แล้วการอ่านออกเสียง มักเป็นการอ่านให้ผู้อื่นฟัง การอ่านประเภทนี้มีหลายโอกาส คือ

1. การอ่านออกเสียงเพื่อบุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่คุ้นเคย เป็นการอ่านที่ไม่เป็นทางการ การอ่านเพื่อบุคคลในครอบครัว เช่น อ่านนิทาน หนังสือพิมพ์ ข่าว จดหมาย ใบปลิว คำโฆษณา ใบประกาศ หนังสือวรรณคดีต่างๆ เป็นการเล่าสู่กันฟัง อ่านเพื่อให้เพื่อนฟังอ่านให้คนบางคนที่ย่านหนังสือไม่ออกหรือมองไม่เห็นเป็นต้น

2. การอ่านออกเสียงที่เป็นทางการหรืออ่านในเรื่องของหน้าที่การงาน เป็นการอ่านที่เป็นทางการ มีระเบียบแบบแผนในการอ่านอย่างรัดกุมกว่าการอ่านออกเสียงเพื่อบุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่คุ้นเคย เช่น การอ่านในห้องเรียน อ่านในที่ประชุม อ่านในพิธีเปิดงาน อ่านคำปราศรัย อ่านสารในโอกาสที่สำคัญต่างๆ การอ่านของสื่อมวลชน เป็นต้น

จุดมุ่งหมายในการอ่านออกเสียง

1. เพื่อให้ผู้อ่านออกเสียงได้ถูกต้องตามอักขรวิธี
2. เพื่อให้รู้จักใช้น้ำเสียงบอกอารมณ์และความรู้สึกให้สอดคล้องกับเนื้อหาของ เรื่องที่อ่าน
3. เพื่อให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง
4. เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้และเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านได้อย่างชัดเจน
5. เพื่อให้ผู้อ่านและผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลิน
6. เพื่อให้เป็นการรับสารและส่งสารวิธีหนึ่ง

หลักการอ่านออกเสียง

1. อ่านออกเสียงให้ถูกต้องและชัดเจน
2. อ่านให้ฟังพอที่ผู้ฟังได้ยินทั่วถึง
3. อ่านให้เป็นเสียงพูดโดยธรรมชาติ
4. รู้จักทอดจังหวะและหยุดหายใจเมื่อจบข้อความตอนหนึ่งๆ
5. อ่านให้เข้าลักษณะของเนื้อเรื่อง เช่น บทสนทนา ต้องอ่านให้เหมือนการสนทนากัน อ่านคำบรรยาย พรรณนาความรู้สึก หรือปาฐกถาก็อ่านให้เข้ากับลักษณะ ของเรื่องนั้นๆ
6. อ่านออกเสียงและจังหวะให้เป็นตามเนื้อเรื่อง เช่น ดุหรือโกรธ ก็ทำเสียงแข็ง และเร็ว ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับ คร่ำครวญ อ่อนหวาน ก็ทอดเสียงให้ช้าลง เป็นต้น
7. ถ้าเป็นเรื่องร้อยกรองต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย
 - 7.1 สัมผัสสระ สัท หุ ต้องอ่านให้ถูกต้อง
 - 7.2 เน้นคำรับสัมผัสและอ่านเอื้อสัมผัสใน เพื่อเพิ่มความไพเราะ
 - 7.3 อ่านให้ถูกต้องตามจังหวะและทำนองนิยม ตามลักษณะของร้อยกรอง นั้นๆ

ยังมีการอ่านออกเสียงอีกประการหนึ่ง การอ่านทำนองเสนาะ เป็นลักษณะการอ่าน ออกเสียงที่มี จังหวะทำนองและออกเสียงสูงต่ำเพื่อให้เกิดความไพเราะ การอ่านทำนองเสนาะนี้ผู้อ่านจะต้องเข้าใจลักษณะ บังคับของคำประพันธ์แต่ละชนิดและรู้วิธีอ่านออกเสียงสูงต่ำ การทอดเสียง การเอื้อนเสียง ซึ่งเป็น ลักษณะเฉพาะของคำประพันธ์ชนิดต่างๆ ด้วย การอ่านทำนองเสนาะนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอด กันมาช้านาน ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนควรภูมิใจและรักษาวัฒนธรรมล้ำค่านี้ไว้เพื่อถ่ายทอดสืบทอดกันไปชั่ว ลูกชั่วหลาน

การอ่านเร็ว

คนที่มิสนใจรักการอ่าน ย่อมเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีความนึกคิดลึกซึ้งและกว้างขวาง ทั้งยังได้รับความ บันเทิงในชีวิตมากขึ้นอีกด้วย

การอ่านที่ใช้มากในชีวิตประจำวัน คือการอ่านในใจ เพราะสามารถอ่านได้รวดเร็ว ไม่ต้องกังวลกับการ เปล่งเสียงกับตัวหนังสือ การอ่านในใจที่ดี ผู้อ่านจะต้องรู้จักใช้สายตา กิริยาท่าทาง มีสมาธิ ความตั้งใจและ กระบวนการอ่านในใจ เช่น การเข้าใจความหมายของคำ รู้จักค้นหาความหมายของคำ หรือเดาความหมายได้ รู้จักจับใจความ แล้วรู้จักพิจารณาตาม รวมทั้งต้องเป็นผู้ที่สามารถอ่านได้รวดเร็วอีกด้วย

หลักการอ่านเร็ว

ในการฝึกตนเองให้เป็นคนอ่านเร็ว ควรได้เริ่มต้นฝึกสม่ำเสมอทีละเล็กละน้อย โดยฝึกอ่านในใจที่ถูกต้องวิธี และจะต้องฝึกฝนในสิ่งต่อไปนี้

1. มีสมาธิในการอ่าน ในขณะที่อ่าน จะต้องสนใจและเอาใจจดจ่อต่อสิ่งที่อ่าน ไม่ปล่อยใจออกแวกคิดเรื่องอื่น จะทำให้จับใจความของเรื่องไม่ได้ตลอดและความสามารถในการอ่านช้าลงไป
2. จับตาที่ตัวหนังสือ โดยใช้สายตาจับอยู่ในช่วงเวลาเล็กน้อยแล้วเคลื่อนสายตาต่อไปอย่างรวดเร็ว การฝึกจับตาเช่นนี้ต้องกระทำบ่อยๆ และจับเวลาทดสอบความสามารถในการจับสายตา และเคลื่อนสายตาให้ได้รวดเร็วเพื่อทดสอบความก้าวหน้า
3. ขยายช่วงสายตาให้กว้าง ช่วงสายตาหมายถึงระยะจากจุดที่สายตาจับจุดหนึ่งไปยังจุดที่สายตาจับในคราวต่อไป การรู้จักขยายสายตาให้กว้างจะช่วยให้อ่านหนังสือได้เร็ว
4. ไม่อ่านย้อนกลับไปกลับมา หมายถึง การทวนสายต้าย้อนกลับไปกลับมายังคำที่ไม่เข้าใจซึ่งทำให้เสียเวลา
5. เปลี่ยนบรรทัดให้แม่นยำ โดยกวาดสายตากลับมาทางซ้ายเพื่อขึ้นบรรทัดใหม่ เมื่ออ่านจบแต่ละบรรทัดและต้องกำหนดบรรทัดให้แม่นยำไม่อ่านข้ามบรรทัด หรืออ่านซ้ำบรรทัดเดิมซึ่งทำให้ความคิดสับสนการฝึกในระยะแรกเริ่มอาจใช้ไม้บรรทัดหรือกระดาษปิดข้อความบรรทัดล่างไว้ แล้วเลื่อนลงเรื่อยๆ ค่อยๆ เพิ่มความเร็วขึ้นจนชำนาญจึงอ่านโดยไม่ต้องใช้สิ่งอื่นมาปิด

การอ่านเพื่อเข้าใจความหมายของสำนวน

การอ่านเพื่อทำความเข้าใจ ความหมายของสำนวน ต้องอาศัยถ้อยคำสิ่งแวดล้อม บริบท เพื่อสรุปสาระสำคัญ

1. ความหมายของสำนวน สำนวน คือถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามความหมายปกติของคำนั้นๆ
2. หลักการอ่าน เพื่อเข้าใจความหมายของสำนวน
 - 2.1 อ่านข้อความอย่างละเอียด เพื่อจับใจความสำคัญ เข้าใจเนื้อเรื่องและเข้าใจความหมายของสำนวน
 - 2.2 สังเกตเนื้อความตามบริบท ทำให้ตีความหมายของสำนวนได้ถูกต้อง
 - 2.3 ตีความหมายของสำนวน ต้องตรงประเด็นตามบริบท

ตัวอย่าง การอ่านเพื่อเข้าใจความหมายของสำนวน

อ้อยเข้าปากช้าง หมายถึง ของตกไปอยู่ในมือผู้อื่นแล้วไม่มีทางได้คืน
 ไก่แก่แม่ปลาช่อน หมายถึง ผู้ที่มีความจัดจ้าน เจนสังเวียน
 วัวหายล้อมคอก หมายถึง เมื่อเกิดความเสียหายแล้วจึงหาทางป้องกัน
 กินข้าวต้มกระโจนกลาง หมายถึง การกระทำที่ไม่รอบคอบ ผลิตผล
 ขึ้นกบนปลายไม้ หมายถึง การพูดถึงสิ่งสุวิสัยที่จะทำได้

การอ่านเพื่อเข้าใจโวหารต่างๆ

ผู้เขียนต้องใช้โวหารประกอบการเขียน เช่น พรรณนาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร ฯลฯ เพื่อให้งานเขียนมีคุณค่า

1. ความหมายของโวหาร

โวหาร คือท่วงทำนองในการเรียบเรียงถ้อยคำทั้งในวรรณกรรมร้อยแก้วและร้อยกรอง โวหารที่ใช้กันทั่วไปมี 5 โวหาร ดังนี้

1.1 บรรยายโวหาร คือการเล่าเรื่องไปตามเหตุการณ์ เช่นการเขียนบทความ การเล่านิทาน เล่าประวัติบุคคล ตำนาน ต้องอธิบายให้เป็นไปตามลำดับ

ตัวอย่าง บรรยายโวหาร

มนุษย์มีความเชื่ออยู่อย่างหนึ่งซึ่งสืบมาแต่โบราณกาล ว่าคนที่เกิดมาทั้งเด็กและผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นหญิง หรือชาย ย่อมมีอะไรอยู่อย่างหนึ่งสิ่งอยู่ในร่างกายมาแต่กำเนิดสิ่งที่ว่านี้อาจอยู่กับเนื้อกับตัวของผู้นั้นนั้นก็จะมีความสุขความสบาย ไม่ป่วยไข้ได้ทุกข์ถ้าสิ่งนั้นหนีหายไปจากตัวก็จะทำให้ผู้นั้นเป็นไข้ได้ทุกข์และอาจถึงแก่ความตายได้ ถ้าสิ่งนั้นไม่กลับคืน อยู่ในร่างกาย สิ่งทีกล่าวนี้นักภาษาไทยเรียกว่า ขวัญ อันเป็นคำมีความหมายในภาษาที่เข้าใจกันอย่างเลาๆ แล้วก็ยุ่งด้วย ที่ว่ายุงเพราะเป็นสิ่งมองไม่เห็นตัวว่ามีรูปร่างเป็นอย่างไร (ขวัญและประเพณีทำขวัญ ของ เสฐียรโกเศศ)

1.2 พรรณนาโวหาร คือ การเขียนเล่นเรื่องอย่างประณีตมักแทรกความรู้สึกของผู้เขียนด้วยทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้และอารมณ์คล้ายตาม เช่น การพรรณนาความสวยงามคุณความดีตลอดจนพรรณนาอารมณ์และความรู้สึกในใจ ฯลฯ ตัวอย่าง พรรณนาโวหาร ไม้ผล เช่น ละมุด มะม่วง ขนุน พ่อกปลูกไว้ข้างสนามและบริเวณมุมข้าง ส่วนที่เลื้อยรอบบ้านก็มีเถาวัลย์และสายหยุดขึ้นอยู่คนละมุม ราชรีอยู่ตรงบันไดขึ้นหอหน้าบ้านซึ่งเป็นทางไปห้องรับแขก สะดุดปลูกอยู่ที่สะพานข้ามท้องร่องเล็ก ๆ อยู่กึ่งกลางระยะจากตัวบ้านไปยังประตูรั้วบ้าน คนละด้านกับเถาพวงครามดอกสีม่วง ใบแข็งด้วย คันถ้าไปถูกมันเข้า แต่ดอกเป็นสีครามเป็นช่อยาวมองดูสวยและบานทนหลายวัน ถ้าดอกร่วงจะหมุนเพราะกลีบของมันเป็นเฟืองมี 5-6 กลีบ คล้ายใบพัด มันหมุนตัวลงมากกว่าจะถึงพื้นเหมือนกังหันต้องลมดูสวยงามเพลินตาดี ผมชอบเก็บดอกมันขึ้นไปปล่อยบนหน้าต่างสูงๆ ให้มันหมุนจิ้งจอกมาสู่พื้นดินเป็นของเล่นสนุก เมื่อสมัยเด็กก่อนเข้าโรงเรียน (เด็กบ้านสวน ของ พ.เนตรรังสี)

1.3 เทศนาโวหาร คือ กระบวนการอบรมสั่งสอน อธิบายในเหตุผล หรือชี้แจงให้เห็นคุณและโทษ เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อถือตาม

1.4 สาธกโวหาร คือ การเขียน โดยยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้นนิยมใช้ในการบรรยายโวหาร และเทศนาโวหาร

1.5 อุปมาโวหาร คือ การเขียน โดยยกข้อความเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ใช้แทรกในโวหารต่างๆ

การอ่านออกเสียงร้อยกรอง

การอ่านบทร้อยกรองต่างๆ ให้เป็นไปตามทำนองลีลาและจังหวะอันถูกต้องจะทำให้เกิดความไพเราะ เสนาะหู และทำให้ผู้ฟังได้รับอรรถรสทางภาษาด้วย

หลักการอ่านออกเสียงร้อยกรอง

1. อ่านออกเสียงให้ดังพอเหมาะ กับสถานที่และจำนวนผู้ฟัง
2. อ่านให้คล่อง รื่นหู ออกเสียง ให้ชัดเจนโดยเฉพาะตัว ร ล ตัวควบกล้ำ
3. อ่านให้ถูกฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ เช่น จำนวนคำ จำนวนวรรค สัมผัส ครุ หลุ คำเป็น คำตาย
4. อ่านใส่อารมณ์ ตามลีลาของบทร้อยกรองด้วยความรู้สึกลึกซึ้งซึ่งชื่นชมในคุณค่าของบทร้อยกรองนั้นๆ โดยให้มีท่วงทำนอง สูง ต่ำ หนัก เบา เพื่อให้ได้รสถ้อย รสเสียง รสความ รสภาพ

การอ่านกลอนสุภาพ

1. จำนวนคำในกลอนสุภาพ

๐๐๐ ๐๐ ๐๐๐ ๐๐๐ ๐๐ ๐๐๐

๐๐๐ ๐๐ ๐๐๐ ๐๐๐ ๐๐ ๐๐๐

2. คณะโคลงบทหนึ่งมี 4 บท บทที่ 1 2 3 4 บทหนึ่งมี 2 วรรค คือ วรรคหน้าและวรรคหลังมีจำนวนคำเท่ากันคือ 5 คำ และ 2 คำ ยกเว้นวรรคหลังในบทที่ 4 จะมี 4 คำ

3. วิธีการอ่าน การอ่านโคลงสี่สุภาพสามารถอ่านได้ 2 ลีลา คือ

1. อ่านแบบร้อยแก้ว

2. อ่านแบบทำนองเสนาะ

การแบ่งช่วงเสียง วรรคแรกเป็น 2 ช่วง เป็น 3 2 หรือ 3 2 วรรคหลัง เป็น 2 การแบ่งช่วงเสียงต้องพิจารณาให้คงความหมาย แทนที่จะแก้ตามปกติบทร้อยกรองที่ไพเราะ ก็อาจจะจัดกลุ่มคำไว้ได้แล้ว

การเอื้อนเสียงทอดเสียง ตามปกติจะเอื้อนเสียงท้ายวรรคแรกของแต่ละบาท ในบาทที่ 2 อาจเอื้อนเสียงได้ถึงคำที่ 1 คำที่ 2 ของวรรคหลัง และบาทที่ 4 ระหว่างคำที่ 2 กับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 และทอดเสียงตามตำแหน่งสัมผัส

ตัวอย่างโคลงสี่สุภาพ

เรื่องเรื่อง ไตรรัตน์พัน พันแสง

รินรส พระธรรมแสดง คำเข้า

เจดีย ะระดังแขง เสียดยอด

ยลยั้ง แสงแก้วแก้ว แก่นหล้าหลากสวรค์

(นิราศนรินทร์)

การอ่านฉันท

ฉันท มีลักษณะบังคับพิเศษแตกต่างไปจากคำประพันธ์ชนิดอื่นโดยบังคับ ครุ ลหุ แทนคำธรรมดา และบังคับสัมผัส เช่นเดียวกับคำประพันธ์ชนิดอื่นๆ

คำลหุ (,) คือพยางค์ที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังนี้

1. การประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก กา เช่น จะ ทิ ปุ ยกเว้น พยางค์ที่ประสมด้วย สระ อำ ไอ โอ เอา ซึ่งจัดเป็นคำครุ เช่น คำ ไกล ใจ เรา
2. คำ บ บ่ จัดเป็นคำลหุ

คำครุ คือ พยางค์ที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนี้

1. ประสมสระเสียงยาวในแม่ ก กา เช่น อา ดี เธอ ปู
2. ประสมสระ อำ ไอ โอ เอา
3. มีตัวสะกด เช่น มด กัด เด็ก

แผนบังคับอินทริเชียรฉันท

อินทริเชียรฉันท บทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้า 5 คำ วรรคหลัง 6 คำ มีการแบ่งจังหวะการอ่านดังนี้

สายันห์ ตะวันยาม ขณะข้าม ทิฆัมพร
เข้าภาค นภาตอน ทิศตะตก ก็รำไร

การอ่านจับใจความสำคัญ

การอ่านจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้อ่านได้นั้น ผู้อ่านจะต้องจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านให้ได้แล้วนำไปปฏิบัติ

ใจความสำคัญ หมายถึง ข้อความที่เป็นแกนหรือหัวใจของเรื่อง

การจับใจความสำคัญในการอ่านก็คือ กรณีเอาข้อความหรือประโยคที่เป็นหัวใจของเรื่องนั้นออกมาให้ได้ เพราะใจความสำคัญของเรื่อง จะเป็นใจความหลักของแต่ละบท แต่ละตอน หรือแต่ละเรื่องให้รู้ว่แต่ละบท ตอนนั้นกล่าวถึงเรื่องอะไรเป็นสำคัญ ดังนั้น การจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน จะทำให้มีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ อย่างแจ่มแจ้ง

หลักการอ่านจับใจความ

1. การเข้าใจความหมาย

หลักเบื้องต้นในการจับใจความของสาระที่อ่าน คือ การเข้าใจความหมาย ความหมายมีหลายระดับ นับตั้งแต่ระดับคำ สำนวน ประโยค และข้อความ คำและสำนวนเป็นระดับภาษาที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรก เพราะนำไปสู่ความเข้าใจความหมายของประโยคและข้อความ

1.1 ความหมายของคำ

ความหมายของคำโดยทั่วไปมี 2 อย่าง คือ ความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย

ก. ความหมายโดยตรง เป็นความหมายตามรูปคำที่กำหนดขึ้น และรับรู้ได้เข้าใจตรงกันความหมายประเภทนี้เป็นความหมายหลักที่ใช้สื่อสารทำความเข้าใจกัน คำที่มีความหมายโดยตรงในภาษาไทยมีลักษณะอย่างหนึ่งที่น่าจะเป็นอุปสรรคในการสื่อสารลักษณะดังกล่าว คือ การพ้องคำ คำพ้องในภาษาไทยมีอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ คำพ้องรูป คำพ้องเสียง และคำพ้องรูปพ้องเสียง คำที่พ้องทั้ง 3 ลักษณะนี้มีความหมายต่างกัน

คำพ้องรูป คือ คำที่สะกดเหมือน แต่ออกเสียงต่าง เช่น **เพลารถ** กับ **เพลายืน** คำแรก ออกเสียง เผลา คำหลังออกเสียง เพ ลา คำพ้องรูปเป็นอุปสรรคต่อการอ่านและทำความเข้าใจ

คำพ้องเสียง คือ คำที่ออกเสียงเหมือนกัน แต่สะกดต่างกัน เช่น การ กาน กานต์ กานท์ กาล ภาพ กาญจน์ ทั้งหมดนี้ออกเสียง “กาน” เหมือนกัน การพ้องเสียงเป็นอุปสรรคต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจ

คำพ้องรูปพ้องเสียง คือคำที่สะกดเหมือนกันและออกเสียงอย่างเดียวกัน โดยรูปคำจะเห็นว่าเป็นคำเดียวกัน แต่มีความหมายแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ชั้น หมายถึง การทำให้แน่น
- ชั้น หมายถึง ภาชนะตักน้ำ
- ชั้น หมายถึง ความรู้สึกชอบใจ
- ชั้น หมายถึง การส่งเสียงร้องของไก่ตัวผู้
- ชั้น หมายถึง การรับ ฯลฯ

คำพ้องรูป พ้องเสียงเป็นอุปสรรคต่อการฟังและอ่านเพื่อความเข้าใจ วิธีที่จะช่วยให้เข้าใจความหมายของคำพ้อง จะต้องดูคำข้างเคียงหรือคำที่ประกอบกันในประโยค หรือข้อความนั้นที่เรียกว่าบริบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ชั้นชนะให้แน่น
- หยิบชั้นให้ทีชี
- เขารู้สึกชั้น
- ไก่ชั้นแต่เข้ามีด
- เขาชั้นอาสาจะไปติดต่อให้

นอกจากดูคำข้างเคียง หรือคำประกอบในประโยคแล้ว บางที่ต้องอาศัยสถานการณ์ เช่น ประโยคที่ว่า “ทำไมต้องดูกัน”

คำว่า “ดู” ในสถานการณ์ทั่วไป หมายถึง การมอง แต่ในสถานการณ์เฉพาะเช่นการสอบดูจะมี ความหมายว่า ลองกัน เอาอย่างกัน

ในบทร้อยกรอง ต้องอาศัยฉันทลักษณ์ เช่น สัมผัส เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

- อย่าหวังแหนจอกแหนให้แก่เรา แหน แ น หน
- พอลมเพลากีเพลาสายันท์ เผลา เพ ลา

คำที่ความหมายโดยตรงได้แก่ คำศัพท์ คำศัพท์คือ คำที่ต้องแปลความ เป็นคำไทยที่มาจากภาษาอื่น สันสกฤต เขมร เป็นต้น เช่น สมโภช รโหฐาน สุกติ โสดาบัน บุคคล จตุราบาย เป็นต้น รวมทั้งศัพท์บัญญัติทั้งหลายที่ใช้ในวงวิชาการหรือกิจบางอย่าง เช่น มโนทัศน์ เจตคติ กรมธรรม เป็นต้น คำศัพท์ดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องศึกษาว่ามีมูลมาอย่างไร ประกอบขึ้นอย่างไร และมีความหมายอย่างไร

ข. ความหมายโดยนัย เป็นความหมายที่สื่อหรือนำความคิดให้เกี่ยวโยงถึงบางสิ่งบางอย่างที่มีลักษณะ หรือคุณสมบัติเหมือนกับคำที่มีความหมายโดยตรง บางท่านเรียกว่า ความหมายรอง หรือความหมายแฝง ความหมายโดยนัย มีหลายลักษณะ กล่าวคือ มีความหมายเป็นเชิงเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบโดยอาศัยนัยของความหมายของคำเดิม ตัวอย่างเช่น

- เธอมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส
- เขาทำงานเอาหน้า หมายถึง ทำงานเพื่อผลประโยชน์ของตน
- เด็กสาตโคลนกันเลอะเทอะ
- เขาสาตโคลนคุณพ่อ หมายถึง ใส่ร้าย

ต้นไม้ต้นนี้ไปเลือกสวย
 หล่อนรวยแต่ **เปลือก** หมายถึง ไม่ร่ำรวยจริง
 มีความเปรียบเทียบกับคุณสมบัติของสิ่งที่น่าสนใจแล้ว เช่น
 เขาเป็น**สิงห์** สนาม หมายถึง เป็นคนเล่นกีฬาเก่ง

1.2 ความหมายของสำนวน

สำนวนเป็นข้อความที่มีความหมายพิเศษไปจากคำที่ประกอบอยู่ในข้อความนั้น ไม่ได้มีความหมายตามรูปคำ ความหมายของสำนวนมีลักษณะเป็นเชิงเปรียบเทียบโดยอาศัยนัยของความหมายตามลักษณะหรือคุณสมบัติของข้อความนั้น เช่น

อ้อยเข้าปากข้าง หมายถึง ของตกไปอยู่ในมือผู้อื่นแล้วไม่มีทางได้คืน

ไก่แก่แม่ปลาช่อน หมายถึง ผู้ที่มีความจัดจ้านเจนสัจเจียน

วัวหายล้อมคอก หมายถึง เมื่อเกิดความเสียหายแล้วจึงหาทางป้องกัน

กินข้าวต้มกระโจนกลาง หมายถึง การพูดถึงสิ่งสุดท้ายที่จะทำได้

ส่วนต่างๆ ที่นำไปกล่าวเปรียบเทียบกับให้เข้ากับสถานการณ์ เรียกว่า คำพังเพย เช่น เมื่อของหายแล้วจึงคิดหาทางป้องกัน ก็เปรียบว่า วัวหายล้อมคอก เป็นต้น

ความหมายของสำนวนมีลักษณะเหมือนความหมายโดยนัย คือ ต้องตีความ หรือ แปลความหมายตามนัยของคำหรือข้อความนั้นๆ

2. การเข้าใจลักษณะของข้อความ

ข้อความแต่ละข้อความต้องมีใจความอันเป็นจุดสำคัญของเรื่อง ใจความของเรื่องจะปรากฏที่ประโยคสำคัญ เรียกว่า ประโยคใจความ ประโยคใจความจะปรากฏอยู่ในตอนใดของข้อความก็ได้ โดยปกติจะปรากฏในตอนต่างๆ

3. การเข้าใจลักษณะประโยคใจความ

เมื่อเข้าใจถึงลักษณะของข้อความว่าต้องมีประโยคใจความ และปรากฏอยู่ในตอนต่างๆ ของข้อความแล้ว ต้องเข้าใจต่อไปว่าประโยคใจความเป็นอย่างใด ประโยคใจความคือข้อความที่เป็นความคิดหลักของหัวข้อหรือเรื่องของข้อความนั้น

การอ่านอย่างวิเคราะห์

การอ่านอย่างวิเคราะห์ หมายถึง การอ่านที่มีการพิจารณาแยกรายละเอียดออกเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจ และให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ เหล่านี้

การอ่านอย่างวิเคราะห์เริ่มต้นจากพื้นฐานข้อมูลและความคิดจากการอ่านเองเป็นอันดับแรกเพื่อให้เข้าใจเนื้อเรื่องโดยตลอด ต่อจากนั้นจึงแยกเรื่องในบทอ่านออกเป็นส่วนๆ ได้รู้ว่า ใครทำอะไร เพื่ออะไร อย่างไรในเรื่องมีใครบ้าง หรือตัวละครกี่ตัว และที่มีบทบาทสำคัญมีกี่ตัว ทำไมเหตุการณ์จึงเป็นอย่างนั้นหรือเพราะเหตุใด ต่อไปน่าจะเป็นอย่างไร

มารยาทในการอ่าน และนิสัยรักการอ่าน

การอ่านอย่างมีมารยาทเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญ เพราะการอ่านอย่างมีมารยาทเป็นเรื่องการประพฤติปฏิบัติอย่างมีวินัย และรับผิดชอบ รวมทั้งการมีจิตสำนึกและแสดงถึงความเจริญทางด้านจิตใจที่ควรยึดถือให้เป็นนิสัย

มารยาทในการอ่านผู้อ่านที่ดีต้องมีมารยาทที่ดีในการอ่านดังต่อไปนี้

1. ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
2. ไม่ทำลายหนังสือ โดย ขูด ลบ ชีด ทับ หรือฉีกส่วนที่ต้องการ
3. เมื่อคัดลอกเนื้อหาเพื่ออ้างอิงในข้อเขียนของตน ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ ถูกต้องตามหลักการเขียนอ้างอิง
4. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้วควรเก็บหนังสือไว้ที่เดิม
5. ไม่ควรอ่านเรื่องที่เป็นส่วนตัวของผู้อื่น
6. อ่านอย่างตั้งใจ และมีสมาธิ รวมทั้งไม่ทำลายสมาธิผู้อื่น
7. ไม่ใช้สถานที่อ่านหนังสือทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น นอนหลับ รับประทานอาหาร

นิสัยรักการอ่าน มีดังนี้

1. อ่านหนังสือที่ตนเองชอบ จะทำให้อ่านได้อย่างต่อเนื่อง และไม่เบื่อหน่าย
2. ทำตนให้เป็นผู้ใฝ่รู้
3. การอ่านจะต้องมีสมาธิเพื่อจับใจความของเรื่องที่อ่านได้
4. เริ่มอ่านหนังสือจากระยะเวลาสั้นๆ ก่อน แล้วค่อยๆ กำหนดเวลาเพิ่มขึ้น
5. การอ่านจะต้องมีสมาธิเพื่อจับใจความของเรื่องที่อ่านได้
6. จัดตารางเวลาสำหรับการอ่านหนังสือเป็นประจำทุกวันให้เกิดความเคยชินจนเกิดเป็นนิสัยรักการอ่าน

กิจกรรม

เรื่อง การอ่านตามหลักเกณฑ์ทางภาษาบริบทและมารยาทในการอ่าน

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. การอ่านในใจมีจุดมุ่งหมายอย่างไร

.....

.....

.....

2. การอ่านออกเสียงมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

3. จงยกตัวอย่างการอ่านออกเสียงที่เป็นทางการมา 5 ตัวอย่าง

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 2 การจับใจความสำคัญ คือการอ่านอย่างไร

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้แก่อะไรบ้าง

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4 การอ่านอย่างไร จึงจะเรียกว่าเป็นการอ่านวิเคราะห์วิจารณ์

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 5 ผู้อ่านที่ดี ควรมีมารยาทอย่างไร

.....

.....

.....

4. หลักเกณฑ์และมารยาทในการฟัง

หลักเบื้องต้นของการฟังและการดู

ความหมายของการฟังและการดู

การฟังและการดูหมายถึง การรับรู้เรื่องราวต่างๆ จากแหล่งของเสียงหรือภาพ หรือเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการฟังจากผู้พูดโดยตรง หรือฟังและดูผ่านอุปกรณ์ หรือสิ่งต่างๆ แล้วเกิดการรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ โดยต้องศึกษาจนเกิดความถูกต้อง ว่องไว ได้ประสิทธิภาพ

หลักการฟังและการดูที่ดี

1. ต้องรู้จุดมุ่งหมายของการฟังและดู และต้องจดบันทึกเพื่อเตือนความจำ
2. ต้องฟังและดูโดยปราศจากอคติ เพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์ที่ตรงประเด็น
3. ให้ความร่วมมือในการฟัง และดูด้วยการร่วมกิจกรรม

จุดมุ่งหมายของการฟังและการดู

การฟังมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้

1. ฟังเพื่อจับใจความสำคัญได้ว่าเรื่องที่ฟังนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไหร่ หรือใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่
2. ฟังเพื่อจับใจความโดยละเอียด ผู้ฟังต้องมีสมาธิในการฟัง และอาจต้องมีการบันทึกย่อเพื่อช่วยความจำ
3. ฟังเพื่อหาเหตุผลมาโต้แย้งหรือคล้อยตาม ผู้ฟังต้องตั้งใจฟังเป็นพิเศษ และต้องใช้วิจารณญาณพิจารณาว่าเรื่องที่ฟังนั้นมีอะไรเป็นข้อเท็จจริง อะไรเป็นข้อคิดเห็น และมีความถูกต้อง มีเหตุผลน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้ฟังควรพิจารณาเรื่องราวที่ฟังด้วยใจเป็นธรรม
4. ฟังเพื่อเกิดความเพลิดเพลิน และซาบซึ้ง ในคุณค่าของ วรรณคดี คติธรรม และดนตรี ผู้ฟังต้องมีความรู้ในเรื่องที่ฟัง เข้าใจคำศัพท์ สัญลักษณ์ต่างๆ และมีความสามารถในการตีความ เพื่อให้เกิดความไพเราะซาบซึ้งในรสของภาษา
5. ฟังเพื่อส่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เป็นความคิดที่เกิดขึ้นขณะที่ฟัง หรือหลังจากการฟัง ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของงานประพันธ์ งานศิลปะ หรือการพูด

การดูมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้

1. ดูเพื่อให้รู้ เป็นการดูเพื่อให้เป็นคนทันโลกทันเหตุการณ์
2. ดูเพื่อศึกษาหาความรู้ เป็นการดูที่ช่วยส่งเสริมการอ่าน หรือการเรียนรู้ให้มีความรู้มากขึ้น หรือมีความชัดเจนลึกซึ้งขึ้น
3. ดูเพื่อความเพลิดเพลิน เช่น ละคร เกมโชว์ มิวสิควิดีโอ
4. ดูเพื่อยกระดับจิตใจ เป็นการดูที่จะทำให้จิตใจเบิกบานและละเอียดอ่อน เข้าถึงธรรมชาติ และสัจธรรม ได้แก่ การชมธรรมชาติ การชมโฆษณา ละคร การดูรายการเกี่ยวกับธรรมะ การดูกีฬา

หลักการฟังเพื่อจับใจความสำคัญ

การฟังเพื่อจับใจความสำคัญ เป็นการฟังเพื่อความรู้ ผู้ฟังต้องตั้งใจฟังและพยายามสรุป เนื้อหา โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

1. มีสมาธิ ตั้งใจฟัง ติดตามเรื่อง
2. ฟังให้เข้าใจและลำดับเหตุการณ์ให้ได้ว่า เรื่องที่ฟังเป็นเรื่องของอะไร ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร
3. แยกให้ออกว่า ตอนใดเป็นใจความสำคัญ ตอนใดเป็นส่วนขยาย
4. บันทึกข้อความสำคัญจากเรื่องที่ฟัง

ตัวอย่าง การฟังเพื่อจับใจความสำคัญ

1. จับใจความสำคัญจากบทร้อยแก้ว

ร้อยแก้ว คือ ความเรียงที่สละสลวยไพเราะเหมาะเจาะด้วยเสียงและความหมาย แต่ไม่กำหนดระเบียบบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์คือไม่จำกัดครุ ลหุ ไม่กำหนดสัมผัส

ตัวอย่าง “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” สุภาจิต “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” นี้โดยมากรู้จักความหมายกันแพร่หลายอยู่แล้ว คือว่า เห็นผิดเป็นชอบ เช่น ตัวอย่าง เห็นเพื่อนของตน ค้าฝิ่นเถื่อน ห้ามเท่าไรก็ไม่ฟัง จนเพื่อนผู้นั้นถูกจับเสียเงินเสียทองมากมาย เช่นนี้มักกล่าวติเตียนท่านผู้นั้นว่า “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” (ชุมนุมนิพนธ์ ของ อ.น.ก.)

ใจความสำคัญ เห็นกงจักรเป็นดอกบัว คือเห็นผิดเป็นชอบ

ตัวอย่าง ครอบครัวของเรคนไทยสมัยก่อน ผู้ชายก็ต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว ถ้ามาจากตระกูลดีมีวิชาความรู้ก็มารับราชการ เพราะคนไทยเรานิยมการรับราชการมีเงินเดือน มีบ้านเรือนของตนเองได้ก็มี เขาก็มี อยู่กับบิดามารดาก็ไม่น้อย ได้เป็นมรดกตกทอดกันก็มี ทรัพย์สินสมบัติเหล่านี้จะกองเจยหรือหมดไปก็ อยู่ที่ภรรยาผู้เป็นแม่บ้าน (แม่ศรีเรือน ของทิพย์วาทินี สนิทวงศ์)

ใจความสำคัญ ครอบครัวไทยสมัยก่อน ผู้ชายที่มีความรู้นิยมรับราชการ ทรัพย์สินสมบัติที่มีจะเพิ่มขึ้นหรือหมดไปก็อยู่ที่ภรรยา

2. จับใจความสำคัญจากบทร้อยกรอง

ร้อยกรอง คือ ถ้อยคำที่เรียบเรียงให้เป็นระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์ คือ ตำราว่าด้วยการประพันธ์ เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน

ตัวอย่าง ฟังข้อความต่อไปนี้แล้วจับใจความสำคัญ (ครูหรือนักศึกษาเป็นผู้อ่าน)

นางกอดจูบลูบหลังแล้วสั่งสอน อำนวยพรพลายน้อยละห้อยให้

พ่อไปตีศรีสวัสดิ์ก่าจัดภัย จนเติบโตใหญ่ยิ่งยวดได้บวชเรียน

ลูกผู้ชายลายมือนั้นคือยศ เจ้าจงอุตส่าห์ทำสมำเสมียน

แล้วพาลูกออกมาข้างท่าเกวียน จะจากเจียนใจขาดอนาถใจ

(กำเนตพลาญงาม ของ พระสุนทรโวหาร (ภู่)

ใจความสำคัญ การจากกันของแม่ลูกคือ นางวันทองกับพลาญงาม นางวันทองอวยพรให้โอวาทและจากกันด้วยความอาลัยอาวรณ์อย่างสุดซึ้ง

ตัวอย่าง การฟังบรรยายหรือการฟังเพื่อจับใจความสำคัญ (ครูอ่านให้ฟัง)

ถึงบางแสนเล่นสวายจรดชายหาด เดียรดาษคนลงสรสนาน
เสียงเจี๊วจ้าวฉวนฉาน่าสำราญ ล้วนเบิกบานแหม่มขึ้นรื่นฤทัย
คลื่นซัดสาดฟาดฝั่งดังซู่ซ่า ถึงแสงแดดแผดกล้าหากกลัวไม่
เด็กกระโดดโลดเต้นเล่นน้ำไป พวกผู้ใหญ่คอยเฝ้าเหมือนเข้ายาม
เราหยุดพักกินกลางวันกันที่นี่ ในร้านมีผู้คนอยู่ล้นหลาม
มีอาหารจีนไทยรสไม่ธรรมดา คนละสามอิมแปลล์มาแค่ค่อ
(นิราศสัสดิบท พล.ร.ต.จวบ หงสกุล)

ฟังบรรยายหรือการฟังแล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. เรื่องอะไร
2. เกี่ยวกับใคร
3. ทำอะไร
4. ที่ไหน
5. เมื่อไร

ใจความสำคัญ เด็กและผู้ใหญ่ไปเที่ยวบางแสน รับประทานอาหารกลางวัน เด็กเล่นน้ำ ผู้ใหญ่คอยเฝ้า
สนุกสนานมาก

3. จับใจความสำคัญจากบทความ

บทความ คือ ข้อเขียนซึ่งอาจจะเป็นรายงาน หรือการแสดงความคิดเห็น มักตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์
วารสาร สารานุกรม เป็นต้น

ตัวอย่าง ใครที่เคยกินไข่เยี่ยวม้าคงประหลาดใจว่าทำไมเรียกว่าไข่เยี่ยวม้า ทั้งๆ ที่ตามปกติแล้วไข่ซี่งี้
จากถ่านไม้ผสมวัตถุอื่น ๆ พอไข่จนเกิดปฏิกิริยาระหว่างสารที่พอกกับเนื้อไข่จนเกิดกลิ่นสีดำๆ เป็นไข่เยี่ยวม้า
ขึ้นมา โดยไม่ได้ “เยี่ยวม้า” สักกะหยดมาก่อนปฏิกิริยาจนเป็นไข่กินอร่อยแต่กลิ่นนั้นแหละ น่าจะสันนิษฐานกันได้ว่า
ต้นตำรับเดิมของการทำไข่วันดำเช่นนี้ มาจากการเอาไข่ไปแช่เยี่ยวม้าจริงๆ และเจ้าสีม้านี้เองที่ทำให้ปฏิกิริยา
กับไข่จนเป็นวันขึ้นมา ทว่าในยุคหลังๆ ชะรอยจะหาสีมัลำบากหรือไม่สะดวก ก็เลยหาสูตรทำ ทำไข่ปีศาจ
มาใหม่ให้สะดวกและง่ายตายรวมทั้งประหยัดเพราะไม่ต้องเลี้ยงม้าเอาสีเหมือนเดิมก็ว่าได้ ส่วนรสชาติจะ
เหมือนตำรับเดิมหรือเปลี่ยนแปลงประการใด ก็ยังไม่มีใครพิสูจน์หรือพยายามทำออกมาเทียบเคียงกัน

- ตัดตอนจากหนังสือสยามรัฐฉบับวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2530 -

ใจความสำคัญ ไข่เยี่ยวม้าไม่ได้ใช้เยี่ยวม้าในการทำ

4. จับใจความสำคัญจากข่าว

ข่าว คือ คำบอกเล่าเรื่องราวซึ่งโดยปกติมักเป็นเรื่องเกิดใหม่หรือเป็นที่น่าสนใจ

ตัวอย่าง ที่ศาลจังหวัดอุบลราชธานี พนักงานอัยการจังหวัดเป็นโจทก์ฟ้องนายวัน สันสูงโนน อายุ 44
ปี เป็นจำเลย ฐานเมื่อวันที่ 30 ก.ค.2530 ในเวลากลางวัน จำเลยได้บังอาจตัดฟันต้นไม้ประดู่ 1 ต้น
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และบังอาจแปรรูปไม้ประดู่ดังกล่าว จำนวน 8 แผ่น ประมาณ 0.48 ลูกบาศก์เมตร
และมี ไม้ดังกล่าวไว้ครอบครอง เหตุเกิดที่ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

ศาลจังหวัดอุบลราชธานี มีคำพิพากษาว่า จำเลยมีความผิด พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ร.บ.ป่าไม้ และ ประมวลกฎหมายอาญา รวมลงโทษ จำคุก 18 เดือน จำเลยให้การสารภาพขณะจับกุมเป็นประโยชน์แก่การ พิจารณาอยู่บ้างจึงมีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้หนึ่งในสี่ คงจำคุก 13 เดือน 15 วันของกลางริบ

ใจความสำคัญ ตัดต้นประดู่ 1 ต้น ถูกจำคุกกว่า 13 เดือน

หลักการฟัง การดู อย่างมีวิจารณ์ญาณ

ผู้ที่สามารถจะฟังและดูได้อย่างมีวิจารณ์ญาณ จะต้องมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติดังนี้ได้

1. **การวิเคราะห์** คือ ความสามารถในการแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็นรู้ว่าอะไรเป็นอะไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล

ตัวอย่าง

ปีที่ผ่านมาถึงแม้การแข่งขันธุรกิจกองทุนรวมสูงแต่บริษัทวางกลยุทธ์ด้วยการแบ่งกลุ่มลูกค้าอย่าง ชัดเจน เพื่อคิดค้นผลิตภัณฑ์ และการบริการให้ทั่วถึง รวมทั้งตอบสนองความต้องการลูกค้าได้ตรงจุดเพราะเชื่อ ว่าลูกค้ามีความต้องการและรับความเสี่ยงเท่ากัน

ข้อคิดเห็น คือ ผู้พูดถือว่าลูกค้ามีความต้องการและรับความเสี่ยงเท่ากัน

2. **การตีความ** คือ ต้องรู้ความหมายที่แฝงไว้ในใจเรื่องหรือภาพนั้นๆ

ตัวอย่าง

กองทุนไทยพาณิชย์อิมมูนาบาน ผลงานทะเลสู่แผ่นดินทรัพย์สินฟุ้ง

อิมมูนาบาน หมายถึง อิมมูอย่างมีความสุขมีความพึงพอใจ

3. **การประเมินค่า** เป็นทักษะที่ต่อเนื่องมาจากการวิเคราะห์การตีความ การประเมินค่าสิ่งใดๆ จะต้องพิจารณา ให้รอบด้าน เช่น จุดประสงค์ รูปแบบ ประเภทของสาร เช่น ถ้าจะประเมินคุณค่าของวรรณคดีต้องดูในเรื่อง คุณค่าวรรณศิลป์ ด้านสังคม เนื้อหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. **การตัดสินใจ** คือ การวินิจฉัยเพื่อประเมินค่าอันนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องว่า สิ่งใดควรเชื่อไม่ควรเชื่อ ซึ่ง การตัดสินใจที่ถูกต้องเป็นเรื่องสำคัญมากในชีวิตประจำวัน

5. **การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** ทักษะนี้จะต้องใช้ศิลปะและประสบการณ์ของแต่ละคนมาช่วยด้วย ซึ่งการฟังมาก ดูมากก็จะช่วยให้ตัดสินใจไม่ผิดพลาด

มารยาทในการฟัง การดู

มารยาทในการฟังและการดู

การฟังและการดูเป็นกิจกรรมในการดำเนินชีวิตที่ทุกคนในสังคมมักจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเกือบทุกวัน การเป็นผู้มีมารยาทในการฟังที่ดี นอกจากเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้กับตนเองแล้วยังเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่า เป็นผู้ได้รับการอบรมฝึกฝนมาอย่างดี เป็นผู้มีความรู้ในสังคม การที่ทุกคนมีมารยาทที่ดีในการฟังและการดู ยังเป็นการสร้างระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคม ช่วยลดปัญหาการขัดแย้ง และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการ ฟังอีกด้วย ผู้มีมารยาทในการฟังและการดู ควรปฏิบัติตนดังนี้

1. เมื่อฟังอยู่เฉพาะหน้าผู้ใหญ่ ควรฟังโดยสำรวมกิริยามารยาท

2. การฟังในที่ประชุม ควรเข้าไปนั่งก่อนผู้พูดเริ่มพูด โดยนั่งที่ด้านหน้าให้เต็มเสียงก่อนและควรตั้งใจฟัง จนจบเรื่อง

3. ฟังด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับผู้พูด ประทับมือเมื่อมีการแนะนำตัวผู้พูดและเมื่อผู้พูด พูดจบ

4. เมื่อฟังในที่ประชุม ต้องตั้งใจฟัง และจดบันทึกข้อความที่สนใจ หรือข้อความที่สำคัญ หากมีข้อสงสัยเก็บไว้ถามเมื่อมีโอกาสและถามด้วยกิริยาสุภาพ
5. เมื่อไปดูละคร ภาพยนตร์ หรือฟังดนตรี ไม่ควรสร้างความรำคาญให้บุคคลอื่น ควรรักษามารยาท และสำรวมกิริยา

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

กิจกรรม แบบทดสอบเรื่อง การฟัง การดู

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการฟังและการดู

.....

.....

1.2 บอกจุดมุ่งหมายของการฟังและการดู มา 3 ข้อ

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 2 ให้ผู้เรียนใช้วิจารณญาณให้รอบคอบว่า เมื่อฟังข้อความโฆษณาแล้ว น่าเชื่อถือหรือเป็นความจริง
มากน้อย เพียงไร

ครีมถนอมผิว ช่วยให้ผิวนุ่ม ผิวที่มีริ้วรอยเหี่ยวย่นจะกลับเต่งตึง เปล่งปลั่ง ผิวที่อ่อนเยาว์ในวัยเด็กจะ
กลับคืนมา คุณสุภาพสตรี โปรดไว้วางใจ และเรียกใช้ครีมถนอมเนื้อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 3 ให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

1. การฟังที่มีประสิทธิภาพ คือการฟังในข้อใด

- ก. ปราศจากอคติ
- ข. จดบันทึกได้ทัน
- ค. มีสมาธิในการฟัง
- ง. จับสาระสำคัญได้

2. ข้อใดคือลักษณะของการฟังที่ดี

- ก. แสดงสีหน้าเมื่อสงสัยและรอกถามเมื่อผู้พูดพูดจบ
- ข. ดวงตาจับจ้องอยู่ที่ผู้พูดแสดงความใส่ใจในคำพูดอย่างจริงจัง
- ค. กวาดสายตาไปมาพร้อมกับจ้องหน้าและทักท้วงขึ้นเมื่อไม่เห็นด้วย
- ง. สบตากับผู้พูดเป็นระยะๆ อย่างเหมาะสมและเสริมหรือโต้แย้ง ตามความเหมาะสม

3. การฟังที่ทำให้ผู้ฟังเกิดสติปัญญา หมายถึงการฟังลักษณะใด

- ก. ฟังด้วยความตั้งใจ
- ข. ฟังด้วยความอยากรู้
- ค. ฟังแล้ววิเคราะห์สาร
- ง. ฟังเพื่อจับใจความสำคัญ

4. ความสามารถในการฟังข้อใดสำคัญที่สุดสำหรับผู้เรียน

- ก. จดสิ่งที่ฟังได้ครบถ้วน
- ข. ประเมินค่าเรื่องที่ฟังได้
- ค. จับสาระสำคัญของเรื่องได้
- ง. จับความมุ่งหมายของผู้พูดได้

5. บุคคลในข้อใดขาดมารยาทในการฟังมากที่สุด

- ก. คอยกับเพื่อนขณะที่ฟังผู้อื่นพูด
- ข. ฟังไปทานอาหารไปขณะที่ผู้พูดพูด
- ค. จดบันทึกขณะที่ฟังโดยไม่มองผู้พูดเลย
- ง. ไปถึงสถานที่ฟังหลังจากผู้พูดเริ่มพูดแล้ว

5. หลักเกณฑ์พิจารณาคุณค่าของหนังสือ

หลักการพิจารณาหนังสือประเภทต่างๆ ที่อ่าน

การพิจารณา หมายถึง ตรวจสอบ ทริตรอง สอบสวน ซึ่งก็คือ การดูให้ละเอียด ดูอย่างถี่ถ้วน แล้วตัดสินใจว่าคุณค่าว่าดีหรือไม่ดี และเพราะเหตุใด

ดังนั้น **การพิจารณาหนังสือ** จึงเป็นการอ่านหนังสืออย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้วแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้น อย่างมีหลักเกณฑ์ เป็นการวิเคราะห์และวิจารณ์หนังสือ การพิจารณาหนังสือจะช่วยให้ผู้อ่านอ่านหนังสืออย่างมีหลักเกณฑ์ อ่านอย่างสนุกสนาน มองเห็นคุณค่าของหนังสือ และการอ่านหนังสือ ทำให้ผู้อ่านชอบอ่านหนังสือมากขึ้น

การอ่านพิจารณาหนังสือ มีแนวทางดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายการอ่านว่าจะอ่านเพื่อพิจารณาหนังสือ โดยบอกจุดเด่น จุดด้อย บอกรูปแบบ และบอกคุณค่าของหนังสือ
2. รู้หลักการวิจารณ์หนังสือ เบื้องต้น ได้แก่
 - 2.1 รู้ลักษณะของหนังสือประเภทต่างๆ เช่น นิทาน บทละคร ฯลฯ
 - 2.2 บอกคุณค่าของหนังสือที่อ่านได้

การพิจารณาหนังสือ

การพิจารณาหนังสือเป็นการประเมินคุณค่าหนังสือด้านต่างๆ ถ้าผู้อ่านรู้หลักการประเมินจะทำให้ การอ่านหนังสือมีคุณค่า และความหมายมากยิ่งขึ้น เมื่ออ่านแล้วสามารถแสดงความคิดเห็นเชิงประเมินคุณค่า ของหนังสือได้อย่าง มีหลักเกณฑ์ ผู้อ่านจะเข้าใจหนังสือนั้นได้อย่างลึกซึ้งและการพิจารณาหนังสือของตนจะมีประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วย หนังสือมีหลายประเภทให้เลือกอ่าน แต่ละประเภทก็มีรายละเอียดหรือโครงสร้างแตกต่างกันไปตามลักษณะของหนังสือประเภทนั้นๆ ในที่นี้จะนำเสนอการพิจารณาหรือประเมินคุณค่าของหนังสือ บทความ หรือเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้เรียนจะต้องเรียน หรืออ่านในชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. การอ่านพิจารณาคอลัมน์ต่างๆจากหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์เป็นหนังสือที่คนจำนวนมากอ่านเป็นประจำทุกวัน มีคอลัมน์หลากหลายการอ่านหนังสือพิมพ์มีแนวการพิจารณาประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 การพาดหัวข่าว การพาดหัวข่าวเป็นการตั้งชื่อข่าวให้กะทัดรัดและพิมพ์ด้วยตัวอักษรใหญ่เป็นพิเศษเพื่อดึงดูด ความสนใจ การพาดหัวข่าวที่ดีมีลักษณะดังนี้

1.1.1 หัวข่าวตรงกับสาระของข่าว ผู้เขียนข่าวไม่ควรพาดหัวข่าวไม่ตรงกับเนื้อหาสาระของข่าวเพื่อเรียกร้อง ความสนใจ

1.1.2 หัวข่าวใช้ภาษาที่กะทัดรัด เข้าใจง่าย ไม่ควรใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและใช้คำผิดความหมายเพียงเพื่อผลประโยชน์ทางการขาย โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าทางภาษา เช่น

- 1) ทักกีฬาพิการหวัง 30 ทอง
- 2) เปิดตัวกินปุยวัดใจนายก
- 3) หินรุ่มสังกรรมสาวรุ่น

1.2 เนื้อหาของข่าว มีแนวพิจารณาดังนี้

1.2.1 เนื้อหาข่าวที่ดี ต้องเป็นข่าวจริงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ควรมีความคิดเห็นหรือเพิ่มเนื้อหาตามใจผู้เขียน เพื่อให้ผู้ฟังชื่นชอบ ข่าวที่ดีต้องเป็นข่าวที่ส่งผลกระทบต่อคนหมู่มากหรือส่วนรวม เช่น ข่าวการเมือง การเลือกตั้ง ข่าวการปกครอง ข่าวสังคม ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการประกอบอาชีพหรือข่าวเกี่ยวกับ

การอนามัย เป็นต้น ไม่ควรเป็นข่าวของคนใดคนหนึ่ง เพื่อยกย่องเชิดชู โดยมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง และต้องเป็นข่าว ที่ไม่ทำลายความมั่นคงของชาติ ความสงบสุขของประชาชนและศีลธรรมอันดีงาม

1.2.2 ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาสุภาพ ไม่ควรใช้ภาษาหยาบคาย

1.2.3 การเล่าเหตุการณ์ในข่าวควรเล่าตามลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ปิดบังอำพราง มีเงื่อนไข สลับซับซ้อน

1.2.4 การเล่าเหตุการณ์ทุกตอน ต้องอ้างอิงหลักฐานที่มา สถานที่เวลา รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้อ่านทราบรายละเอียด และมีความเชื่อถือในข่าว การปกปิดสถานที่ ชื่อหรือนามของบุคคล ควรเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ใจที่ปกป้องผู้บริสุทธิ์ ผู้เยาว์หรือเป็นจรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์

1.3 การพิจารณาบทความในวารสารหนังสือพิมพ์ มีดังนี้ บทความในวารสารและหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับคนหมู่มากและแสดงความคิดเห็น ของผู้เขียนอย่างเต็มที่ บทความที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1.3.1 ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้ที่รู้เรื่องที่เขียนอย่างถ่องแท้ มีข้อมูลสามารถอ้างอิงได้

1.3.2 ผู้เขียนบทความต้องแสดงความคิดเห็นโดยอาศัยข้อเท็จจริง และเหตุผลอื่นๆ ประกอบอย่างกว้างขวาง การแสดงความคิดเห็นเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ใจ ไม่ใช้ความรู้สึกของตนเองเป็นตัวกำหนดเพียงอย่างเดียว การแสดงความคิดเห็นนั้น ควรเป็นไปในทางสร้างสรรค์ และไม่อคติลำเอียง

1.3.3 การวิจารณ์ของผู้เขียนบทความ ต้องตั้งอยู่บนหลักการการตำหนิ ไม่ควรเน้นที่ตัวบุคคล แต่เน้นที่วิธีการหรือหลักการ ควรชี้ให้เห็นปัญหา และเสนอแนวทางแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง นอกจากนี้รูปแบบ การเขียนและการใช้ภาษา ควรมีความถูกต้องเข้าใจง่ายไม่ใช้ถ้อยคำที่ส่อเสียดหยาบคาย

1.4 การพิจารณาคอลัมน์อื่นๆ คอลัมน์อื่นๆ มีวิธีการพิจารณาดังนี้ นอกจากข่าวและบทความแล้ว วารสารหรือหนังสือพิมพ์ยังมีอีกหลายคอลัมน์ เช่น บันเทิงคดี ประกาศ โฆษณา ความรู้ต่างๆ การพิจารณาคุณค่าในแต่ละคอลัมน์ ควรพิจารณาเรื่องการใช้ภาษาการเขียน และคุณค่าที่ได้รับจากการอ่าน เป็นต้น

2. การพิจารณาหนังสือประเภทสารคดี สารคดี ได้แก่ หนังสือที่ให้แนวความรู้ต่างๆ เช่น ด้านปรัชญา ตรรกวิทยา การศึกษาควรพิจารณาในด้านต่างๆดังนี้

2.1 เนื้อหาสาระ มีความถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักวิชาหรือไม่ เรื่องนำมาเขียนมี สาระประโยชน์ เพียงใด เหมาะสำหรับผู้่านระดับใด

2.2 วิธีเสนอหนังสือ อาจเสนอเป็นความเรียงวิชาการ มีการค้นคว้าหาความรู้ อ้างอิงประกอบ หรือเสนอเป็นบันทึกของผู้เขียน เล่าประสบการณ์ของตน หรือเสนอเป็นจดหมายให้โต้ตอบ ควรพิจารณาว่าผู้เขียน มีวิธีเขียนที่ชวนอ่าน เข้าใจง่ายหรือไม่ สำนวนภาษาสื่อความหมายได้แจ่มแจ้งหรือไม่ เหมาะแก่ระดับของผู้อ่าน ตามความตั้งใจของผู้เขียนหรือไม่ เพียงใด

2.3 การวางเค้าโครงเรื่อง เค้าโครงเรื่องที่เขียน จะต้องมีการจัดลำดับอย่างมีระเบียบ จึงควรพิจารณาว่าผู้เขียนสามารถทำให้ความสำคัญ เชื่อมโยงต่อเนื่องกันได้ดีเพียงใด มีการเรียงลำดับ ความยากง่ายเพื่อช่วย ความเข้าใจของผู้อ่านหรือไม่

2.4 ส่วนประกอบของหนังสือ ส่วนประกอบต่างๆ ของหนังสือได้แก่ คำนำ สารบัญ ดัชนี บรรณานุกรม อภิธานศัพท์สามารถช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความสำคัญของหนังสือได้รวดเร็ว ควรพิจารณาว่าหนังสือชิ้นๆ มีส่วนประกอบอำนวยความสะดวกดังกล่าวหรือไม่

2.5 วุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียน หนังสือสารคดีบางเล่ม จะมีประวัติย่อ วุฒิและประสบการณ์ ของผู้เขียนบอกไว้ด้านหลัง รายละเอียดดังกล่าวจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถวินิจฉัยได้ดียิ่งขึ้นว่าเรื่องนั้นมีคุณค่า น่าเชื่อถือหรือไม่

2.6 คุณภาพการพิมพ์และการออกแบบรูปเล่ม สิ่งชี้ให้เห็นคุณภาพของหนังสือ เช่น การจัดหัวเรื่อง ทำให้สื่อความได้ชัดเจน การพิสูจน์อักษรถูกต้อง การออกแบบรูปเล่มเหมาะสมน่าอ่าน

3. การพิจารณาหนังสือประเภทบันเทิงคดี หนังสือประเภทบันเทิงคดี อาจมีวิธีการพิจารณาในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1 แก่นของเรื่องหรือแนวเรื่อง หมายถึง แนวคิดสำคัญของผู้เขียน ซึ่งเป็นหัวใจของเรื่อง

3.2 การวางโครงเรื่อง หมายถึง การผูกเรื่องให้มีตัวละครและเหตุการณ์เชื่อมโยง สัมพันธ์กันตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแกนของเรื่องที่ผู้แต่งวางแนวไว้และต้องดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผล

3.3 ตัวละคร ตัวละครอาจมีน้อยหรือมากแล้วแต่ความประสงค์ของผู้แต่ง การเสนอตัวละครที่น่าสนใจ ต้องเป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่มีความสมจริง คือ เป็นบุคคลที่อาจหาได้ในชีวิตจริง มิใช่ดีหรือเลวจนผิดมนุษย์ธรรมดา นอกจากนั้นพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละคร ควรสะท้อนภาพชีวิตจริงของสังคม ตามความเป็นจริงด้วย

3.4 ฉาก เป็นส่วนที่ช่วยทำให้บรรยากาศของเรื่องเป็นไปอย่างสมจริง ซึ่งผู้เขียนจะต้องบรรยายให้ตรงกับความเป็นจริง หรืออยู่ในวิสัยที่เป็นจริงได้

3.5 สำนวนภาษาและลีลาในการเขียน นักเขียนจะมีสำนวน หรือลีลาการเขียนเป็นแบบฉบับของตน ดังนั้นผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ ว่าผู้เขียนมีลีลาการเขียนอย่างไร

3.6 สารจากผู้เขียน สารที่ผู้เขียนให้ หมายถึง ข้อคิด หรือบางสิ่งบางอย่างที่ผู้เขียนฝากไว้ให้ ซึ่งผู้อ่านอาจได้รับแตกต่างกันไปตามแต่ประสบการณ์ของผู้อ่าน ควรฝึกทักษะให้ไวต่อการรับสารของผู้เขียน และตีความเข้าใจ เพื่อให้การอ่านเรื่องบันเทิงคดีมีรสชาติดีมากยิ่งขึ้น

4. การพิจารณาหนังสือประเภทร้อยกรองหรือกวีนิพนธ์

หนังสือประเภทร้อยกรองหรือกวีนิพนธ์ มีวิธีการพิจารณาดังนี้

4.1 รูปแบบของฉันทลักษณ์ รูปแบบของฉันทลักษณ์ คือลักษณะบังคับของบทร้อยกรอง แต่ละประเภทซึ่งต่างกัน ควรพิจารณาความถูกต้องของรูปแบบฉันทลักษณ์นั้นๆ เป็นเกณฑ์

4.2 ความคิดเห็นและเนื้อหาสาระในบทกวี บทกวีที่ดีจะต้องมีเนื้อหาสาระที่แสดงความนึกคิดอันมีคุณค่าแก่ชีวิต บทกวีบางบทให้ความรู้สึกสะท้อนอารมณ์ในด้านต่างๆ เช่น อารมณ์รัก อารมณ์เศร้า อารมณ์โกรธ ฯลฯ บางบทให้คติเตือนใจ ให้ความรู้เรื่องต่างๆ เป็นต้น จึงควรพิจารณาให้ถี่ถ้วนว่ากวีให้ความคิดอะไรแก่ผู้อ่านบ้าง และมีเนื้อหาสาระอย่างไร

4.3 กลวิธีการแต่ง หรือวรรณศิลป์ กลวิธีในการแต่งหรือวรรณศิลป์นี้อาจพิจารณาได้จากการเลือกคำมาใช้ให้เหมาะสมกับความ การเล่นเสียงด้วยสัมผัสสระ พยัญชนะ การใช้โวหารแบบต่างๆ การใช้สัญลักษณ์ ซึ่งกวีแต่ละคนจะมีกลวิธีแต่งแตกต่างกันไปเป็นเฉพาะตน

4.4 รสของบทร้อยกรอง หมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นแก่ผู้อ่าน เมื่อถ้อยคำแก่ผู้อ่าน เมื่อถ้อยคำสำนวนหรือเรื่องราวในบทร้อยกรองนั้นๆ มากระทบอารมณ์ อาจให้ความรู้สึกทางด้านความรัก ความเศร้า ความตื่นเต้น ฯลฯ แล้วแต่ลักษณะของบทร้อยกรองและอารมณ์ของผู้อ่านขณะนั้น

4.5 สารจากบทร้อยกรอง บทร้อยกรองก็มีสารของผู้แต่งฝากไว้เช่นกัน ดังนั้นจึงควรพิจารณาให้ถี่ถ้วนเพื่อรับสารจากผู้เขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินคุณค่าของหนังสือไม่ว่าประเภทใด ผู้ประเมินควรอ่านหนังสือนั้นๆ อย่างละเอียด และพิจารณาทั้งจุดดีและจุดด้อยของหนังสือด้วยใจเป็นธรรม ปราศจากอคติ ซึ่งเมื่อได้อ่านหนังสือมากๆ และฝึกการวิเคราะห์ ตลอดจนมีการประเมินคุณค่าของหนังสืออยู่เสมอแล้ว ก็จะช่วยให้มีวิสัยทัศน์ ในการอ่านหนังสือ และอ่านหนังสืออย่างมีอรรถรสยิ่งขึ้น

แผนการเรียนรู้ประจำบท

บทที่ 2 พัฒนาทักษะภาษา

สาระสำคัญ

การพัฒนาทักษะทางภาษาจำเป็นต้องศึกษา ชนิดของคำและหน้าที่ของคำ การใช้พจนานุกรม ปทานุกรม สารานุกรม และการอ่านออกเสียง และการวิเคราะห์คุณค่าทางด้านภาษาและสังคม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. วิเคราะห์ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยคได้อย่างถูกต้อง
2. ใช้พจนานุกรมและเรียงคำตามพจนานุกรมได้
3. อ่านออกเสียงคำประพันธ์ ได้ถูกต้องตามอักขระและวิเคราะห์คุณค่าของคำประพันธ์ได้
4. เขียนอธิบาย และย่อความจากการอ่านได้
5. รู้และเข้าใจหลักและวิธีการแต่งบทร้อยกรองได้
6. เข้าใจมารยาทในการเขียน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ขอบข่ายเนื้อหา

1. ชนิดของคำและหน้าที่ของคำ
2. การใช้พจนานุกรม ปทานุกรม และสารานุกรม
3. การอ่านในใจ การอ่านออกเสียงคำประพันธ์และวิเคราะห์คุณค่าทางด้านภาษาและสังคม
4. การเขียนอธิบายและมารยาทในการเขียน
5. การย่อความจากการอ่าน
6. หลักและวิธีการแต่งบทร้อยกรอง

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยคได้
2. ผู้เรียนสามารถใช้พจนานุกรมและเรียงคำตามพจนานุกรมได้ถูกต้อง
3. ผู้เรียนสามารถพูดในโอกาสต่างๆ ได้ตรงวัตถุประสงค์และสามารถพูดรายงานจากการศึกษาค้นคว้าได้

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดสภาพความต้องการในการเรียนรู้

- ครูชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้
- ครูเขียนประโยค “ครูจะดี” เธอถ้าเธอไม่ทำการบ้าน” บนกระดาน จากนั้นตั้งคำถาม ว่าคำไหนเป็นประธานในประโยค คำไหนเป็นกิริยาในประโยค คำไหนเป็นกรรมในประโยค โดยสุ่มนักศึกษาที่ละคน

ขั้นที่ 2 ขั้นแสวงหาข้อมูล และการจัดการเรียนรู้

- แบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม เท่า ๆ กัน พร้อมแจกกระดาษบรูฟและปากกาเมจิกให้แต่ละกลุ่ม จากนั้นครูออกคำสั่งให้นักศึกษาหาชนิดของคำในภาษาไทย และหน้าที่ของคำในภาษาไทย โดยให้อ่านค้นคว้าจากห้องสมุด กศน.ตำบล ในเวลา 10 นาทีพร้อมส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าห้องเรียน

- แจกใบความรู้ เรื่อง คำและหน้าที่ของคำในภาษาไทย ให้นักศึกษาอ่านทบทวนจากที่นำเสนอไปว่า กลุ่มของตัวเองถูกต้องหรือไม่
- จากกลุ่มเดิม แจกบัตรคำโดยในบัตรคำมีคำอยู่ 2 ด้าน ให้นักศึกษาเล่นเกมต่อคำ กลุ่มไหนต่อได้หมดก่อนเป็นฝ่ายชนะ(ครูอาจเสริมแรงได้โดยการมีของรางวัล)โดยด้านซ้ายจะเป็น คำศัพท์ ด้านขวาจะเป็นคำไทย 7 ชนิด ครูจะให้แต่ละกลุ่ม 8 บัตรคำ
- อธิบายหลักการใช้พจนานุกรม และสารานุกรม 10 นาทีให้นักศึกษาพอเข้าใจวิธีการใช้ จากนั้นแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่มเท่า ๆ กัน แจกพจนานุกรมให้แต่ละกลุ่ม ๆ ละ 3 เล่ม โดยจะเล่นเกมหาความหมายของคำ ซึ่งครูต้องทำบัตรคำเป็นศัพท์ในพจนานุกรมนั้นจำนวน 10 คำ ขั้นตอนการเล่นจะเป็นเกม O,X (เหมือนเกมบิงโก) กลุ่มไหนยกมือบอกความหมายคำได้ก่อนให้ออกมาเขียนสัญลักษณ์ O หรือ X ได้ครั้งละ 1 เครื่องหมาย
- ตั้งคำถามปลายเปิดว่า นักศึกษาเคยได้ยินคำว่า ร้อยแก้ว กับ ร้อยกรอง ไหม แล้วสองอย่างนี้แตกต่างกันอย่างไร โดยให้นักศึกษาค้นหาคำตอบในเวลา 2 นาที ยกตัวอย่างร้อยกรองมา 1 บท เขียนบนกระดาน จากนั้นแจกกระดาษ A4 ให้นักศึกษาเขียนแปลความหมายของบทร้อยกรองนั้น

ตัวอย่าง

แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์
ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด
มนุษย์นี้ที่รักอยู่สองสถาน
ที่พึงหนึ่งพึงได้แต่กายตน
แม้ในครีกรักมั่งชังชังตอบ
รู้สิ่งใดไม่สู้รู้วิชา

มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด
ก็ไม่คิดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน
บิดามารดาก็เป็นผล
เกิดเป็นคนคิดเห็นจึงเจรจา
ให้รอบคอบคิดอ่านนะหลานหนา
รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี

ขั้นที่ 3 ขั้นการปฏิบัติและการนำไปประยุกต์ใช้

- ครูแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มเท่า ๆ กัน โดยแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่ต่าง ๆ ให้ชัดเจน
- ให้ผู้เรียนสืบค้นจากหนังสือ แหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ ตามความสนใจ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำในการเรียนรู้และมีการกำหนดเวลาในการเรียนรู้
- ให้นักเรียนสืบค้นนิทานมา 1 เรื่องและปฏิบัติตาม ดังนี้
 1. ให้อ่านความเนื้อหาจากนิทานที่อ่าน
 2. หาคำศัพท์และหาความหมายพร้อมทั้งบอกชนิดของคำและหน้าที่ของคำศัพท์นั้น
 3. ให้ออกมาพูดเล่าเรื่องที่กลุ่มตนเองค้นคว้า โดยครูสุ่มนักศึกษาในกลุ่มมา 2 คนออกมาเล่าเรื่องโดยห้ามนำเอาเนื้อหาเรื่องที่ค้นคว้าออกมาในขณะที่เล่าเรื่อง

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- ครูและนักศึกษาทบทวนเนื้อหาในรายวิชา โดยครูเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามเพื่อความเข้าใจให้ตรงกัน

สื่อ

1. เอกสารประกอบการเรียนรู้ รายวิชา พท23003 ภาษาไทยเพิ่มเติม1
2. Internet / แหล่งเรียนรู้ของ กศน.ตำบล
3. แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม
4. ใบความรู้ เรื่อง คำและหน้าที่ของคำในภาษาไทย
5. กระดาษ A4
6. กระดานไวท์บอร์ด ปากกาไวท์บอร์ด
7. บัตรคำ
8. พจนานุกรม
9. กระดาษบรูฟ ปากกาเมจิก

การประเมินผล

- แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม
- สังเกตการมีส่วนร่วม
- การแปลบทหรือกรอง

คำและหน้าที่ของคำในภาษาไทย

1. คำและหน้าที่ของคำในภาษาไทย

คำและหน้าที่ของคำในภาษาไทย

คำไทยแบ่งออกเป็น 7 ชนิด แต่ละชนิดมีลักษณะและหน้าที่แตกต่างกันออกไป การเรียนรู้เรื่องลักษณะของคำเพื่อสร้างเป็นกลุ่มคำและประโยคเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนและการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน

คำแต่ละคำมีความหมาย ความหมายของคำจะปรากฏชัดเมื่ออยู่ในประโยค การสังเกตตำแหน่งและหน้าที่ของคำในประโยคจะช่วยให้เราทราบชนิดของคำรวมทั้งความหมายด้วย ดังนั้นการศึกษาให้เข้าใจหน้าที่และชนิดของคำในประโยคจึงมีความสำคัญมากเพราะจะช่วยให้เราสามารถใช้คำได้ถูกต้องตรงตามความหมายที่ต้องการ

1. คำนาม

➤ ความหมายของคำนาม

คำนาม หมายถึง คำที่ใช้เรียกชื่อ คน สัตว์ พืช สิ่งของ สถานที่ สภาพ อาการ ลักษณะ ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เช่นคำว่า คน ปลา ตะกั่ว ไม้ ประเทศไทย จังหวัดพิจิตร การออกกำลังกาย การศึกษา ความดี ความงาม กอไก่ กรรมกร ผึ้ง ตัว เป็นต้น

➤ ชนิดของคำนาม คำนามแบ่งออกเป็น 5 ชนิด ดังนี้

1. สามานยนาม หรือเรียกว่า คำนามทั่วไป คือ คำนามที่เป็นชื่อทั่วๆ ไป เป็นคำเรียกสิ่งต่างๆ โดยทั่วไปไม่ชี้เฉพาะเจาะจง เช่น ปลา ไม้เสื่อ คน สุนัข วัด ต้นไม้ บ้าน หนังสือ ปากกา เป็นต้น

2. วิสามานยนาม หรือเรียกว่า คำนามเฉพาะ คือ คำนามที่ใช้เรียกชื่อเฉพาะของคน สัตว์ หรือสถานที่ เป็นคำเรียกเจาะจงลงไปว่าเป็นใครหรือเป็นอะไร เช่น พระพุทธชินราช เด็กชายวิฑูรย์ จังหวัดพิจิตร วัดท่าหลวง ส้มโอท่าข่อย พระอภัยมณี วันจันทร์ เดือนมกราคม เป็นต้น

3. สมุหนาม คือ คำนามที่ทำหน้าที่แสดงหมวดหมู่ของคำนามทั่วไป และคำนามเฉพาะ เช่น ผึ้งผึ้ง กอไก่ คณะนักทัศนจร บริษัท พวกรรมกร เป็นต้น

4. ลักษณะนาม คือ เป็นคำนามที่บอกลักษณะของคำนาม เพื่อแสดงรูปลักษณะ ขนาด ปริมาณ ของคำนามนั้นๆ ให้ชัดเจน เช่น บ้าน 1 หลัง โต๊ะ 5 ตัว คำว่า หลัง และ ตัว เป็นลักษณะนาม

5. อาการนาม คือ คำนามที่เป็นชื่อกริยาอาการ เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม ไม่มีรูปร่าง มักมีคำว่า "การ" และ "ความ" นำหน้า เช่น การกิน การเดิน การพูด การอ่าน การเขียน ความรัก ความดี ความคิด ความฝัน เป็นต้น

➤ หน้าที่ของคำนาม มีดังนี้คือ

1. ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค เช่น

- ประกอบขอบอ่านหนังสือ
- ตำรวจจับผู้ร้าย

2. ทำหน้าที่เป็นกรรมหรือผู้ถูกกระทำ เช่น
 - วาริอ่านจดหมาย
 - พ่อตีสุนัข
3. ทำหน้าที่ขยายนาม เพื่อทำให้นามที่ถูกขยายชัดเจนขึ้น เช่น
 - สมศรีเป็นข้าราชการครู นายสมศักดิ์ทนายความฟ้องนายปัญญาพ้อค้า
4. ทำหน้าที่เป็นส่วนสมบูรณ์หรือส่วนเติมเต็ม เช่น
 - ศรรามเป็นทหาร
 - เขาเป็นตำรวจแต่น้องสาวเป็นพยาบาล
5. ใช้ตามหลังคำบุพบทเพื่อทำหน้าที่บอกสถานที่ หรือขยายกริยาให้มีเนื้อความบอกสถานที่ชัดเจนขึ้น เช่น
 - คุณแม่ของเด็กหญิงสายฝนเป็นครู
 - นักเรียนไปโรงเรียน
6. ใช้บอกเวลาโดยขยายคำกริยาหรือคำนามอื่น เช่น
 - คุณพ่อจะไปเชียงใหม่วันเสาร์
 - เขาชอบมาตอนกลางวัน
7. ใช้เป็นคำเรียกขานได้ เช่น
 - น้ำฝน ช่วยหยิบปากกาให้ครูทีชี
 - ตำรวจ ช่วยฉันด้วย

2. คำสรรพนาม

➤ ความหมายของคำสรรพนาม

คำสรรพนาม หมายถึง คำที่ใช้แทนคำนามที่กล่าวถึงมาแล้ว เพื่อจะได้ไม่ต้องกล่าวคำนามนั้นซ้ำอีก เช่นคำว่า ฉัน เรา ดิฉัน กระผม กู คุณ ท่าน ได้เท่า เขา มัน สิ่งใด ผู้ใด นี่ นั้น อะไร ใคร บ้าง เป็นต้น

➤ ชนิดของคำสรรพนาม คำสรรพนามแบ่งออกเป็น 6 ชนิด ดังนี้

1. บุรุษสรรพนาม คือ คำ สรรพนามที่ใช้แทนผู้พูด แบ่งเป็นชนิดย่อยได้ 3 ชนิด คือ
 - 1.1 สรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูด เช่น ผม ฉัน ดิฉัน กระผม ข้าพเจ้า กู เรา ข้าพระพุทธเจ้า อาตมา หม่อมฉันเกล้ากระหม่อม
 - 1.2 สรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนผู้ฟัง หรือผู้ที่เราพูดด้วย เช่น คุณ เธอ ได้เท่า ท่าน ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ฝ่าพระบาท พระคุณเจ้า
 - 1.3 สรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึง เขา มัน ท่าน พระองค์
2. ประพันธสรรพนาม คือ คำสรรพนามที่ใช้แทนคำนามและใช้เชื่อมประโยคทำหน้าที่เชื่อมประโยคให้มีความสัมพันธ์กัน ได้แก่คำว่า ที่ ซึ่ง อัน ผู้
3. นิยมสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามชี้เฉพาะเจาะจงหรือบอกกำหนดความให้ผู้พูดกับผู้ฟังเข้าใจกัน ได้แก่คำว่า นี่ นั้น โน่น
4. อนิยมสรรพนาม คือ สรรพนามใช้แทนนามบอกความไม่ชี้เฉพาะเจาะจงที่แน่นอนลงไป ได้แก่คำว่า อะไร ใคร ไหน ไใด บางครั้งก็เป็นคำซ้ำๆ เช่น ใครๆ อะไรๆ ไหนๆ

5. วิภาคสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนคำนาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่านามนั้นจำแนกออกเป็นหลายส่วน ได้แก่คำว่า ต่าง บ้าง กัน เช่น

- นักเรียน"บ้าง"เรียน"บ้าง"เล่น
- นักเรียน"ต่าง"ก็อ่านหนังสือ

6. ปฤจฉาสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามที่เป็นคำถาม ได้แก่คำว่า อะไร ใคร ไหน ผู้ใด สิ่งใด ผู้ใด ฯลฯ เช่น

- "ใคร" ทำแก้วแตก
- เขาไปที่ "ไหน"

➤ หน้าที่ของคำสรรพนาม มีดังนี้ คือ

1. เป็นประธานของประโยค เช่น
 - "เขา"ไปโรงเรียน
 - "ใคร"ทำดินสอตอกอยู่บนพื้น
2. ทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยค (ผู้ถูกกระทำ) เช่น
 - ครูจะตี"เธอ"ถ้าเธอไม่ทำการบ้าน
 - คุณช่วยเอา"นี้"ไปเก็บได้ไหม
3. ทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็มหรือส่วนสมบูรณ์ เช่น
 - กำนันคนใหม่ของตำบลนี้คือ"เขา"นั่นเอง
 - เขาเป็น"ใคร"
4. ใช้เชื่อมประโยคในประโยคความซ้อน เช่น
 - ครูชมเชยนักเรียน"ที่"ขยัน
5. ทำหน้าที่ขยายนามที่ทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมของประโยค เพื่อเน้นการแสดงความรู้สึกของผู้พูด จะวางหลัง

3. คำกริยา

➤ ความหมายของคำกริยา

คำกริยา หมายถึง คำแสดงอาการ การกระทำ หรือบอกสภาพของคำนามหรือคำสรรพนาม เพื่อให้ได้ความ เช่นคำว่า กิน เดิน นั่ง นอน เล่น จับ เขียน อ่าน เป็น คือ ถูก คล้าย เป็นต้น

➤ ชนิดของคำกริยา คำกริยาแบ่งเป็น 5 ชนิด

1. อกรรมกริยา คือ คำกริยาที่ไม่ต้องมีกรรมมารับก็ได้ความสมบูรณ์ เข้าใจได้ เช่น
 - เขา"ยืน"อยู่
 - น้อง"นอน"
2. สกรรมกริยา คือ คำกริยาที่ต้องมีกรรมมารับ เพราะคำกริยานี้ไม่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง เช่น
 - ฉัน "กิน"ข้าว (ข้าวเป็นกรรมที่มารับคำว่ากิน)
 - เขา"เห็น"นก (นกเป็นกรรมที่มารับคำว่าเห็น)
3. วิภทรกริยา คือ คำกริยาที่ไม่มีความหมายในตัวเอง ใช้ตามลำพังแล้วไม่ได้ความ ต้องมีคำอื่นมาประกอบจึงจะได้ความ คำกริยาพวกนี้คือ เป็น เหมือน คล้าย เท่า คือ เช่น
 - เขา"เป็น"นักเรียน
 - เขา"คือ"ครูของตัวเอง

4. กริยานุเคราะห์ คือ คำกริยาที่ทำหน้าที่ช่วยคำกริยาสำคัญในประโยคให้มีความหมายชัดเจนขึ้น ได้แก่คำว่า จง กำลัง จะ ย่อม คง ยัง ถูก นะ เถอะ เทอญ ฯลฯ เช่น

- นายดำ"จะ"ไปโรงเรียน
- เขา"ถูก"ตี

5. กริยาสภามาลา คือ คำกริยาที่ทำหน้าที่เป็นคำนามจะเป็นประธาน กรรม หรือบทขยายของประโยคก็ได้ เช่น

- "นอน"หลับเป็นการพักผ่อนที่ดี (นอน เป็นคำกริยาที่เป็นประธานของประโยค)
- ฉันชอบไป"เที่ยว"กับเธอ (เที่ยว เป็นคำกริยาที่เป็นกรรมของประโยค)

➤ หน้าที่ของคำกริยา มีดังนี้คือ

1. ทำหน้าที่เป็นตัวแสดงในภาคแสดงของประโยค เช่น
 - ขนมหวางอยู่บนโต๊ะ
 - นักเรียนอ่านหนังสือทุกวัน
2. ทำหน้าที่ขยายคำนาม เช่น
 - วันเดินทางของเขาคือวันพรุ่งนี้ ("เดินทาง" เป็นคำกริยาที่ไปขยายคำนาม "วัน")
3. ทำหน้าที่ขยายกริยา เช่น
 - เด็กคนนั้นนั่งดูนก ("ดู" เป็นคำกริยาที่ไปขยายคำกริยา "นั่ง")
4. ทำหน้าที่เหมือนคำนาม เช่น
 - ออกกำลังกายทุกวันทำให้ร่างกายแข็งแรง
 - ("ออกกำลังกาย" เป็นคำกริยา ทำ หน้าที่เป็นประธานของประโยค)
 - เด็กชอบเดินเร็วๆ ("เดิน" เป็นคำกริยา ทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยค)

4. คำวิเศษณ์

➤ ความหมายของคำวิเศษณ์

คำวิเศษณ์ หมายถึง คำที่ใช้ประกอบหรือขยายคำนาม สรรพนาม คำกริยา หรือคำวิเศษณ์ เพื่อให้ได้ใจความชัดเจนและละเอียดมากขึ้น เช่น

- คนอ้วนกินจุ ("อ้วน" เป็นคำวิเศษณ์ที่ขยายคำนาม "คน" "จุ" เป็นคำวิเศษณ์ที่ขยายคำกริยา "กิน")
- เขาร้องเพลงได้ไพเราะ ("ไพเราะ" เป็นคำวิเศษณ์ที่ขยายคำกริยา "ร้องเพลง")
- เขาร้องเพลงได้ไพเราะมาก ("มาก" เป็นคำวิเศษณ์ที่ขยายคำวิเศษณ์ "ไพเราะ")
- คำวิเศษณ์บอกลักษณะ "น้องคนเล็กชื่อเล็ก" "ถาดใบใหญ่ใส่ส้มผลเล็ก"
- คำวิเศษณ์บอกเวลา "เขามาสายทุกวัน" "ไปเดี๋ยวนี้"
- คำวิเศษณ์บอกสถานที่ "เขาเดินไกลออกไป" "เธอย้ายบ้านไปอยู่ทางเหนือ"
- คำวิเศษณ์บอกปริมาณหรือจำนวน "ชนทั้งผอง พี่น้องกัน" "คนอ้วนมักกินจุ"
- คำวิเศษณ์บอกความชี้เฉพาะ "อย่าพูดเช่นนั้นเลย" "บ้านนั้นทาสีสวย"
- คำวิเศษณ์บอกความไม่ชี้เฉพาะ "คนอื่นไปกันหมดแล้ว" "สิ่งใดก็ไม่สำคัญเท่าความสามัคคี"
- คำวิเศษณ์แสดงคำถาม "ประเทศอะไรมีจำนวนประชากรมากที่สุดในโลก" "น้องเธออายุเท่าไร"

เท่าไร"

- คำวิเศษณ์แสดงคำถาม "หวานจำไปเที่ยวไหมจ๊ะ" "คุณครูคะ กรุณาอธิบายช้าๆหน่อยเถอะ"

คะ"

- คำวิเศษณ์แสดงความรู้สึก "คนที่ไม่รักชาติของตนเป็นคนที่คบไม่ได้" "บุญคุณของบุพการี"

ประมาณมิได้"

- คำวิเศษณ์ขยายคำนาม "เด็กน้อยร้องไห้" (น้อย ขยาย เด็ก) "ปลาใหญ่กินปลาเล็ก" (ใหญ่-เล็ก ขยาย ปลา) "ฉันมีกระเป๋าใบโต" (โต ขยาย *กระเป๋า) "เด็กดีใครๆ ก็รัก" (ดี ขยาย เด็ก)
- คำวิเศษณ์ขยายสรรพนาม "พวกเราทั้งหมดเลือกคุณ" (ทั้งหมด ขยาย พวกเรา) "ฉันเองเป็นคนทำ" (เอง ขยาย ฉัน) "ท่านทั้งหลายโปรดเจียบ" (ทั้งหลาย ขยาย ท่าน) "ใครเล่าจะล่วงรู้ได้" (เล่า ขยาย ใคร)
- คำวิเศษณ์ขยายกริยา "ผู้ใหญ่บ้านตื่นแต่เช้า" (เช้า ขยาย ตื่น) "อย่ากินมูมมาม" (มูมมาม ขยาย กิน) "ฝนตกหนัก" (หนัก ขยาย ตก) "เขาดำน้ำทนม" (ทนม ขยาย ดำน้ำ)
- คำวิเศษณ์ขยายวิเศษณ์ "ม้าวิ่งเร็วมาก" (มาก ขยาย เร็ว) "พายุพัดแรงมาก" (มาก ขยาย แรง) "เขาท่องเที่ยวหนังสือหนักมาก" (มาก ขยาย หนังสือ) "เธอร้องเพลงเพราะจริงๆ" (จริงๆ ขยาย เพราะ)

➤ **ชนิดของคำวิเศษณ์** คำวิเศษณ์แบ่งออกเป็น 10 ชนิด ดังนี้

1. ลักษณะวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่บอกลักษณะต่างๆ เช่น บอกชนิด สี ขนาด สันฐาน กลิ่น รส บอกความรู้สึก เช่น ดี ชั่ว ใหญ่ ขาว ร้อน เย็น หอม หวาน กลม แบน เป็นต้น เช่น
 - น้ำร้อนอยู่ในกระติกสีขาว
 - जानไปใหญ่ราคาแพงกว่าจ่านไปเล็ก
2. กาลวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์บอกเวลา เช่น เช้า สาย บ่าย เย็น อดีต อนาคต เป็นต้น เช่น
 - พรุ่งนี้เป็นวันเกิดของคุณแม่
 - เขามาโรงเรียนสาย
3. สถานที่วิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์บอกสถานที่ เช่น ใกล้ ไกล บน ล่าง เหนือ ใต้ ซ้าย ขวา เป็นต้น เช่น
 - บ้านฉันอยู่ใกล้ตลาด
 - นกอยู่บนต้นไม้
4. ปริมาณวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์บอกจำนวน หรือปริมาณ เช่น หนึ่ง สอง สาม มาก น้อย บ่อย หลาย บรรดา ต่าง บ้าง เป็นต้น เช่น
 - เขามีเงินห้าบาท
 - เขามาหาฉันบ่อยๆ
5. ประดิษฐานวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่แสดงความปลอดภัย หรือไม่ยอมรับ เช่น ไม่ ไม่ใช่ มิใช่ ไม่ได้ ห้ามมิได้ เป็นต้น เช่น
 - เขามีได้มาคนเดียว
 - ของนี้ไม่ใช่ของฉัน ฉันจึงรับไว้ไม่ได้
6. ประติษฐานวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่ใช้แสดงการขานรับหรือโต้ตอบ เช่น ครับ ขอรับ ค่ะ เป็นต้น เช่น
 - คุณครับมีคนมาหาขอรับ
 - คุณครูขา สวัสดีค่ะ
7. นิยมวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่บอกความชี้เฉพาะ เช่น นี่ นั้น โน่น ทั้งนี้ ทั้งนั้น แนนอน เป็นต้น เช่น
 - บ้านนั้นไม่มีใครอยู่
 - เขาเป็นคนขยันแน่ๆ
8. อนิยมวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่บอกความไม่ชี้เฉพาะ เช่น ไต อื่น ไหน อะไร ใคร ฉันทใด เป็นต้น เช่น
 - เธอจะมาเวลาใดก็ได้
 - คุณจะนั่งเก้าอี้ตัวไหนก็ได้

9. ปฏกฉวพิเศษณ์ คือ คำพิเศษณ์แสดงคำถาม หรือแสดงความสงสัย เช่น ไใด ไไร ไไหน อะไไร
สิ่งใด ทำไไม่ เป็นต้น เช่น

- เสือตัวนี้ราคาเท่าไไร
- เขาจะมาเมื่อไไร

10. ประพันธริพิเศษณ์ คือ คำพิเศษณ์ที่ทำหน้าที่เชื่อมคำหรือประโยคให้มีความเกี่ยวข้องกัน
เช่น คำว่า ที่ ซึ่ง อัน อย่าง ที่ว่า เพื่อว่า ให้ เป็นต้น เช่น

- เขาทำงานหนักเพื่อว่าเขาจะได้มีเงินมาก
- เขาทำความดี อัน หาที่สุดมิได้

➤ หน้าที่ของคำพิเศษณ์ มีดังนี้คือ

1. ทำหน้าที่ขยายคำนาม เช่น
 - คนอ้วนกินจุ ("อ้วน" เป็นคำพิเศษณ์ขยายคำนาม "คน")
 - ตำรวจหลายคนจับโจรผู้ร้าย ("หลาย" เป็นคำพิเศษณ์ขยายคำนาม "ตำรวจ")
2. ทำหน้าที่ขยายคำสรรพนาม เช่น
 - เราทั้งหมดช่วยกันทำงานให้เรียบร้อย
("ทั้งหมด" เป็นคำพิเศษณ์ขยายคำสรรพนาม "เรา")
 - ฉันเองเป็นคนพูด ("เอง" เป็นคำพิเศษณ์ขยายคำสรรพนาม "ฉัน")
3. ทำหน้าที่ขยายกริยา เช่น
 - เด็กคนนั้นนั่งดูนก ("ดู" เป็นคำกริยาที่ไปขยายคำกริยา "นั่ง")
4. ทำหน้าที่เหมือนคำนาม เช่น
 - ออกกำลังกายทุกวันทำให้ร่างกายแข็งแรง ("ออกกำลังกาย" เป็นคำกริยา ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค)
 - เด็กชอบเดินเร็วๆ ("เดิน" เป็นคำกริยา ทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยค)
5. ทำหน้าที่เป็นตัวแสดงในภาคแสดง เช่น
 - เธอสูงกว่าคนอื่น
 - ขนมนี้อร่อยดี

5. คำบุพบท

➤ ความหมายของคำบุพบท

คำบุพบท หมายถึง คำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่คำหรือกลุ่มคำที่ตามหลังคำบุพบทนั้นเกี่ยวข้องกับกลุ่มคำข้างหน้าในประโยคในลักษณะใด เช่น กับ แก่ แต่ ต่อ ด้วย โดย ตาม ข้าง ถึง จาก ใน บน ใต้ ลึ้น สำหรับ นอก เพื่อ ของ เกือบ ตั้งแต่ แห่ง ที่

ตัวอย่าง เขาเดินทางโดยเครื่องบิน (ลักษณะ) ฉันช้อนเงินไว้ได้หมอน (สถานที่)
ครูต้องเสียสละเพื่อศิษย์ (เหตุผล) ฟันของน้องหนูหลายซี่ (แสดงความเป็นเจ้าของ)

"กับ" ใช้แสดงอาการกระชับ อาการร่วม อาการกำกับกัน อาการเทียบกัน และแสดงระดับ เช่น "ลู่ไปกับป่า" (ร่วม) "ฉันเห็นกับตา" (กระชับ)

"แก่" ใช้นำหน้าคำที่เป็นฝ่ายรับอาการ เช่น "คนไทยควรเห็นแก่ชาติ" "พ่อให้เงินแก่ลูก"

"แต่" ใช้ในความหมายว่า จาก ตั้งแต่ เฉพาะ เช่น "ฉันจะกินแต่ผลไม้" "เขามาถึงโรงเรียนแต่เช้า"

"แต่" ใช้แทนคำว่า "แก่" ในที่เคารพ เช่น "นักเรียนมอบดอกไม้แด่อาจารย์" "เขาถวายอาหารแด่พระสงฆ์"

"ต่อ" ใช้หน้าหน้าแสดงความเกี่ยวข้องกัน ติดต่อกัน เฉพาะ หน้าถัดไป เทียบจำนวน เช่น "ฉันต้องรายงานต่อที่ประชุม" "เขายื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ"

"ด้วย" ใช้หน้าหน้าคำนามหรือคำสรรพนาม เพื่อบอกให้รู้ว่าเป็นเครื่องใช้ และใช้ประกอบคำกริยาแสดงว่าทำกริยาร่วมกัน เช่น "ยายกินข้าวด้วยมือ" "ผมขอทานข้าวด้วยคนนะ" เช่น เขามาแต่เช้าบ้านของคุณน่าจะอยู่จริง คุณครูให้รางวัลแก่ฉัน เขาให้รางวัลเฉพาะคนที่สอบได้ที่หนึ่งเป็นต้น

➤ ชนิดของคำบุพบท คำบุพบทแบ่งออกเป็น 2 ชนิด

1. คำบุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำต่อคำ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำนาม คำสรรพนามกับคำนาม คำนามกับคำกริยา คำสรรพนามกับคำสรรพนาม คำสรรพนามกับคำกริยา คำกริยากับคำนาม คำกริยากับคำสรรพนาม คำกริยากับคำกริยา เพื่อบอกสถานการณ์ให้ชัดเจน เช่น

1.1 บอกสถานภาพความเป็นเจ้าของ เช่น

- พ่อชื่อสวนของนายทองคำ (นามกับนาม)

1.2 บอกความเกี่ยวข้อง เช่น

- เขาเห็นแก่กิน (กริยากับกริยา)

1.3 บอกการให้และบอกความประสงค์ เช่น

- คุณครูให้รางวัลแก่ฉัน (นามกับสรรพนาม)

1.4 บอกเวลา เช่น

- เขามาตั้งแต่เช้า (กริยากับนาม)

1.5 บอกสถานที่ เช่น

- เขามาจากต่างจังหวัด (กริยากับนาม)

1.6 บอกความเปรียบเทียบ เช่น

- พี่หนักกว่าฉัน (กริยากับสรรพนาม)

2. คำบุพบทที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคำอื่น ส่วนมากจะอยู่ต้นประโยค ใช้เป็นการทักทาย มักใช้ในคำประพันธ์ เช่นคำว่า ดูก่อน ข้าแต่ ดูกร คำเหล่านี้ใช้หน้าหน้าคำสรรพนามหรือคำนาม เช่น

- ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย
- ข้าแต่ท่านทั้งหลายโปรดฟังข้าพเจ้า

➤ หน้าที่ของคำบุพบท มีดังนี้คือ

1. ทำหน้าที่นำหน้านาม เช่น

- หนังสือของพ่อหาย
- เขาไปกับเพื่อน

2. ทำหน้าที่นำหน้าสรรพนาม เช่น

- ปากกาของฉันอยู่ที่เขา
- ฉันชอบอยู่ใกล้เธอ

3. ทำหน้าที่นำหน้ากริยา เช่น

- เขากินเพื่ออยู่

6. คำสันธาน

➤ ความหมายของคำสันธาน

คำสันธาน หมายถึง คำที่ใช้เชื่อมประโยค หรือข้อความกับข้อความ เพื่อให้ประโยคนั้น รัดกุม กระชับและสละสลวย เช่นคำว่า และ แล้ว จึง แต่ หรือ เพราะ เหตุเพราะ เป็นต้น เช่น

- เขาอยากเรียนหนังสือเก่งๆ แต่เขาไม่ชอบอ่านหนังสือ
- เขามาโรงเรียนสายเพราะฝนตกหนัก

➤ ชนิดของคำสันธาน คำสันธานแบ่งเป็น 4 ชนิด ดังนี้

1. คำสันธานที่เชื่อมความคล้ายตามกัน ได้แก่คำว่า และ ทั้ง...และ ทั้ง...ก็ ครั้น...ก็ ครั้น...จึง ก็ดี เมื่อ...ก็ว่า พอ...แล้ว เช่น
 - ทั้งพ่อและแม่ของผมเป็นคนดี
 - พอทำการบ้านเสร็จแล้วฉันก็นอน
2. คำสันธานที่เชื่อมความขัดแย้งกัน เช่นคำว่า แต่ แต่ว่า กว่า...ก็ ถึง...ก็ เป็นต้น เช่น
 - ผมต้องการพูดกับเขา แต่เขาไม่ยอมพูดกับผม
 - กว่าเราจะเรียนจบเพื่อนๆ ก็ทำงานหมดแล้ว
3. คำสันธานที่เชื่อมข้อความให้เลือก ได้แก่คำว่า หรือ หรือไม่ ไม่...ก็ หรือไม่ก็ ไม่เช่นนั้น มิฉะนั้น...ก็ เป็นต้น เช่น
 - นักเรียนชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์หรือภาษาไทย
 - เธอคงไปซื้อของหรือไม่ก็ไปดูหนัง
4. คำสันธานที่เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผล ได้แก่คำว่า เพราะ เพราะฉะนั้น ฉะนั้น...จึง ดังนั้น เหตุเพราะ เหตุว่า เพราะฉะนั้น...จึง เป็นต้น เช่น
 - นักเรียนมาโรงเรียนสายเพราะฝนตกหนัก
 - เพราะวาสนาไม่ออกกำลังกายเธอจึงอ้วนมาก

➤ หน้าที่ของคำสันธาน มีดังนี้คือ

1. เชื่อมประโยคกับประโยค เช่น
 - เขามีเงินมากแต่เขาก็หาความสุขไม่ได้
 - พ่อทำงานหนักเพื่อส่งเสียให้ลูกๆ ได้เรียนหนังสือ
 - ฉันอยากได้รองเท้าที่ราคาถูกและใช้งานได้นาน
2. เชื่อมคำกับคำหรือกลุ่มคำ เช่น
 - สมชายลำบากเมื่อแก่
 - เธอจะสู้ต่อไปหรือยอมแพ้
 - ฉันเห็นนายกรัฐมนตรีและภริยา
3. เชื่อมข้อความกับข้อความ เช่น ชาวต่างชาติเข้ามาอยู่เมืองไทย เขายืนยันเพียรไม่ยอมให้เวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์เขาจึงร่ำรวย จนเกือบจะซื้อแผ่นดินไทยได้ทั้งหมดแล้ว เพราะฉะนั้นขอให้พี่น้องชาวไทยทั้งหลายจงตื่นเถิด จงพากันขยันทำงานทุกชนิดเพื่อจะได้รักษาผืนแผ่นดินของไทยไว้

7. คำอุทาน

➤ ความหมายของคำอุทาน

คำอุทาน หมายถึง คำที่แสดงอารมณ์ของผู้พูดในขณะที่ตกใจ ดีใจ เสียใจ ประหลาดใจ หรืออาจจะเป็นคำที่ใช้เสริมคำพูด เช่นคำว่า อู๊ อ๊ะ ว้าย โธ่ อนิจจา อ้อ เป็นต้น เช่น - เอ้อ! ค่อยยังชั่วที่เขาปลอดภัย - เมื่อไรเธอจะตัดผมตัดเผ้าเสียที่จะได้ดูเรียบร้อย

➤ ชนิดของคำอุทาน คำอุทานแบ่งเป็น 2 ชนิด ดังนี้

1. คำอุทานบอกอาการ เป็นคำอุทานที่แสดงอารมณ์ และความรู้สึกของผู้พูด เช่น

ตกใจ	ใช้คำว่า	ว๊าย ว้าย แหม ตายจริง
ประหลาดใจ	ใช้คำว่า	เอ๊ะ หือ หา
รับรู้ เข้าใจ	ใช้คำว่า	เออ อ้อ อ้อ
เจ็บปวด	ใช้คำว่า	อ๊วย โอ้ย อู๊
สงสาร เห็นใจ	ใช้คำว่า	โธ่ โถ พุทโธ่ อนิจจา
ร้องเรียก	ใช้คำว่า	เฮ้ย เฮ้ นี่
โล่งใจ	ใช้คำว่า	เฮอ เฮ้อ
โกรธเคือง	ใช้คำว่า	ชิชะ แหม

2. คำอุทานเสริมบท เป็นคำอุทานที่ใช้เป็นคำสร้อยหรือคำเสริมบทต่างๆ คำอุทานประเภทนี้ บางคำเสริมคำที่ไม่มีความหมายเพื่อยืดเสียงให้ยาวออกไป บางคำก็เพื่อบรรยายให้กระชับหนักแน่น เช่น

- เตียนนี้มีมือไม้ฉันทันส้นไปหมด
- หนังสือหนังหาเตียนนี้ราคาแพงมาก
- พ่อแม่ไม่ใช่หัวหลักหัวตออะไร

➤ หน้าที่ของคำอุทาน มีดังนี้คือ

1. ทำหน้าที่แสดงความรู้สึกของผู้พูด เช่น
 - ตายจริง! ฉันลืมเอากระเป๋าใส่ตังค์มา
 - โธ่! เธอคงจะหนาวมากละซี
 - เอ๊ะ! ใครกันที่นำดอกไม้มาวางไว้ที่โต๊ะของฉัน
2. ทำหน้าที่เพิ่มน้ำหนักของคำ ซึ่งได้แก่คำอุทานเสริมบท เช่น
 - ทำเสร็จเสียทีจะได้หมดเรื่องหมดราวกันไป
 - เมื่อไรเธอจะหางานทำเสียที
 - เธอเห็นฉันเป็นหัวหลักหัวตอหรืออย่างไร
3. ทำหน้าที่ประกอบข้อความในคำประพันธ์ เช่น
 - แมวเอ๋ยแมวเหมียว - มดเอ๋ยมดแดง
 - กอ เอ๋ย กอไก่

การใช้พจนานุกรม

พจนานุกรม หมายถึง หนังสืออ้างอิง ใช้สำหรับค้นคว้าหาความหมายของคำ ทั้งช่วยให้สามารถอ่านและหาคำต่างๆ ได้ถูกต้อง ในปัจจุบันพจนานุกรมจะเรียงคำตามลำดับตัวอักษร

พจนานุกรมจำแนกออกเป็นชนิดตามลักษณะของภาษาที่มีอยู่ได้เป็น 3 ชนิด คือ

1. พจนานุกรมภาษาเดียว คือ พจนานุกรมที่รวบรวมคำภาษาไทยกลาง แล้วบอกความหมายเป็นภาษาไทยกลาง
2. พจนานุกรมสองภาษา คือ พจนานุกรมที่รวบรวมคำภาษาไทยกลาง แล้วบอกความหมายเป็นภาษาอื่น หรือรวบรวมคำภาษาอื่นแล้วบอกความหมายเป็นภาษาไทยกลาง
3. พจนานุกรมหลายภาษา คือ พจนานุกรมที่รวบรวมคำไทยกลาง แล้วบอกความหมายเป็นภาษาอื่นมากกว่า 2 ภาษา

เพื่อให้สามารถเปิดหาคำในพจนานุกรมได้รวดเร็ว พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานของไทยได้เรียงลำดับไว้ดังต่อไปนี้

1. คำในพจนานุกรม เรียงลำดับตามรูปพยัญชนะตัวแรกโดยเรียงดังนี้

ก	ข	ช	ค	ฅ	ฉ	ง
จ	ฉ	ช	ซ	ฌ	ญ	ฎ
ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ	ด	ต
ถ	ท	ธ	น	บ	ป	ผ
ฝ	พ	ฟ	ภ	ม	ย	ร
ฤ	ฤา	ล	ฬ	ฦ	ว	ศ
ษ	ส	ห	ฬ	อ	ฮ	

ดังนั้น ถ้าจะหาคำว่า ใฝ่ ก็เปิดหมวดอักษร ฝ ซึ่งอยู่ระหว่าง ผ และ พ ควรสังเกตว่า ฤ ฤ อยู่หลัง ร - และ ฦ ฦ อยู่หลัง ล นั่นคือ ก ข ช ค ฅ ฉ ง จ ฉ ... ม ย ร ฤ ฤ ล ฦ ฦ ว ... อ ฮ

2. คำในพจนานุกรมไม่เรียงตามลำดับเสียงอ่าน แต่เรียงตามรูปพยัญชนะ โดยมีหลักการค้นหาดังนี้ คือ พยัญชนะต้นที่เป็นอักษรควบและอักษรนำ ถ้าจะค้นหาคำให้ดูที่พยัญชนะตัวแรกของคำเป็นหลัก เช่น คำว่า หญิง หนังสือ หมอก หลอก ต้องไปค้นในหมวดอักษร ห

คำว่า ทรวง ทรัพย์ ต้องไปค้นในหมวดอักษร ท ซึ่งเป็นอักษรตัวแรก

3. คำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตามด้วยสระ จะอยู่หลังคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะแล้วตามด้วยพยัญชนะ ส่วนคำที่มีเสียงแต่ไม่ปรากฏรูปสระจะเรียงอยู่หน้าคำที่มีรูปสระ เช่น กก อยู่หน้า กะ กร้อย อยู่หน้า กระ คอ อยู่หน้า คะ ขลา อยู่หน้า ขะขำ

4. พยัญชนะตัวถัดไปจะเป็นตัวสะกด อักษรควบกล้ำ หรืออักษรนำอักษรตาม เช่น

กง มาก่อน กุฏ (ง เป็นตัวสะกด) เพราะ ง มาก่อน ฎ

กฏ มาก่อน กรด (ร เป็นส่วนหนึ่งของอักษรควบ) เพราะ ฎ มาก่อน ร

ขนม มาก่อน ขบ (ข เป็นอักษรนำ น เป็นอักษรตาม) เพราะ น นำมาก่อน บ

11. เป็นวิธีคล้ายกับบาลีเรียก **อัพภาส** และสันสกฤต เรียกว่า **อภัยาส** ซึ่งแปลว่า วิธีซ่อนอักษร ฉะนั้นถ้าหากคำใดไม่พบก็ให้ไปดูได้ที่ต้นคำเดิม เช่น

ระริก เป็น ริก ยะแย้ม เป็น แย้ม

12. คำที่ใช้มากในบทกลอน คือ

คำที่เดิม **อา อี หรือ อิน** ข้างท้าย เช่น กายา กายี กายิน

คำที่เดิม **เอส** ข้างท้าย เช่น กมเลส นาวศ มยุเรศ

คำที่เดิม **อาการ** ข้างท้าย เช่น จินตนาการ ทศนาการ

คำที่เดิม **ชาติ** ข้างท้าย เช่น คชาชาติ สคนธชาติ

คำเหล่านี้มักมีความหมายไม่ต่างไปจากเดิม ถ้าค้นไม่พบในรูปคำนั้นๆ ก็ให้ค้นดูที่คำเดิม เช่น กายา กายี กายิน ถ้าไม่พบก็ให้ดูที่คำว่า กาย

13. การเรียงลำดับคำที่เป็นนามย่อๆ จัดเรียงย่อไว้ตามหมวดอักษร เช่น

กระจอก เป็นนามย่อของ นก แต่ไม่ได้จัดไว้ได้คำ นก จะจัดไว้ในพวก กระ

ซ่อน เป็นนามย่อของ ปลา แต่จัดเรียงไว้ในหมวด ช

ยกเว้น บางคำที่แยกไม่ได้ เช่น แมลงภู่ จัดไว้ในหมวดอักษร ม

14. คำบางคำเป็นอนุพจน์ หรือลูกคำของคำนั้น ก็จัดเรียงไว้ได้คำตั้งทั้งสิ้นเช่น ชาย เป็นคำตั้งมีอนุพจน์ คือ ชายคา, ชายกระเบน, ชายแครง, ชายธง ฯลฯ

15. ภาษาถิ่นบางถิ่นพูดสั้นๆ เช่น

กะตะ พูดเสียง ตะ (ไม่มีกะ)

กระอ่อนกระแง่น พูดเพียง ง่อนแง่น (ไม่มีกระ)

ความหมายเหมือนกับคำที่มี กะ นำหน้า ฉะนั้นคำเช่นนี้จึงเก็บเรียงไว้ที่ กะ แห่งเดียว

16. คำที่เสียงกลับกัน เช่น

ตะกรุด เป็น กระตรุด ตะกร้อ เป็น กะตร้อ

โดยปกติจะเก็บเรียงไว้ที่อักษร ก และ ต แต่ถ้าค้นไม่พบที่อักษร ก ก็ค้นได้ที่อักษร ต

17. คำที่ออกเสียงเหมือนกัน แต่เขียนต่างกัน เช่น

แค้น - แค่น ช้น - ค่น ชั่น - คั่น

ถ้าหนังสือเข้ามาแต่โบราณได้กำหนดให้ใช้ความหมายอย่างไร ให้เขียนตามนั้นถ้าไม่มีกำหนดไว้ ให้ใช้ทั้ง 2 อย่าง

18. ศัพท์ที่มีมูลรากแห่งเดียวกัน แต่ใช้เพี้ยนไปได้หลายอย่าง เช่น หิมวัต หิมวา หิมวาน หิมวันต์ หิมพาน หิมพานต์ ถ้าความหมายไม่เปลี่ยนไป ได้รวมแปลไว้ที่ศัพท์เดิมเพียงแห่งเดียวส่วนศัพท์ที่ไม่ใช่เป็นมูลรากเก็บไว้ต่างหาก แต่บ่งให้ไปดูที่ศัพท์เดิม เช่น ที่กล่าวไว้ข้างต้น หิมวาน หริ หิมวันต์ จะแปลไว้เพียงว่า หิมวัต โดยให้ไปดูคำอธิบายที่หิมวัต

ศัพท์บางคำไม่น่าจะมีใช้ภาษาไทยเฉพาะคำ เช่น อาคม หรืออายน แต่มีพ้องอยู่ท้ายศัพท์อื่น เช่น

พฤษภาคม (พฤษภ + อาคม)

เมษายน (เมษ + อายน)

โดยมากมีเครื่องหมาย “ _ _ _ ” ไว้ข้างหน้าเพื่อสังเกตว่าเป็นคำพ้องท้ายศัพท์อื่น

ทั้งหมดที่เป็นแนวทางในการใช้พจนานุกรมข้างต้นนี้ จะทำให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการค้นคว้าในพจนานุกรมได้โดยไม่ต้องเปิดตั้งแต่หน้าแรกเป็นต้นไป เราสามารถประมาณการหรือเดาคำหรือศัพท์ที่ต้องการค้นหาได้ว่า อยู่ในช่วงใดของเล่ม เนื่องจากแนวทางที่นำเสนอนี้เป็นหลักใหญ่ที่พจนานุกรม

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2552 ได้เรียบเรียงไว้ และทางเว็บไซต์ได้นำมารวบรวมนำเสนอให้อ่านได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้จะมีความคล่องตัวในการค้นหาได้นั้น ต้องหมั่นฝึกฝนเปิดหรือค้นหาบ่อยๆ จะทำให้ชำนาญขึ้นได้

➤ บัญชีอักษรย่อ

1. อักษรย่อในวงเล็บบอกที่มาของคำ คือ

ข. = เขมร	ป. = เขมร
จ. = จีน	ฝ. = ฝรั่งเศส
ช. = ชวา	ม. = มลายู
ญ. = ญวน	ล. = ละติน
ญี. = ญี่ปุ่น	ส. = สันสกฤต
บ. = เบงกอล	ฮ. = ฮินดี

2. อักษรย่อหน้าบทนิยาม บอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ คือ

ก. = กริยา	นิ. = นิบาต
ว. = วิเศษณ์ (คุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์)	สัน. = สันธาน
น. = นาม	บ. = บุรพบท
ส. = สรรพนาม	อ. = อุทาน

3. อักษรย่อในวงเล็บหน้าบทนิยาม บอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง คือ

(กฏ)	คือ คำที่ใช้ในกฎหมาย	(แพทย์)	คือ คำที่ใช้ในแพทยศาสตร์
(กลอน)	คือ คำที่ใช้ในบทกวีหรือกลอน	(ภูมิ)	คือ คำที่ใช้ในภูมิศาสตร์
(คณิต)	คือ คำที่ใช้ในคณิตศาสตร์	(มานุษย)	คือ คำที่ใช้ในมานุษยวิทยา
(เคมี)	คือ คำที่ใช้ในเคมี	(ราชา)	คือ คำที่ใช้ในราชาศัพท์ (ถ้าไม่มีอธิบายเป็นอย่างอื่น ให้ความหมายว่า ใช้เฉพาะของเจ้านาย)
(จริย)	คือ คำที่ใช้ในจริยศาสตร์	(เรข)	คือ คำที่ใช้ในเรขาคณิต
(ชีว)	คือ คำที่ใช้ในชีววิทยา	(เล็ก)	คือ คำที่ใช้ในเล็กใช้แล้ว
(ดาร)	คือ คำที่ใช้ในดาราศาสตร์	(วิทยา)	คือ คำที่ใช้ในวิทยาศาสตร์
(ถิ่น)	คือ คำที่เป็นภาษาเฉพาะถิ่น	(ศาสน)	คือ คำที่ใช้ในศาสนา
(ธรณี)	คือ คำที่ใช้ในธรณีวิทยา	(เศรษฐ)	คือ คำที่ใช้ในเศรษฐศาสตร์
(บัญญัติ)	คือ คำที่ใช้ในการบัญญัติ	(สถิติ)	คือ คำที่ใช้ในสถิติศาสตร์
(แบบ)	คือ คำที่ใช้เฉพาะในหนังสือ ไม่ใช้คำพูดทั่วไป เช่น กนก ลุप्त ลุพธ์	(สร)	คือ คำที่ใช้ในสรวิทยา
(โบ)	คือ คำโบราณ	(สังคม)	คือ คำที่ใช้ในสังคมศาสตร์
(ปาก)	คือ คำที่เป็นภาษาปาก	(สำ)	คือ คำที่เป็นสำนวน
(พฤษ)	คือ คำที่ใช้ในพฤษศาสตร์	(อุต)	คือ คำที่ใช้ในอุตุนิยมวิทยา

➤ ประโยชน์ของพจนานุกรม

1. ใช้ตรวจสอบการเขียนสะกดคำให้ถูกต้องตามมาตรฐานภาษา
2. ใช้ตรวจสอบการอ่านคำให้ถูกต้อง
3. ค้นหาความหมายของคำศัพท์
4. ทราบที่มาของคำ
5. ทราบชนิดของคำ โดยดูตัวอย่างท้ายคำ

ปทานุกรม

ปทานุกรมเป็นหนังสือสำหรับค้นคว้าหาความหมายของคำที่เรียบเรียงตามลำดับบทเป็น เรื่องๆ ไป ให้ความรู้เกี่ยวกับคำและถ้อยคำที่ใช้ในภาษา และคำที่ใช้กันมากในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ทั้งคำในชีวิตประจำวันและคำศัพท์ในวรรณคดีและศัพท์ ทางวิชาการ เรียงตามลำดับตัวอักษร คำพ้องรูป

คำพ้องเสียง คำที่มักเขียนผิด ประมวลคำอ่าน สำนวนไทย คำย่อ ฯลฯ

สารานุกรม

สารานุกรม จัดเป็นหนังสือที่รวบรวมข้อมูลทุกสาขา เกี่ยวกับเรื่องคน สถานที่ สิ่งของ และเหตุการณ์สำคัญของโลก โดยให้ความรู้เหล่านี้เป็นพื้นฐานกว้าง ๆ การอธิบายให้ความรู้ และเรื่องราวในสารานุกรม จัดทำอยู่ในรูปของบทความที่มีเนื้อหาจบลงในตัวเอง บทความในสารานุกรมได้รับการเรียบเรียงตามลำดับอักษรแบบพจนานุกรม เพื่อให้สะดวกต่อการค้นหา เรื่องที่ต้องการ มีภาพ ตาราง แผนที่ประกอบมากเพื่อช่วยความเข้าใจ มีดรรชนีช่วยค้นเรื่อง อย่างละเอียด สารานุกรมอาจจะมีเล่มเดียวจบ สองเล่มจบ หรือออกเป็นชุด ๆ ประเภทของ สารานุกรมมีดังนี้ ก. สารานุกรมทั่วไป จัดทำขึ้นเพื่อให้ใช้ค้นคว้าอ้างอิงได้อย่างกว้างขวางทุกแขนงวิชา ให้ข้อเท็จจริง และเรื่องราวในด้านต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของบุคคลทั่วไป เช่น สารานุกรม ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เป็นต้น ข. สารานุกรมเฉพาะวิชา จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องราวและรายละเอียดเกี่ยวกับแขนง วิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ ให้คำอธิบายเนื้อหาในวิชานั้น ๆ ไว้อย่างละเอียดกว้างขวางกว่าที่ให้ไว้ในสารานุกรมทั่วไป เช่น สารานุกรมวิทยาศาสตร์ สารานุกรมการกีฬา เป็นต้น

การอ่านในใจและการอ่านออกเสียงคำประพันธ์และวิเคราะห์ คุณค่าทางด้านภาษาและสังคม

การอ่านในใจ

การอ่านในใจ หมายถึง การแปลตัวอักษรออกมาเป็นความรู้ ความเข้าใจ และความคิด แล้วนำไปใช้อีกทอดอย่างไม่ผิดพลาด โดยทั่วไป จะเป็นการอ่านเพื่อความรู้ และความบันเทิง

จุดประสงค์ของการอ่านในใจ

1. เพื่อจับใจความได้ถูกต้องและรวดเร็ว
2. เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง
3. เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
4. เพื่อให้ถ่ายทอดสิ่งที่อ่านให้ผู้อื่นรับรู้โดยไม่ผิดพลาด

หลักการอ่านในใจ

1. ตั้งจุดมุ่งหมาย ว่าจะต้องอ่านเพื่ออะไร อ่านเพื่อความรู้ หรือจะอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน
2. ตั้งสมาธิในการอ่าน ให้จดจ่ออยู่กับหนังสือที่อ่านจิตใจไม่วอกแวกไปทำอื่นซึ่งจะทำให้อ่านได้เร็ว และเข้าใจได้ดี
3. ตั้งเป้าหมายการอ่านโดยอ่านกำหนดปริมาณที่จะอ่านไว้ล่วงหน้า แล้วจับเวลาในการอ่านเพื่อที่จะพัฒนาการอ่านครั้งต่อไปให้เร็วขึ้น
4. ไม่อ่านหนังสือทีละคำ การอ่านกวาดสายตาให้กว้างขึ้นอ่านให้ครอบคลุมข้อความที่อยู่ต่อหน้าอย่างรวดเร็วไปเรื่อยๆ
5. ลองถามตนเองว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เกิดกับใคร ที่ไหน อย่างไร ถ้าตอบได้แปลว่าเข้าใจแต่ถ้าตอบไม่ได้ก็ต้องกลับไปอ่านใหม่
6. จับใจความสำคัญให้ได้ และบันทึกเป็นความรู้ความเข้าใจ และความคิดไว้เพราะจะทำให้จำเรื่องที่อ่านได้อย่างแม่นยำ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

การอ่านออกเสียง

การอ่านออกเสียง หมายถึง การอ่านที่ผู้อื่นสามารถได้ยินเสียงอ่านด้วยการออกเสียง มักไม่นิยมอ่านเพื่อการรับสารโดยตรงเพียงคนเดียว เว้นแต่ในบางครั้ง เราอ่านบทประพันธ์เป็นท่วงทำนองเพื่อความไพเราะเพลิดเพลินส่วนตัว แต่ส่วนใหญ่แล้วการอ่านออกเสียง มักเป็นการอ่านให้ผู้อื่นฟัง การอ่านประเภทนี้มีหลายโอกาส คือ

1. **การอ่านออกเสียงเพื่อบุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่คุ้นเคย** เป็นการอ่านที่ไม่เป็นทางการ เช่น อ่านนิทาน หนังสือพิมพ์ ข่าว จดหมาย ไปปลิว คำโฆษณา ไปประกาศ หนังสือวรรณคดีต่างๆ เป็นการเล่าสู่กันฟัง อ่านเพื่อให้เพื่อนฟังอ่านให้คนบางคนที่อ่านหนังสือไม่ออกหรือมองไม่เห็น เป็นต้น
2. **การอ่านออกเสียงที่เป็นทางการหรืออ่านในเรื่องของหน้าที่การงาน** เป็นการอ่านที่เป็นทางการ มีระเบียบแบบแผนในการอ่านอย่างรัดกุมกว่าการอ่านออกเสียงเพื่อบุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่คุ้นเคย เช่น การอ่านในห้องเรียน อ่านในที่ประชุม อ่านในพิธีเปิดงาน อ่านคำปราศรัย การอ่านออกเสียงให้ผู้ฟัง จะต้องอ่านให้ชัดเจนถูกต้องได้ข้อความครบถ้วนสมบูรณ์ มีลีลาการอ่านที่น่าสนใจและน่าติดตามฟังจนจบ

จุดมุ่งหมายในการอ่านออกเสียง

1. เพื่อให้อ่านออกเสียงได้ถูกต้องตามอักขรวิธี
2. เพื่อให้รู้จักใช้น้ำเสียงบอกอารมณ์และความรู้สึกให้สอดคล้องกับเนื้อหาของ เรื่องที่อ่าน
3. เพื่อให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง
4. เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้และเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านได้อย่างชัดเจน
5. เพื่อให้ผู้อ่านและผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลิน
6. เพื่อให้เป็นการรับสารและส่งสารวิธีหนึ่ง ในสารในโอกาสที่สำคัญต่างๆ การอ่านของสื่อมวลชน

หลักการอ่านออกเสียง

1. อ่านออกเสียงให้ถูกต้องและชัดเจน
2. อ่านให้ฟังพอที่ผู้ฟังได้ยินทั่วถึง
3. อ่านให้เป็นเสียงพูดโดยธรรมชาติ
4. รู้จักทอดจังหวะและหยุดหายใจเมื่อจบข้อความตอนหนึ่งๆ
5. อ่านให้เข้าลักษณะของเนื้อเรื่อง เช่น บทสนทนา ต้องอ่านให้เหมือนการสนทนา กัน อ่านคำบรรยาย พรรณนาความรู้สึก หรือปาฐกถาก็อ่านให้เข้ากับลักษณะ ของเรื่องนั้นๆ
6. อ่านออกเสียงและจังหวะให้เป็นตามเนื้อเรื่อง เช่น ดุหรือโกรธ ก็ทำเสียงแข็ง และเร็ว ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับคร่ำครวญ อ่อนวอน ก็ทอดเสียงให้ช้าลง เป็นต้น
7. ถ้าเป็นเรื่องร้อยกรองต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย
 - 7.1 สัมผัสครุ ลหุ ต้องอ่านให้ถูกต้อง
 - 7.2 เน้นคำรับสัมผัสและอ่านเอื้อสัมผัสใน เพื่อเพิ่มความไพเราะ
 - 7.3 อ่านให้ถูกต้องตามจังหวะและทำนองนิยม ตามลักษณะของร้อยกรอง นั้นๆ

ยังมีการอ่านออกเสียงอีกประการหนึ่ง **การอ่านทำนองเสนาะ** เป็นลักษณะการอ่าน ออกเสียงที่มีจังหวะทำนองและออกเสียงสูงต่ำเพื่อให้เกิดความไพเราะ การอ่านทำนองเสนาะนี้ผู้อ่านจะต้องเข้าใจลักษณะบังคับของคำประพันธ์แต่ละชนิดและรู้วิธีอ่านออกเสียงสูงต่ำ การทอดเสียง การเอื้อนเสียง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของคำประพันธ์ชนิดต่างๆ ด้วย การอ่านทำนองเสนาะนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านาน ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนควรภูมิใจและรักษาวัฒนธรรมล้ำค่านี้ไว้เพื่อถ่ายทอดสืบทอดกันไปชั่วลูกชั่วหลาน

การอ่านคำประพันธ์ การอ่านบทร้อยกรอง การอ่านทำนองเสนาะ

บทร้อยกรอง หมายถึง เรื่องราวที่เรียบเรียงให้เกิดความไพเราะตามระเบียบบัญญัติ แห่งฉันทลักษณ์หรือระเบียบ ที่ว่าด้วยการประพันธ์ บทร้อยกรองแต่ละชนิด จะมีลักษณะ สัมผัสบังคับแตกต่างกันตามชนิดของคำประพันธ์

การอ่านกลอนสุภาพ

ลักษณะของกลอนสุภาพ คือ บทหนึ่งมีสี่วรรค วรรคละ 8 พยางค์ การอ่านกลอนสุภาพ มีหลักเกณฑ์ดังนี้กลอนสุภาพแต่ละวรรค โดยปกติให้อ่านเว้นจังหวะเป็น 3 / 2 / 3 แต่ถ้าวรรคนั้นมี 9 พยางค์ ให้อ่านเว้นจังหวะ 3 / 3 / 3 และถ้าวรรคนั้นมี 7 พยางค์ ให้อ่าน 2 / 2 / 3 เป็นต้น

หมายเหตุ มีบทร้อยกรองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลอนสุภาพและมีวิธีออกเสียง สูงต่ำเช่นเดียวกัน ได้แก่ กลอนสักวาและกลอนดอกสร้อย

หลักการอ่านกลอนสุภาพ

1. จำนวนคำในกลอนสุภาพ

๐๐๐ ๐๐ ๐๐๐ ๐๐๐ ๐๐ ๐๐๐
๐๐๐ ๐๐ ๐๐๐ ๐๐๐ ๐๐ ๐๐๐

2. คณะ กลอนสุภาพ บทหนึ่งมี 2 บาท บาทที่ 1 เรียกว่า บาทเอก มี 2 วรรค คือ วรรคระดับ วรรครับ บาทที่ 2 เรียกว่า บาทโท มี 2 วรรค คือ วรรครอง และ วรรคส่ง พยางค์ในกลอนวรรคหนึ่งๆ จะบรรจุคำประมาณ 6-9 คำ กลอนแปด มีวรรคละ 5 คำ รวม 4 วรรค เป็น 32 คำ

3. วิธีอ่านกลอนสุภาพ กลอนมีหลายชนิด ได้แก่ กลอนหก กลอนแปด กลอนดอกสร้อย กลอนสักวา กลอนบทละคร การอ่านคล้ายคลึงกันจะแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อย ดังนี้

3.1 อ่านทำนองชาวบ้าน คือเสียงสูง 2 วรรค คือ วรรคระดับ วรรครับ และอ่านเสียงต่ำในวรรครอง และลดต่ำลงไปอีกในวรรคส่ง

3.2 อ่านทำนองอาลักษณ์ คืออ่านเสียงสูง 2 วรรค คือ วรรคระดับ วรรครับ และอ่านเสียงต่ำในวรรครอง และลดต่ำลงไปอีกในวรรคส่ง

การแบ่งจำนวนคำ

วรรคหนึ่งจะมี 8-9 คำ ดังนี้ 3 2 3

ถ้ามี 9 คำจะแบ่งวรรคเป็น 3 3 3

เขาคล่อขลุ่ย ครวญเสียง เพียงแผ่วผิว

ชะลอนิ้ว พลิวผ่าน จนมานมอง

สรวงสวรรค์ ชั้นกวี รุจีรัตน์

ผ่องประภัสสร พลอยหา พราวเวหา

การอ่านโคลงสี่สุภาพ

บทประพันธ์ที่มีลักษณะเป็นโคลงสี่สุภาพมีน้อย เพราะแต่งยาก ลักษณะบังคับของคำประพันธ์ ชนิดนี้นอกจากบังคับสัมผัสแล้ว ยังมีบังคับเอกโทด้วย คือ บังคับว่าในโคลง 1 บท ต้องมีวรรณยุกต์เอกหรือเสียงเอก 7 ตัว และวรรณยุกต์โท หรือเสียงโท 4 ตัว และบังคับว่า วรรณยุกต์นั้นต้องอยู่ในที่ที่กำหนดอีกด้วย

ลักษณะของโคลงสี่สุภาพใน 1 บท ต้องมี 4 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคหน้าทุกวรรค มี 5 พยางค์ ส่วนวรรคหลังกำหนด ดังนี้

วรรคหลังบาทที่ 1 มี 2 พยางค์ คำสร้อยอีก 2

วรรคหลังบาทที่ 2 มี 2 พยางค์

วรรคหลังบาทที่ 3 มี 2 พยางค์ คำสร้อยอีก 2

วรรคหลังบาทที่ 4 มี 4 พยางค์

ถ้านับจำนวนคำแล้ว โคลงบทหนึ่งจะมี 30 คำ หรือ 3 พยางค์ (ไม่นับคำสร้อย ในบาท ที่ 1 และบาทที่ 3 ซึ่งจะมีหรือไม่มีก็ได้)

สำหรับการใช้วรรณยุกต์เอก บางครั้งอาจใช้คำตายแทนเสียงเอกได้ เมื่อเวลาอ่าน โคลงสี่สุภาพเป็นทำนองเสนาะ จะทอดเสียงยาวระหว่างวรรคต่อวรรค หรือเอื้อนเสียงให้ต่อเนื่องกันระหว่างวรรค

หลักการอ่านโคลงสี่สุภาพ

1. จำนวนคำในโคลงสี่สุภาพ

๐๐ ๐๐๐	๐๐ ๐๐
๐๐ ๐๐๐	๐๐
๐๐ ๐๐๐	๐๐ ๐๐
๐๐ ๐๐๐	๐๐๐๐

2. คณะโคลงบทหนึ่งมี 4 บท บทที่ 1 2 3 4 บทหนึ่งมี 2 วรรค คือ วรรคหน้าและวรรคหลังมีจำนวนคำเท่ากันคือ 5 คำ และ 2 คำ ยกเว้นวรรคหลังในบทที่ 4 จะมี 4 คำ

3. วิธีการอ่าน

การอ่านโคลงสี่สุภาพสามารถอ่านได้ 2 สีส่า คือ

1. อ่านแบบร้อยแก้ว
2. อ่านแบบทำนองเสนาะ

การแบ่งช่วงเสียง

วรรคแรกเป็น 2 ช่วง เป็น 3 2 หรือ 3 2 วรรคหลัง เป็น 2 การแบ่งช่วงเสียงต้องพิจารณาให้คงความหมาย แทนที่จะแก้ตามปกติบทร้อยกรองที่ไพเราะ ก็จะต้องจัดกลุ่มคำไว้ดีแล้ว

การเอื้อนเสียงทอดเสียง

ตามปกติจะเอื้อนเสียงท้ายวรรคแรกของแต่ละบาท ในบาทที่ 2 อาจเอื้อนเสียงได้ถึงคำที่ 1 คำที่ 2 ของวรรคหลัง และบาทที่ 4 ระหว่างคำที่ 2 กับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 และทอดเสียงตามตำแหน่งสัมผัส

ตัวอย่างโคลงสี่สุภาพ

เรื่องเรื่อง ไตรรัตน์พัน	พันแสง
รินรส พระธรรมแสดง	คำเข้า
เจดีย ะระดงแซง	เสียดยอด
ยลยิ่ง แสงแก้วแก้ว	แก่นหล้าหลากสวรรณ
	(นิราศนรินทร์)

การอ่านกาพย์

กาพย์ที่นิยมแต่งกันแพร่หลายมีอยู่ 3 ชนิด คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉก 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ตัวเลขหลังชื่อกาพย์ แสดงจำนวน คำหรือพยางค์ตามลักษณะบังคับของกาพย์แต่ละชนิด

การอ่านกาพย์ยานี

กาพย์ยานี 1 บท มี 2 บาท บาทที่ 1 เรียกว่า บาทเอก บาทที่ 2 เรียกว่า บาทโท ในแต่ละบาทมี 2 วรรค วรรคแรกมี 5 คำ (พยางค์) วรรคหลังมี 6 คำ (พยางค์) ใน 1 บาท จึงมี 11 คำ (พยางค์) เรียกว่า กาพย์ยานี 11 หรือ “ยานี 11” หรือ “11” ก็เรียก

1. การอ่านกาพย์ยานีนิยมแบ่งวรรคเป็น 2 / 3 และ 3 / 3 ดังนี้

๐๐ / ๐๐๐
๐๐๐ / ๐๐๐
๐๐ / ๐๐๐
๐๐๐ / ๐๐๐

2. ในการอ่านทำนองเสนาะ บาทโท นิยมอ่านเสียงสูงกว่าปกติ เช่น

การอ่านกาพย์สุรางคนางค์ เช่น กาพย์สุรางคนางค์ 1 บท มี 7 วรรค วรรคหนึ่งมี 4 พยางค์ รวมบทหนึ่งมี 28 พยางค์ จึงมักเรียกชื่อว่า “สุรางคนางค์ 28” หรือบางทีก็เรียกว่า “28”

แผนผังบังคับของกาพย์สุรางคนางค์มีดังนี้

ในการส่งสัมผัส มีหลักดังนี้

พยางค์สุดท้ายวรรคที่ 1 สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายวรรคที่ 2

พยางค์สุดท้ายวรรคที่ 3 สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายวรรคที่ 5 และ 6

จังหวะในการอ่าน ให้อ่านวรรคละ 2 จังหวะ 2 พยางค์

หลักการอ่านกาพย์ยานี

1. จำนวนคำในกาพย์ยานี

๐๐ ๐๐๐ ๐๐๐ ๐๐๐

๐๐ ๐๐๐ ๐๐๐ ๐๐๐

2. วิธีอ่าน

วรรคที่ 1 และ 2 ในบาทเอกจะออกเสียงต่ำ วรรคที่ 1 ในบาทโท จะอ่านออกเสียงสูงขึ้น หรืออ่านออกเสียงเหมือนวรรคที่ 1 ก็ได้ตามความเหมาะสม วรรคที่ 2 ในบาทโท อ่านออกเสียงต่ำ กาพย์ยานีมีจังหวะการอ่านดังนี้

มีสหมัน แกงแก้วตา หอมยี่หระ รสร้อนแรง

ชายใด ได้กลิ่นแกง แรงอยากให้ ใฝ่ค้นหา

การอ่านกาพย์สุรางคนางค์ มีวิธีอ่าน 3 วิธี คือ

1. อ่านทำนองสามัญ
2. อ่านทำนองเสนาะ
3. อ่านทำนองสวด เช่น ทำนองที่ใช้อ่านหนังสือพระมาลัย

การอ่านออกเสียงร้อยกรอง

การอ่านบทร้อยกรองต่างๆ ให้เป็นไปตามทำนองลีลาและจังหวะอันถูกต้องจะทำให้เกิดความไพเราะ เสนาะหู และทำให้ผู้ฟังได้รับอรรถรสทางภาษาด้วย

หลักการอ่านออกเสียงร้อยกรอง

1. อ่านออกเสียงให้ดังพอเหมาะ กับสถานที่และจำนวนผู้ฟัง
2. อ่านให้คล่อง รื่นหู ออกเสียง ให้ชัดเจนโดยเฉพาะตัว ร ล ตัวควบกล้ำ
3. อ่านให้ถูกฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ เช่น จำนวนคำ จำนวนวรรค สัมผัส ครุ ลหุ คำเป็น คำตาย
4. อ่านใสอารมณ์ ตามลีลาของบทร้อยกรองด้วยความรู้สึกซาบซึ้งชื่นชมในคุณค่าของบทร้อยกรองนั้นๆ โดยให้มีท่วงทำนอง สูง ต่ำ หนัก เบา เพื่อให้ได้รสถ้อย รสเสียง รสความ รสภาพ

การอ่านฉันท

ฉันท มีลักษณะบังคับพิเศษแตกต่างไปจากคำประพันธ์ชนิดอื่นโดยบังคับ ครุ ลหุ แทนคำธรรมดา และ บังคับสัมผัส เช่นเดียวกับคำประพันธ์ชนิดอื่นๆ

คำลหุ (.) คือพยางค์ที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังนี้

1. การประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก กา เช่น จะ ทิ ปุ ยกเว้น พยางค์ที่ประสมด้วย สระ อำ ไอ ไอ เอา ซึ่งจัดเป็นคำครุ เช่น คำ ไกล ใจ เรา

2. คำ บ ป จัดเป็นคำลหุ

คำครุ คือ พยางค์ที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนี้หน้า

1. ประสมสระเสียงยาวในแม่ ก กา เช่น อา ดี เธอ ปู

2. ประสมสระ อำ ไอ ไอ เอา

3. มีตัวสะกด เช่น มด กัด เด็ก

แผนบังคับอินทวิเชียรฉันท

อินทวิเชียรฉันท บทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้า 5 คำ วรรคหลัง 6 คำ มีการแบ่งจังหวะการอ่านดังนี้

สายนท์ ตะวันยาม ขณะข้าม ทิฆัมพร

เข้าภาค นภาตอน ทิศตะตก ก็รำไร

การอ่านอย่างวิเคราะห์

การอ่านอย่างวิเคราะห์ หมายถึง การอ่านที่มีการพิจารณาแยกรายละเอียดออกเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจ และให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ เหล่านั้น

การอ่านอย่างวิเคราะห์เริ่มต้นจากพื้นฐานข้อมูลและความคิดจากการอ่านเองเป็นอันดับแรกเพื่อให้เข้าใจเนื้อเรื่องโดยตลอด ต่อจากนั้นจึงแยกเรื่องในบทอ่านออกเป็นส่วนๆ ได้รู้ว่า ใครทำอะไร เพื่ออะไร อย่างไร ในเรื่องมีใครบ้าง หรือตัวละครก็ตัว และที่มีบทบาทสำคัญมีกี่ตัว ทำไมเหตุการณ์จึงเป็นอย่างนั้นหรือเพราะเหตุใด ต่อไปน่าจะเป็นอย่างไร ต่อไปนี้จะนำนิทานเรื่อง “กระต่ายบนดวงจันทร์” มาเล่าให้ฟัง

นิทานเรื่อง กระต่ายบนดวงจันทร์

ครั้งหนึ่งมีกระต่าย ลิง นกน้ำ และสุนัขจิ้งจอก สาบานร่วมกันว่าจะไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และบำเพ็ญตนเป็นฤๅษีอยู่ในป่า พระอินทร์ทอดสอบนในศรัทธาของสัตว์ทั้งสี่ จึงปลอมตัวเป็นพราหมณ์ เทียวขอบริจาคทาน โดยไปขอจากลิงเป็นครั้งแรก ลิงมอบมะม่วงให้ จากนั้นพราหมณ์ไปขอทานจากนกน้ำ นกน้ำถวายปลาซึ่งมาเกยตื้นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ส่วนสุนัขจิ้งจอกก็ถวายนมหม้อหนึ่งกับผลไม้แห้ง

เมื่อพราหมณ์ไปขอบริจาคทานจากกระต่าย กระต่ายพูดกับพราหมณ์ว่า “ข้ากินแต่หญ้าเป็นอาหาร หญ้าก็ไม่มีประโยชน์ใดๆ กับท่านเลย” พราหมณ์จึงเอ่ยขึ้นว่า ถ้ากระต่ายบำเพ็ญพรตเป็นฤๅษีที่แท้จริงขอให้สละชีวิตของตนเป็นอาหารแก่พราหมณ์ กระต่ายตอบตกลงทันทีและทำตามตามที่พราหมณ์ขอเรียกว่าให้กระโดดลงกองไฟแดง พราหมณ์จะไม่ลงมือฆ่าและปรุงกระต่ายเป็นอาหาร กระต่ายปีนขึ้นยืนบนก้อนหินและกระโดดลงกองไฟ ในขณะที่กระต่ายกำลังจะตกลงเปลวไฟนั้น พราหมณ์ได้คว้ากระต่ายไว้ แล้วเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงว่าเป็นใคร แล้วพระอินทร์ก็นำกระต่ายไปไว้บนดวงจันทร์

(จากนิยายสารคดี ฉบับที่ 147 ปีที่ 13 หน้า 30) หน้า |

เมื่ออ่านเรื่องนี้อย่างวิเคราะห์ก็จะต้องให้ความคิดติดตามประเด็นต่างๆ ตัวละครในนิทานเรื่องนี้ไม่มีใครบ้าง มีลักษณะนิสัยอย่างไร ตัวละครแต่ละตัวได้กระทำการสิ่งใดบ้าง ทำอย่างไร ผลของการกระทำเป็นอย่างไร ทำไมสัตว์ทั้ง 4 จึงสาบานร่วมกันว่าจะไม่ฆ่าสัตว์และบำเพ็ญตนเป็นฤๅษีอยู่ในป่า เพราะเหตุใดสัตว์ทั้ง 4 จึงบริจาทานไม่เหมือนกัน ทำไมพราหมณ์จึงนำกระต่ายไปไว้บนดวงจันทร์เพียงตัวเดียว หากพระอินทร์นำสัตว์ทั้ง 4 ไปไว้บนดวงจันทร์เราจะเห็นรูปของสัตว์ทั้ง 4 บนดวงจันทร์ทั้งหมดหรือไม่

หลักการวิเคราะห์ วิจัย

การอ่านเชิงวิเคราะห์

เพื่อแยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้อ่านที่อยู่ในยุคสังคมข่าวสารซึ่งแวดล้อมด้วยข้อมูลข่าวสารที่มีทั้งเชื่อถือได้ มีคุณค่าและข้อมูลที่เชื่อถือไม่ได้ บิดเบือนความจริง มีอคติลำเอียง ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณเพื่อประเมินสิ่งที่ตนอ่านและตัดสินใจว่าจะเชื่อได้มากน้อยเพียงใด (วีณา วิสเพ็ญ, 2535, หน้า 143) ดังนั้นการสอนการอ่านเชิงวิเคราะห์ ครูต้องหาวิธีทำให้นักเรียนเข้าใจ และรู้ค่าศัพท์ความหมายของคำศัพท์ก่อนที่จะทำความเข้าใจ ในการอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ได้ ในการอ่านที่มีคุณภาพต้องอ่านอย่างรู้จุดมุ่งหมายว่าอ่านเพื่ออะไร และครูต้องมีเป้าหมายในการสอนด้วยว่าต้องการอะไรให้นักเรียนมีการพัฒนาการอ่านด้านใดบ้าง (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2545, หน้า 8) การจัดรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การให้อิสระแก่ผู้เรียนในการทำงาน และสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้น ช่วยให้อ่านมีความคิดกว้างขวาง รู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้นเราควรหาเวลาอ่านหนังสือเป็นประจำจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง หากผู้อ่านรู้จักเลือกหนังสือวิธีอ่านทั้งอ่านออกและอ่านเป็น สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านและรู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์ในสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง (วัชร บวรณสิงห์และนิรมล ศตวุฒิ, 2542, หน้า 9) ดังนั้น ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านแก่นักเรียน เพื่อให้สามารถใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความคิด และพัฒนาชีวิตให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด โดยเฉพาะการอ่านเชิงวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการอ่านในระดับที่สูงกว่าการอ่านทั่วไป กล่าวคือไม่ใช่เป็นเพียงการอ่านเพื่อความรู้และความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังต้องมีการวิเคราะห์เรื่องที่อ่านด้วยการอ่านเชิงวิเคราะห์จะช่วยฝึกให้อ่านใช้ความคิด สติปัญญา และมีความรอบรู้ต่อสิ่งที่ได้อ่าน การฝึกแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์จะช่วยให้อ่านคิดเป็น มีความรู้ที่กว้างขวาง และเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการใช้ทักษะทางปัญญา ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป., หน้า 10-12) การอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นสิ่งจำเป็นต่อบุคคลทุกระดับ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการคิดแบบอื่น ๆ ช่วยให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นพื้นฐานความรู้ในการนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา การประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่างๆได้อย่างถูกต้อง ผู้ที่มีความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์จะเป็นผู้ที่สามารถคิดได้ลึกซึ้ง ซาญฉลาด รอบคอบ นำไปสู่การสร้างความรู้ ความคิด การตัดสินใจแก้ปัญหา สามารถปรับตัวได้ทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆในยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน ตลอดจนนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี(กรมวิชาการ, 2546, หน้า 208-210)

การอ่านเชิงวิเคราะห์

1. ความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์ นักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์ไว้ดังนี้

ประทีน มหาจันทร์ (2530, หน้า 173) ให้ความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์ คือ การคิดอย่างรอบคอบโดยใช้วิจารณญาณอย่างลึกซึ้ง แต่เป็นการคิดที่มีต่อเรื่องราวที่ได้อ่านจากหนังสือ ผู้อ่านต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจตัดสินความคิดของผู้เขียนว่าเป็นไปในลักษณะใดมากกว่าการที่จะได้เห็นดีเห็นชอบไปกับความคิดของผู้เขียนโดยสิ้นเชิง

สำนักราชบัณฑิตยสถาน (2531, หน้า 753) ให้ความหมายของวิเคราะห์ว่า หมายถึง ใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วนๆ

กรมวิชาการ (2544, หน้า 208-210) ได้ให้ความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์ไว้ว่าเป็นการอ่านหนังสือแต่ละเล่มอย่างละเอียดให้ได้ความครบถ้วน แล้วจึงแยกแยะให้ได้ว่าส่วนต่างๆนั้นมีความหมายและความสำคัญอย่างไรบ้าง แต่ละด้านสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆอย่างไร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 208) ให้ความหมายการอ่านเชิงวิเคราะห์ คือ อ่านอย่างละเอียดให้ได้ครบถ้วนแล้วจึงแยกแยะออกได้ว่าส่วนต่างๆ นั้นมีความหมาย และความสำคัญอย่างไรบ้าง แต่ละส่วนสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ อย่างไร

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 , หน้า 3-6) ให้ความหมายว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์หมายถึงการจำแนกเรื่องออกเป็นส่วนๆ ให้เห็นว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร พิจารณาแต่ละส่วนให้ละเอียดลงไปว่าประกอบกันอย่างไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง และวิเคราะห์ทรรศนะของผู้แต่งเพื่อทราบจุดมุ่งหมายที่อยู่เบื้องหลังผ่านภาษาและถ้อยคำที่ใช้

วัชร บวรณสิงห์ และนิรมล ศตวุฒิ (2547 , หน้า 43-48) ให้ความหมายว่า การอ่านเพื่อวิเคราะห์ หมายถึง การอ่านเพื่อแยกแยะความคิด แยกแยะประเด็นสำคัญ แยกแยะข้อมูลข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นออกจากกันได้อย่างถูกต้อง

บุญชม ศรีสะอาด (2549 , หน้า 39-42) ให้ความหมายว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์ เป็นการอ่านอย่างละเอียดรอบคอบ แยกแยะความคิด แยกแยะประเด็นของสิ่งที่อ่านนำมาจัดลำดับความสำคัญ นำไปสู่การสรุปของเรื่องที่อ่าน

จากความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์สรุปได้ว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นทักษะ การอ่านในระดับที่สูงกว่าการอ่านทั่วไป มิใช่เป็นเพียงการอ่านเพื่อความรู้และความเพลิดเพลิน เท่านั้นแต่ยังต้องมีการวิเคราะห์สิ่งที่ผู้เขียนได้เขียนในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ความคิดการตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต

2. ความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านเชิงวิเคราะห์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 1) กล่าวว่าความคิดเชิงวิเคราะห์ เป็นพื้นฐานสำหรับการคิดในมิติอื่นๆต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการคิดเชิงกลยุทธ์ การคิดเชิงเปรียบเทียบ การคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิเคราะห์ช่วยให้เราเข้าใจข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์ต่างๆ รู้ว่าเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ทำให้เราได้ข้อเท็จจริงที่เป็นพื้นฐานความรู้ในการนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา การประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่างๆได้อย่างถูกต้อง

กรมวิชาการ (2542 , หน้า 12-15) ได้กำหนดจุดเน้นของการเรียนการสอนในคู่มือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ว่าสิ่งที่มุ่งหวังในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คือความ

มุ่งหวังให้นักเรียนนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง สื่อสารกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ครูต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน คือความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยใช้กระบวนการในการแสดงออกทุกด้าน การวิเคราะห์ วิวิจารณ์ เป็นทักษะกระบวนการพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งใน 9 ขั้นตอนคือ

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
2. คิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์
3. สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
4. ประเมินและเลือกทางเลือก
5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
6. ปฏิบัติด้วยความชื่นชม
7. ประเมินระหว่างปฏิบัติ
8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
9. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

การอ่านเชิงวิเคราะห์ นอกจากจะช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความคิดและความบันเทิงจากสิ่งที่อ่าน เป็นเบื้องต้นแล้ว ยังก่อให้เกิดประโยชน์อีกหลายประการ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 208)

1. ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพทั้งหมดของงานเขียนแต่ละชิ้น เป็นส่วนรวมว่ามีอะไรประกอบอยู่ในลักษณะใด เห็นความสัมพันธ์ของข้อความแต่ละส่วนว่ามีความสัมพันธ์และประกอบกันเข้ามาเป็นงานเขียนแต่ละชิ้นได้อย่างไร
2. ช่วยให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สามารถเลือกได้ว่าอะไรควรอ่าน หรืออะไรอ่านผ่าน ๆ หรืออ่านอย่างตั้งใจอย่างละเอียด เพื่อจะได้เป็นความรู้ ความคิดและพัฒนาปัญญา
3. ช่วยให้ผู้อ่านเพิ่มประสิทธิภาพการอ่านให้แก่ตนเอง และทำให้เกิดความรักความชื่นชม ความซาบซึ้ง อีกทั้งเล็งเห็นคุณค่าของงานเขียน
4. ช่วยให้ผู้อ่านนำเอาวิธีการและผลจากการอ่านมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตหรือใช้แก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้

3. หลักการอ่านเชิงวิเคราะห์

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2545, หน้า 50–51) กล่าวว่า การอ่านอย่างวิเคราะห์เป็นการอ่านที่ฝึกให้นักเรียนรู้จักอ่านหนังสืออย่างมีวิจารณญาณ รู้จักแยกแยะความเหมาะสมขององค์ประกอบในการเขียน ทั้งเนื้อหาและรูปแบบ เข้าใจจุดประสงค์และทัศนะของผู้เขียน รวมทั้งวินิจฉัยได้ว่าเรื่องนั้นควรอ่านหรือไม่ควรอ่านอย่างไร การฝึกทักษะการอ่านอย่างวิเคราะห์ จะทำให้นักเรียนอ่านหนังสือเป็นและอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักการอ่านเพื่อวิเคราะห์มีหลักปฏิบัติดังนี้

1. แยกแยะส่วนที่เป็นสาระสำคัญและส่วนขยายความ การเขียนหนังสือผู้เขียนจะเขียนใน 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสาระสำคัญและส่วนขยายความ ซึ่งอาจจะเป็นการอธิบายหรือยกตัวอย่างประกอบ การอ่านอย่างวิเคราะห์นั้นผู้อ่านจะต้องค้นหาส่วนที่เป็นสาระสำคัญที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ เพื่อจะได้เข้าใจจุดประสงค์ที่แท้จริงของผู้เขียน

2. แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น ในงานเขียนต่างๆ นอกจากผู้เขียนจะนำเสนอข้อมูลส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงแล้ว บางครั้งผู้เขียนอาจสอดแทรกข้อคิดเห็นเพื่อแสดงมุมมองและทัศนะส่วนตัวอันจะทำให้งานเขียนน่าสนใจและน่าอ่านยิ่งขึ้น แต่ในข้อคิดเห็นนั้นๆ อาจแฝงไว้ด้วยค่านิยมส่วนตัว ความเชื่อ หรืออคติต่างๆ ของผู้เขียน ซึ่งผู้อ่านจะต้องพิจารณาว่าความคิดเห็นของผู้เขียนตั้งอยู่บนเหตุผลที่ถูกต้องหรือไม่ ควรเห็นด้วยกับผู้เขียนหรือไม่ การอ่านประเภทนี้จึงต้องอาศัยประสบการณ์อ่านอย่างมาก

4. แนวการจัดการเรียนการสอนการอ่านเชิงวิเคราะห์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการอ่านเชิงวิเคราะห์ เน้นทักษะการอ่านเพื่อแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งนักเรียนอาจวิเคราะห์โดยการพูด หรือการเขียนสื่อความให้ผู้อื่นเข้าใจแนวคิดในด้านต่างๆ อย่างมีหลักการและเหตุผล การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ ครูควรจัดเตรียมเรื่องราว เนื้อหา หรือข้อความต่างๆ โดยจัดเตรียมเองหรือมอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาหรือรวบรวมมาก็ได้ แต่สิ่งสำคัญก็คือ เนื้อหา หรือเรื่องราวที่จะนำมาวิเคราะห์นั้นต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ด้วย เช่น ฝึกให้นักเรียน แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น ก็ควรนำมาจากข่าวหรือบทความในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

5. หลักการสร้างคำถาม ประเมินการอ่านเชิงวิเคราะห์

ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ของมนุษย์แสดงออกได้หลายทาง โดยมีเครื่องมือหลายชนิดที่ใช้ในการวัดตามแต่ละจุดประสงค์ของการวัดในการเรียนรู้โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่างๆ นิยมให้แบบทดสอบชนิดต่างๆ วัดและประเมินผลความสามารถของผู้เรียน ดังนั้นแบบทดสอบจึงมีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือค้นคว้าพัฒนาความสามารถของผู้เรียนการอ่านเชิงวิเคราะห์เช่นเดียวกัน การจะฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านได้นั้นจะต้องฝึกให้รู้จักคิด และให้ตอบคำถามชนิดนี้เท่านั้น

वाल แพร์ตกุล (2520, หน้า 259) แบ่งชนิดของการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาความสำคัญ เป็นการค้นหาลักษณะที่เด่นชัดของตัวเอง แบ่งออกเป็น 3 ชนิด

1.1 คำถามวิเคราะห์ชนิดเป็นความสามารถขั้นต้นในการวิเคราะห์ เป็นคำถามที่ให้แจกแจงบอกชนิด ลักษณะ ประเภทของข้อความ เรื่องราว วัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์ต่างๆ ตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้

1.2 คำถามวิเคราะห์สิ่งสำคัญ เป็นคำถามที่ให้ค้นหาสิ่งที่มีความหมายสำคัญของเรื่องราวในแง่มุมต่างๆ เช่น ให้จับใจความสำคัญที่เป็นเนื้อหาสาระและแก่นสารของเรื่องราวให้วิเคราะห์หาผลลัพธ์ ผลสรุป ความเด่นที่มีคุณค่าและความด้อยที่ไร้สาระหรือสิ่งที่มีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อเรื่องนั้นในทางใดทางหนึ่ง เป็นต้น คำถามชนิดนี้เป็นการต้องการของการศึกษาทุกระดับ เพราะต้องการทราบว่าผู้เรียนสามารถจับจุดสำคัญของเรื่องนั้นๆ ได้หรือไม่หรือมีความ สามารถที่จะค้นหาสิ่งเหล่านี้ได้ดีเพียงใด

1.3 คำถามวิเคราะห์เลศนัย เป็นคำถามที่ฝึกให้เป็นคนมีไหวพริบ รู้ทันคน และเหตุการณ์

2. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ การวิเคราะห์ชนิดนี้เป็นการค้นหาความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะสำคัญใดๆ ของเรื่องราวและสิ่งต่างๆ เพื่อให้รู้ว่าอะไรเกี่ยวข้องกับสิ่งใดแบ่งออกเป็น 8 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ตามกัน ได้แก่ สิ่งของ 2 สิ่งขึ้นไปที่เกี่ยวข้องเปลี่ยนแปลงและสามารถนำการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ มาตั้งเป็นกฎเกณฑ์หรือกำหนดแนวโน้ม แนวทางทำนายล่วงหน้าได้เมื่อเขียนคำถามให้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ตามกันของเรื่องใดๆ มักใช้สำนวนว่าค่ากล่าวใดสอดคล้องกับเรื่องนี้ สิ่งใดจะเกิดตามมา เป็นต้น

2.2 ความสัมพันธ์กลับกัน ได้แก่ สิ่งที่เกี่ยวข้องเปลี่ยนแปลง จำนวนและขนาดตรงกันข้าม เพื่อถามความสัมพันธ์แบบกลับกัน มักจะเขียนถามว่า สิ่งใดขัดแย้งกับเรื่องนี้ข้อเท็จจริงใดไม่สมเหตุสมผล เป็นต้น

2.3 ไม่มีความสัมพันธ์กัน เป็นสิ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์ใดเกี่ยวข้องกันและกันเลยเมื่อถามแบบไม่มีความสัมพันธ์กัน มักจะเขียนถามว่า สิ่งใดไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้สิ่งใดไม่สอดคล้องกับเรื่อง

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนย่อย เป็นการหาความเกี่ยวข้องระหว่างส่วนย่อยๆ ด้วยกันเองในแง่มุมต่างๆ เช่น โคลงบาทที่ 2 เกี่ยวข้องเช่นไรกับบาทแรก เป็นต้น

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมด เป็นการถามความสัมพันธ์ระหว่างตอนใดตอนหนึ่งของเรื่องนั้นกับเนื้อความทั้งหมด มักจะเขียนถามว่าโคลงบาทที่ 3 เกี่ยวข้องกับโคลงทั้งบทเช่นไร

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างหลายๆ ส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมด คำถามชนิดนี้ต้องการให้ค้นหาว่ามีส่วนย่อยใดบ้างและสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น เช่น ฝนเกิดจากอิทธิพลของสามส่วนใดประกอบกัน การออกของพืชชนิดนี้ขึ้นอยู่กับอะไร เป็นต้น

2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องกับเรื่อง เป็นคำถามที่ให้ค้นหาความเกี่ยวข้องระหว่างเรื่องราวทั้งหมด 2 เรื่อง หรือมากกว่า โดยจะถามให้พิจารณาในแง่ของความสอดคล้องขัดแย้งหรือไม่เกี่ยวข้องกันก็ได้ เช่น ใจความของเรื่องนี้คล้ายกัน (ขัดแย้ง หรือตรงข้ามกัน)

2.8 ถามแบบกลับ เป็นคำถามที่ให้บอกตำแหน่งของความสัมพันธ์ทั้ง 7 ลักษณะข้างต้นว่าอยู่ตรงส่วนไหนของเรื่องนั้นๆ เช่น ตอนใดที่กล่าวถึงสาเหตุของเรื่องนี้ ข้อความใดสนับสนุนผลสรุปนี้

3. การวิเคราะห์หาหลักการ คือ การค้นหาโครงสร้างและระบบของวัตถุสิ่งของเรื่องราวและการกระทำต่างๆ วิธีค้นหาหลักการของเรื่องราวและสิ่งสำเร็จรูปใด ๆ จะต้องเริ่มด้วยการแยกสิ่งสำเร็จรูปนั้นออกมาเป็นส่วนย่อย ๆ เสียก่อน เพื่อตรวจสอบว่าส่วนย่อยเหล่านั้นทำหน้าที่และมีความสัมพันธ์อะไรบ้าง จากนั้นก็พยายามค้นหาว่าแต่ละส่วนย่อยเหล่านั้นต่างเกี่ยวข้องกับพาดพิงอาศัยสัมพันธ์กันอย่างไร เมื่อรู้แล้วก็สามารถสรุปใจความของเรื่องนั้นได้ว่า การที่ทุกส่วนเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกันหรือเกาะกลุ่มกันเป็นเรื่องราวระบบอยู่ได้ก็เพราะมีกฎเกณฑ์หรือหลักการใดเป็นตัวควบคุม ซึ่งก็คือคำถามวิเคราะห์หลักการนั่นเอง ฉะนั้นการค้นหาหลักการจึงต้องอาศัยความสามารถทั้งการวิเคราะห์ความสำคัญ และความสัมพันธ์รูปแบบการวิเคราะห์หลักการ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.1 คำถามวิเคราะห์โครงสร้าง แยกตามลักษณะของสิ่งสำเร็จรูป คือ

3.1.1 ถ้าเป็นวัตถุสิ่งของ จะถามถึงลักษณะของวิธีรวมตัวของส่วนประกอบย่อย ๆ ที่เชื่อมโยงยึดเหนี่ยวเป็นอันเดียวกัน ไม่ใช่ถามถึงรูปพรรณสัณฐานหรือส่วนประกอบภายนอกสิ่งนั้น

3.1.2 ถ้าเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ จะถามถึงโครงสร้างของการจัดระบบงาน การลำดับขั้นตอนก่อนหลัง รูปแบบ และวิธีสืบสานส่วนย่อย ๆ เข้าด้วยกัน

3.2 คำถามวิเคราะห์หลักการ หลักการ คือ ความจริง แม่บทที่บรรดาเรื่องราว และการกระทำต่าง ๆ ยึดถือเป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยปกติข้อความและการกระทำใด ๆ มักจะไม่กล่าวถึงหลักการของเรื่องราวนั้นกันตรง ๆ เลย แต่ก็อาจจับแหวะนั้นได้โดยสังเกตที่ถ้อยคำสำนวนและภาษาที่ใช้คอยจับหางเสียงของเรื่อง ดูตัวอย่าง หรือสูตรและกฎที่เรื่องนั้นนำมาอ้างอิงและกล่าวบ่อย ๆ ก็พอจะจับหลักการได้ แง่มุมที่ควรถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักการ ได้แก่ ถามถึงคติ ทศนะ วิธีและหลักการที่ใช้ในการดำเนินงาน ถามให้วิจารณ์ผลสรุปวัตถุประสงค์ เหตุผล และความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งเหล่านั้น

6. **ขั้นตอนการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์** กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอขั้นตอนการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 21)

ขั้นที่ 1 รวบรวมข้อมูล คือ รับรู้เรื่องราวและเข้าใจความหมายจากการสังเกต สนทนา ซักถามเล่า เรื่อง บริบท ท่าทาง จากข่าวสาร ข้อมูลจากหนังสือต่างๆ

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ คือ คิดวิเคราะห์ จำแนกและจับใจความสำคัญของเรื่องได้ว่าใคร ทำอะไร กับใคร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร และผลเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 3 สรุป คือ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปประเมินความน่าจะเป็น น่าเชื่อถือ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม หาหลักฐานประกอบการตัดสินใจเชิงเหตุเชิงผล

ขั้นที่ 4 ประยุกต์และนำไปใช้ คือ นำผลจากการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง เลือกอย่างเหมาะสมแล้วนำไปใช้

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

การเขียนอธิบายและมารยาทในการเขียน

การเขียนอธิบาย

การเขียนอธิบาย คือ การเขียนเพื่ออธิบายความหมายให้กระจ่าง หรือขยายความให้มีรายละเอียดชัดเจนขึ้น หรือชี้แจง หรือชี้แจงสิ่งต่างๆ ให้แจ่มแจ้งขึ้น งานเขียนที่มีลักษณะเป็นการอธิบายนี้ ผู้เขียนสามารถนำถ้อยคำมาเรียบเรียงได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสละสลวย เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ตรงตามที่คุณเขียนต้องการ

ความหมายของการเขียนอธิบาย การเขียนอธิบาย คือ การเขียนให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความเข้าใจเรื่องราวอย่างชัดเจนและถูกต้อง การเขียนอธิบายจะต้องให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและเขียนอธิบายขยายความข้อมูลนั้นเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน

หลักการเขียนอธิบาย

การเขียนอธิบายที่ดีควรมีหลักการเขียน ดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ในการเขียนให้ชัดเจนว่า ต้องการเขียนอธิบายเรื่องอะไร และมีวัตถุประสงค์ในการเขียนอย่างไร เพื่อจะได้เลือกวิธีเขียนอธิบายได้อย่างเหมาะสม
- 2) เตรียมเนื้อเรื่องหรือข้อมูล โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือหรือสื่ออื่น ๆ เช่น หนังสือ คู่มือ ตำรา นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
- 3) กำหนดโครงเรื่องที่เขียน เพื่อเรียบเรียงความคิดและข้อมูลให้มีความต่อเนื่องและน่าสนใจ
- 4) เลือกวิธีการอธิบายให้เหมาะสมสอดคล้องกับเรื่อง ในบางครั้งอาจจะต้องใช้วิธีอธิบายมากกว่า 1 วิธีในการเขียนอธิบายก็ได้
- 5) ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ รัดกุม และตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้อย่างชัดเจนที่สุด

ข้อควรระมัดระวังในการเขียนอธิบาย

การเขียนอธิบายเป็นการเขียนที่ค่อนข้างจะละเอียดและประณีตพิถีพิถันเรื่องหนึ่ง ซึ่งนอกจากการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง โดยการอธิบายเพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้งดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้เขียนยังต้องระมัดระวังในเรื่องอื่น ๆ ที่อาจจะเขียนแล้วทำให้เข้าใจผิดได้ อาทิ การเว้นวรรคตอน หากเว้นวรรคตอนผิด ความหมายก็จะผิดไป ซึ่งอาจจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิด และการจัดรูปแบบในการเขียนให้เข้าใจง่ายก็มีอิทธิพลต่อการเขียนอธิบายเช่นเดียวกัน

วิธีการเขียนอธิบาย

การเขียนอธิบายมีวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การอธิบายตามลำดับขั้น คือ การเขียนอธิบายที่แสดงขั้นตอนไปตามลำดับการเขียนอธิบายวิธีนี้นิยมใช้กับการอธิบายกระบวนการ กิจกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงที่มีขั้นตอน เช่น วิธีทำอาหาร การทดลองทางวิทยาศาสตร์ การออกกายบริหาร และการเจริญเติบโตของพืช เป็นต้น
2. การอธิบายด้วยการให้คำจำกัดความ คือ การเขียนอธิบายความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน การให้คำจำกัดความประกอบด้วยข้อความที่ต้องการคำอธิบายและการอธิบาย เช่น

คำว่า “คาราโอเกะ” เป็นภาษาญี่ปุ่นเกิดขึ้นใหม่ โดยนำคำว่า “คารา” (Kara) ซึ่งแปลว่า “ว่างเปล่า” มาผสมกับคำยืมจากภาษาอังกฤษว่า “โอเกะ” (จากคำว่า Orchestra) รวมความแล้วมีความหมายถึงเพลงที่มีแต่เสียงดนตรี ไม่มีเสียงนักร้อง แต่มีเนื้อร้องปรากฏเลื่อนไปตามส่วนล่างของจอ เพื่อให้คนที่ชอบร้องเพลงได้ร้องไปตามทำนองและได้ดูภาพสวย ๆ ที่อาจจะเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับเพลงนั้น ๆ ก็ได้ (ที่มา :นิตยา กาญจนวรรณ)

3. การอธิบายด้วยการให้รายละเอียด คือ การเขียนอธิบายที่จะแสดงรายละเอียดหรือให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เป็นต้นว่า การอธิบายลักษณะทางกายภาพ เช่น

ช้างเผือก ช้างสำคัญ หรือช้างสีประหลาดนั้น ตามตำราท่านกำหนดไว้ 7 ประการ คือ มีตาขาว มีเขตนขาว มีเล็บขาว มีพื้นหลังเป็นสีขาว หรือสีหม้อใหม่ มีขนขาว มีขนหางขาวและมีอันทโกศขาว หรือสีหม้อใหม่ (ที่มา :วิเศษ ไชยศรีป)

4. การอธิบายด้วยการยกตัวอย่าง คือ การเขียนอธิบายที่มีการยกตัวอย่างประกอบเรื่อง เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

ผักสดที่คุณแม่บ้านจะเลือกมาทำสลัดนั้น หาได้ไม่ยากเลยทั้งจากตลาดสดใกล้บ้านหรือแม่กระทิงในซูเปอร์มาร์เก็ตก็มีผักมากมายให้คุณแม่บ้านได้เลือกสรรตามชอบใจ ไม่ว่าจะเป็นผักไทย ๆ อย่างแตงกวา มะเขือเทศ หอมหัวใหญ่ กะหล่ำปลี และผักกาดหอม หรือผักของฝรั่ง อย่างแครอท แชลรี ผักกาดแก้ว กะหล่ำปลีสีม่วง แรดิช และบิทูท เป็นต้น

5. การอธิบายด้วยการเปรียบเทียบ คือ การเขียนอธิบายที่ชี้ให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งที่ผู้เขียนนำมาเปรียบเทียบกัน เช่น

...การจะดูแลต้นส้มที่รักสักต้นให้ผลิดอกออกผลได้ตั้งใจไม่ต่างอะไรกับการอุ้มชูดูแลเด็กอ่อน ใช่ว่าเพียงเพราะต้นส้มใช้เวลาตั้งท้อง นับแต่วันที่ผลิดอกจนถึงวันที่เก็บผลได้กินเวลาราวเก้าเดือนเหมือนกับคน แต่ส้มยังมีความละเอียดอ่อนกับน้ำ ดิน อากาศ รวมไปถึงแมลง จึงต้องทะนุถนอมดุจเดียวกับทารก... (ที่มา :ธีรภาพ โลหิตกุล)

6. การอธิบายด้วยการแสดงเหตุและผล คือ การเขียนอธิบายที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ว่าสาเหตุนั้น ๆ จะก่อให้เกิดผลอะไรตามมา หรือผลลัพธ์นั้น ๆ เกิดจากสาเหตุอะไร เช่น

ความเครียดในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นเครียดเรื่องงาน เรื่องเงิน หรือเรื่องส่วนตัวและการรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา อีกทั้งยังรับประทานอาหารที่มีรสเปรี้ยวจัด และเผ็ดจัด ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคกระเพาะอาหารได้ อาการเบื้องต้น คือ ปวดท้องทั้งก่อนและหลังรับประทานอาหาร บางรายก็คลื่นไส้และอาเจียน หากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้องอาจทำให้ปวดท้องขั้นรุนแรงจนถึงกระเพาะอาหารทะลุได้

แนวทางในการเขียนอธิบาย มีดังนี้

1.1 การเขียนอธิบายจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ

จำเป็นต้องฝึกตนเองให้เป็นคนช่างสังเกต จดจำข้อมูลให้แม่นยำต้องมีวิธีเขียนเป็นไปตามลำดับ ไม่สับสน รู้จักใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมด้วยจึงจะทำให้งานเขียนชวนให้ผู้อื่นติดตาม

สิ่งแวดล้อมในธรรมชาติที่น่าสนใจมีอยู่มากมาย ถ้าจะเขียนอธิบายสิ่งเหล่านั้นต้องสังเกตดูว่าอะไรเป็นลักษณะเด่นของสิ่งต่างๆ แล้วเลือกกล่าวถึงลักษณะสำคัญที่เห็นได้ชัดเจนมาประมวลให้ครบถ้วน

ตัวอย่าง การเขียนอธิบายสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ

นกภูหงอนหัวน้ำตาลแดง เป็นนกที่มีขนาดเล็กมาก (14 ซม.) หงอนขนบนหัวมีขนาดสั้น ลำตัวผอมบาง ด้านบนลำตัวมีขีดลายสีขาว ขนบริเวณหูสีน้ำตาลแดงมีลายขีดสีขาว ขนปลายหางสีขาว และด้านล่างลำตัวสีขาว

ในประเทศไทยพบในภาคเหนือ เช่น ที่ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ และในภาคกลาง เช่น อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ เป็นต้น

1.2 การเขียนอธิบายจากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล

เป็นการเขียนอธิบายถึงความคิดที่สัมพันธ์กับการกระทำ ตลอดจนวิธีทำสิ่งต่างๆ

ตัวอย่าง การเขียนอธิบายถึงความคิดที่สัมพันธ์กับการกระทำ

ข้าพเจ้าไถ่กู๋เชียงเห็ดหอม \ "เข้าครัวกับหมึกแดง\ นำกะทะตั้งไฟใส่น้ำมันพอร้อนใส่ต้นหอมซอย กระเทียมสับผัดจนหอม นำไก่ กุ้งเชียง และเห็ดหอม นำถั่วงอกต้มน้ำซุบไก่ น้ำเห็ดหอม ซิอิ้วดำ ซิอิ้วหอย น้ำมันงา พริกไทยขาว เกล็ดในถั่วงอก แล้วนำไปนึ่งจนกระทั่งสุก พอสุกนำถั่วงอกแล้วเอาส่วนที่มีไก่ กุ้งเชียง เห็ดหอมไว้ข้างบน แต่งหน้าด้วยผักชี ทานกับแตงกวา พริกชี้ฟ้าเขียวหั่น และต้นหอม หมึกแดง

วัชรระ สงวนสมบัติ

เดลินิวส์ ฉบับวันศุกร์ที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2547

1.3 การเขียนอธิบายเหตุผล

การเขียนอธิบายเหตุผล จะพบในงานเขียนรูปแบบต่างๆ กัน เช่น เรียงความ บทความ คำปราศรัย โอวาทสุนทรพจน์ คำไว้อาลัย คำกล่าวสดุดี ฯลฯ

ตัวอย่าง การเขียนอธิบายเหตุผล

คนฉลาด

เมื่อเราหาเงินหาทองได้ เราก็ควรใช้ให้มันเป็นประโยชน์ ใช้สำหรับตนบ้าง กินอยู่เครื่องนุ่งห่ม จัดบ้านจัดเรือนตามสมควรแก่ฐานะ เหลือจากนั้นเราก็แบ่งสรรปันส่วนบำเพ็ญสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ ช่วยสร้างสิ่งที่ควรสร้าง เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์คนชรา เป็นต้น

เราอยู่สบาย มีทรัพย์สินเงินทองใช้จ่ายใช้สอย เราก็นึกถึงความลำบากของคนเหล่านั้นบ้าง โดยช่วยอนุเคราะห์เกื้อกูลเขาตามฐานะ หรือว่าเรามีปัญญา มีสมอง มีเงินทอง แทนที่จะนั่งให้เขาทำเดี๋ยว เราก็เอาไปหมุนสร้างโรงงานประเภทต่างๆ ก็เท่ากับสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์เหมือนกัน เพราะคนที่ยากจนจะได้เข้าไปอาศัยเป็นกรรมกรรับใช้ในโรงงาน ทำให้การเงินหมุนเวียน คนเหล่านั้นได้กินได้ใช้อยู่ เราก็นอนสบาย เพราะว่าทุกคนมีงานทำกันทั่วถึง โจรผู้ร้ายก็ลดน้อยลงไป เราไม่ต้องหวาดระแวง กลางคืนก็นอนเป็นสุข หลับเป็นสุขอย่างนี้เป็นการสงเคราะห์ทั้งเขาทั้งเรา รู้จักใช้สิ่งที่มีให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ คนเหล่านี้ เราเรียกว่า เป็นคนฉลาดใช้เงินเป็น

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

มารยาทในการเขียนอธิบาย

การเขียนที่สัมฤทธิ์ผลนั้น คือ การเขียนที่ผู้อ่านเข้าใจตรงตามที่ต้องการ การให้เกิดความประทับใจในข้อเขียนนั้นๆ การเขียนจึงต้องอาศัยการฝึกฝนและแบบอย่างในการเขียน ผู้เขียนจึงต้องรู้ลักษณะของเรื่องที่จะเขียน รู้จักผู้อ่านและจุดมุ่งหมายของการเขียน ดังนั้นผู้เขียนควรตระหนักในข้อคิดที่ใส่ลงในงานเขียน

มารยาทในการเขียน มีข้อปฏิบัติ ดังนี้

1. เขียนให้ถูกต้องตามอักขรวิธี โดยใช้สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ให้ถูกต้อง การแบ่งวรรคตอนควรระมัดระวังให้มาก เพราะถ้าเว้นวรรคผิด อาจทำให้ผิดความหมาย
2. การนำข้อความของผู้อื่นมาเขียน ต้องให้เกียรติเจ้าของของข้อความนั้น โดยอ้างอิงแหล่งที่มา และใส่เครื่องหมายอัญประกาศคลุมข้อความที่ยกมาอ้าง เช่น
\"(ข้อความ)\" จากหนังสือ \"(ชื่อหนังสือ)\" ของ \"(ชื่อผู้แต่ง)\"
3. ข้อเขียนนั้นต้องไม่ทำความเดือดร้อน รำคาญใจ และเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น เช่น เขียนชื่อนามสกุล ยศ ตำแหน่ง ไม่ถูกต้อง ใช้ภาษาที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด หรือมีความหมายถึงสิ่งไม่ดีไม่งาม
4. ไม่เขียนข้อความพาดพิงให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียงซึ่งอาจถูกฟ้อง เรียกค่าเสียหายในข้อหาหมิ่นประมาท ไม่ควรใช้อารมณ์ของตนเองในการเขียนวิจารณ์ผู้อื่นโดยปราศจากเหตุผล และข้อเท็จจริง
5. เขียนสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ทั้งด้านความรู้ ความบันเทิง เพื่อให้เกิดความสามัคคี และความสงบสุขแก่สังคม และประเทศชาติ

การเขียนอธิบายเป็นวิธีการเขียนชี้แจงความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ให้เข้าใจได้ชัดเจน ดังนั้นการเขียนอธิบายที่ดีย่อมทำให้สามารถเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น จึงควรพยายามเขียนอธิบายให้ดี โดยการหมั่นเขียนและอ่านข้อความที่เป็นการอธิบาย เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน และควรตระหนักถึงมารยาทในการเขียน เพราะจะช่วยส่งเสริมให้งานเขียนนั้นมีคุณค่า

ที่มาและได้รับอนุญาตจาก : เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ. ภาษาไทย ป.6. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเขียน

การเขียนเป็นการสื่อสารด้วยอักษร ถ่ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ประสบการณ์ของผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่เป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ กล่าวคือ การเขียนต้องใช้ภาษาที่ไพเราะ ประณีต สื่อได้ทั้งอารมณ์ ความคิด ความรู้ ต้องใช้ศิลปะ ที่กล่าวว่า เป็นศาสตร์เพราะการเขียนทุกชนิดต้องประกอบด้วยความรู้ หลักการและวิธีการ

ความสำคัญของการเขียน

การเขียนมีความสำคัญสำหรับมนุษย์ ยิ่งโลกในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การเขียนยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นตามไปด้วยซึ่งสามารถสรุปความสำคัญของการเขียนได้ดังนี้

1. การเขียนเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง
2. การเขียนเป็นการแสดงออกซึ่งภูมิปัญญาของมนุษย์
3. การเขียนเป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางสติปัญญา
4. การเขียนเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคีและความเจริญรุ่งเรือง ในทางตรงกันข้ามก็ใช้เป็นเครื่องบ่อนทำลายได้เช่นกัน

จุดมุ่งหมายของการเขียน

การเขียนจะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่นั้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การเขียนต้องมีจุดมุ่งหมายซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

- 1) การเขียนเพื่อการเล่าเรื่อง > เป็นการนำเรื่องราวที่สำคัญมาถ่ายทอดเป็นข้อเขียน เช่น การเขียนเล่าประวัติ
- 2) การเขียนเพื่ออธิบาย > เป็นการเขียนเพื่อชี้แจงอธิบายวิธีใช้ วิธีทำ ขั้นตอนการทำ เช่น อธิบายการใช้เครื่องมือต่างๆ
- 3) การเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น > เป็นการเขียนเพื่อวิเคราะห์ วิจารณ์ แนะนำ หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- 4) การเขียนเพื่อโน้มน้าวใจ > เป็นการเขียนที่ผู้เขียนมีจุดประสงค์ที่จะชักจูง โน้มน้าวใจให้ผู้อ่านยอมรับในสิ่งที่ผู้เขียนเสนอ
- 5) การเขียนเพื่อกิจธุระ > เป็นการเขียนที่ผู้เขียนมีจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง การเขียนชนิดนี้จะมีรูปแบบการเขียนและลักษณะการใช้ภาษาที่แตกต่างกันไปตามประเภทของการเขียน

มารยาทในการเขียน

- 1) ใช้ถ้อยคำสุภาพไพเราะ หลีกเลี่ยงคำหยาบ ไม่ใช้อารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัวหรืออคติ วิจารณ์ผู้อื่นอย่างปราศจากเหตุผล จนทำให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายและสังคมแตกแยก
- 2) เขียนข้อความหรืองานเขียนที่เป็นจริง ได้ศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบว่าถูกต้องแล้ว ถ้าเป็นเรื่องส่วนตัวต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของเสียก่อน
- 3) เขียนให้ถูกต้องตามอักขรวิธี ใช้สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ให้ถูกต้อง ใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับเนื้อหากาลเทศะและสถานะบุคคล
- 4) เขียนสิ่งที่มีคุณค่าอันจะก่อให้เกิดความสุขให้เกิดความสงบสุขแก่คนในสังคมและประเทศชาติ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีต่อผลการพัฒนาประเทศชาติ
- 5) การไม่คัดลอกงานเขียนของผู้อื่น โดยอ้างว่าเป็นผลงานของตนเอง เมื่อยกข้อความหรืองานเขียนของผู้อื่นมาประกอบจะต้องให้เกียรติเจ้าของงานโดยการเขียนอ้างอิงที่มาของเรื่องและชื่อผู้เขียนทุกครั้ง

การย่อความ

การย่อความจากการอ่าน

การเขียนย่อความ

เป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่างานเขียนประเภทอื่นๆ โดยขออัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงพระราชทานเนื่องในวันการศึกษาสัมพันธ์ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2512 มีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า “การย่อความเป็นวิชาที่สำคัญที่สุด เพราะว่าถ้าไปฟังใครพูดและยิ่งพูดนานๆ ก็ต้องไปจับว่าเขาพูดอะไร แล้วก็มาเรียงเป็นหัวข้อ เสร็จแล้วจึงจะสอนให้คนอื่นได้ ถ้าเราไม่มีระเบียบอยู่ในหัว เราจะไปสอนหรือไปเล่าให้คนอื่นก็ไม่ได้”

การย่อความจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ตรงกัน แต่การที่จะทำให้นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องได้ตรงประเด็น เขียนถูกต้องตามรูปแบบ มีการใช้สรรพนาม ถ้อยคำสำนวนและการสะกดการันต์ ได้อย่างถูกต้องตามหลักของการเขียนย่อความนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ครูต้องมีความรู้ให้ถ่องแท่ง่อนที่จะนำไปถ่ายทอดสู่นักเรียน

การเก็บใจความสำคัญของเรื่องราวที่ได้จากการฟังหรือการอ่าน เพื่อนำมาเขียนย่อความนั้นผู้ย่อจำเป็นต้องใช้หลักการเขียนย่อความที่มีทั้งรูปแบบที่เป็นแบบแผน มีการนำเสนอเนื้อเรื่องที่ไม่แตกต่างไปจากเดิมโดยใช้ภาษาของผู้ย่อเอง การย่อความแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ย่อความเรียงร้อยกรอง ซึ่งได้แก่ ฉันท กาพย์ กลอน ฯลฯ
2. ย่อความเรียงร้อยแก้ว คือ การย่อความเรียงธรรมดา เช่น บทความ เรื่องสั้น นิทาน คำอภิปราย จดหมาย ฯลฯ
3. ย่อความจากการฟัง ซึ่งเรียกว่า สุตนิพนธ์ ได้แก่ การย่อข่าวหรือคำปราศรัยจากวิทยุหรือโทรทัศน์ ย่ออภิปรายหรือสัมมนา ฯลฯ

หลักสำคัญในการเขียนย่อความนั้น อาจใช้วิธีการดังนี้

1. อ่านเรื่องที่ย่ออย่างน้อย 2 เที่ยว เที่ยวแรกให้รู้อย่างคร่าวๆ ว่า เรื่องอะไร ใครทำอะไร ที่ไหน ทำอย่างไร เที่ยวที่สองอ่านจับใจความอย่างละเอียด
2. พิจารณาเนื้อเรื่องทั้งหมดว่าอะไรเป็นสาระสำคัญ อะไรเป็นส่วนประกอบ หรือผลความ อะไรเป็นเพียงส่วนเสริมแต่ง หรือเป็นเพียงกลวิธี
3. ตัดผลความหรือส่วนประกอบต่างๆ ออก เอาไว้แต่สาระสำคัญ สรุปเป็นข้อความใหม่โดยใช้ถ้อยคำของเราเอง
4. การย่อไม่มีเกณฑ์กำหนดว่าจะต้องย่อให้เหลือกี่ส่วนจากข้อความเดิม ถ้าผลความมากก็ย่อเหลือน้อย
5. เลือกใช้คำที่มีความหมายเหมาะสมชัดเจน บางที่อาจใช้ลีแทนประโยคหรือใช้คำแทนวลีได้
6. คำพูดโต้ตอบของบุคคล ให้เก็บใจความสำคัญย่อรวมกันไป ไม่แยกกล่าวหรือขึ้นบรรทัดใหม่ ไม่ใช้เครื่องหมายใดๆ
7. เรื่องที่ย่อเป็นเรื่องที่ผู้อื่นพูดกัน ผู้ย่อทำหน้าที่นำมาเล่าต่ออย่างย่อ จึงใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ทั้งหมด

8. ถ้าในเรื่องเดิมมีราชาศัพท์เป็นความสำคัญ เมื่อย่อแล้วก็ต้องใช้ราชาศัพท์ด้วย
9. ใช้คำสันธานเพื่อช่วยให้ความกระชับไม่เยิ่นเย้อ
10. การย่อความไม่จำเป็นต้องใช้อักษรย่อ
11. เขียนใจความที่ย่อให้ต่อเนื่องกันไปโดยตลอดไม่ต้องย่อหน้า เว้นแต่ความไม่สัมพันธ์กันให้แยกเป็น

ตอนๆ

12. ถ้าข้อความเดิมเป็นบทร้อยกรอง ให้ย่อเป็นร้อยแก้ว
13. รูปแบบของย่อความขึ้นอยู่กับประเภทของเรื่องที่จะนำมาย่อจากหลักการ

ในการย่อความข้างต้น พอที่จะสรุปเป็นหลักเกณฑ์ได้ว่า การเขียนย่อความนั้นต้องอ่านเรื่องย่ออย่างน้อย 2 ครั้ง เพื่อจับประเด็นว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร มีการจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านในแต่ละตอนแล้วบันทึกไว้ ก่อนที่จะนำกลับมาเรียบเรียงใหม่โดยตัดพลาความที่ไม่สำคัญออกไป นอกจากนี้ถ้าเป็นบทสนทนาจะไม่มีการใช้เครื่องหมายใดใด และย่อโดยการเก็บใจความสำคัญ โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ไม่จำเป็นต้องใช้อักษรย่อ หากข้อความเดิมเป็นร้อยกรองให้ย่อเป็นร้อยแก้ว พร้อมกับเลือกรูปแบบการขึ้นต้นย่อความให้ถูกต้องและเหมาะสมกับประเภทของเนื้อหา

การตั้งคำถามตนเองว่า ใคร ทำอะไร กับใคร ที่ไหน เมื่อไร ได้ผลอย่างไร ทำไม เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยในการจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน เพื่อที่จะได้ทราบว่าเรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ก่อนที่จะนำใจความสำคัญมาเรียบเรียงใหม่ โดยยึดหลักในการลำดับเนื้อเรื่อง ข้อความที่ย่อ ส่วนวนการใช้คำและการผูกประโยค เลือกใช้แบบขึ้นต้นย่อความตามประเภทของเรื่องที่จะเขียน และเมื่อเขียนย่อความเสร็จแล้วก็ไม่ควรลืมหักที่จะทบทวนความถูกต้อง ชัดเจนด้วย

ในด้านรูปแบบของการเขียนย่อความนั้น มีรูปแบบแตกต่างกันไปตามลักษณะของประเภทงานเขียน คือ

1. ย่อความเรียงร้อยแก้วธรรมดา เช่น นิทาน นิยาย ตำนาน ประวัติ ฯลฯ ให้บอกชื่อเรื่อง วัน เดือน ปีที่แต่ง (ถ้ามี) ขึ้นต้นตามรูปแบบดังนี้

ย่อตำนานเรื่อง.....ของ.....จาก.....ความ
ว่า.....

2. ย่อความเรียงที่ตัดตอนมา ให้บอกชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง วัน เดือน ปีที่แต่ง หรือที่มา ถ้าความเรียงนั้นไม่มีชื่อ ก็ให้ตั้งชื่อเอาเองให้เข้ากับเนื้อเรื่อง ขึ้นต้นตามรูปแบบ ดังนี้

ย่อเรื่อง.....ของ.....คัดจากเรื่อง.....
ความว่า.....

3. ย่อจดหมายโต้ตอบ สาส์น หนังสือราชการให้บอกประเภทเจ้าของเรื่อง เลขที่ของหนังสือ ผู้รับชื่อเรื่อง วัน เดือน ปีที่เขียน ขึ้นต้นตามรูปแบบดังนี้

ย่อจดหมายของ.....ถึง.....ลงวันที่..... ความว่า.....

ย่อหนังสือราชการฉบับที่.....ของ.....ถึง.....ลงวันที่.....ความว่า.....

ย่อหนังสือราชการฉบับที่.....ของ.....ตอบ.....ลงวันที่.....ความว่า.....

4. ย่อประกาศ แจ้งความ แลงการณ์ ระเบียบ คำสั่ง ฯลฯ ให้บอกชื่อประเภท เรื่องอะไร ของ แก่ใคร วัน เดือน ปีที่ออก ขึ้นต้นตามรูปแบบดังนี้

ย่อแลงการณ์เรื่อง.....ของ.....แก่.....ลงวันที่.....ความว่า.....

5. ย่อคำปราชัย รายงาน สุนทรพจน์ ให้บอกประเภท ของใคร มีแก่ใคร เนื่องในโอกาส ที่ไหน เมื่อไร ขึ้นต้นตามรูปแบบดังนี้

ย่อสุนทรพจน์ของ.....แก่.....เนื่องในโอกาส.....ทาง.....(ที่.....) ณ วันที่.....ความว่า.....

6. ย่อปาฐกถา คำบรรยาย คำสอน ขึ้นต้นตามรูปแบบดังนี้

ย่อคำบรรยายของ.....เรื่อง.....แก่.....ที่.....ณ วันที่.....เวลา.....ความว่า.....

7. ย่อเทศนา โอวาท พระบรมราโชวาท ขึ้นต้นตามรูปแบบ ดังนี้

ย่อพระบรมราโชวาทใน.....พระราชทานแก่.....เนื่องใน.....ที่.....ณ วันที่.....ความว่า.....

8. ย่อคำประพันธ์ ขึ้นต้นตามรูปแบบดังนี้

ย่อคำประพันธ์ประเภท (กลอน, โคลง ฯลฯ) เรื่อง.....ของ.....ตอน.....ความว่า.....

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

หลักและวิธีการแต่งบทร้อยกรอง

หลักและวิธีการแต่งบทร้อยกรอง

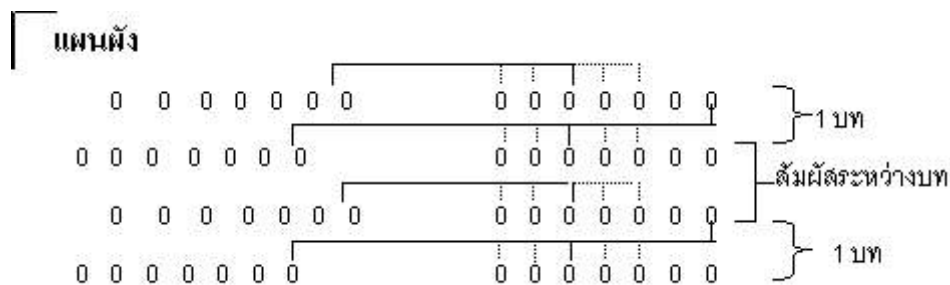
ร้อยกรองเป็นมรดกทางภาษาที่คนไทยควรภาคภูมิใจ และอนุรักษ์ไว้ร้อยกรองมีลักษณะบังคับที่เรียกว่า "ฉันทลักษณ์" มีความแตกต่างกันตามลักษณะของร้อยกรองทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย ดังนี้

1. กลอน

กลอนสุภาพ

เป็นกลอนประเภทหนึ่ง ซึ่งลักษณะคำประพันธ์ของภาษาไทย ที่เรียบเรียงเข้าเป็นคณะ ใช้ถ้อยคำและทำนองเรียบๆ ซึ่งนับได้ว่ากลอนสุภาพเป็นกลอนหลักของกลอนทั้งหมด เพราะเป็นพื้นฐานของกลอนหลายชนิด หากเข้าใจกลอนสุภาพ ก็สามารถเข้าใจกลอนอื่นๆ ได้ง่ายขึ้น คำประพันธ์ ที่ต่อท้ายว่า “สุภาพ” นับว่าเป็นคำประพันธ์ที่แสดงลักษณะเป็นไทยแท้ ด้วยมีข้อบังคับในเรื่อง “รูปวรรณยุกต์” ในกลอนสุภาพนอกจากมีบังคับเสียงสระเป็นแบบแผนเช่นกลอนปกติแล้ว ยังบังคับรูปวรรณยุกต์เพิ่ม จึงมีข้อจำกัดทั้งรูปและเสียงวรรณยุกต์ เป็นการแสดงไหวพริบปฏิภาณและความแตกฉานในการใช้ภาษาไทยของผู้แต่งให้เด่นชัดยิ่งขึ้น คำประพันธ์กลอนสุภาพนิยมเล่นกันมากตั้งแต่สมัยอยุธยา จวบจนถึงปัจจุบัน ในต้นรัตนโกสินทร์นั้นงานกลอนสุภาพเด่นชัดในรัชกาลที่ 2 ซึ่งเฟื่องฟูถึงขนาดมีการแข่งขันต่อกลอนสด กลอนกระหู่ ตลอดรัชสมัยมีผลงานออกมามากมาย เช่น กลอนโขน กลอนนิทาน กลอนละคร กลอนตำราวัดโพธิ์ เป็นต้น บทพระราชนิพนธ์เรื่อง เงาะป่า ก็เกิดขึ้นในยุคนี้ ยังมีกวีท่านอื่นที่มีชื่อเสียง เช่น สุนทรภู่ เป็นต้น และในสมัยรัชกาลที่ 6 ก็มีปราชญ์กวีทางกลอนสุภาพที่สำคัญหลายท่านเช่นกัน

1.1 กลอนสี่

กลอนสี่ เป็นคำประพันธ์ประเภทกลอน ใน 1 บท มี 2 บาท 1 บาท มี 2 วรรค วรรคละ 4 คำ กลอน 4 ตามหลักฐานทางวรรณคดีไทย **กลอน 4** ที่เก่าที่สุดพบในมหาชาติคำหลวงกัณฑ์มหาพน (สมัยอยุธยา) แต่ต่อมาไม่ปรากฏในวรรณคดีไทยมากนัก มักแทรกอยู่ตามกลอนบทละครต่าง ๆ

ตัวอย่างกลอน 4 ในวรรณคดีไทยที่พบมี 2 แบบ คือ

กลอน 4 แบบที่ 1

กลอน 4 แบบนี้ บทหนึ่งจะประกอบด้วย 2 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคละ 4 คำ ตามผัง

○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○

สัมผัส แบบกลอนทั่วไป คือ คำสุดท้ายวรรคหน้าสัมผัสกับคำที่สองของวรรคหลัง และคำสุดท้ายวรรคที่สองสัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สาม ส่วนสัมผัสระหว่างบทก็เช่นเดียวกัน คือ คำสุดท้ายวรรคที่สี่ของบทแรก สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สองของบทถัดไป (ดูตัวอย่าง)

ตัวอย่าง กลอน 4 แบบที่ 1

เหวี่ยงเหยื่อจันทรา	ขึ้นหน้าเถียงผัว
อุบารห์ชาติชั่ว	ไล่หัวมึงไป
นางจันทาเถียงเล่า	พระองค์เจ้าหลงไหล
ไล่ตีเมียโย	พระไม่ปราณี
เมียผิดสิ่งใด	พระไล่โบยตี
หรือเป็นกาลี	เหมือนที่ขับไป

กลอน 4 แบบที่ 2

คณะ กลอน 4 แบบนี้ บทหนึ่งประกอบด้วย 4 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคละ 4 คำ ตามผัง

○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○

สัมผัสนอก ในทุกบาท คำสุดท้ายของวรรคหน้า สัมผัสกับคำที่สองของวรรคหลัง มีสัมผัสระหว่างบาทที่สองกับสาม คือ คำสุดท้ายวรรคที่สี่สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่หก ส่วนสัมผัสระหว่างบทนั้นจะแตกต่างจากแบบแรก เนื่องจากให้คำสุดท้ายของบทแรกสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ของบทถัดไป (ดูตัวอย่าง)

ตัวอย่าง กลอน 4 แบบที่ 2

จกกรี้ดจกกราย	จกย้ายจกย่อง
ไม่เมินไม่มอง	ไม่หมองไม่หมาง
งามเนื่องงามน้อม	งามยิ้มงามย่าง
ดูคิ้วดูคาง	ดูปร่างดูปรัง
ดั่งดาวดั่งเดือน	ดั่งจะเลือนดั่งจะลอย
พิศเช่นพิศซ้อย	พิศสร้อยพิศสูง
ช่างปลอดช่างเปรื่อง	ช่างเรื่องช่างรู้
ทรงแดดทรงดู่	ทรงวังทรงแว

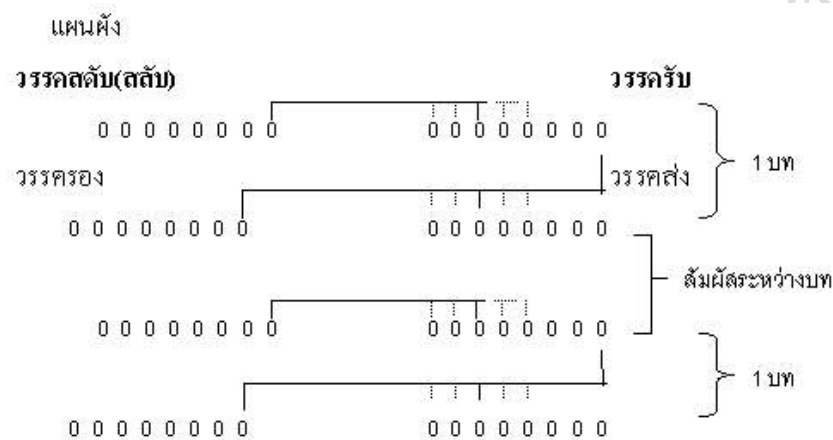
กลบทจากสุรคณายก, ศิริวิบุลยิตติ, หลวงปู่ชา (เซ่ง)

สัมผัสใน ไม่บังคับ แต่ก็มีกจัดให้มีสัมผัสระหว่างคำที่สองและคำที่สามของทุกวรรค

ตัวอย่างกลอนสี่อื่นๆ

สงสัยมานาน.....ชั้นชานก็บ่อย
 อิกทั้งเรียงร้อย.....ถ้อยคำภาษา
 สอบถามเรื่อยไป.....มีใครบังนา
 รู้บ้างไหมหนา.....ว่ากลอนอะไร ๓
 นี่คือนตัวอย่าง.....ท่านวางเอาไว้
 กลอนสี่นี้ไฉ.....เชื่อได้เลยเธอ
 ฟื้นฟูพบเห็น.....ประเด็นเสนอ

1.2 กลอนหก

ลักษณะคำประพันธ์

1. บท บทหนึ่งมี 4 วรรค

วรรคที่หนึ่งเรียกววรรคดับ วรรคที่สองเรียกววรรครับ
 วรรคที่สามเรียกววรรครอง วรรคที่สี่เรียกววรรคส่ง
 แต่ละวรรคมี 6 คำ จึงเรียกว่า กลอนหก

2. เสียงคำ กลอนหกประเภทจะกำหนดเสียงคำท้ายวรรคเป็นสำคัญ กำหนดได้ ดังนี้

คำท้ายวรรคดับ กำหนดให้ใช้ได้ทุกเสียง
 คำท้ายวรรครับ กำหนดห้ามใช้เสียงสามัญกับตรี
 คำท้ายวรรครอง กำหนดให้ใช้เฉพาะเสียงสามัญกับตรี
 คำท้ายวรรคส่ง กำหนดให้ใช้เฉพาะเสียงสามัญกับตรี

3. สัมผัส

ก. สัมผัสนอก หรือสัมผัสระหว่างวรรค อันเป็นสัมผัสบังคับ มีดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่ง (วรรคดับ) สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม (วรรครอง)
 คำสุดท้ายของวรรคที่สอง (วรรครับ) สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม (วรรครอง)
 และคำที่สองหรือที่สี่ของวรรคที่สี่ (วรรคส่ง)

สัมผัสระหว่างบท ของกลอนทุกประเภท คือ

คำสุดท้ายของวรรคที่สี่ (วรรคส่ง) เป็นคำส่งสัมผัสบังคับให้บทต่อไปต้องรับสัมผัส
ที่คำสุดท้ายของวรรคที่สอง (วรรครับ)

ข้อสังเกต

กลอนหกไม่เคร่งสัมผัสในวรรคมากนัก อาจย้ายที่สัมผัสจากคำที่สองไปคำที่สี่ได้ หรือ จะไม่มีสัมผัสสระเลย
ใช้การเล่นคำตามช่วงจังหวะก็ได้ดังกลอนตัวอย่าง เช่น ทุกวรรค – ทุกบท – ทุกตอน
ตัวอย่าง กลอน 6 อันๆ

สองหนึ่ง เป็นสอง ตรงไว้
กลอนหก ยกให้ คู่สอง
หาคำ งดงาม ทำนอง
สอดคล้อง ขานรับ จับวาง

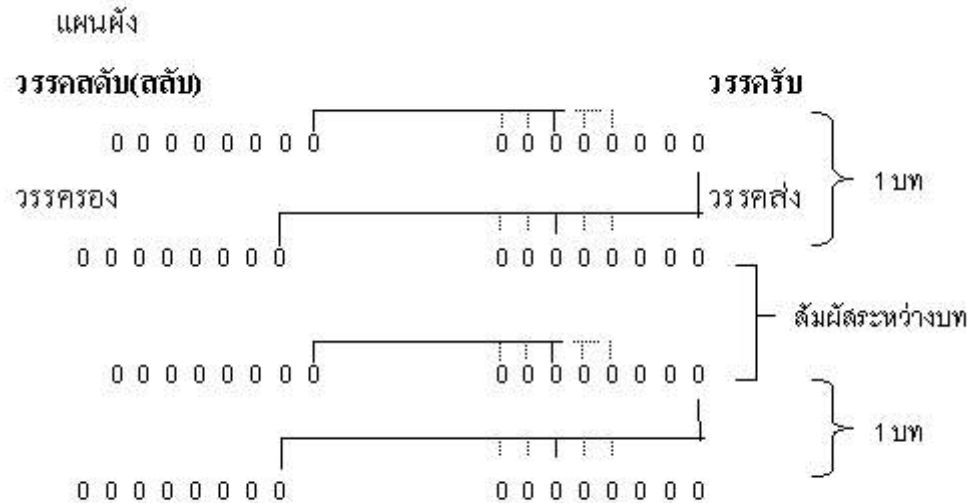
หัดแต่ง เต็มแต้ม แนมรัก
อกหัก รักจาก ถากถาง
โศกเศร้า เว้าวอน สอนพลาง
หลายอย่าง ปนเป เล่ห์กลอน

ระวัง กลอนพา วารี่
น้ำมี ขาดเนื้อ เปื้อลลอน
คัดสรรค์ ให้ถูก ขึ้นตอน
ตรวจย้อน อักขระ วิธี

ได้ผล กลอนหก ยกนิ้ว
ยิ่งอ่าน หน้านิ้ว ลูกหนี
เนื้อหา ทำไม อย่างนี้
เหมือนผี หลอกหลอน กลอนประตุ

1.3 กลอนแปด

กลอนแปด เป็นคำประพันธ์อีกชนิดหนึ่งที่มีความนิยมนิยมกันทั่วไป เพราะเป็นร้อยกรองชนิดที่มีความ
เรียบเรียงง่ายต่อการสื่อความหมาย และสามารถสื่อได้อย่างไพเราะ ซึ่งกลอนแปดมีการกำหนดพยางค์และ
สัมผัส มีหลายชนิดแต่ที่นิยมคือ **กลอนสุภาพ**

ลักษณะคำประพันธ์

1 บท บทหนึ่งมี 4 วรรค

วรรคที่หนึ่งเรียกวรรคดับ

วรรคที่สองเรียกวรรครับ

วรรคที่สามเรียกวรรครอง

วรรคที่สี่เรียกวรรคส่ง

แต่ละวรรคมีแปดคำ จึงเรียกว่า กลอนแปด

2. เสียงคำ กลอนทุกประเภทจะกำหนดเสียงคำทำยวรรคเป็นสำคัญ กำหนดได้ ดังนี้

คำทำยวรรคดับ

กำหนดให้ใช้ได้ทุกเสียง

คำทำยวรรครับ

กำหนดห้ามใช้เสียงสามัญกับตรี

คำทำยวรรครอง

กำหนดให้ใช้เฉพาะเสียงสามัญกับตรี

คำทำยวรรคส่ง

กำหนดให้ใช้เฉพาะเสียงสามัญกับตรี

3. สัมผัส

ก. สัมผัสนอก หรือสัมผัสระหว่างวรรค อันเป็นสัมผัสบังคับ มีดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่ง (วรรคดับ) สัมผัสกับคำที่สามหรือที่ห้า ของวรรคที่สอง (วรรครับ)

คำสุดท้ายของวรรคที่สอง (วรรครับ) สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม (วรรครอง)

และคำที่สามหรือที่ห้าของวรรคที่สี่ (วรรคส่ง)

สัมผัสระหว่างบท ของกลอนแปด คือ

คำสุดท้ายของวรรคที่สี่ (วรรคส่ง) เป็นคำที่ส่งสัมผัสบังคับให้บทต่อไปต้องรับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคที่สอง (วรรครับ)

ข. สัมผัสใน ในแต่ละวรรคของกลอนแปด แบ่งช่วงจังหวะออกเป็นสามช่วง ดังนี้

หนึ่งสองสาม – หนึ่งสอง – หนึ่งสองสาม

ฉะนั้นสัมผัสในจึงกำหนดได้ตามช่วงจังหวะในแต่ละวรรคนั่นเอง ดังตัวอย่าง

อันกลอนแปด – แปด คำ – ประจำวรรค

วางเป็นหลัก – อัก ษร – สุนทรศรี

ตัวอย่างกลอนแปด

เรื่องกานท์กลอนอ่อนด้อยค่อยค่อยหัด
 แม้นอดัดขัดใจอย่าไปเลียง
 ที่ละวรรคถักถ้อยนำร้อยเรียง
 แม้ไม่เคียงเยี่ยงเขาจะเศร้าไย
 วางเค้าโครงโยงคำค่อยนำเขียน
 ฝ้าปากเพียรเจียรจรรนำขานไข
 จะถูกนิตผิดบ้างช่างปะไร
 เขียนด้วยใจใฝ่รักอักษรา
 แม้ไม่เก่งเพลงกลอนยังอ่อนด้อย
 แต่ใจรักถักถ้อยร้อยภาษา
 แม้ถ้อยคำนำเขียนไม่เนียนตา
 อย่าโมโหโกรธาต่อกัน

ข้อสังเกต

กลอนทุกประเภทบังคับเสียงคำทำยวรรคเป็นสำคัญ สัมผัสระหว่างวรรค เฉพาะวรรคที่สอง (วรรครับ) และวรรคที่สี่ (วรรคส่ง) นั้น จะรับสัมผัสที่คำที่สามหรือคำที่ห้ายอมได้เสมอ ส่วนสัมผัสในนั้นจะใช้สัมผัสสระหรืออักษรก็ได้ และสัมผัสสระจะใช้สระเสียงสั้นสัมผัสกับ สระเสียงยาวก็ได้ เช่น

“อ่านเขียนคล่องท่องจำตามแบบครู”

1.4 กลอนเปล่า

กลอนเปล่า – กลอนเปลือย

กลอนเปล่า (Blank words) มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น กลอนอิสระ กลอนปลอดสัมผัส คำร้อยไร้ฉันทลักษณ์ เป็นคำประพันธ์รูปแบบใหม่ ที่มีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างร้อยกรองกับร้อยแก้ว ดังนั้นจึงเป็นการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยไม่มีลักษณะบังคับทางฉันทลักษณ์ที่ตายตัว แต่ก็ไม่ใช่ความเรียงเขียนติดต่อกันไปอย่างร้อยแก้ว จะมีการแบ่งเป็นช่วงเป็นวรรค ที่ได้จังหวะงดงาม สั้นหรือยาวก็แล้วแต่เนื้อหา ความ การแบ่งข้อความเป็นวรรคเป็นช่วงนี้เอง ทำให้ดูแล้วมีลักษณะเหมือนกลอน กลอนเปล่าจะมุ่งเน้นเนื้อหา มากกว่ารูปแบบ ไทยได้รับอิทธิพลกลอนเปล่ามาจากตะวันตก ผู้ที่นำกลอนเปล่ามาใช้ในไทย คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โดยใช้เป็นบทสนทนาของตัวละครที่แปลมาจากบทละครของเชคสเปียร์ เช่น เรื่อง โรมิโอ และจูเลียต

” นามนั้นสำคัญไฉนที่เราเรียกกุหลาบนั้น
 แม้เรียกว่าอย่างอื่นก็หอมรื่นอยู่เหมือนกัน
 โรมิโอก็ฉันทันนั้น, แม้โรมิโอมิใช่นาม,
 ก็คงจะยังพร้อม บริบูรณ์ ด้วยสิ่งงาม
 โดยไม่ต้องใช้นามโรมิโอ, ทั้งนามไกล “

ต่อมา จิตร ภูมิศักดิ์ เขียนบทร้อยกรอง ชื่อพิราบขาว ในลักษณะของกลอนเปล่า แต่เปลี่ยนแปลงไปจากของเดิม ในความหมายของตะวันตก ทำให้มีผู้เรียกว่า กลอนเปลือย กลอนเปล่า-กลอนเปลือย จึงเป็นงานเขียนที่ใช้ถ้อยคำให้กะทัดรัด จัดเป็นบรรทัด มีความสั้น ยาว ไม่เท่ากันหรือจัดเป็นรูปใดรูปหนึ่งคล้าย ร้อยกรอง เพียงแต่ไม่มีสัมผัสบังคับเท่านั้น เช่น

ตัวอย่างที่ 1 มีรูปแบบ – สัมผัส คล้ายกาพย์ยานี มีการใช้ภาพพจน์

สี่เทาแห่งราตรี
 มีดมนมีความเหวว่า
 ลมหนาวพัดผ่านมา
 มองนภาหน้าหวนใจ
 หรีง หรีง เรไรร้อง
 ดั่งนวลน้องควรคร่ำให้
 มองจันทร์ส่องอำไพ
 ดังดวงใจอาลัยเอ๋ย

ตัวอย่างที่ 2 มีรูปแบบ – สัมผัส คล้ายกลอนแปด

ตอนนี้...ฉันรู้เธอสงสัย
 ว่าทำไม...ฉันเปลี่ยนไปไม่เหมือนก่อน
 ดุจเย็บ ๆ ... เรียบง่ายไม่ซับซ้อน
 ดุจเฉกากับทุกตอนที่ผ่านไป
 ...อยากบอกเธอไม่มีใครทำให้เปลี่ยน
 แต่เรื่องเรียนฉันเคยเขียนความฝันไว้
 อนาคตวาดไว้สูงฉันต้องไป
 ไข่เธอทำผิดใจ
 หรือหัวใจ... ข้างในมีใครแทน

ตัวอย่างที่ 3 เป็นร้อยแก้วธรรมดา มุ่งเน้นอารมณ์

แม่จำ ...
 หนูหนาวเหลือเกิน
 ทำไมเราไม่มีเสื้อกันหนาวเหมือนคนอื่น
 แม่จำ ...
 หนูหิวเหลือเกิน
 ทำไมเราไม่มีข้าวกินเหมือนคนอื่นเขา

 ก็เรามาจนนี้ลูก...
 แม่ตอบ...
 น้ำตาแม่หลังไหล ... อาบแก้ม

2. ภาพยี่

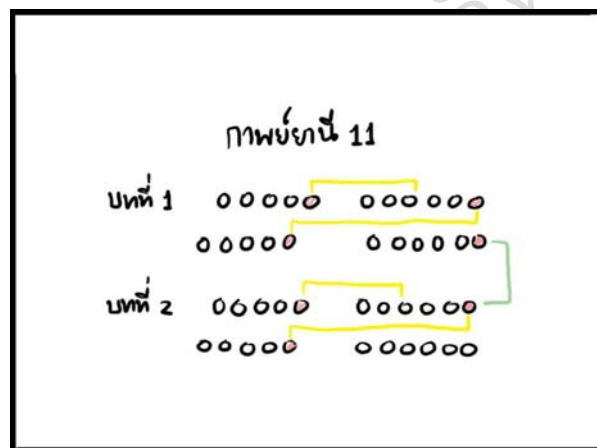
ภาพยี่ หรือ **คำภาพยี่** หมายถึง คำประพันธ์ หรือบทร้อยกรองประเภทหนึ่ง มีลักษณะวรรคที่ค่อนข้างเคร่งครัด คล้ายกับฉันท แต่ไม่บังคับครุ ฤ หุ วรรคหนึ่งมีคำค่อนข้างน้อย (4-6 คำ) นิยมใช้แต่งร่วมกับภาพยี่ชนิดอื่นๆ หรือแต่งร่วมกับฉันทก็ได้

ภาพยี่เป็นคำประพันธ์ที่ปรากฏมาตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีทั้งที่แต่งเป็นหนังสืออ่านเล่น แต่งเป็นหนังสือสวด หรือเป็นนิทาน กระทั่งเป็นตำราสอนก็มี

ภาพยี่มีด้วยกันหลายชนิด แต่ละชนิดมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน โปรดดูรายละเอียดของแต่ละชนิดตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ภาพยี่ยานี 11
2. ภาพยี่สุรางคนางค์ 28
3. ภาพยี่ฉบับ 16
4. ภาพยี่ฉบับนาคบริพัทธ์ 16
5. ภาพยี่สุรางคนางค์ 32 (ภาพยี่ธัญญะยงค์)
6. ภาพยี่สุรางคนางค์ 36 (ภาพยี่ขับไม้)

1. ภาพยี่ยานี 11

แผนผังภาพยี่ยานี 11

1. บท บทหนึ่งมี 4 วรรค

วรรคที่หนึ่งเรียกวรรคสดับ

วรรคที่สองเรียกวรรครับ

วรรคที่สามเรียกวรรครอง

วรรคที่สี่เรียกวรรคส่ง

แบ่งเป็นวรรคแรก 5 คำ วรรคหลัง 6 คำ รวม 11 คำ จึงเรียก ยานี 11

2. สัมผัส

ก. สัมผัสนอก หรือสัมผัสระหว่างวรรค อันเป็นสัมผัสบังคับ มีดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคแรกวรรคที่หนึ่ง (วรรคสดับ) สัมผัสกับคำที่สามของวรรคหลัง วรรคที่สอง(วรรครับ)

คำสุดท้ายของวรรคที่สอง (วรรครับ) สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม (วรรครอง)

(ดูแผนผังและยกตัวอย่าง)

ถ้าจะแต่งบทต่อไปต้องมีสัมผัสระหว่างบท

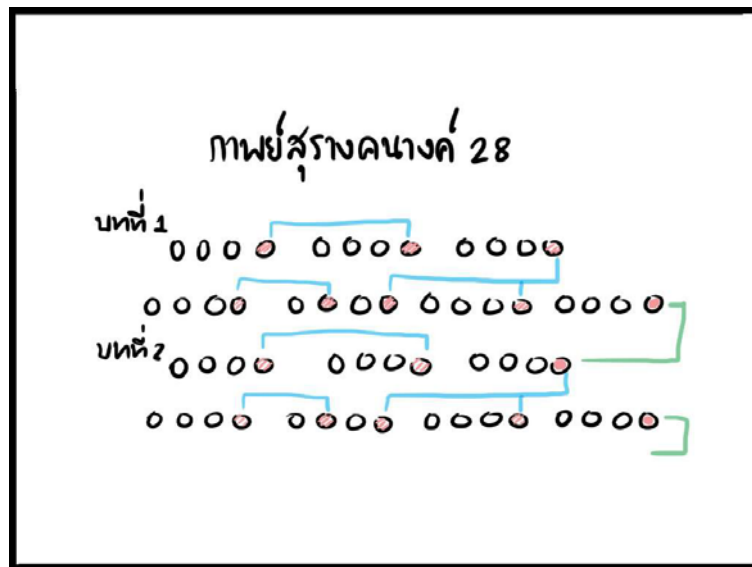
สัมผัสระหว่างบท ของกาพย์ยานี คือ

คำสุดท้ายของวรรคสี่ (วรรคส่ง) เป็นคำส่งสัมผัสบังคับให้บทต่อไปต้องรับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคสอง (วรรครับ) ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างกาพย์ยานี 11

พฤษภกาสร	อิกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เส่นคง	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย	มลายสินทั้งอินทรี
สถิตทั่วแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา

2. กาพย์สุรางคนางค์ 28

แผนผังกาพย์สุรางคนางค์ 28

1. **บท** บทหนึ่งมี 7 วรรคขึ้นต้นด้วยวรรครับ ต่อด้วยวรรครอง และวรรคส่ง แล้วขึ้นต้น ด้วยวรรคสดับ – รับ – รอง – ส่ง ตามลำดับ รวม 7 วรรค เป็น 1 บท แต่ละวรรคมี 4 คำ 1 บทมี 7 วรรค รวม 28 คำ จึงเรียกว่า กาพย์สุรางคนางค์ 28

2. สัมผัส

ก.สัมผัสนอก หรือสัมผัสระหว่างวรรค อันเป็นสัมผัสบังคับ มีดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคต้น (วรรครับ) สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคถัดไป คือวรรครอง
 คำสุดท้ายของวรรคที่สามคือวรรคส่งสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ห้า (วรรครับ)
 คำสุดท้ายของวรรคที่สี่ (วรรคสดับ) สัมผัสกับคำที่หนึ่งหรือสองของวรรคที่ห้า (วรรครับ)
 และคำสุดท้ายของวรรคที่ห้า (วรรครับ) ส่งสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่หก (วรรครอง)

สัมผัสระหว่างบท ของกาพย์สุรางคนางค์ คือ

คำสุดท้ายของวรรคที่ 7 (วรรคส่ง) เป็นคำส่งสัมผัสบังคับให้บทต่อไป ต้องรับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 (วรรคส่ง)

ตัวอย่าง

สุรางคนางค์	เจ็ดวรรคจัดวาง	วรรคหนึ่งสี่คำ	
สัมผัสชัดเจน	เป็นบทลำนำ	กำหนดจดจำ	รู้ร่ำรู้เรียน
รู้จักผู้อ่าน	รู้ประสบการณ์	รู้งานอ่านเขียน	
รู้ทุกขุริยา	รู้พากษ์เพียร	ประดุดวงเทียน	ประดับปัญญา

คำสุดท้ายของบทต้นคือคำว่า “เรียน” เป็นคำสัมผัสบังคับให้บทถัดไปต้องรับสัมผัส ที่วรรคสามด้วยคำว่า “เขียน” ตามตัวอย่าง

ข.สัมผัสใน แต่ละวรรคของกาพย์สุรางคนางค์ แบ่งช่วงจังหวะเป็นวรรคละสองคำ ดังนี้

หนึ่งสอง – หนึ่งสอง

หนึ่งสอง – หนึ่งสอง หนึ่งสอง – หนึ่งสอง ฯลฯ

ฉะนั้นสัมผัสในจึงกำหนดได้ตามช่วงจังหวะของแต่ละวรรคนั้นเอง ดังตัวอย่าง

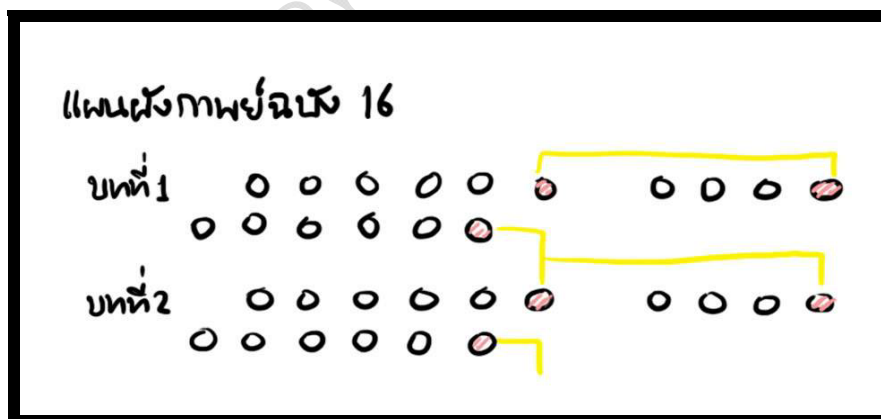
สุรางคนางค์
เจ็ดวรรคจัดวาง วรรคหนึ่งสี่คำ
สัมผัส – ชัดเจน เป็นบท – ลำนำ
กำหนด – จดจำ รู้ร่ำ – รู้เรียนฯ

ข้อสังเกต

กาพย์สุรางคนางค์ไม่เคร่งสัมผัสใน จะมีหรือไม่มีก็ได้ ขอเพียงใช้คำที่อ่านแล้วราบรื่น ตามช่วงจังหวะของแต่ละวรรคนั้น ๆ เท่านั้น

ส่วนสัมผัสนอกระหว่างวรรคที่สองกับที่สามและวรรคที่หกกับวรรคที่เจ็ด จะมีหรือไม่มีก็ได้ไม่บังคับเช่นกัน

3. กาพย์ฉบับ 16

แผนผังกาพย์ฉบับ 16

ลักษณะคำประพันธ์

1. บท บทหนึ่งมี 3 วรรค อาจเรียกว่าวรรคสดับ วรรครับ วรรคส่ง ก็ได้ แบ่งเป็น วรรคแรก (วรรคสดับ) มี 6 คำ วรรคที่สอง (วรรครับ) มี 4 คำ
วรรคที่ 3 (วรรคส่ง) มี 6 คำ
รวมทั้งหมด 16 คำ จึงเรียกลบ 16

2. สัมผัส

ก.สัมผัสนอก หรือสัมผัสระหว่างวรรค อันเป็นสัมผัสบังคับ มีดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคหนึ่ง (วรรคดับ) สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคสอง (วรรครับ)

สัมผัสระหว่างบท ของกาพย์ฉก คือ

คำสุดท้ายของวรรคสาม (วรรคส่ง) เป็นคำส่งสัมผัส บังคับให้บทต่อไปต้องรับ สัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคหนึ่ง (วรรคดับ) ดังตัวอย่าง

ฉกสิบหกความหมาย หนึ่งบทเรียงราย

นับได้สิบหกพยางค์

สัมผัสชัดเจนขออ้าง เพื่อเป็นแนวทาง

ให้หนูได้คิดคำนึง

พยางค์สุดท้ายวรรคหนึ่ง สัมผัสรัดตรึง

สุดท้ายวรรคสองต้องจำ

สุดท้ายวรรคสามงามข้า ร้อยรัดจัดทำ

สัมผัสรัดบทต่อไป

บทหนึ่งกับสองว่องไว จงจำนำไป

เรียงถ้อยร้อยกาพย์ฉก

“อ.ภาทิพ ศรีสุทธี”

สาบเสือเจือขาวราวไพร น้อยค่าคนให้

ไม่ไร้แมลงเวียนชม

หลากหลายก่อกว้างเขี้ยวฉก รื่นตานิยม

เพาะบ่มดอกแต่มีนา

“เพรียงาย”

ข.สัมผัสใน แต่ละวรรคของกาพย์ฉก แบ่งช่วงจังหวะเป็นวรรคละสองคำ ดังนี้

หนึ่งสอง – หนึ่งสอง – หนึ่งสอง หนึ่งสอง – หนึ่งสอง

หนึ่งสอง – หนึ่งสอง – หนึ่งสอง

ฉะนั้นสัมผัสในจึงกำหนดได้ตามช่วงจังหวะของแต่ละวรรคนั้นเอง ดังตัวอย่าง

กาพย์นี้ – มีนาม – ฉก สามวรรค – ระวัง

จังหวะ – จะ โคน – โยนคำ

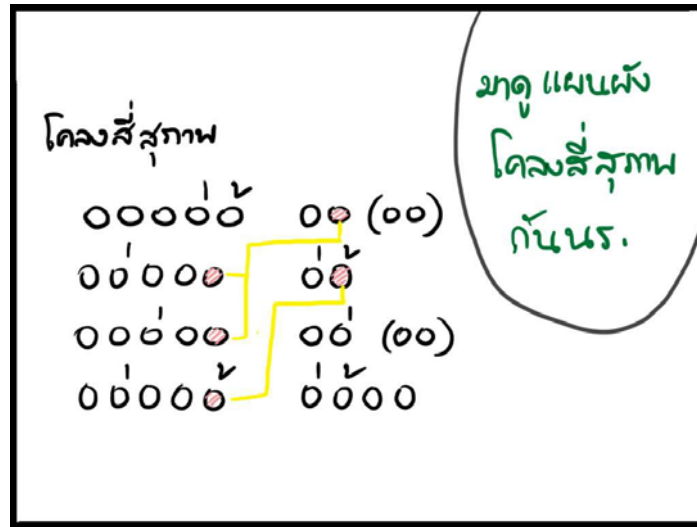
ข้อสังเกต

กาพย์ฉกไม่เคร่งสัมผัสใน จะมีหรือไม่มีก็ได้ ขอเพียงใช้คำที่อ่านแล้วราบรื่น ตามช่วงจังหวะของแต่ละวรรคนั้น ๆ เท่านั้น

ส่วนสัมผัสนอก ระหว่างวรรคที่สอง (วรรครับ) กับวรรคที่สาม (วรรคส่ง) นั้น จะมีหรือไม่มีก็ได้ไม่บังคับเช่นกัน

3. โคลง

โคลงสี่สุภาพ

แผนผังโคลงสี่สุภาพ

ลักษณะคำประพันธ์

1. **บท** บทหนึ่งมี 4 บาท (หนึ่งบรรทัดคือหนึ่งบาท) แต่ละบาทแยกเป็น 2 วรรค เรียกวรรคหน้ากับวรรคหลัง แบ่งเป็นวรรคหน้า 5 คำ วรรคหลัง 2 คำ เฉพาะบาทที่ 4 หรือบาทสุดท้ายกำหนดให้วรรคหลังมี 4 คำ
2. **คำสร้อย** เฉพาะบาท 1 กับบาท 3 อนุญาตให้มีคำเพิ่มต่อท้ายวรรคหลังได้ อีกบาทละ 2 คำ เรียก คำสร้อย หรือสร้อยคำ นิยมให้ลงท้ายด้วยคำดังนี้ เฮย แอ ฮา รา ฤา นา นอ พ่อ แม่ พี่ เอย ฯลฯ
3. **เอก – โท** คือ คำกำหนดบังคับเสียง อันเป็นลักษณะพิเศษของโคลง

คำเอก คือ คำที่กำกับด้วยรูปวรรณยุกต์เอก เช่น แก่ ค่า ไส เฉพาะคำเอกนี้ในโคลงอนุญาตให้ใช้คำตายแทนได้ คำตาย คือ คำที่สะกดในแม่ กก กต กบ เช่น ปิด ฉาก นัด พบ สวัสดิ์ ศิริ

คำโท คือ คำที่กำกับด้วยรูปวรรณยุกต์โท เช่น ร้อง ให้ ไม้ ล้ม ต้ม ข้าว

คำเอกคำโท หมายถึงพยางค์ที่บังคับด้วยรูปวรรณยุกต์เอก และรูปวรรณยุกต์โท กำกับอยู่ในคำนั้น โดยมีลักษณะบังคับไว้ดังนี้

คำเอก ได้แก่พยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์เอกบังคับ เช่น ล่า เก่า ก่อน น่า ว่าย ไม้ ฯลฯ และให้รวมถึงคำตายทั้งหมดไม่ว่าจะมีเสียงวรรณยุกต์ใดก็ตามเช่น ปะ พบ รี ชัด ชิด (ในโคลงและร่ายใช้ คำตาย แทนคำเอกได้) คำตาย คือ

1. คำที่ประสมสระเสียงสั้นแม่ ก กา (ไม่มีตัวสะกด) เช่นกะ ที สิ นะ ขรุ ษะ ละ เปรี๊ยะ เลอะ โปะ ฯลฯ
2. คำที่สะกดด้วยแม่ กก กบ กต เช่น เลข วัด สารท โจทย์ วิทย์ ศิษย์ มาก โชค ลาก ฯลฯ

คำโท ได้แก่ พยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์โทบังคับ ไม่ว่าจะเป็นเสียงวรรณยุกต์ใดก็ตาม เช่น ข้า ล้ม เสร้า ค้าน

คำเอก คำโท ใช้ในการแต่งคำประพันธ์ประเภท “โคลง” และ “ร่าย”และถือว่าเป็นข้อบังคับของฉันทลักษณ์ที่สำคัญมาก ถึงกับยอมให้เอาคำที่ไม่เคยใช้รูปเอก รูปโท แปลงมาใช้เอก และ โท ได้ เช่น

เล่น นำมาเขียนใช้เป็นเหล่าน ได้ เรียกว่า “โทโทษ”

ห้าม ข้อน นำมาเขียนเป็น ฮ้าม ค้อน เรียกว่า “เอกโทษ”

เอกโทษและโทโทษ นำมาใช้แก้ปัญหาก็ได้ แต่ในปัจจุบันไม่นิยมใช้เอกโทษและโทโทษ

4. สัมผัส

ก. **สัมผัสนอก** หรือสัมผัสระหว่างบท อันเป็นสัมผัสบังคับ คำสุดท้ายของบาทหนึ่งคือคำที่ 7 ส่งสัมผัสไปรับสัมผัสกับคำที่ 5 ของบาทสองกับบาทสาม (ดูแผนผัง) คำสุดท้ายของบาทสองคือคำที่ 7 ส่งสัมผัสไปรับกับคำที่ 5 ของบาทสี่ (ซึ่งตกในที่บังคับคำโทจึงต้องส่ง-รับด้วยคำโททั้งคู่)

ข. **สัมผัสระหว่างบท** โคลงสี่สุภาพไม่เคร่งสัมผัสระหว่างบท จะมีหรือไม่ก็ได้ หากจะมีกำหนดให้คำสุดท้ายของบทคือคำที่ 7 ของบาทสี่ ส่ง-รับสัมผัสไปยังคำที่ 1 หรือ 2 หรือ 3 ของบาทหนึ่งในบทถัดไป

ตัวอย่างโคลงสี่สุภาพ

เสียงลือเสียงเล่าอ้าง อันใด พี่เอย

เสียงย่อมยอศใคร ทัวหล้า

สองเชื้อพี่หลับไหล สนิมตีน ฤพี่

สองพี่คิดเองอ้า อย่าได้ถามเฝ้า

“ลิลิตพระลอ”

จากมามาลัวล้ำ ลำบาง

บางยี่เรือราพาง พี่พร้อม

เรือแพงช่วยพานาง เมียงมาน มาณา

บางปรับคำคล้อง คล่า่น้ำตาคลอ

“จาก นิราศนรินทร์”

ข้อสังเกต

โคลงทุกประเภทไม่เคร่งสัมผัสในจะมีหรือไม่ก็ได้ หากจะมีสัมผัสใน กำหนดให้คำที่ 2 กับคำที่ 3 หรือที่ 4 ของทุกวรรคสัมผัสกันได้ ดังตัวอย่าง

4. ฉันท

สาลินีฉันท 11

แผนผังสาลินีฉันท 11

สาลินีฉันท แปลว่า ฉันทที่มากไปด้วยครูซึ่งเปรียบเทียบกันหรือหลัก

รูปแบบการแต่ง

มี 4 วรรค วรรคหน้า 5 คำ วรรคหลัง 6 คำ แต่งโดยใช้คำครู (สระ อะ) หลุ (สระ ุ) ในการแต่ง การสัมผัสจะเป็นคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 (ดูแผนผังประกอบ)

ตัวอย่างสาลินีฉันท 11 (1)

เกียจคร้านทำงาน
เกิดมาเป็นคนไทย

บ่มีบ้านจะอาศัย
ถูกรื้อร่อย่งงาน

ตัวอย่างสาลินีฉันท 11 (2)

ยลเนตร์แลเกษแก้ว
ยลพัศตรตั้งเพ็ญศรี

กละแยมสุมาลี
ศศิเด่นณะเพ็ญวัน

ยลศอลอเอี่ยม
ยลกรบังอรปาน

ยละเอี่ยมยุคลกัน
ละกิงวงคชนทร

ยลเวยเวยอ่อนเอื้อ
ยลนาฏเมื่อยาตร์จร

ดุษะเกื้อฤทัยถอน
มยุร์เยื้องก็ปานกัน

ยลรูปยิงราคเจ้า
ยลร่างตั้งอินทร์สรร

มนะผ่าวฤดีหรรษ์
สถิตฐานานวล

ยลจริตเมื่อหล่อนอาย
ยลโฉมภิรมย์ชวน

กัลม้ายมนัสกวณ
ชีระแรกกำหนดงาย

ยลสร้อยที่ห้อยคล้อง
ยลโสตร์ที่แกว่งไกว

ดุษะน้องน๊ะคล้องชาย
ดุษะกวัักพะยักชม

ยลสายเข็มขัดรัด
ยลแหวนก็แสนสม

ดุษะมัทคมลโทรม
ดุษะส่อแสงฉาย

อินทรวีเชียรฉันท 11

แผนผังอินทรวีเชียรฉันท 11

อินทรวีเชียรฉันท 11 จะมีแบบแผนเหมือนกับ กาพย์ยานี 11 แต่เพิ่ม ครุ, ลหุ เข้าไป อินทรวีเชียร แปลว่า เพชรพระอินทร์ หมายถึง ฉันทที่มีลีลาอย่างเพชรของพระอินทร์ นิยมใช้แต่งข้อความที่เป็นบทชมหรือบทคร่ำครวญนอกจากนี้ยังแต่งเป็นบทสวด หรือพากย์โขนด้วย

คำครุ

หมายถึง คำที่ประสมด้วยสระเสียงยาวในแม่ ก กา เช่น กา ตี ภู กับคำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นหรือยาวก็ได้ที่มีตัวสะกด เช่น นก บิน จาก รัง นอน และคำที่ประสมด้วยสระ อำ ไอ โอ เอา ซึ่งถือว่าเป็นเสียงมีตัวสะกด

คำลหุ

หมายถึง คำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นในแม่ ก กา เช่น จะ ตี มุ เตะ และคำที่ใช้พยัญชนะคำเดียว เช่น กี่ บ่ ณ ฐ นอกจากนี้คำที่ประสมด้วย สระอำ บางทีก็อนุโลมให้เป็นคำลหุได้ เช่น ลำ

คำลหุ เวลาเขียนเป็นสัญลักษณ์ ใช้เครื่องหมายเหมือนสระอุ แทน

ตัวอย่างอินทรวีเชียรฉันท 11 (1)

เสนอโทษะเกียจคร้าน	กิจการนิรันดร์
โดยอรรถะตรัสสอน	กลหกประการแถลง

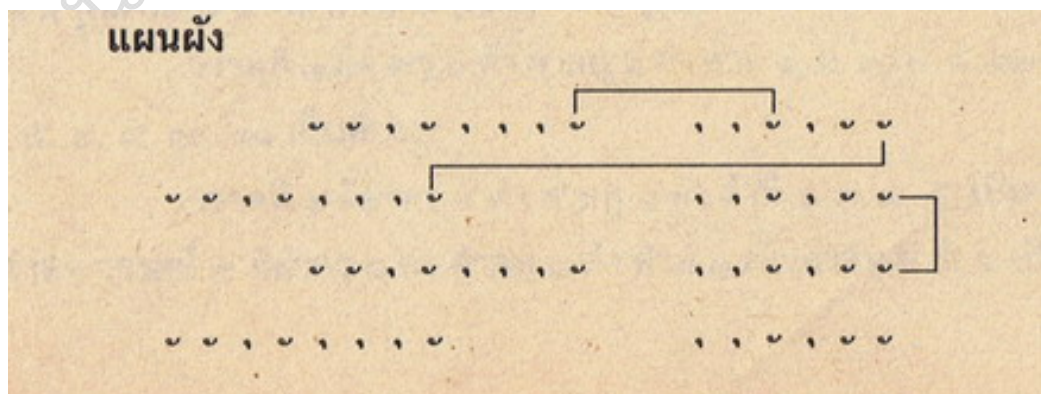
ตัวอย่างอินทรวีเชียรฉันท 11 (2)

ราชาพระมิ่งขวัญ	สุนิรันดร์ประเสริฐศรี
ไพร่ฟ้าประดามี	มนชื่นสราญใจ
ทรงเป็นบิตรราชฎ์	กิตติชาติขจรไกล
กอปรบารมีชัย	ชุตินิวัติเชวงเวียง

ตัวอย่างอินทรวีเชียรฉันท 11 (3)

พวกราชมัลโดย	พลโถมมิใช่เบา
สุดหัดถแห่งเขา	ขณะหวดสีฟิงกลัว
บงเนื้อก็เนื้อตัน	พิศเส้นสรระรัว
ทั่วร่างและทั้งตัว	ก็ระริกระรัวไหล

วสันตดิถีฉันท 14

แผนผังวสันตดิถีฉันท 14

วสันตดิถี หมายถึง รอยแต้มที่กลีบเมฆในฤดูฝน น่าจะหมายถึง ฉันทอันมีลีลาว่าฤดูฝนได้เริ่มต้นแล้ว
คณะและพยางค์

ฉันท บทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคต้นมี 8 คำ วรรคท้ายมี 6 คำรวมทั้งบาทมี 14 คำ
สัมผัส มีสัมผัสในบทสองแห่ง คือ คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 และ คำสุดท้าย
ของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3

สัมผัสระหว่างบท คือ คำสุดท้ายของบท สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ของบทต่อไป

คำครุ ลหุ บทหนึ่งมีคำครุทั้งหมด 14 คำ คำลหุ 14 คำ บังคับ ครุ และลหุ

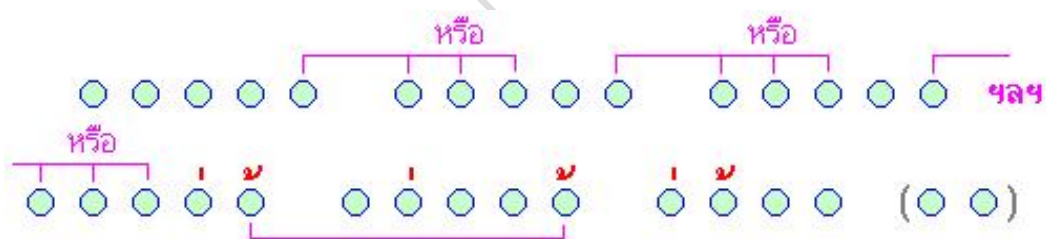
ตัวอย่างวสันตดิถีฉันท 14 (1)

เสนอรรถพิพัฒนศุภม	คลลักษ์ประจักษ์ความ
ครบสี่และมียุบลตาม	ชินราชประกาศแสง
ชาติชายไฉนจะละอุสา	หมักล้าจะฝักปรีอ
ปราศวิทย์เพราะปราศวิริยะคือ	พินแห่งพินิจเห็น

ตัวอย่างวสันตดิถีฉันท 14 (2)

แสงดาววาววาระกะวะวับ	ดูจะดับเบนดวง
แซ่ล็บก็กลับพิภพรสรวง	มิสรพริบพะพราวเพรา
เคยเห็น ณ เพ็ญพระรัศมี	รชนินัดเนา
เหนือนั้นแน่จะสละเงา	กลเงินอร่ามงาม

5. ร่ายสุภาพ

แผนผังร่ายสุภาพ

ร่ายสุภาพ

ร่ายสุภาพนี้นิยมแต่งกันอย่างแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน มีการนำร่ายสุภาพไปเป็นส่วนหนึ่งของลิลิต เช่น ในลิลิตพระลอ ลิลิตตะเอนพ่าย เป็นต้น

คณะ บทหนึ่งมี 5 วรรคขึ้นไป วรรคละ 5 คำ จะมีกี่วรรคก็ได้ แต่เมื่อจบจะต้องจบด้วยโคลงสองสุภาพ

สัมผัส คำสุดท้ายของวรรคหน้า ส่งสัมผัสไปยังคำที่ 1 หรือ 2 หรือ 3 ของวรรคต่อไป

คำสร้อย เต็มได้ 2 คำ ตอนจบบท

ตัวอย่าง

ศรีสวัสดิเดชะ ชนระชาอรินทร์ ยินพระยศเกริกเกรียง เพียงพกแผ่นฟากฟ้า
 หล้าหล่มเลื่องชัยเชวง เกรงพระเกียรติระยอ ฝ่อใจห้าวบมีหาญ ลาดูใจแกล้วยมิกล้ำ
 เถลิงพระเกียรติฟุ้งฟ้า ลือตรลบแหล่งหล้า โลกล้วนสดุดี
 (ลิลิตตะเลงพ่าย สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส)

ลักษณะบังคับของบทร้อยกรอง มี 9 ประการ ดังนี้

1. พยางค์ คือ เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่งๆ จะมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ การนับพยางค์ขึ้นกับลักษณะบังคับของบทร้อยกรอง

2. คณะ คือ ข้อกำหนดของบทร้อยกรองแต่ละประเภทจะต้องมีจำนวนคำ จำนวนวรรค จำนวนบาท และจำนวนบทเท่าหมด เช่นกลอนแปด

1 บท มี 2 บาท

1 บาท มี 2 วรรค

1 วรรค มี 8 คำ (อาจมี 7-9 คำก็ได้)

กาพย์ยานี

1 บท มี 2 บาท

1 บาท มี 2 วรรค

วรรคหน้ามี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ

ตัวอย่าง กลอนแปด

ถึงบางพุดพุดดีเป็นศรีศักดิ์
 แม่พุดชั่วตัวตายทำลายมิตร

มีคนรักรสถ้อยร่อยจิต
 จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพุดจา
 สุนทรภู่

3. สัมผัส คือ ลักษณะบังคับให้ใช้คำคล้องจองกันมี 4 ชนิด ได้แก่

1. สัมผัสสระ คือ คำที่ใช้สระคล้องจองเป็นเสียงเดียวกัน และถ้ามีตัวสะกดมาตราเดียวกัน เช่น

สระอา มา-จา-ผา-หา-ป่า

สระโอะ สะกดแม่กน จน-คน-ฝน-หน-ปน

สระอา สะกดแม่เกย กราย-ชาย-ลาย-หาย-อาย

2. สัมผัสพยัญชนะหรือสัมผัสอักษร คือ คำที่ใช้พยัญชนะต้นตัวเดียวหรือเสียงเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงตัวสะกด เช่น จ - จิต ใจ จด จอด แจ่ว

ด - เด็ก ดื่น ดึก ต้ม ดาว

น - นก นอน แนน น้ำ นิ่ง

3. สัมผัสนอก คือ สัมผัสบังคับของร้อยกรองทุกประเภท เป็นคำที่มีเสียงคล้องจองจากวรรคหนึ่ง ใช้แต่สัมผัสสระไม่ใช้สัมผัสอักษร

เช่น

มาถึงบางอรรถวิโสภ
 ใ้อสุหาหนาแน่นเป็นแผ่นพื้น
 เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็ต้าน
 ล้วนหนามเหน็บเจ็บแสบคับแคบใจ

ยามวิโยคยากใจให้สะอื้น
 ถึงสี่หมื่นสองแสนทั้งแดนไตร
 ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย
 เหมือนนกไร้รังเร่อยู่เอกา ฯ

สุนทรภู่

4. **สัมผัสใน** คือ คำที่มีเสียงสระหรือเสียงพยัญชนะคล้องจองในวรรคเดียวกัน ทำให้บทร้อยกรองไพเราะ เช่น

จักจั่นแจ้วแว่วหวีดจิ้งหรีดหึ่ง	ปีแก้วตรึงตรบเสียงสำเนียงหนาว
ยิ่งเย็นฉ่ำน้ำค้างลงพร้าวพร่าว	พระพายผ่าวพัดไหวทุกใบโพธิ์

สุนทรภู่

สัมผัสสระ แจ้ว-แว่ว, หวีด-หรีด, เสียง-เนียง, ฉ่ำ-น้ำ, ไหว-ใบ

สัมผัสอักษร จัก-จั่น-แจ้ว, หวีด-หึ่ง, ยิ่ง-เย็น, พร่าว-พร่าว

คำครุ-ลหุ คือ คำที่มีเสียงหนักและเสียงเบา บังคับใช้ในบทร้อยกรองประเภทฉันท

คำครุ มี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. คำที่ประสมด้วยสระเสียงยาวในแม่ ก กา เช่น แม่จ๋า ฟ้าใส
2. คำที่มีตัวสะกด เช่น เด็กน้อย เขียนอ่าน
3. คำที่ประสมด้วย อำ ไอ โอ เอา เช่น ข้า ได้ ให้ เขา

คำลหุ คือ คำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นในแม่ ก กา

เช่น กระทะ กะทิ ปะทุ สติ อริ กระบะ ขยะ

ตัวอย่าง คำประพันธ์ที่บังคับครุ ลหุ

แสงสุริยาสาดส่องแสง	จรัสแจ้งจรรยดา
เทียนทองส่องทาบฟ้า	ประโลมหล้าภิรมย์ชม
ชวนคิดให้ไตร่ตรอง	นราผอง ณ ยามตรม
ตกอับทุกข์ทับถม	บ ฝงจมเสมอไป
	ศักดิ์ศรี แยมั่นดดา

5. **คำเอก คำโท** คือ คำหรือพยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์เอกและโท ในตำแหน่งที่กำหนดไว้ในบทร้อยกรองประเภทโคลง และร่าย

- คำเอก คือ คำหรือพยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์เอก
- คำโท คือ คำหรือพยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์โท

6. **คำเป็น คำตาย** เป็นลักษณะบังคับที่ใช้ในการแต่งโคลง และร่าย โดยเฉพาะโคลงสี่สุภาพ

คำเป็น มี 3 ลักษณะ คือ

1. คำหรือพยางค์ที่ประสมสระเสียงยาวในแม่ ก กา
2. คำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่ กง กน กม เกย เกอว
3. คำที่ประสมด้วยสระ อำ ไอ โอ เอา

คำตาย มี 2 ลักษณะ คือ

1. คำที่ประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก กา
2. คำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่ กก กด กบ

7. **เสียงวรรณยุกต์** คือ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวา ในการเขียนกลอนต้องรู้ว่าคำท้ายวรรคใดนิยมใช้หรือไม่นิยมใช้เสียงวรรณยุกต์ใด สำหรับโคลงสี่สุภาพมีการบังคับเอกโทด้วย เช่น

เดินไพรชมหมู่ไม้	มากมี
พักผ่อนอารมณ์ดี	ใช้น้อย
บุฟผากลิ้มรมณีย์	แสนชื่น
ยามบ่ายตะวันตกล้อย	ร่มแท้วไพร
	จตุภูมิ วงษ์แก้ว

8. **คำนำ** คือ คำขึ้นต้นสำหรับร้อยกรองบางประเภท กลอนบทละคร คำว่า เมื่อนั้น บัดนั้น

ตัวอย่าง บัดนั้นพระยาเอกพิทักษ์

เห็นพระองค์ทรงโสภโศกี

กลอนดอกสร้อย คำว่าเอ๋ย (เป็นคำที่ 2 ของวรรคแรก)

ตัวอย่าง เด็กเอ๋ยเด็กน้อย

ความรู้เรายังด้อยเร่งศึกษา

กลอนเสภา คำว่า ครานั้น

ตัวอย่าง ครานั้นท่านยายทองประศรี

กับยายปลียายเปลอยู่เคหา

นิทานคำกลอน ไม่บังคับ

สำนักงาน กศน.

แบบฝึกหัดบทที่2
เรื่องพัฒนาทักษะทางภาษา

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนตอบคำถามที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างคำในภาษาไทย มาอย่างน้อย 5 คำ พร้อมทั้งบอกชนิดของคำนั้น

.....

.....

.....

.....

.....

2. ให้ผู้เรียนเรียงลำดับ คำศัพท์ต่อไปนี้ให้ถูกต้อง ตามหลักการใช้พจนานุกรม

หน้า หมอก หลอก หลึง

.....

.....

3. ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างการเขียนกาพย์ยานี 11 มา1บท

.....

.....

.....

.....

4. การเขียนย่อความมีความสำคัญอย่างไร จงอธิบาย

.....

.....

.....

5. ให้ผู้เรียนอธิบายมารยาทในการอ่านมาอย่างน้อย 5 ข้อ

.....

.....

.....

.....

.....

แผนการเรียนรู้ประจำบท

บทที่ 3 ภาษาในการสื่อสาร

สาระสำคัญ

ภาษาในการสื่อสาร มีองค์ประกอบของประโยคเพื่อการสื่อสารระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารและการพูดเพื่อนำเสนอความรู้ ความคิด

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายถึงองค์ประกอบของประโยคเพื่อการสื่อสารได้
2. บอกระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารได้
3. อธิบายถึงการพูดเพื่อนำเสนอ ความรู้ ความคิดได้

ขอบข่ายเนื้อหา

1. องค์ประกอบของประโยคเพื่อการสื่อสาร
2. ระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
3. การพูดเพื่อนำเสนอ ความรู้ ความคิด

วัตถุประสงค์

1. ใช้ภาษาในการสื่อสารได้ถูกต้องตามอักขรวิธี
2. พูดในโอกาสต่างๆได้ตรงตามวัตถุประสงค์

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 กำหนดสภาพปัญหาความต้องการในการเรียนรู้

1. ครูผู้สอนทักทายผู้เรียนและซักถามถึงการพูดโอกาสต่างๆ รวมถึงมารยาทของการสื่อสาร
2. ครูชี้แนะจุดประสงค์ของการเรียนรู้และตั้งคำถามผู้เรียนในหัวข้อที่เกี่ยวกับภาษาในการสื่อสารเช่นการกล่าวตอบรับในงานมงคลต่าง ๆ โดยเพื่อที่จะนำเข้าสู่ขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 แสวงหาข้อมูลและจัดการเรียนรู้

1. ให้ผู้เรียนศึกษา สื่อจากหนังสือเรียนวิชาการรายวิชา พท23003 ภาษาไทยเพิ่มเติม3 เรื่อง ระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร และหัวใจสำคัญของการสื่อสาร
2. ครูสรุปพร้อมกับซัก-ถามผู้เรียนเกี่ยวกับระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร และหัวใจสำคัญของการสื่อสาร เช่น ผู้สื่อสาร สื่อ สื่อหรือช่องทาง ผู้รับสาร

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

1. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆละ 5 - 6 คน โดยนำหัวข้อดังต่อไปนี้ แล้วออกมานำเสนอข้อมูล

กลุ่มที่ 1 ภาษาระดับพิธีการ

กลุ่มที่ 2 ภาษาระดับทางการ

กลุ่มที่ 3 ภาษาระดับสนทนา

กลุ่มที่ 4 ภาษาระดับกันเอง

ขั้นที่ 4 การสรุปผลและประเมินผลการเรียนรู้

- ครูและผู้เรียนช่วยกันทบทวนและสรุปเนื้อหา
- ผู้เรียนทำกิจกรรมแบบทดสอบหลังเรียน

สื่อการสอน

- หนังสือเรียน	- Internet กศน.ตำบล
- กระดาษ A4	- กระดาษบุรุษ
- ใบงาน	- ห้องสมุด กศน.ตำบล

ประเมินผล

- แบบทดสอบ
- ใบงาน
- การสังเกตจากการเรียนรู้

1. องค์ประกอบของประโยคเพื่อการสื่อสาร

การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดสาร จากบุคคลฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร โดยผ่านสื่อ

องค์ประกอบของการสื่อสาร

1. **ผู้ส่งสาร** หมายถึง บุคคลที่ใช้วิธีการต่าง ๆ ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการของตนไปสู่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง
2. **สาร** หมายถึง เรื่องราว หรือสิ่งที่ผู้ส่งสารส่งไปยังผู้รับสาร
3. **สื่อ** หมายถึง ช่องทางในการสื่อสาร ซึ่งเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารให้ติดต่อสื่อสารกันได้ สื่อมีหลายประเภท นั่นคือ
 - สื่อบุคคล ได้แก่ ผู้สื่อข่าว ผู้นำความคิด ครู
 - สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพถ่าย วิดีโอ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ การแสดงบนเวที
4. **ผู้รับสาร** หมายถึง บุคคลผู้รับสารจากผู้ส่งสารด้วยการอ่าน การฟัง และการชม

องค์ประกอบของประโยค

ประโยค แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม และประโยคความซ้อน ประโยคหนึ่ง ๆ จะต้องมีภาคประธานและภาคแสดงเป็นหลัก และอาจมีคำขยายส่วนต่างๆ ได้

1. **ภาคประธานของประโยค** คือ คำหรือกลุ่มคำที่ทำหน้าที่เป็นผู้กระทำ ผู้แสดงซึ่งเป็นส่วนสำคัญของประโยค และอาจมีบทขยายซึ่งเป็นคำหรือกลุ่มคำมาประกอบ เพื่อทำให้มีใจความชัดเจนยิ่งขึ้น
2. **ภาคแสดงของประโยค** คือ คำหรือกลุ่มคำที่ประกอบไปด้วยบทกริยา บทกรรมและส่วนเติมเต็ม บทกริยาทำหน้าที่เป็นตัวกระทำหรือตัวแสดงของประธาน ส่วนบทกรรมทำหน้าที่เป็นผู้ถูกกระทำ และส่วนเติมเต็มทำหน้าที่เสริมใจความของประโยคให้สมบูรณ์ คือทำหน้าที่คล้ายบทกรรม แต่ไม่ใช้กรรม เพราะมิได้ถูกกระทำ
3. **ส่วนขยายของประโยค** อาจเป็นคำหรือกลุ่มคำอยู่ในภาคประธาน หรืออยู่ในภาคแสดงซึ่งอาจเป็นการขยายกริยา ขยายกรรม หรือขยายส่วนเติมเต็ม

ตัวอย่างประโยค

1. น้องเล่นคอมพิวเตอร์อย่างสนุกสนาน **น้อง** (ภาคประธาน) **เล่นคอมพิวเตอร์** (ภาคแสดง) **อย่างสนุกสนาน** (ส่วนขยาย)
2. พี่ชายของฉันทำงานหนักมาก **พี่ชาย** (ภาคประธาน) **ทำงาน** (ภาคแสดง) **ของฉัน, หนักมาก** (ส่วนขยาย)
ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร
3. เด็กคนนั้นเดินลัดสนามหญ้า **เด็ก** (ภาคประธาน) **เดินลัด** (ภาคแสดง) **คนนั้น, สนามหญ้า** (ส่วนขยาย)
4. คุณยายหัวเราะจนเห็นเหงือก **คุณยาย** (ภาคประธาน) **หัวเราะ** (ภาคแสดง) **จนเห็นเหงือก** (ส่วนขยาย)
5. มาลีเดินเล่นที่ชายหาดบางแสน **มาลี** (ภาคประธาน) **เดินเล่น** (ภาคแสดง) **ที่ชายหาดบางแสน** (ส่วนขยาย)
6. เด็กๆ นั่งเล่นอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ **เด็กๆ** (ภาคประธาน) **นั่งเล่น** (ภาคแสดง) **อยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่** (ส่วนขยาย)

รูปประโยคที่ใช้สื่อสารในภาษาไทย

1. ประโยคที่เน้นผู้กระทำ คือ ประโยคที่มีประธานขึ้นต้นประโยคก่อนภาคแสดง
 เช่น **ฝน** ตกตอนเย็น **ใคร** ชื้อก๋วยเตี๋ยวมา
 เก่ง เล่นฟุตบอล **แดง** เตะตะกร้อ
2. ประโยคเน้นผู้ถูกกระทำ คือ ประโยคที่มีกรรมขึ้นต้นประโยคก่อน เพื่อเน้นความสำคัญ ของกรรม
 เช่น **รถยนต์คันนี้** มีคนจองแล้ว **การบ้าน** ฉันลืมส่ง
 ฉัน ถูกแม่ดุ **เด็ก** ดื้อถูกลงโทษ
3. ประโยคเน้นกริยา คือ ประโยคที่มีบทกริยาขึ้นต้นประโยค ต้องการเน้นให้กริยาเด่น และขึ้นต้นประโยคด้วยว่า "เกิด มี ปรากฏ"
 เช่น **เกิด**ระเบิดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ **ปรากฏ**ดาวหางในท้องฟ้าด้านทิศตะวันตก
4. ประโยคคำสั่งหรือขอร้อง คือ ประโยคที่ละประธานไว้ จะขึ้นต้นประโยคด้วยคำกริยาที่ผู้สั่ง หรือขอร้องให้ทำ
 เช่น **โปรด** ช่วยกันประหยัดน้ำ **อย่า** เสี่ยงดัง
 ปิด แอร์ทุกครั้งหลังใช้งาน **ดื่ม** นมให้หมดแก้ว

หน้าที่ของประโยค

ประโยคต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารย่อมแสดงถึงเจตนาของผู้ส่งสาร เช่น บอกกล่าว เสนอแนะ อธิบาย ซักถาม ขอร้อง วิงวอน สั่งห้าม เป็นต้น หากจะแบ่งประโยคตามหน้าที่หรือลักษณะที่ใช้ในการสื่อสาร ประโยคที่ใช้ในการสื่อสารโดยทั่วไป จำแนกตามเจตนาของผู้ส่งสาร แบ่งได้ 3 ชนิด คือ 1) ประโยคแจ้งให้ทราบ 2) ถามให้ตอบ 3) บอกให้ทำ

ประโยคแจ้งให้ทราบ

ลักษณะของประโยค ดังนี้

1. เป็นประโยคบอกเล่า ต้องการแจ้งให้ทราบว่า ใครทำอะไร หรือใครในสภาพอย่างไร เกิดอะไร ที่ไหน กับใคร เมื่อไร
 เช่น **ฉัน** นั่งเรือ ไปหาพระอาทิตย์ **ค่าไฟฟ้า** เดือนนี้ **แพง**มาก
2. เป็นประโยคปฏิเสธ รูปประโยคชนิดนี้เหมือนประโยคบอกเล่า แต่เพิ่มคำว่า "ไม่" หรือ "มิได้" หรือ "ไม่ได้" ลงในประโยค
 เช่น แม่ **ไม่** ขายที่ดินแปลงนั้น ผม **ไม่ได้** เล่นเทนนิส

ประโยคถามให้ตอบ

ลักษณะของประโยค ดังนี้

1. ต้องการคำตอบเป็นเนื้อความใหม่จากผู้รับสาร คำแสดงคำถามลักษณะนี้ ได้แก่ ใคร อะไร ไหน ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ทำไม
 เช่น **ทำไม** เธอไม่ไปเที่ยวทะเลกับพวกเรา
 ใคร เป็นคนเขียนกระดานเล่นแบบนี้
 วันนี้ที่จะกลับตอน **ไหน** ครับ

2. ต้องการคำตอบยอมรับหรือปฏิเสธ คำแสดงคำถามลักษณะนี้ ได้แก่ รี หรือไม ใช่หรือไม่ หรือเปล่า โดยคำจะอยู่หลังประโยค

เช่น เขาเป็นดาราเกาหลี รี
หนูจะกินข้าวมันไก่ ใช่หรือไม่
เราจะไปเที่ยวกัน หรือเปล่า

3. ต้องการคำตอบ โดยให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง คำแสดงคำถามลักษณะนี้ ได้แก่ หรือ หรือว่า อยู่ในประโยคและคำตอบนั้น จะมีอยู่ในประโยค

เช่น ลูกจะกินผัดไทย หรือ ราดหน้า
เราจะไปรถยนต์ หรือ รถไฟ
พี่จะไปทางซ้าย หรือ ทางขวา

4. ไม่ต้องการคำตอบ ลักษณะของประโยคเช่นนี้จะใช้คำที่เป็นคำถาม เช่น ใคร อะไร อย่างไร ฯลฯ โดยถามเพื่อเร้าความสนใจ ไม่ให้ประโยคหวนเกินไป หรือเพื่อเริ่มการสนทนา หรือเพื่อแสดงความรู้สึกไม่พอใจ

เช่น นี่รู้ อะไร ไหม โจ้จะย้ายบ้านแล้วนะ
เดี๋ยวนี้ ใคร ๆ เขาก็ฟังเอ็มพีสามกันหมดแล้ว

ลักษณะของประโยค ดังนี้

1. เป็นประโยคคำสั่ง ที่มีเฉพาะภาคแสดง
เช่น หยิบเสื้อให้ด้วย ห้ามทิ้งขยะ
2. เป็นประโยคขอร้อง จะมีคำว่า โปรด กรุณา อย่า อยู่ในประโยค
เช่น โปรด ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม
กรุณา ฝากข้อความหลังไต่ยนสัญญาณ

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ภาษาที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันมี 2 ลักษณะ คือ

1. วจนะภาษา หมายถึง การสื่อสารที่ใช้คำพูด ถ้อยคำ หรือภาษาในการสื่อความหมาย ซึ่งรวมถึงการเขียนด้วย โดยสรุป วจนะภาษาประกอบด้วย ภาษาพูด และภาษาเขียน
2. อวจนะภาษา หมายถึง การสื่อสารที่ไม่ต้องอาศัยคำพูดเป็นสื่อ แต่ก็สามารถทำความเข้าใจระหว่าง ผู้ส่งสารและผู้รับสารได้ โดยสรุป สื่อ อวจนะภาษา ได้แก่ อากัปกิริยา จรรยา มารยาท สัญญาณ สัญลักษณ์ แสง สี เสียง การแต่งกาย

รูปประโยคความเดียวที่ใช้สื่อสารในภาษาไทย

ประโยคที่ใช้ในภาษาพูด และภาษาเขียนแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. ประโยคที่เน้นผู้กระทำ หรือประโยคประธาน (ประโยคกรตุ) คือ ประโยคที่นำประธาน มาขึ้นต้นประโยค แล้วตามด้วยภาคแสดง (ต้องการเน้นว่า “ใคร” ทำ “อะไร”)

เช่น ~~๒~~ ช้างพลายตมมันเหยียบความข้างตาย
~~๒~~ รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริให้สร้างสะพานพระราม 8
~~๒~~ โรงเรียนได้คัดเลือกให้ฉันไปแข่งขันได้วาทิ

2. **ประโยคที่เน้นผู้ถูกกระทำ (ประโยคกรรม)** คือ ประโยคที่นำผู้ถูกกระทำ (หรือกรรม) มาขึ้นต้นประโยค โดยผู้ถูกกระทำจะทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค

- เช่น
- ✗ ความซำ้ถูกซำ้พลายตกมันเหยียบตาย
 - ✗ สะพานพระราม 8 สร้างในสมัยรัชกาลที่ 9
 - ✗ ฉันได้รับคัดเลือกให้ไปแข่งขันโต้วาที

3. **ประโยคที่เน้นกริยา (ประโยคกริยา)** คือ ประโยคที่มีคำกริยาขึ้นต้นประโยค ซึ่งคำกริยาที่จะนำมาขึ้นต้นประโยคนั้นจะใช้ได้เฉพาะบางคำ ได้แก่คำว่า “เกิด มี ปรากฏ”

- เช่น
- ✗ เกิดอุทกภัยที่ 46 จังหวัดทั่วประเทศไทย
 - ✗ มีนักเรียนมาเรียนไม่ถึงครึ่งห้อง
 - ✗ ปรากฏว่าพบการทุจริตในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย
 - ✗ การทะเลาะวิวาท ในสนามมวยเกิดขึ้นทุกสัปดาห์

ประโยคที่นำคำกริยามาขึ้นต้นประโยค และคำกริยานั้นทำหน้าที่แทนคำนาม หรือเป็นประธานของประโยค เราเรียกว่า “ประโยคกริยาสภาวะมาลา”

- เช่น
- ✗ เต็นแอโรบิคทำให้ร่างกายแข็งแรง

ซึ่งคำว่า “เต็นแอโรบิค” ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค ส่วนคำว่า “ทำให้” เป็นคำกริยา

4. **ประโยคเชิงคำสั่งหรือขอร้อง** คือ ประโยคที่ใช้คำกริยาสั่ง หรือขอร้องให้กระทำ โดยมากมักจะละประธานไว้ในฐานที่เข้าใจ

เช่น

- ✗ จงเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว (ท่านจงเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว) ประโยคที่เน้นผู้ถูกกระทำ (ประโยคกรรม)

✗ กรุณางดใช้เสียง (ท่านกรุณางดใช้เสียง) ประโยคที่เน้นผู้ถูกกระทำ (ประโยคกรรม)

✗ โปรดเอื้อเฟื้อแก่เด็ก สตรี และคนชรา (ท่านโปรดเอื้อเฟื้อแก่เด็ก สตรี และคนชรา) ประโยคที่เน้นผู้ถูกกระทำ (ประโยคกรรม)

✗ ห้ามสูบบุหรี่ (ท่านห้ามสูบบุหรี่) ประโยคที่เน้นผู้ถูกกระทำ (ประโยคกรรม)

การจำแนกประโยคตามเจตนาของผู้ส่งสาร

ในการสื่อสารแต่ละครั้งผู้ส่งสาร (ผู้เขียน หรือผู้พูด) มักจะแสดงเจตนาของตนออกไปแตกต่างกัน ซึ่งโดยทั่วไปประโยคที่แสดงเจตนาแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ

(1) **รูปประโยคบอกเล่า** คือ ประโยคที่บอกว่าประธานทำอะไร คืออะไร หรือบอกถึงสภาพ ความเป็นจริงทั่วไป

- เช่น
- ✗ มนุษย์ต้องรับประทานอาหาร
 - ✗ ตำรวจไล่จับผู้ร้าย
 - ✗ ฉันต้องเรียนหนังสือทุกวัน

(2) **รูปประโยคปฏิเสธ** คือ ประโยคที่มีคำแสดงความปฏิเสธ ตามปกติจะมีคำว่า “ไม่ มิใช่ หามิได้”

- เช่น
- ✗ เขา ไม่ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน
 - ✗ นายปรีดี พนมยงค์ มิใช่คนขายชาติ
 - ✗ ขอทาน ไม่ได้กินข้าวมาหลายวันแล้ว

(3) **รูปประโยคคำสั่ง หรือขอร้อง** ประโยคชนิดนี้โดยมากจะละประธานไว้ มีแต่ภาคแสดง ทั้งนี้เพราะผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็เข้าใจว่า ใครเป็นคนสั่ง สั่งใคร หรือขอร้องใคร

- เช่น ☒ วางปากกา
☒ งดสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ
☒ เมาไม่ขับ
☒ กรุณากรอกข้อมูลให้ครบ

(4) **รูปประโยคคำถาม** คือ ประโยคที่มีใจความแสดงคำถาม ซึ่งประโยคชนิดนี้จะมีคำว่า “ใคร อะไร ทำไม อย่างไร หรือ ฯลฯ” ซึ่งผู้ถามอาจต้องการคำตอบที่เป็นเนื้อความ การตอบรับหรือปฏิเสธ

- เช่น ☒ ต้องการคำตอบเป็นเนื้อความ เช่น
 ถามว่า ใครเอาสมุดฉันไป ต้องตอบว่าใครเอาไป
 ถามว่า ชื่อเต็มของกรุงเทพฯ คืออะไร ต้องตอบชื่อเต็มของกรุงเทพฯ
 ถามว่า สอบเข้าเหล่าไหนกันบ้าง ต้องตอบว่าสอบเข้าเหล่าไหนบ้าง
☒ ต้องการการตอบรับหรือปฏิเสธ เช่น
 ถามว่า เธอลำบากอะไรไหม ต้องตอบว่าลำบาก หรือไม่ลำบาก
 ถามว่า เธอสู้ไหวหรือเปล่า ต้องตอบว่าเรียนไหว หรือเรียนไม่ไหว
 ถามว่า เรียนยากไหม ต้องตอบว่าเรียนยาก หรือเรียนมายาก

จะสังเกตว่าประโยคประเภทนี้ต้องการให้เราตอบว่า “ใช่ หรือ ไม่ใช่” เท่านั้นเอง

ประโยคที่ใช้ในการสื่อสาร สามารถแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ ได้แก่

1. **ประโยคบอกเล่า** คือ ประโยคที่มีลักษณะเป็นการบอกกล่าวหรือเล่าข้อความ

- เช่น ☒ น้องตีนม ☒ นกจิกหนอน
☒ แม่ค้าขายผัก ☒ เก่งกินข้าว

2. **ประโยคคำถาม** คือ ประโยคที่มีลักษณะเป็นการซักถามที่ต้องการคำตอบ ซึ่งมักจะมีคำว่า “ใคร อะไร ไหน อย่างไร ทำไม” อยู่ในประโยค

- เช่น ☒ ใครไปทะเล ☒ คุณพ่ออยู่ที่ไหน
☒ พี่จะทำอะไร ☒ เขาสร้างบ้านนี้ได้อย่างไร

แต่ถ้าประโยคใดที่แสดงคำถาม แต่ไม่ได้ต้องการคำตอบ จะไม่ใช่ประโยคคำถาม

- เช่น ☒ ใครจะไปเที่ยวก็ได้ ☒ พี่จะทำอะไรก็ได้
☒ คุณพ่ออยู่ที่ไหนก็ไม่ทราบ ☒ ฉันไม่รู้ว่าเขาสร้างบ้านนี้ได้อย่างไร

3. **ประโยคปฏิเสธ** คือ ประโยคที่บอกความไม่ยอมรับ ซึ่งมักจะมีคำว่า “ไม่ ไม่ได้ มิได้” อยู่ในประโยค

- เช่น ☒ แม่ไม่ไปทะเล ☒ พ่อไม่ได้ไปทำงาน
☒ น้องยังไม่ได้อาบน้ำ

4. **ประโยคคำสั่ง** คือ ประโยคที่ต้องการให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านทำตามที่ถูกพูดหรือผู้เขียนต้องการ ซึ่งมักจะมีคำว่า “จง ห้าม อย่า” อยู่ในประโยค

- เช่น ☒ ห้ามเลี้ยวขวา ☒ อย่าวิ่งเล่นในห้องเรียน
☒ จงแต่งประโยคจากคำที่กำหนดให้

5. **ประโยคขอร้อง และชักชวน** คือ ประโยคที่ผู้พูดหรือผู้เขียนต้องการขอร้อง หรือชักชวนให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ต้องการ ซึ่งมักจะมีคำว่า “ช่วย โปรด กรุณา” อยู่หน้าประโยค เพื่อแสดงอาการขอร้องและชักชวน

- เช่น ✗ โปรดเอื้อเฟื้อแก่เด็ก สตรี และคนชรา
 ✗ ช่วยปิดไฟทุกครั้งหลังออกจากห้องน้ำ
 ✗ กรุณาทิ้งขยะลงในถังขยะ

2. ระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

ระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

1. ภาษาระดับพิธีการ
2. ภาษาระดับทางการ
3. ภาษาระดับกึ่งทางการ
4. ภาษาระดับสนทนา
5. ภาษาระดับกันเอง

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารให้สัมฤทธิ์ผลนอกจากคำนึงถึงความหมายของถ้อยคำสำนวนที่ใช้อย่างถูกต้องคำนึงถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล กาลเทศะ สื่อที่ใช้ในการสื่อสาร และลักษณะเนื้อหาซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับภาษา ดังนี้

1. **ภาษาระดับพิธีการใช้ในกาลเทศะที่มีพิธีการ** เช่น การเปิดงานต่าง ๆ การกล่าวสุนทรพจน์ในโอกาสต่าง ๆ ผู้ส่งสารมักเป็นผู้มีตำแหน่งสูง ในวงการนั้น ๆ ผู้รับสารเป็นบุคคลในวงการเดียวกันหรือเป็นกลุ่มชนใหญ่ อาจเป็นประชาชนทั่วประเทศ ลักษณะภาษาจะเป็นถ้อยคำที่สรรมาอย่างไพเราะ ก่อให้เกิดความจรรโลงใจ จะมักเตรียมเป็นวาทนิพนธ์ และใช้วิธีอ่านต่อที่ประชุม

2. **ภาษาระดับทางการใช้ในการบรรยาย การอภิปราย หรือการเขียนข้อความที่เสนอต่อสาธารณชน** อย่างเป็นทางการ ผู้ส่งสารและผู้รับสารอยู่ในวงการเดียวกัน ติดต่อกันด้วยเรื่องธุรกิจและการงาน การใช้ถ้อยคำจึงต้องกระชับ ชัดเจน สุภาพ อาจมีศัพท์วิชาการเฉพาะด้านอยู่ด้วย

3. **ภาษาระดับกึ่งทางการใช้ในการประชุมกลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม การบรรยายในชั้นเรียน ข่าวและบทความที่เผยแพร่ทางสื่อมวลชน** เนื้อหาเป็นความรู้ทั่วไป การแสดงความคิดเห็นเชิงวิชาการเกี่ยวกับการดำรงชีวิต เกี่ยวกับธุรกิจ ใช้ศัพท์ทางวิชาการเท่าที่จำเป็น

4. **ภาษาระดับสนทนาใช้ในการสนทนาของบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ ในกาลเทศะที่ไม่เป็นการส่วนตัว** เนื้อหาเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวัน กิจกรรมต่าง ๆ การปรึกษาหารือกัน การเขียนจดหมายถึงเพื่อน ข่าวและบทความที่เสนอผ่านสื่อมวลชน

5. **ภาษาระดับกันเองใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ที่มีสัมพันธ์ภาพใกล้ชิดกันมาก** ใช้ในกาลเทศะที่เป็นส่วนตัว ไม่นิยมบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากในนวนิยายหรือเรื่องสั้นบางตอนเพื่อให้สมจริง อาจมีคำคะนองและภาษาถิ่นปนอยู่

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. วัจนภาษา ซึ่งเป็นถ้อยคำ คือภาษาพูดที่ใช้สื่อสารกัน
2. อวัจนภาษา ซึ่งไม่ใช่ถ้อยคำ แต่อาจจะเป็นภาษาสัญลักษณ์ที่สามารถเข้าใจได้ตรงกัน เช่น สัญญาณไฟ สัญลักษณ์อาคาร ฯลฯ

ระดับของภาษา

การสื่อสารของมนุษย์ นอกจากจะเข้าใจการใช้คำให้ตรงกับความต้องการแล้วยังจะต้องใช้คำเหมาะสมกับฐานะบุคคล โอกาส และกาลเทศะด้วย เช่น ในโอกาสงานพิธี ในที่ประชุม หรือในที่สาธารณะ สถานการณ์เหล่านี้ย่อมใช้ระดับภาษาที่แตกต่างกัน จึงควรทำความเข้าใจในเรื่องระดับของภาษา และใช้ภาษาระดับต่างๆ ให้ถูกต้องเพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ

การแบ่งระดับภาษา

การแบ่งระดับภาษาออกเป็นระดับต่างๆ นั้นอาจแบ่งได้หลายแนวทาง การแบ่งระดับภาษาไม่เป็นการตายตัว ภาษาแต่ละระดับอาจมีการเหลื่อมล้ำคาบเกี่ยวกันบ้าง ในที่นี้จะแบ่งระดับภาษาออกเป็น 5 ระดับ คือ

1. ภาษาระดับพิธีการ

เป็นภาษาที่ใช้ในที่ประชุมที่จัดเป็นพิธีการ เช่น ในการเปิดประชุมสภา การกล่าวรายงานในที่ประชุม ปริญญาบัตร การกล่าวเปิดงานและปิดงานพิธีการ เป็นต้นผู้ส่งสารระดับนี้ต้องเป็นบุคคลสำคัญ หรือมีตำแหน่งสูง ผู้รับสารเป็นบุคคลในระดับเดียวกัน หรือกลุ่มคนส่วนใหญ่ หรือประชาชนทั้งประเทศเป็นผู้รับสารทุกคนมีลักษณะเป็นพิธีต้องเป็นทางการ เลือกเฟ้นว่าไพเราะเหมาะสมจึงต้องเตรียมบทความนั้นมาอ่านต่อหน้าที่ประชุมข้อสังเกต

ข้อสังเกตการใช้ภาษาระดับทางการ

- 1.1 เป็นภาษาที่ใช้สิ่งที่ใช้สื่อสารกันในที่ประชุมที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการเช่น การกล่าวปราศรัย การเปิดประชุมรัฐสภา การกล่าวสดุดี การกล่าวรายงานในที่ประชุมปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตร
- 1.2 ผู้ส่งสารต้องเป็นบุคคลสำคัญหรือตำแหน่งสูงในวงการ ส่วนผู้รับสารมักจะเป็นกลุ่มชน ส่วนใหญ่ผู้ส่งสารจะต้องเป็นผู้กล่าวฝ่ายเดียวไม่มีการโต้ตอบลักษณะสารจะเลือกเฟ้นถ้อยคำที่ไพเราะ
- 1.3 เป็นคำศัพท์เป็นสารที่เป็นทางการเป็นสารที่ต้องเตรียมล่วงหน้าและมีการส่งสารด้วยการอ่านผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถดูตัวอย่างการใช้ภาษาระดับพิธีการ เช่น คำปราศรัยของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เนื้อหาในสำคัญต่าง ๆ

ตัวอย่างการใช้ภาษาระดับพิธีการ

~~✗~~ บ้านเมืองไทยเรา ดำรงมั่นคงมาช้านาน เพราะคนไทยมีความพร้อมเพรียงอันเข้มแข็ง
~~✗~~ การแสดงมุทิตาจิตและอวยพรให้แก่ข้าพเจ้าเป็นสมานฉันท์เพิ่มความปิติยินดีให้กับข้าพเจ้า

~~✗~~ กราบเรียน ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษในนามของราชบัณฑิตยสถาน กระผมมีความปลาบปลื้มยินดี เป็นอย่างยิ่งที่ท่านประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษได้กรุณามาเป็น ประธานในพิธีเปิดงานฉลองวันสถาปนาราชบัณฑิตยสถาน

2. ภาษาระดับทางการ

เมื่อผ่านการประชุมเป็นพิธีการแล้ว การประชุมต่อมาใช้ภาษาระดับทางการ เช่นการบรรยาย หรือการอภิปรายในที่ประชุมหนังสือที่ใช้ติดต่อทางราชการหรือวงธุรกิจจะใช้ภาษาระดับนี้

ข้อสังเกตการใช้ภาษาระดับทางการ

2.1 เป็นภาษาที่ใช้ในการบรรยายหรืออภิปรายอย่างเป็นทางการในที่ประชุมใหญ่ การรายงานทางวิชาการหนังสือราชการ หรือจดหมายที่ติดต่อในวงธุรกิจ คำนำหนังสือ ประกาศของทางราชการ

2.2 เป็นภาษาที่ใช้ตรงไปตรงมามุ่งเข้าสู่จุดประสงค์ที่ต้องการโดยเร็วอาจมีศัพท์เทคนิคหรือศัพท์ทางวิชาการบ้าง แต่ไม่ใช่คำฟุ่มเฟือย เป็นภาษาที่มีแบบแผนในการใช้

ตัวอย่างการใช้ภาษาระดับทางการ

- ✗ ภูมิแพ้อาหาร : ภัยเงียบที่ไม่ควรประมาท
- ✗ ปัจจุบันประเทศไทยเกิดปัญหา ทุจริตคดโกงจากนักการเมือง
- ✗ ในอนาคตแผ่นดินไหวจะเกิดขึ้นและรุนแรงมากขึ้นเพราะแผ่นดินไหวแต่ละครั้งมีผลกระทบต่อเปลือกโลก
- ✗ การประชุมวิชาการเรื่องโรคอ้วนครั้งนี้จัดขึ้น เนื่องจากโรคอ้วนเป็นปัญหาทางสุขภาพที่ทุกประเทศทั่วโลกกำลังประสบอยู่

3. ภาษาระดับกึ่งทางการ

ภาษาระดับนี้คล้ายกับภาษาระดับทางการแต่ลดความเป็นการเป็นงาน ลงบ้างเพื่อแสดงความใกล้ชิดระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารให้กระชับขึ้น เช่น การประชุมกลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม การบรรยายในห้องเรียน ข่าว บทความจากหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

ข้อสังเกตการใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ

3.1 เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารที่คล้ายกับภาษาระดับทางการ แต่ลดความเป็นการเป็นงานลงบ้าง การใช้ภาษาระดับนี้มักใช้ในการประชุมกลุ่มเล็ก การบรรยายในห้องเรียน ข่าว และบทความในหนังสือพิมพ์ โดยทั่วไปจะมีถ้อยคำ สำนวนที่ทำให้รู้สึกคุ้นเคยมากกว่า ภาษาระดับทางการ

3.2 เนื้อของสารมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้อื่นๆ หรือเป็นการแสดงความคิดเห็นเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับการดำเนินการ

ตัวอย่างการใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ

- ✗ คนไทยขาดความมั่นใจและศรัทธาในความกล้าหาญของนายก
- ✗ ไม่เคยแม่สักครั้งที่ได้ถึงเมืองไหนแล้ว จะไม่ได้ออกไปชมบรรยากาศยามเช้าของเมืองนั้น
- ✗ ต้องยอมรับว่าเป็นความฉลาดปราดเปรื่องของผู้จัด ที่เลือกอุทยานน้ำตกแจ้ซ้อน เป็นที่ประชุม
- ✗ กินของไทย ใช้ของไทย ร่วมใจกันประหยัด เป็นคำขวัญ ยอดนิยมในปีท่องเที่ยวไทย

4. การใช้ภาษาระดับไม่เป็นทางการ

เป็นภาษาที่ใช้ในการสนทนาโต้ตอบระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนเพียง 4 – 5 คน ในสถานที่หรือกาละที่ไม่เป็นส่วนตัว เช่น การเขียนจดหมายระหว่างเพื่อน การรายงานข่าว และการเสนอบทความ

ข้อสังเกตการใช้ภาษาระดับไม่เป็นทางการ

4.1 เป็นภาษาที่มักใช้ในการสนทนาโต้ตอบกันของคนที่อยู่ใกล้ชิดกันอยู่ในสถานที่และกาละที่ไม่เป็นส่วนตัว

4.2 เป็นภาษาที่ใช้อาจจะเป็นคำชี้แจงหรือเป็นคำที่เข้าใจความหมายตรงกันได้ในกลุ่มเท่านั้นต้องไม่เป็นคำหยาบหรือคำไม่สุภาพ

ตัวอย่างการใช้ภาษาระดับไม่เป็นทางการ

☒ เท่าที่พบการทำงานส่งครูของนักเรียน แย่มากจริงๆ
 ☒ นายยังไม่แต่งเรื่องลงมา ให้ฉันตั้งแต่เมื่อวานนี้
 ☒ กวินเธอเป็นคนซื่อสัตย์ใครๆก็ปลื้มเธอในเรื่องนี้
 ☒ ความตั้งใจในการเดินทางของผมครั้งนี้ขึ้นอยู่กับเส้นทางชอกแซก ไปที่น้ำตกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

☒ จากกรณีที่หลวงพ่อกุณ ปริสุทโธ เกจิสังฆะวัดบ้านไร่ ได้อาพาธลงอย่างกะทันหัน มีอาการอ่อนเพลียอย่างหนักเนื่องจากต้องตรากตรำ ทำพิธีปลุกเสกวัตถุมงคลและเคาะหัวให้กับบรรดาศิษยานุศิษย์ จนไม่มีเวลาพักผ่อน (ภาษาสนทนาในข่าว)

5. ภาษาระดับกันเอง

เป็นภาษาที่ใช้กันในครอบครัว เพื่อนสนิท ซึ่งพูดจากันในเรื่องใดก็ได้ ใช้ในการพูดไม่นิยมบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร อาจเป็นภาษาเฉพาะกลุ่มในท้องถิ่น บุคคลที่ใช้ภาษาระดับนี้มีน้อย

ข้อสังเกตการใช้ภาษาระดับกันเอง

5.1 อาจมีคำคนองสื่อความหมายตามความนิยม ในกลุ่มบุคคลซึ่งจะได้รับความนิยมเพียงชั่วคราว เช่น

☒ ชอบทำตัวเป็นสาวไดอยู่เรื่อย (ได หมายถึง ไดโนเสาร์คือโบราณ)

☒ ชอบทำอะไรเพอะพะอยู่เรื่อย (เพอะพะ หมายถึง แสดงกริยาไม่น่าดู)

5.2 จะมีคำขานรับและคำลงท้าย ได้แก่ คะ ครับ ชินะ เถอะ รวมทั้งออกเสียงคำบางคำตามภาษาปาก เช่น ยั้ง ยั้ง

5.3 นิยมใช้คำอุทานเสริมบทในการพูดด้วย เช่น กินหยุกกินยา อาน้ำอานท่า เสื้อผ้งเสื้อผ้า ในการใช้ภาษาระดับกันเอง แม้เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการก็ตาม ผู้ส่งสารควรคำนึงถึงความเหมาะสม ดังที่พระยาอุปทิศศิลปสารได้กล่าวไว้เกี่ยวกับคำสุภาพว่า

☒ ไม่ใช้คำกระด้าง แสดงความไม่เคารพ เช่น อุทานว่า หือ อือ เออ โวย เป็นต้น

☒ ไม่ใช้การพูดกระซอกเสียงห้วน เช่น เปล่า ไม่รู้ ไม่มี ไม่ใช่

☒ ไม่ใช้คำหยาบ ได้แก่ คำว่า ไอ้ อี อือ ชี้ เยียว หรือกล่าวคำด่าคำตำหนิตัวรวมทั้งคำพูดคำพวนที่สื่อความหมายโดยนัยเกี่ยวกับเรื่องเพศ เป็นต้น

ตัวอย่างการใช้ภาษาระดับกันเอง

☒ นายกินเหล้านานหรือยังเสียสุขภาพจริง

☒ ผู้หญิงที่ปล่อยยให้พุงพลุ้ยเป็นพะโล้อย่างนี้ นอกจากจะดูไม่ได้แล้ว ยังจะตายไวเสียด้วย

☒ เย็นนี้รีบกลับมากินแกงสายบัวพริกสดกับกุ้งนวล

ปัจจัยที่กำหนดระดับภาษา

1. โอกาสและสถานที่ ปัจจัยที่ทำให้ใช้ภาษาต่างระดับกันอยู่ที่โอกาสและสถานที่ ถ้าสื่อสารกับบุคคลกลุ่มใหญ่ในที่ประชุมก็จะใช้ภาษาระดับหนึ่ง ถ้าพูดกัน ในตลาดร้านค้าภาษาก็ต่างระดับกันออกไป
2. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล บุคคลมีสัมพันธภาพ หลายลักษณะ เช่น บุคคลที่ไม่เคยรู้จัก บุคคลที่เพิ่งรู้จัก บุคคลที่เป็นเพื่อนสนิท นี่ก็เป็นปัจจัยให้ใช้ภาษาต่างระดับกัน แต่อย่างไรก็ตามต้องยึดหลักพิจารณาโอกาสและสถานที่ด้วย
3. ลักษณะของเนื้อหา เนื้อหาย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสไม่น้อย เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว ก็ไม่น่าไปใช้กับภาษาระดับพิธีการหรือทางการ
4. สื่อที่ใช้ในการสื่อสาร สื่อที่ใช้ก็ทำให้ภาษาเปลี่ยนระดับได้ เช่น จดหมายปิดผนึกกับไปรษณียบัตร ระดับภาษาที่ไม่ต้องตรงกัน เมื่อพูดด้วยปากกับพูดด้วยเครื่องขยายเสียงหรือพูดทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ ระดับภาษาที่ใช้อย่างแตกต่างกัน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการแบ่งระดับภาษา

1. การแบ่งระดับภาษาไม่เป็นการตายตัว ภาษาแต่ละระดับอาจมีการเหลื่อมล้ำคาบเกี่ยวกันบ้าง เช่น ภาษาระดับทางการ ภาษาระดับกึ่งทางการ หรือภาษาระดับกึ่งทางการกับภาษาระดับไม่เป็นทางการ หรือภาษาระดับไม่เป็นทางการระดับกันเอง
2. ภาษาทั้ง 5 ระดับ ไม่มีโอกาสใช้พร้อมกัน ระดับภาษาที่ใช้มาก คือภาษา กึ่งทางการกับภาษาระดับไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาระดับพิธีการมีโอกาสใช้น้อยและบางคนไม่นิยมใช้ภาษาระดับกันเอง
3. ภาษาบางระดับใช้แทนที่กันไม่ได้ เช่น ภาษาระดับพิธีการ ภาษาระดับทางการ หรือภาษาระดับทางการ ภาษา กึ่งทางการจะใช้แทนภาษาระดับไม่เป็นทางการ ภาษาระดับกันเองไม่ได้
4. การใช้ภาษาผิดระดับเป็นผลเสียต่อการสื่อสารถ้อยคำที่ใช้ การใช้ถ้อยคำในภาษาจะต้องแตกต่างกันไปตามระดับต่าง ๆ เช่น

4.1 การใช้คำสรรพนาม ภาษาระดับพิธีการ ระดับทางการและระดับ กึ่งทางการย่อม ใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และสรรพนามบุรุษที่ 2 ต่างกับภาษาระดับไม่เป็นทางการและระดับกันเอง

4.2 คำนาม คำสาumanยนาม หลายคำใช้คำแตกต่างกันระหว่างระดับทางการ ขึ้นไปและระดับต่ำกว่าทางการ เช่น

โรงหนัง - โรงภาพยนตร์	ใบขับขี่ - ใบอนุญาตขับรถ
ใบรับรอง - หนังสือรับรอง	รถเมล์ - รถประจำทาง
แสดมภ์ - ดวงตราไปรษณียากร	งานแต่งงาน - งานมงคลสมรส

4.3 คำวิสาumanยนาม ในภาษาระดับทางการขึ้นไปต้องใช้ชื่อเต็มคำลักษณะนามในภาษาระดับทางการขึ้นไปต้องใช้ให้ถูกต้องตามแบบแผนพิเศษ

4.4 คำกริยา ใช้ต่างกันในระดับต่างๆ เช่น กริยา ตายใช้ต่างกันตามฐานะของบุคคลและโอกาสคือ

เสียชีวิต	สิ้น	ถึงแก่กรรม	ถึงแก่อนิจกรรม
ถึงแก่สัณกรรม	สิ้นชีพิตักษัย	สิ้นพระชนม์	สวรรคต
			มรณภาพ

กริยาบางคำใช้ต่างกันระหว่างระดับทางการขึ้นไปกับระดับต่ำกว่าทางการ เช่น

ทั้งจดหมาย - ส่งจดหมายทางไปรษณีย์	เผาศพ - ฌาปนกิจศพ
รดน้ำแต่งงาน - หลั่งน้ำพระพุทธรณ์	ออกลูก - คลอดบุตร

4.5 คำวิเศษณ์ ภาษาระดับทางการขึ้นไปไม่นิยมใช้คำวิเศษณ์บอกลักษณะและวิเศษณ์บอกปริมาณ เช่น เปรี๊ยะจืด ขมปี อ้วนฉุ ยิ้มแฉ่ง ยุ่งจัง จะมีใช้บ้างบางคำ เช่น มาก หรือ จัด

4.6 คำชนิดอื่น ๆ เช่น คำบุพบท คำสันธาน และคำสรรพนามที่เชื่อมความใช้ร่วมกันทุกระดับ ภาษา คำลงท้ายประโยค ค่ะ ครับ จี๋ นะ เอะ ใช้เฉพาะในระดับไม่เป็นทางการและระดับกันเอง คำที่ใช้แตกต่างกันระหว่างระดับกึ่งทางการลงมาระดับอื่น เช่น

<u>ระดับกึ่งทางการ</u>	<u>ระดับอื่น</u>
ยั้งจั้น	อย่างนั้น
ยั้งจี้	อย่างนี้
ยั้งไ	อย่างไร

3. การพูดเพื่อนำเสนอ ความรู้ ความคิด

การพูดเป็นทักษะหนึ่งของการสื่อสาร การพูดคือการเปล่งเสียงออกมาเป็นถ้อยคำ หรือ ข้อความต่างๆ เพื่อติดต่อสื่อสารให้ผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ การพูดเป็นการสื่อความหมาย โดยใช้ภาษาเสียงและกิริยาท่าทางต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้และความรู้สึก รวมทั้งความคิดเห็นของผู้พูดให้ผู้ฟังได้รับรู้ และเข้าใจตามความมุ่งหมาย ของผู้ฟังเป็นเกณฑ์

องค์ประกอบของการพูดประกอบด้วย

1. **ผู้พูด** คือ ผู้ที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะเสนอความรู้ความคิดเห็น เพื่อให้ผู้ฟังได้รับรู้และ เข้าใจโดยใช้ศิลปะการพูดอย่างมีหลักเกณฑ์ และฝึกปฏิบัติอยู่เป็นประจำ
2. **เนื้อเรื่อง** คือ เรื่องราวที่ผู้พูดนำเสนอเป็นความรู้หรือความคิดเห็น ให้ผู้ฟังได้รับรู้อย่าง เหมาะสม
3. **ผู้ฟัง** คือ ผู้รับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้พูดนำเสนอซึ่งผู้ฟังต้องมี หลักเกณฑ์และมารยาทใน การฟัง นอกจากนี้ผู้พูดยังควรมีการใช้สื่อหรือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการพูดเพื่อให้ผู้ฟัง มีความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้พูดยังควรมีการใช้สื่อหรือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการพูดเพื่อให้ผู้ฟัง มีความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น สื่อต่าง ๆ อาจเป็น แผนภาพ ป้ายนิเทศ เทปบันทึกเสียง หรือ วิดีทัศน์ เป็นต้น

และสิ่งที่สำคัญคือ ผู้พูดต้องคำนึงถึงโอกาสในการพูด เวลา และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพูด เพื่อให้การพูดนั้นเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การพูดที่ดี

การพูดที่ดี คือ การสื่อความหมายที่ดีนั้นย่อมสื่อความเข้าใจกับใคร ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้พูด การที่ผู้ฟัง ฟังแล้วฟังพอใจ สนใจ เกิดความศรัทธาเลื่อมใสผู้พูด เรียกว่าผู้พูด มีศิลปะในการพูด

ลักษณะการพูดที่ดี มีดังนี้

1. มีบุคลิกภาพที่ดี การฟังคนอื่นพูดนั้น เราไม่ได้ฟังแต่เพียงเสียงพูด แต่เราจะต้องดูการพูด ดูบุคลิกภาพของเขาด้วย บุคลิกภาพของผู้พูดมีส่วนที่จะทำให้ผู้ฟังสนใจ ศรัทธาตัวผู้พูด บุคลิกภาพ ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา ท่าทาง การยืน การนั่ง การเดิน ใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ตลอดจนอากัปกริยาที่ แสดงออกในขณะที่พูดอย่างเหมาะสมด้วย
2. มีความเชื่อมั่นในตนเองดี ผู้พูดจะต้องเตรียมตัวล่วงหน้า ฝึกซ้อมการพูดให้คล่องสามารถ จดจำเรื่องที่พูดได้ ควบคุมอารมณ์ได้ ไม่ตื่นเต้น ประหม่า หรือลุกลี้ลู่กลน รีบร้อนจนทำให้เสียบุคลิก
3. พูดให้ตรงประเด็น พูดในเรื่องที่กำหนดไว้ ไม่นอกเรื่อง พูดอย่างมีจุดมุ่งหมาย มุ่งให้ผู้ฟัง ฟังแล้วเข้าใจ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้พูดต้องการ

4. ต้องใช้ภาษาที่เหมาะสมกับระดับผู้ฟัง ตามปกตินิยมใช้ภาษาธรรมดา สุภาพ สั้นๆ กระชับรัด สื่อความเข้าใจได้ง่าย หลีกเลี่ยงสำนวนโคลงโผน ศัพท์เทคนิคหรือ สำนวนที่ไม่ได้มาตรฐาน
5. ต้องคำนึงถึงผู้ฟัง ผู้พูดต้องทราบว่าผู้ฟังเป็นใคร เพศ วัย อาชีพ ระดับการศึกษา ความ สนใจ ความเชื่อถือเป็นอย่างไร เพื่อจะได้พูดให้ถูกกับสภาพของผู้ฟัง หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็น และความเชื่อที่ขัดแย้งกับผู้ฟัง
6. มีมารยาทในการพูด ผู้พูดต้องพิจารณาเลือกใช้ถ้อยคำที่ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคล เพื่อแสดงถึงความมีมารยาทที่ดีและให้เกียรติผู้ฟัง

การสรุปความ จับประเด็นสำคัญของเรื่องที่พูด

1. ผู้พูดจะต้องทราบรายละเอียดของผู้ฟังเป็นเบื้องต้น เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระที่จะพูดให้เหมาะสมกับผู้ฟัง ดังนี้
 - 1.1 เป็น ชายหรือ หญิง
 - 1.2 อายุ
 - 1.3 การศึกษา
 - 1.4 อาชีพ
2. ผู้พูดต้องมีวัตถุประสงค์ที่จะพูดอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการพูดวิชาการ เพื่อความบันเทิง หรือเพื่อสั่งสอน เป็นต้น
3. เนื้อหาสาระ ผู้พูดอาจเพียงกำหนดหัวข้อ แต่เมื่อพูดจริงจะต้องอธิบายเพิ่มเติม อาจเป็นตัวอย่างเป็นประสบการณ์ที่จะเล่าให้ผู้ฟังได้ฟัง ผู้ฟังจะสรุปความเรื่องที่รับฟังได้หากผู้พูด พูดมีสาระสำคัญ และมีการเตรียมตัวที่จะพูดมาอย่างดี

การพูดในโอกาสต่าง ๆ

การพูดเป็นการสื่อสารที่ทำให้ผู้ฟังได้รับทราบเนื้อหารายละเอียดของสารได้โดยตรง หากเป็นการสื่อสารในลักษณะการสนทนาโดยตรงก็ย่อมทำให้เห็นอกกับปฏิกิริยาต่อกัน เป็นการเสริมสร้างความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

การพูดมีหลายลักษณะ ได้แก่ การพูดอภิปราย พูดแนะนำตนเอง พูดกล่าวต้อนรับ พูด กล่าวขอบคุณ พูดโน้มน้าวใจ เป็นต้น จะมีรูปแบบนำเสนอในหลายลักษณะ เช่น การนำเสนอเพื่อ ตั้งข้อสังเกต การแสดงความคิดเห็นเพื่อตั้งข้อเท็จจริง การโต้แย้ง และการประเมินค่า เป็นต้น

ความสำคัญของการพูด

การพูดมีความสำคัญ ดังนี้

1. การพูดทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นของการสื่อสารต่างๆ ทั้ง การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ ทางวิชาการ การสนทนาในชีวิตประจำวัน หรือการพูดในรูปแบบต่างๆ ย่อมทำให้ผู้ฟังเข้าใจประเด็น เกิดความสร้างสรรค์นำไปสู่การปฏิบัติได้ถูกต้อง
2. การพูดสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้คล้อยตามเพื่อเปลี่ยนความเชื่อ หรือทัศนคติ ต่างๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ อย่างมีหลักเกณฑ์มีความถูกต้อง ซึ่งผู้ฟังต้องใช้วิจารณญาณใน การพิจารณาเรื่องราวที่ผู้พูดเสนอสารในลักษณะต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

3. การพูดทำให้เกิดความเพลิดเพลิน โดยเฉพาะการพูดที่มุ่งเน้นเรื่องการบันเทิงก่อให้เกิด ความ สนุกสนาน ทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้ด้วยเช่นกัน

4. การพูดมีประโยชน์ที่ช่วยดำรงสังคม ใช้ภาษาพูดจากทักทาย เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ แก่บุคคลใน สังคม การพูดยังเป็นการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้ความคิดให้ผู้ฟังปฏิบัติ เพื่อให้เกิด ความสุขสงบในสังคม

การพูดในโอกาสต่าง ๆ

1. การพูดแนะนำตนเอง

การพูดแนะนำตนเอง เป็นการพูดที่แทรกอยู่กับการพูดในลักษณะต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน เบื้องต้นที่จะทำให้ ผู้ฟังมีความรู้เกี่ยวกับผู้พูด การแนะนำตนจะให้รายละเอียดแตกต่างกันไปตาม ลักษณะของการพูดแนะนำ คือ

1.1. การพูดแนะนำตนในกลุ่มของผู้เรียน ควรระบุรายละเอียด ชื่อ-นามสกุล การศึกษา สถานศึกษา ที่ อยู่ปัจจุบัน ภูมิลำเนาเดิม ความถนัด งานอดิเรก

1.2. การพูดแนะนำตนเพื่อเข้าปฏิบัติงาน ควรระบุ ชื่อ - นามสกุล รายละเอียดเกี่ยวกับ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ที่จะเข้ามาปฏิบัติงาน ระยะเวลาที่จะเริ่มปฏิบัติงานหน้าที่

1.3. การแนะนำบุคคลอื่นในสังคมหรือที่ประชุม ควรให้รายละเอียด ชื่อ - นามสกุล ผู้ที่เราแนะนำ ความสามารถของผู้ที่เราแนะนำ การแนะนำบุคคลให้ผู้อื่น รู้จักต้องใช้คำพูดเพื่อสร้าง ไมตรีที่ระหว่างบุคคล ทั้งสองฝ่าย

2. การกล่าวต้อนรับ

การกล่าวต้อนรับเป็นการกล่าวเพื่อบอกความรู้สึกที่มีต่อผู้ที่มาโดย

1. กล่าวถึงความยินดีของการเป็นเจ้าของสถานที่
2. กล่าวยกย่องผู้มาเยือน เช่น เป็นใคร มีผลงานดีเด่นอะไร มีความสัมพันธ์อย่างไรกับผู้ต้อนรับ
3. แสดงความยินดีที่ให้การต้อนรับ
4. ขอภัยหากมีสิ่งใดบกพร่องไปและหวังจะกลับมาเยี่ยมอีก

3. การกล่าวอวยพร

โอกาสที่กล่าวอวยพรมีหลายโอกาส เช่น การกล่าวอวยพรวันเกิด วันปีใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ การอวยพรคู่ บ่าวสาว หรือ ในโอกาสที่จะมีการโยกย้าย อำลาไปรับตำแหน่งใหม่ ฯลฯ

หลักการกล่าวอวยพร มีข้อปฏิบัติที่ควรจำดังนี้

1. ควรกล่าวถึงโอกาสและวันสำคัญนั้น ๆ ที่ได้มาอวยพรว่าเป็นวันสำคัญอย่างไร ในโอกาสดียังไรมี ความหมายต่อเจ้าภาพหรือการจัดงานนั้นอย่างไร

2. ควรใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะ ถูกต้อง เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง

3. ควรกล่าวให้สั้น ๆ ใช้คำพูดง่าย ๆ ฟังเข้าใจดี กระชับความ น่าประทับใจ

4. ควรกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้อวยพรกับเจ้าภาพ กล่าวให้เกียรติ ชมเชยในความดีของเจ้าภาพ และแสดงความปรารถนาดีที่มีต่อเจ้าภาพ

5. ควรใช้คำพูดอวยพรให้ถูกต้อง หากเป็นการอวยพรผู้ใหญ่ นิยมอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือมา ประทานพร

4. การกล่าวขอบคุณ

การกล่าวขอบคุณเป็นการแสดงน้ำใจไมตรี หรือความดีที่ผู้อื่นกระทำให้ ดังนี้

1. ควรกล่าวขอบคุณวิทยากรที่ให้การบรรยาย
2. มีการสรุปเรื่องที่วิทยากรบรรยายจบไปอย่างสั้นๆ ได้ใจความ
3. ควรกล่าวถึงคุณค่าของเรื่องที่ฟังและประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรยาย
4. กล่าวให้ความหวังจะได้รับเกียรติจากวิทยากรอีกในโอกาสต่อไป
5. กล่าวขอบคุณวิทยากรอีกครั้งในตอนท้าย

5. การพูดให้โอวาท

การพูดให้โอวาท จะมีลักษณะดังนี้

1. กล่าวถึงความสำคัญและโอกาสที่มากกล่าวให้โอวาทว่ามีความสำคัญอย่างไร
2. พูดให้ตรงประเด็น เลือกประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีความหมายแก่ผู้รับโอวาท
3. ควรมีข้อแนะนำ ตักเตือน และเสนอแนะประสบการณ์ที่มีประโยชน์
4. ควรพูดชี้แจงและเกลี้ยกล่อมให้ผู้ฟังตระหนักและนำโอวาทไปใช้ ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง
5. กล่าวสั้น ๆ ได้ใจความดี ตอนท้ายของการให้โอวาท ก็ควรกล่าวอวยพรที่ประทับใจ
6. การพูดแสดงความคิดเห็น

การพูดเพื่อแสดงความรู้ และความคิดเห็น

การพูดเพื่อแสดงความรู้ และความคิดเห็น ได้แก่ การพูดอภิปราย การรายงาน การสื่อ ข่าว และ การสนทนาความรู้ เป็นต้น ซึ่งการพูดต่าง ๆ เหล่านี้มีแนวทางดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาโดยคำนึงถึงเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่จะพูด เพื่อให้รายละเอียดที่ถูกต้องตรงประเด็นตามที่ต้องการเสนอความรู้
2. วิเคราะห์เรื่องราวอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยพิจารณาแยกแยะออกเป็นส่วน ๆ เพื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วนให้แจ่มแจ้ง และต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันของแต่ละส่วน
3. ประเมินค่าเรื่องที่จะพูด
4. ใช้ภาษาอย่างเหมาะสม มีการเรียงลำดับใจความที่ดี แบ่งเนื้อหาเป็นเรื่องเป็นตอนใช้ตัวอย่างประกอบการพูด มีการเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพพจน์ได้อย่างชัดเจน มีการย้ำ ความเพื่อเน้นสาระสำคัญ รวมทั้งยกโวหารคำคมมาประกอบเพื่อสร้างความเข้าใจ และเกิดความประทับใจยิ่งขึ้น

มารยาทในการพูด

การพูดที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการพูดในโอกาสใด ผู้พูดจะต้องคำนึงถึงมารยาทในการพูด ซึ่งจะช่วยสร้างความชื่นชมจากผู้ฟัง มีผลให้การพูดแต่ละครั้งประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มารยาทในการพูดสรุปได้ดังนี้

1. เรื่องที่พูดนั้นควรเป็นเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายสนใจร่วมกันหรือ อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป
2. พูดให้ตรงประเด็นจะออกนอกเรื่องบ้างก็เพียงเล็กน้อย
3. ไม่ถามเรื่องส่วนตัว ซึ่งจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกอึดอัดใจ หรือ ลำบากใจในการตอบ
4. ต้องคำนึงถึงสถานการณ์และโอกาส เช่นไม่พูดเรื่องเศร้า เรื่องที่น่ารังเกียจ ขณะรับประทานอาหารหรืองานมงคล
5. สร้างบรรยากาศที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสและสนใจเรื่องที่กำลังพูด

6. ไม่แสดงกิริยาอันไม่สมควรในขณะที่พูด เช่น ล้วง แคะ แกะ เกา ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย
7. หลีกเลี่ยงการกล่าวร้าย การนินทาผู้อื่น ไม่ยกตนข่มท่าน
8. พูดให้มีเสียงดังพอได้ยินกันทั่ว ไม่พูดตะโกนหรือเบาจนกลายเป็นกระซิบกระซาบ
9. พูดด้วยถ้อยคำวาจาที่สุภาพ
10. พยายามรักษาอารมณ์ในขณะที่พูดให้เป็นปกติ
11. หากนำคำกล่าวหรือมีการอ้างอิงคำพูดของผู้ใดควรระบุนามหรือแหล่งที่มา เพื่อให้เป็นเกียรติแก่บุคคลที่กล่าวถึง
12. หากพูดในขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดอยู่ควรกล่าวขอโทษ
13. ไม่พูดคุยกันข้ามศีรษะผู้อื่น

จากมารยาทในการพูดทั้ง 13 ข้อ ผู้เรียนควรจะนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ 1

จงเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุด

1. ข้อใดคือองค์ประกอบของการสื่อสาร
 - ก. ผู้พูด ผู้อ่าน ผู้ฟัง
 - ข. ผู้พูด ผู้ฟัง ผู้ส่งสาร
 - ค. ผู้ฟัง ผู้เขียน ผู้ปฏิบัติ
 - ง. ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร
2. ข้อใดเป็นประโยคคำถาม
 - ก. ฉันไม่อยากไปกับเธอเลย
 - ข. ฟ้าชนิดนี้ไม่แย้ง่ายหรอคะ
 - ค. ผู้หญิงคนนี้ไม่สวยถูกใจหรือ
 - ง. ภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่สนุกเลย
3. ข้อใดเป็นประโยคคำสั่ง
 - ก. ห้ามจอดรถในที่ห้ามจอด
 - ข. คุณควรปฏิบัติตนให้ดีกว่านี้
 - ค. เธอจะทำเองหรือจะให้ฉันบังคับ
 - ง. สมใจไปทำความสะอาดห้องครับ
4. ข้อใดเป็นประโยคขอร้อง
 - ก. โปรดช่วยกันรักษาความสะอาด
 - ข. ทุกคนควรรักษาระเบียบวินัย
 - ค. อย่าจอดรถขวางประตู
 - ง. ห้ามเดินลัดสนาม
5. หัวใจของการสื่อสาร คืออะไร
 - ก. สาร
 - ข. ผู้ส่งสาร
 - ค. ผู้รับสาร
 - ง. ภาษาที่ใช้
6. ในการใช้ภาษาให้เหมาะสมแก่สัมพันธภาพระหว่างบุคคล กาลเทศะ สื่อที่ใช้ส่งสารควรคำนึงถึงข้อใด
 - ก. ราชศัพท์
 - ข. ระดับภาษา
 - ค. การเรียงลำดับคำ
 - ง. ความหมายของคำ
7. ข้อใดเป็นปัจจัยกำหนดระดับภาษา
 - ก. โอกาสและสถานที่
 - ข. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล
 - ค. ลักษณะของเนื้อหาและสื่อที่ใช้ส่งสาร
 - ง. ถูกทุกข้อ
8. การพูดในข้อใด ควรใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ
 - ก. การอภิปรายกลุ่ม
 - ข. การปรึกษาหารือกัน
 - ค. การกล่าวคำปราศรัย
 - ง. การบรรยายในที่ประชุม
9. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญของการพูด
 - ก. ผู้พูด
 - ข. ผู้ฟัง
 - ค. สารที่พูด
 - ง. อุปกรณ์ประกอบการพูด
10. ข้อใดเป็นการพูดแบบเป็นทางการ
 - ก. พูดกับพี่น้อง
 - ข. พูดบรรยายให้ความรู้
 - ค. พูดกับเพื่อนร่วมงาน
 - ง. พูดในงานสังสรรค์
11. สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ผู้พูดควรเตรียมล่วงหน้าคือข้อใด
 - ก. การแต่งกาย
 - ข. การฝึกซ้อม
 - ค. การเตรียมต้นฉบับพูด
 - ง. การใช้เสียงและท่าทาง
12. การพูด แสดงความคิดเห็น คือการพูดในลักษณะใด
 - ก. พูดชักทาย
 - ข. พูดแนะนำ
 - ค. พูดอภิปราย
 - ง. พูดอวยพร

เฉลย 1. ง 2. ค 3. ก 4. ก 5. ก 6. ข 7. ง 8. ง 9. ง 10. ข 11. ค 12. ค

กิจกรรมที่ 2

จงใส่เครื่องหมาย ✕ หน้าข้อที่ผิด และใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกให้ถูกต้อง

-1. จำแนกประโยคตามเจตนาของผู้ส่งสาร แบ่งได้ 4 ชนิด คือ ประโยคแจ้งให้ทราบ ประโยคถามให้ตอบ ประโยคบอกให้ทำ ประโยคแนะนำ
-2. ประโยคที่เน้นผู้กระทำ คือประโยคที่มีประธานขึ้นต้นประโยคก่อนภาคแสดง
-3. ประโยคที่มีคำว่า “เกิด มี ปรากฏ” ขึ้นต้นประโยค คือประโยคที่เน้นกริยา
-4. ประโยคเน้นกริยา คือ ประโยคที่มีบทกริยาขึ้นต้นประโยค ต้องการเน้นให้กริยาเด่น และขึ้นต้นประโยคด้วยว่า "เกิด มี ปรากฏ"
-5. ประโยคบอกเล่า ต้องการแจ้งให้ทราบว่า ใครทำอะไร หรือใครในสภาพอย่างไร เกิดอะไรที่ไหน เมื่อไหร่ กับใคร
-6. ประโยคบอกให้ทำ เป็นประโยคที่มีเฉพาะภาคแสดง เช่น หยิบกระเป๋าให้ด้วย
-7. ประโยคถามให้ตอบ ที่ต้องการคำตอบยอมรับหรือปฏิเสธ คำแสดงคำถาม ได้แก่ รึ หรือไม่ ใช่หรือไม่ หรือเปล่า โดยคำเหล่านี้จะอยู่หลังภาคประธาน
-8. ประโยคคำสั่งหรือขอร้อง คือประโยคที่ละประธานไว้ โดยจะขึ้นต้นประโยคด้วยคำกริยาที่ผู้สั่งหรือขอร้องให้ทำ เช่น อย่าเปิดแอร์ ตีมน้ำให้หมดแก้ว
-9. ประโยคเน้นผู้ถูกกระทำ คือ ประโยคที่มีกรรมขึ้นต้นประโยคก่อน เพื่อเน้นความสำคัญของกรรม
-10. ประโยคถามให้ตอบ ที่ต้องการคำตอบ โดยให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง คำแสดงคำถามลักษณะนี้ ได้แก่ หรือ หรือว่า อยู่ในประโยคและคำตอบนั้น จะมีอยู่ในประโยค

เฉลย

1. ✕ 2. ✓ 3. ✓ 4. ✓ 5. ✓ 6. ✓ 7. ✕ 8. ✕ 9. ✓ 10. ✕

กิจกรรมที่ 3

จงตอบคำถามต่อไป

1. วัจนภาษา หมายถึง

.....

.....

.....

1. อวัจนภาษา หมายถึง

.....

.....

.....

3. นอกจากภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารคนในยุค 8 สังคมปัจจุบันนิยมใช้อะไรในการติดต่อสื่อสาร

.....

.....

.....

.....

4. การสื่อสารจะสมบูรณ์เมื่อมีองค์ประกอบอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4 ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างการกระทำที่ไม่มีมารยาทในการพูดมา 5 ตัวอย่าง

1.
2.
3.
4.
5.

กิจกรรมที่ 5 ให้ผู้เรียนจัดทำต้นร่างเรื่องที่จะพูดในโอกาสดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้เรียนเขียนคำกล่าวรายงาน และคำกล่าวเปิดงาน (ยกมา 1 ตัวอย่าง)

.....

.....

.....

2. กล่าวต้อนรับผู้ที่มาศึกษา-ดูงานในชุมชน (ยกมา 1 ตัวอย่าง)

.....

.....

.....

.....

.....

3. กล่าวขอบคุณวิทยากรในงานฝึกอบรม (ยกมา 1 ตัวอย่าง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แผนการเรียนรู้ประจำบท

บทที่ 4 วรรณคดีและวรรณกรรม

สาระสำคัญ

วรรณคดีเป็นเรื่องแสดงถึงควมมีวัฒนธรรม ความเจริญของชาติ คนไทยทุกคนต้องรู้ และเข้าใจความแตกต่างของวรรณคดี วรรณกรรมปัจจุบัน และวรรณกรรมท้องถิ่นตลอดจนเห็นคุณค่า

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายความแตกต่างและคุณค่าของวรรณคดี วรรณกรรมปัจจุบันและวรรณกรรมท้องถิ่นได้

ขอบข่ายเนื้อหา

วรรณคดีและวรรณกรรม

1. บทร้อยกรอง
2. สารคดี
3. เรื่องสั้น
4. วรรณคดี
5. ชีวิตประวัติ
6. บทความ
7. นิทาน
8. นิราศ
9. บทละคร
10. นวนิยาย
11. สุภาษิต

วัตถุประสงค์

1. สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน
2. วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน
3. สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดสภาพความต้องการในการเรียนรู้

- ครูชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้
- ครูซักถามผู้เรียน เรื่อง วรรณคดีและวรรณกรรมว่าผู้เรียนเคยอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเรื่องไหนบ้าง แล้วได้ข้อคิดอะไรบ้างจากเรื่องที่อ่าน

ขั้นที่ 2 ขั้นแสวงหาข้อมูลและการจัดการเรียนรู้

- แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม แล้วให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาจับฉลากเนื้อหาย่อยในเรื่องวรรณคดีและวรรณกรรมกลุ่มละ 2 เรื่องพร้อมกับแจกกระดาษบรูฟให้แต่ละกลุ่ม
- ครูแจกใบความรู้ เรื่อง วรรณคดีและวรรณกรรมปัจจุบันและวรรณกรรมท้องถิ่นให้ผู้เรียนศึกษาถึงประเภทของวรรณคดี วรรณกรรมและคุณค่าของวรรณคดี วรรณกรรมที่อ่าน
- ครูแจกใบงานให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มไปศึกษาค้นคว้าจากหนังสือเรียนหรืออินเทอร์เน็ตตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายโดยเขียนลงในกระดาษบรูฟ
- ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าห้องเรียน โดยให้สรุปหัวข้อที่ได้ไปค้นคว้าว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร ได้ข้อคิดอะไรบ้าง จากการอ่าน

ขั้นที่ 3 ขั้นการปฏิบัติและการนำไปประยุกต์ใช้

- ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจัดบันทึกเนื้อหาการนำเสนอของแต่ละกลุ่มและให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนสรุปลงในสมุดว่าเนื้อหาของวรรณคดีและวรรณกรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- ครูและผู้เรียนทบทวนเนื้อหา เรื่องวรรณคดีและวรรณกรรมว่ามีความสำคัญอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ในเรื่องของวรรณกรรมปัจจุบันและวรรณกรรมท้องถิ่น และให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ

สื่อการสอน

- หนังสือเรียน	- อินเทอร์เน็ต
- ใบความรู้เรื่อง วรรณคดีและวรรณกรรม	- กระดาษ A4
- ใบงาน	- กระดาษบรูฟ

ประเมินผล

- แบบทดสอบ	- แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม
- ใบงาน	

1. บทร้อยกรอง

ความหมายของบทร้อยกรอง

ร้อยกรองคือ

“ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ให้ความหมายไว้ว่า คือ การสอดผูกให้ติดกัน ประดิษฐ์คำ แต่งหนังสือดีให้มีความไพเราะ ร้อยและเย็บดอกไม้ให้เป็นรูปต่างๆ ” ซึ่งร้อยกรองเป็นงานเขียนที่ต้องใช้ความสามารถในการเลือกภาษาแล้วจัดวางตำแหน่งถ้อยคำให้เหมาะสม ประกอบกับการฝึกบ่งบอกเจตนา ทักขะ ทั้งนี้เนื่องจากการเขียนร้อยกรองนั้นใช้คำได้เท่าที่ฉันทลักษณ์กำหนด ทั้งยังอาจเลยไปถึงการกำหนดคำตามเสียง / รูปวรรณยุกต์ และการกำหนดสัมผัสจึงเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับนักเขียนมือใหม่ แต่ขอบอกไว้ว่า เมื่อลองเขียนคำประพันธ์ชนิดใดก็ตามได้ด้วยตนเองสักบทหนึ่ง จะพบว่าร้อยกรองเป็นเรื่องไม่ยากและงดงามกว่าให้ความหมายกว้างและลึกซึ้งกว่าการเขียนร้อยแก้วมากมายนัก

ความหมายของบทร้อยกรอง

บทร้อยกรอง หมายถึง คำประพันธ์ที่เรียบเรียงขึ้นโดยข้อบังคับ จำกัดคำและวรรคตอนให้สัมผัสกันไพเราะตามเกณฑ์ที่ได้วางไว้ในฉันทลักษณ์ คำว่า “บทร้อยกรอง” มีคำที่ใช้เรียกแตกต่างกันหลาย ๆ อย่าง เช่น คำประพันธ์ คำประพันธ์ร้อยกรอง กาพย์กลอน กวีนิพนธ์ หรือบทกวี เป็นต้น รูปแบบของบทร้อยกรอง แบ่งได้เป็น 5 ประเภทใหญ่ คือ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย

• โคลง

1. โคลง คือ คำประพันธ์ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีวิธีเรียบเรียงถ้อยคำ เข้าคณะ มีกำหนดเอกโท และสัมผัส แต่มิได้บัญญัติ บังคับ ครุหลุ โคลงแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ โคลงสุภาพ โคลงฉันท์ และโคลงโบราณ

โคลงสุภาพ แบ่งออกเป็น 7 ชนิด คือ

1. โคลง 2 สุภาพ	5. โคลง 5 หรือมณฑกคติ (ปัจจุบันไม่นิยมแต่ง)
2. โคลง 3 สุภาพ	6. โคลง 4 จัตวาฉันท์
3. โคลง 4 สุภาพ	7. โคลงกระทู้
4. โคลง 4 ตรีพิพพรรณ	

โคลงฉันท์ แบ่งออกเป็น 6 ชนิด คือ

1. โคลง 2 ฉันท์	4. โคลงฉันท์บาทกฤษณ
2. โคลง 3 ฉันท์	5. โคลงฉันท์ตรีพิพพรรณ
3. โคลงฉันท์วิริมาลี	6. โคลงฉันท์จัตวาฉันท์

โคลงโบราณ มีลักษณะคล้ายโคลงฉันท์วิริมาลี แต่ไม่บังคับเอกโท มีบังคับแต่เพียงสัมผัสเท่านั้น เป็นโคลงที่ไทยเรา แปลงมาจากกาพย์ ในภาษาบาลี อันมีชื่อว่า คัมภีร์กาพย์สารวิลาสินี ซึ่งว่าด้วยวิธีแต่งกาพย์ต่างๆ มีอยู่ 15 กาพย์ด้วยกัน แต่มีลักษณะเป็นโคลงอย่างแบบไทยอยู่ 8 ชนิด เพราะเหตุที่ไม่มีบังคับเอกโท จึงเรียกว่า โคลงโบราณ นอกนั้น มีลักษณะเป็นกาพย์แท้ แบ่งออกเป็น 8 ชนิด คือ

1. โคลงวิษุมาลี	5. โคลงสินธุมาลี
2. โคลงมหาวิษุมาลี	6. โคลงมหาสินธุมาลี
3. โคลงจิตรลดา	7. โคลงนันททนาย
4. โคลงมหาจิตรลดา	8. โคลงมหานันททนาย

ข้อบังคับ หรือบัญญัติของโคลง

การแต่งโคลง จะต้องมีลักษณะบังคับ หรือบัญญัติ 6 อย่าง คือ

1. คณะ
2. พยางค์
3. สัมผัส
4. เอกโท
5. คำเป็นคำตาย
6. คำสร้อย

คำสุภาพในโคลงนั้น มีความหมายเป็น 2 อย่าง คือ

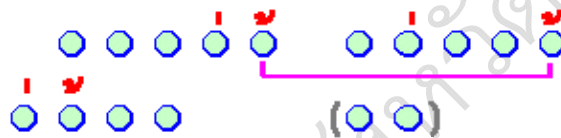
1. หมายถึง คำที่ไม่มีเครื่องหมาย วรรณยุกต์เอกโท
2. หมายถึง การบังคับคณะ และสัมผัส อย่างเรียบร้อย ไม่โลดโผน

ฉะนั้น คำสุภาพใน ฉันทลักษณ์ จึงผิดกับคำสุภาพใน วจิวิภาค เพราะในวจิวิภาค หมายถึง คำพูดที่เรียบร้อย ไม่หยาบโลน ไม่เปรียบเทียบ กับของหยาบ หรือไม่เป็นคำ ที่มีสำเนียง และสำนวนพวนมา เป็นคำหยาบ ซึ่งนับอยู่ในประเภทราชาศัพท์

โคลงสุภาพ

โคลง 2 สุภาพ

แผนผัง:

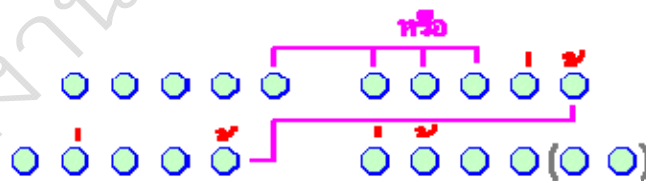
ตัวอย่าง:

มารดาสอนสั่งไว้
หมั่นน้อมคำนึง

จงอย่าลืมเลือนให้
เนื่องเทอญ

โคลง 3 สุภาพ

แผนผัง:

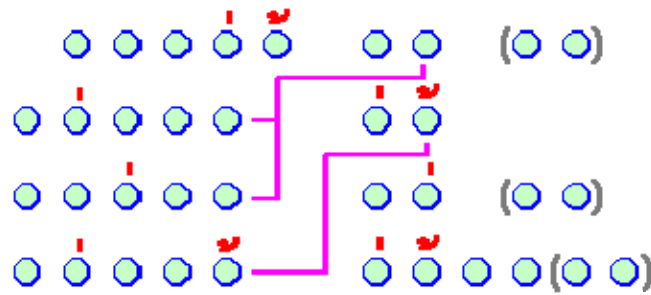
ตัวอย่าง:

คนใดใจหาญ
นับว่าเป็นวีรแท้
ก. ชื่อสัตว์ตัว
ข. ปะบุญบังบาป

มีบุญคุณเยี่ยมแน่
เขื่องแท้เกลอขวัญ เกียรติ
บ่มักหาหว่าน ฯลฯ (ส่งเอก รับเอก)
สืบสั่งการกล่าวโอส ฯลฯ (ส่งโท รับโท)

โคลง 4 สุภาพ

แผนผัง:

ตัวอย่าง:

แคว้นอยุธยา กาเหว่ากาหลง กะเหินได้เหิง แพนทั้นแพนของ	เคียงคา ชุนแฮ อยู่ ตามแพน ยวนแฮ จึงแจ้งใจ
---	--

• ฉันท

ฉันท คือลักษณะถ้อยคำ ที่กวีได้ร้อยกรองขึ้น ให้เกิดความไพเราะ ชาบซึ่ง โดยกำหนดคณะ ครุหลุ และสัมผัสไว้ เป็นมาตรฐาน ฉันทนี้ไทยได้ถ่ายแบบมาจากอินเดีย ของเดิมแต่งเป็นภาษาบาลี และสันสกฤต โดยเฉพาะในภาษาบาลี เขามีตำราที่กล่าวถึง วิธีแต่งฉันทไว้ เป็นแบบฉบับ เรียกชื่อว่า "คัมภีร์วृตโตทัย" แล้วต่อมาไทยเราได้จำลองแบบ มาแต่งในภาษาไทย โดยเพิ่มเติม บังคับสัมผัสขึ้น เพื่อให้เกิดความไพเราะ ตามแบบนิยมของไทย ซึ่งในภาษาเดิมของเขา หามิได้

ฉันทในภาษาบาลี แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ฉันทวรรณพฤติ กับฉันทมาตราพฤติ

1. ฉันทใด กำหนดด้วยตัวอักษร คือ วางคณะ และกำหนดเสียงหนักเบา ที่เรียกว่า ครุหลุ เป็นสำคัญ ฉันทนั้นเรียกว่า วรรณพฤติ
 2. ฉันทใด กำหนดด้วยมาตรา คือ วางจังหวะสั้นยาว ของมาตราเสียง เป็นสำคัญ นับคำหลุเป็น 1 มาตรา คำครุ นับเป็น 2 มาตรา ไม่กำหนดตัวอักษร เหมือนอย่างวรรณพฤติ ฉันทนั้นเรียกว่า มาตราพฤติ
- ฉันทมีชื่อต่างๆตามที่ปรากฏในคัมภีร์วृตโตทัยมีถึง 108 ฉันท แต่ไทยเราดัดแปลง เอามาใช้ไม่หมด เลือกเอามาแต่เฉพาะที่เห็นว่าไพเราะ มีทำนองอ่านสละสลวย และเหมาะแก่การที่จะบรรจุคำในภาษาไทยได้ดี เท่านั้น

ฉันทที่นิยมแต่งในภาษาไทย เป็นฉันทวรรณพฤติเป็นพื้น ที่เป็นมาตราพฤติ ไม่ใคร่จะนิยมแต่ง เพราะ จังหวะ และทำนองที่อ่านในภาษาไทย ไม่สู้จะไพเราะ เหมือนฉันทวรรณพฤติ แม้ฉันทวรรณพฤติ ที่ท่านแปลงมาเป็นแบบในภาษาไทยแล้ว ก็ไม่นิยมแต่งกันทั้งหมด เท่าที่สังเกตดู ในคำฉันทเก่าๆ มักนิยมแต่งกันอยู่เพียง 6 ฉันทเท่านั้น คือ

- อินทรวีเชียรฉันท
- โศภณฉันท
- วสันตติลกฉันท
- มालินีฉันท
- สัททวิภักชีฉันท
- สัทธราฉันท

- **กาพย์**

กาพย์ คือคำประพันธ์ชนิดหนึ่งซึ่งมีกำหนดคณะ พยางค์ และสัมผัส มีลักษณะคล้ายกับฉันท์ แต่ไม่นิยม ครุ หลุ เหมือนกับฉันท์

กาพย์ แปลตามรูปศัพท์ว่า เหล่ากอแห่งกวี หรือ ประกอบด้วย คุณแห่งกวี หรือ คำที่กวี ได้ร้อยกรองไว้ กาพย์มาจากคำว่า กาวย หรือ กาพุย และคำ กาวย หรือ กาพุย มาจากคำ กวี กวีออกมาจากคำเดิม ในภาษาบาลี และสันสกฤต กวี แปลว่า ผู้คงแก่เรียน ผู้เฉลียวฉลาด ผู้มีปัญญาเปรียบปราด ผู้ประพันธ์กาพย์กลอน และแปลอย่างอื่น ได้อีก

คำ กวี หรือ กวี มาจากรากศัพท์เดิม คือ กุธาตุ แปลว่า เสียง ว่าทำให้เกิดเสียง ว่าร้อง ว่าร้องระงม ว่าคราง ว่าร้องเหมือนเสียงนก หรือเสียงแมลงผึ้ง

กาพย์ ตามความหมายเดิม มีความหมายกว้างกว่าที่เข้าใจกัน ในภาษาไทย คือ บรรดาบทนิพนธ์ ที่กวีได้ ร้อยกรองขึ้น ไม่ว่าจะเป็น โคลง ฉันท์ กาพย์ หรือ ร่าย นับว่าเป็นกาพย์ ทั้งนั้น แต่ไทยเรา หมายความว่า แคล หรือหมายความว่า คำประพันธ์ชนิดหนึ่ง ของกวีเท่านั้น

กาพย์มีลักษณะผิดกับกลอนธรรมดา คือ

1. วางคณะ พยางค์ และสัมผัสคล้ายกับฉันท์
2. ใช้แต่งปนกับฉันท์ได้ และคงเรียกว่า "คำฉันท์" เหมือนกัน

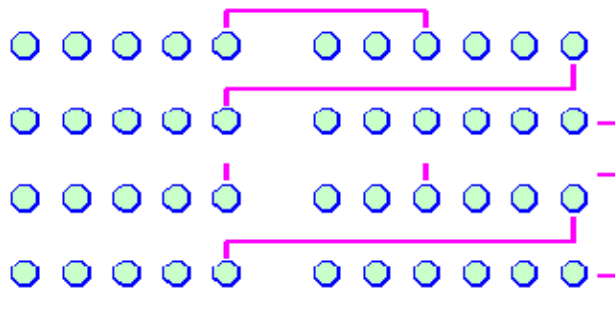
กาพย์ที่นิยมใช้อยู่ในภาษาไทย มี 5 ชนิด คือ

1. กาพย์ยานี
2. กาพย์ฉกัณ
3. กาพย์สุรางคนางค์
4. กาพย์ห่อโคลง
5. กาพย์ขับไม้ห่อโคลง

กาพย์ 3 ชนิดข้างต้น ใช้เทียบเคียง แต่งปนไปกับฉันท์ได้ และเพราะเหตุนี้ มีลักษณะคล้ายกับฉันท์ และแต่งปนไปกับฉันท์ได้ จึงเรียกว่า คำฉันท์ด้วย

1. กาพย์ยานี 11

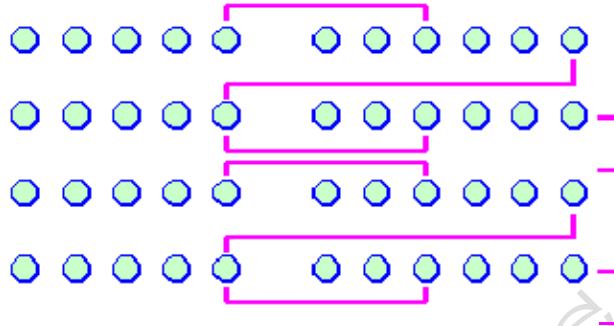
แผนผัง:

ตัวอย่าง:

การย้ายน้ำ	สิบเส็ดคำจำคำ
วรรคหน้าคำ	วรรคหลังคำ
ครุฑ	ไม่สำคัญอย่าง
สิบเส็ดต้องจัด	ให้ถูกต้องตามวิธี

แผนผัง:

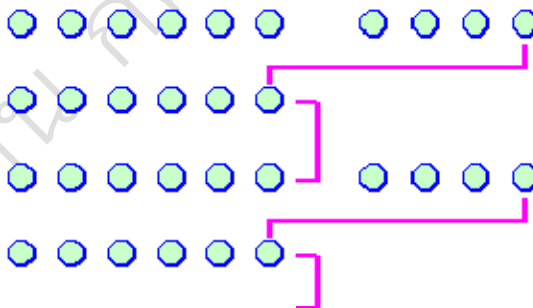

ตัวอย่าง:

ชายตาชายตา	ชายตาเข้ายวเวญญวโน
ชายหาดตาชว	ชายคงตาหาญ
หัวหินหัวหาด	โอบอร.ต้นแดนสาคร
อุยคสี่เรือน	เอวย่อน.โอบเข้าเน็จลา.

2. ภาพย้งบั้ง 16

แผนผัง:

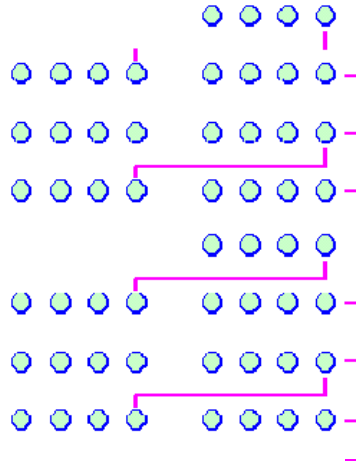
ตัวอย่าง:

ฉมังสิบหก	ถ้อยคำสำนวน
หึงเลือกให้หระหะ	วรรคหน้าหึง
วรรคหน้าหึง	วรรคหลังหึง
ไม่หึงหะหะ	แต่หึงหะหะ
วรรคหน้าหึง	แต่หึงหะหะ
วรรคหน้าหึง	แต่หึงหะหะ
ใครได้หึงหะ	

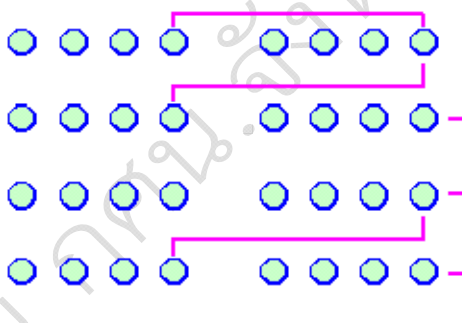
3. ภาพยีสรางคนางค์

ภาพยีสรางคนางค์ มีอยู่ 2 ชนิด คือ ภาพยีสรางคนางค์ 28 และ ภาพยีสรางคนางค์ 32 ดังมีลักษณะต่อไปนี้

3.1 ภาพยีสรางคนางค์ 28

3.2 ภาพยีสรางคนางค์ 32

4. ภาพยีสห่อโคลง

ภาพยีสห่อโคลง เป็นชื่อของบทประพันธ์ ที่แต่งขึ้น โดยใช้ภาพยีสานี้ สลับกับ โคลงสี่สุภาพ ภาพยีสานี้ กับ โคลงสี่สุภาพนั้น จะต้องมีความอย่างเดียวกัน คือให้วรรคที่หนึ่ง ของภาพยีสานี้ กับบาทที่หนึ่ง ของโคลงสี่สุภาพ บรรยายข้อความ อย่างเดียวกัน หรือบางที ก็ให้คำต้นวรรค ของภาพยีส กับคำต้นบท ของโคลง เป็นคำเหมือนกัน ส่วนบัญญัติ หรือกฎข้อบังคับต่างๆ เหมือนกับ กฎของภาพยีสานี้ และโคลงสี่สุภาพ ทั้งสิ้น

ลักษณะการแต่งภาพยีสห่อโคลง แบ่งออกได้เป็น 3 ชนิด คือ

1. แต่งภาพยีสานีหนึ่งบท แล้วแต่งโคลงสี่สุภาพ ซึ่งมีเนื้อความเช่นเดียวกับภาพยีสานี หนึ่งบท สลับกันไป ชนิดนี้ มักแต่งเป็นเรื่องสั้นๆ เป็นเชิงประจวบผิปาก หรือสำนวน อย่างแต่งโคลงกระทู้ หรือกลอนกลบท ดังตัวอย่าง เช่น

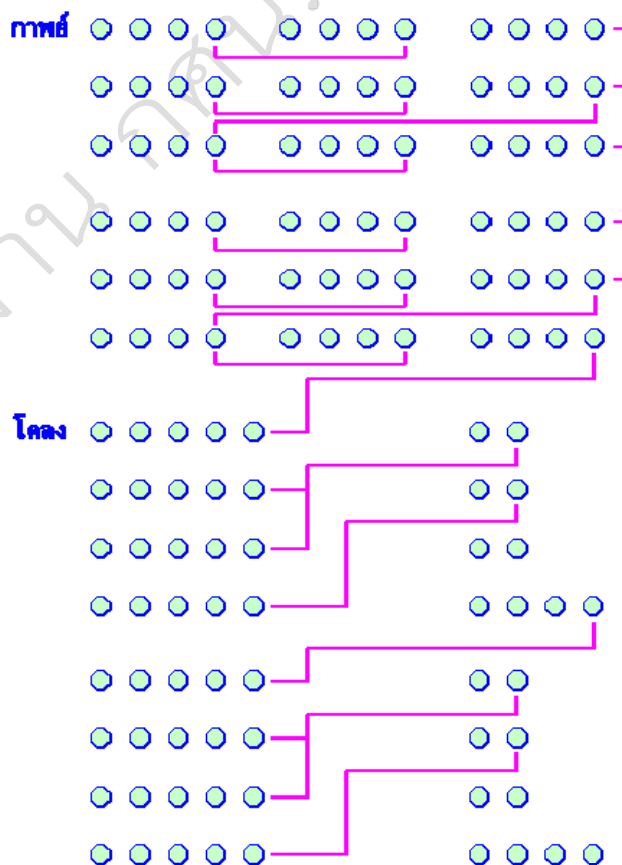
ภาพ:	งานกิจกรรมเขียนจันทร์เพ็ญ จันทร์เพ็ญส่องแสงทราญ	กิจกรรมแต่งต้นลำเทียนฉาย ส่องโอยก่าทไถเวลาท.
โคลง:	งานกิจกรรมแต่งจันทร์เพ็ญ กิจกรรมแต่งต้นลำเทียน จันทร์เพ็ญส่องแสงทราญ. ส่องปามกิจกรรมทราญ	จันทร์เพ็ญ ส่องแล้ว ทราญทราญ ส่องทราญส่องจันทร์.

2. เหมือนชนิดที่ 1 แต่กลับกันคือเอาโคลงไว้หน้า เอาภาพไว้หลังเรียงสลับกันไป

3. แต่งโคลงบทหนึ่ง แล้วแต่งภาพ พรรณนาข้อความยืดยาวจนสุดกระแสความตามใจ จะแต่งภาพยาวสักกี่บทก็ได้ แต่ต้องให้บทนั้นมีเนื้อความ เช่นเดียวกับโคลง ส่วนบทต่อไป จะขยายความซ้ำพันให้พิศดารอย่างไรก็ได้ ชนิดที่ 3 นี้ มักนิยมแต่งเป็นบทเห่เรือ จึงเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า ภาพเห่เรือ ตัวอย่างเช่น

พระเสด็จโดยแดนชล	ทรงเรือต้นนางนพิตฉาย
แก่งแก่งพรวิพรณราช	ทวยฮ่อตลับจับนางนพ
นาวาเนนเป็นเขตโค	ลั่นรูปสัดในเสนาการ
เรือรวิทวงชลอน	สาครลั่นคลื่นคลื่นทอง
เรือศฤพรตนาทศ	ลั่นลอยมาทราญนพ
พลพาททราญทราญทอง	ร้องโห่โห่โห่โห่

5. ภาพยั้บไม้ท้อโคลง

ตัวอย่าง

ภาพ:	บรรดาภิกษุ	ผู้ผ่านสมณ	ปกครองกรุงศรี
	ล้วนแต่ทรงคุณ	พระทัยปณ	บำเพ็ญการ
	ก่อสร้างทางดี	สมานไมตรี	ใหญ่ประมา
	ทวยราษฎร์รัง	สวามิภักดิ์	รับเร้นหรณา
	ถวายพิธี	ผเกิดโหร	เปิยลเปิยเปิทา
	รักพระราชา	ดุจดั่งบิดา	บังเกิดเกล้าตน.
โคลง:	อาภิวชิราภ	เลือก	เลือก
	เบญจมาราครอง	รุ่งเรือง	รุ่งเรือง
	สมบุรณัฐสมณ	บานจิต	บานจิต
	ปลดทุกข์ทวยราษฎร์	วิบัติสิ้น สบสน	วิบัติสิ้น สบสน
	น้ำใจต่างเทศ	นับถือ	นับถือ
	พระเกียรติประกาศะ	โลก	โลก
	พระคุณผู้เมือง	ตราประทับ	ตราประทับ
	ทวยราษฎร์ขาดพระ	โสคนศรี กัมแสง.	โสคนศรี กัมแสง.

- กลอน

กลอน คือลักษณะคำประพันธ์ ที่เรียบเรียงเข้าเป็นคณะ มีสัมผัสกัน ตามลักษณะบัญญัติ เป็นชนิดๆ แต่ไม่มีบังคับ เอกโท และครุหลุ

กลอนแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ กลอนสุภาพ กลอนลำนำ และกลอนตลาด

1. กลอนสุภาพ คือกลอนที่ใช้ถ้อยคำ และทำนองเรียบๆ แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. กลอน 6
2. กลอน 7
3. กลอน 8
4. กลอน 9

กลอนสุภาพ นับว่าเป็นกลอนหลัก เพราะเป็นหลัก ของบรรดากลอนทุกชนิด ถ้าเข้าใจกลอนสุภาพ เป็นอย่างดีแล้ว ก็สามารถจะเข้าใจกลอนอื่นๆ ได้โดยง่าย กลอนอื่นๆ ที่มีชื่อเรียกไปต่างๆ นั้น ล้วนแต่ยกย่องแบบวิธี ไปจากกลอนสุภาพ ซึ่งเป็นกลอนหลัก ทั้งสิ้น

2. กลอนลำนำ คือกลอนที่ใช้ขับร้อง หรือสวด ให้มีทำนองต่างๆ แบ่งออกเป็น 5 ชนิด คือ

1. กลอนบทละคร
2. กลอนสักวา
3. กลอนเสภา
4. กลอนดอกสร้อย
5. กลอนขับร้อง

3. **กลอนตลาด** คือกลอนผสมหรือกลอนคละ ไม่กำหนดคำตายตัวเหมือนกลอนสุภาพในกลอนบทหนึ่ง อาจมีวรรคละ 7 คำบ้าง 8 คำบ้าง 9 คำบ้าง คือเอากลอนสุภาพหลายชนิดมาผสมกันนั่นเองเป็นกลอนที่นิยมใช้ในการขับร้องแก่กัน ทว่า ไปจึงเรียกว่า กลอนตลาด แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. กลอนเพลงยาว
2. กลอนนิราศ
3. กลอนนิยาย
4. กลอนเพลงปฏิพากย์ กลอนเพลงปฏิพากย์ ยังแบ่งออกไปอีกหลายชนิด คือ

-เพลงฉ่อย	-เพลงพวงมาลัย
-เพลงโคราช หรือเพลงตะวันออก	-เพลงรำอีแซว หรือเพลงอีแซว
-เพลงเรือ	-เพลงลิเก
-เพลงชาวไร่	-เพลงลำตัด
-เพลงชาวนา	-เพลงแห่นาค
-เพลงพืชมูลฐาน (อธิษฐาน)	-เพลงเกี่ยวข้าว
-เพลงปรบไก่อ	

● **ร่าย**

ร่าย เป็นชื่อของคำประพันธ์ ชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่กำหนดว่า จะต้องมียก หรือบาท เท่านั้น เท่านั้น จะแต่งให้ยาวเท่าไรก็ได้ เป็นแต่ต้อง เรียงคำ ให้คล้องจองกัน ตามข้อบังคับ เท่านั้น ลักษณะบังคับต่างๆ ใช้อย่างเดียวกับ โคลง 2 และโคลง 3

คำร่าย "ร่าย" แปลว่า อ่าน เสก หรือ เดิน ร่าย แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. ร่ายสุภาพ
2. ร่ายด้น
3. ร่ายโบราณ
4. ร่ายยาว

ฉันทลักษณ์บทหรือกรองประเภทต่างๆ

ลักษณะบังคับหรือบัญญัติในการเขียนบทหรือกรองของไทยมีอยู่ 8 ประการ

1. **ครุ** คือพยางค์ที่มีเสียงหนัก ได้แก่ พยางค์ที่ประกอบด้วย สระเสียงยาว (ที่มีสระ) และ สระเกินทั้ง 4 คือ สระ อำ ไอ โอ เอ และพยางค์ที่มีตัวสะกดทั้งสี่ เช่น ตา ดำ หัด เรียน ฯลฯ

ลหุ คือพยางค์ที่มีเสียงเบา ได้แก่พยางค์ที่ประกอบด้วย สระสั้น(รัสสระ) ที่ไม่มีตัวสะกด เช่น พระ จะ มิ ดุ แกะ ฯลฯ

2. **เอก** คือพยางค์ หรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก และบรรดาคำตายทั้งสี่ ซึ่งในโคลง และร่าย ใช้เอกแทนได้ เช่น พ่อ แม่ พี่ ปู่ ชี ชะ มัก มาก ฯลฯ

โท คือพยางค์หรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์โท เช่น น้ำ ป่า ช้าง นี้นอง ต้อง เลี้ยว ฯลฯ

คณะ คือแบบบังคับที่วางเป็นกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ว่า คำประพันธ์ชนิดนั้น จะต้องมีเท่านั้นวรรค เท่านั้นคำ และต้องมีเอกโท ครุ ลหุ ตรงนั้นๆ ตรงนี้ กล่าวโดยทั่วไป แต่สำหรับใน "ฉันท" คำว่าคณะ มีความหมายแคบ คือหมายถึง ลักษณะที่วางคำเสียงหนัก เสียงเบา ที่เรียกว่า ครุ ลหุ และแบ่งออกเป็น 8 คณะ คณะหนึ่งมีคำอยู่ 3 คำ เรียง ครุ ลหุ ไว้ต่างๆ กัน

3. **คณะทั้ง 8 นั้น คือ ย ร ต ภ ช ส ม** ชื่อคณะทั้ง 8 นี้ เป็นอักษรที่ย่อมาจากคำเต็ม คือ

ย มาจาก ยชมาน แปลว่า พราหมณ์บูชาญ

ร มาจาก รวิ แปลว่า พระอาทิตย์

ต มาจาก โตย แปลว่า น้ำ

ภ มาจาก ภุมิ แปลว่า ดิน

ช มาจาก ชลน แปลว่า ไฟ

ส มาจาก โสม แปลว่า พระจันทร์

ม มาจาก มารุต แปลว่า ลม

น มาจาก นภ แปลว่า ฟ้า

ได้แต่งคำคล้องจองไว้สำหรับจำ "คณะ" ไว้ดังนี้

ย ยะยัมยวน

ร รวนฤดี

ส สุรภี

ภ ภัสสระ

ช ชะโลมและ

น เนะกะกะ

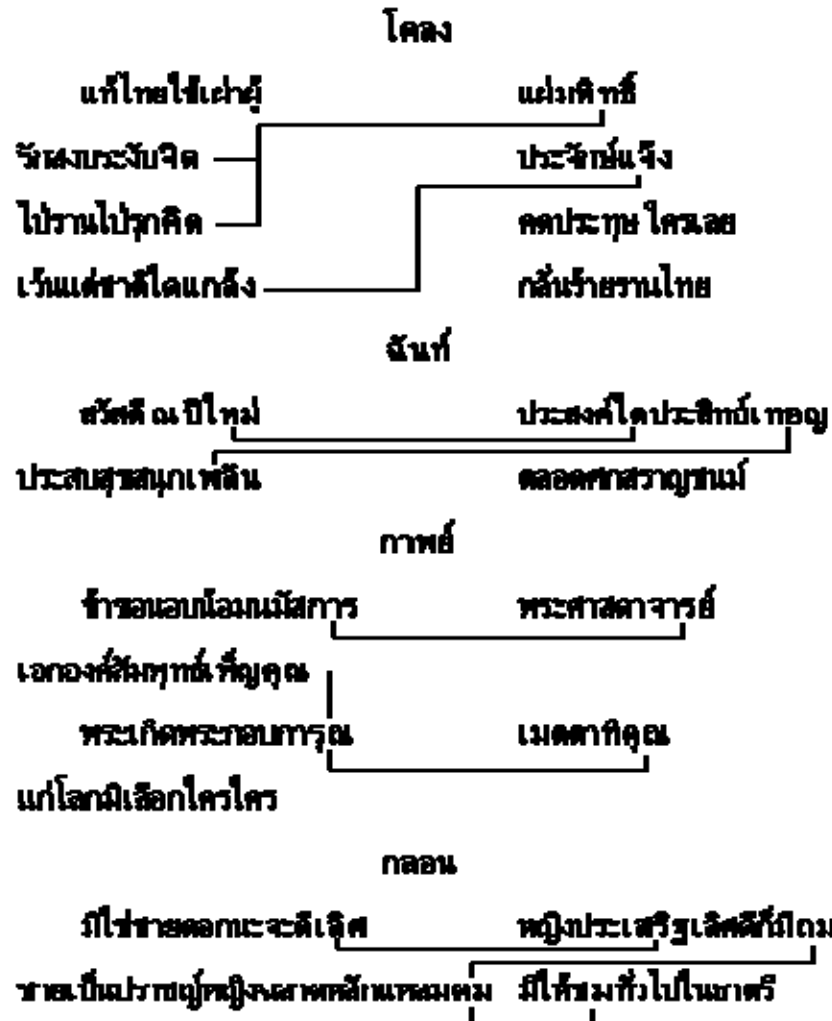
ต ตาไปละ

ม มาดีดี

4. **พยางค์** คือจังหวะเสียง ที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่งๆ หรือหน่วยเสียง ที่ประกอบด้วยสระตัวเดียว จะมี ความหมาย หรือไม่ก็ตาม คำที่ใช้บรรจุในบทร้อยกรองต่างๆ นั้น ล้วนหมายถึง คำพยางค์ ทั้งสิ้น คำพยางค์นี้ ถ้ามีเสียงเป็น ลหุ จะรวม 2 พยางค์ เป็นคำหนึ่ง หรือหน่วยหนึ่ง ในการแต่งร้อยกรองก็ได้ แต่ถ้ามี เสียงเป็น ครุ จะรวมกันไม่ได้ ต้องใช้พยางค์ละคำ

สัมผัส คือลักษณะที่บังคับให้ใช้คำคล้องจองกัน คำที่คล้องจองกันนั้น หมายถึง คำที่ใช้สระ และมาตรา สะกดอย่างเดียวกัน แต่ต้องไม่ซ้ำอักษร หรือซ้ำเสียงกัน (สระไอ, ไอ อนุญาตให้ใช้สัมผัสกับ อัย ได้) มี 2 ชนิด คือ

สัมผัสนอก ได้แก่คำที่บังคับให้คล้องจองกัน ในระหว่างวรรคหนึ่ง กับอีกวรรคหนึ่ง ซึ่งมีตำแหน่งที่ ต่างๆ กัน ตามชนิดของคำประพันธ์นั้นๆ สัมผัสนอกนี้ เป็นสัมผัสบังคับ ซึ่งจำเป็นต้องมี จะขาดไม่ได้ ดัง ตัวอย่าง ที่โยงเส้นไว้ให้ดู ดังต่อไปนี้

5. สัมผัสใน ได้แก่ คำที่คล้องจองกัน และอยู่ในวรรคเดียวกัน จะเป็นสัมผัสคู่ เรียงคำไว้ติดต่อกัน หรือจะเป็นสัมผัสสลับ คือเรียงคำอื่น แทรกคั่นไว้ ระหว่างคำที่สัมผัสก็ได้สุดแต่จะเหมาะ ทั้งไม่มีกฎเกณฑ์จำกัดว่า จะต้องมียู่ตรงนั้น ตรงนี้ เหมือนอย่างสัมผัสนอก และไม่จำเป็น จะต้องใช้สระอย่างเดียวกันด้วย เพียงแต่ให้อักษรเหมือนกัน หรือเป็นอักษรประเภทเดียวกัน หรืออักษรที่มีเสียงคู่กัน ก็ใช้ได้

สัมผัสใน แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

ก) สัมผัสสระ ได้แก่คำคล้องจองที่มีสระและมาตราสะกดอย่างเดียวกัน เช่น

บางน้ำจืดรือบางเป็นทางกิด คนใจจืดรือเหมือนเรือบาง ช่างไม้จืดรสสันทกว่าจืดจืด แต่ใจจืดรสระ ทมขมมิวาย	ใครมีจิตรึกนึกมักหนองนาม ควรดีท่างเห็นกันจนวันนาย ถึงเย็นริดลี้มรสทมหกวาย มักทำลายนิตรภาพให้ราบเียน
---	---

ข) สัมผัสอักษร ได้แก่ คำคล้องจองที่ใช้ตัวอักษรชนิดเดียวกัน หรือตัวอักษร ประเภทเดียวกัน หรือใช้ตัวอักษร ที่มีเสียงคู่กัน ที่เรียกว่า "อักษรคู่" เช่น ข ค ฌ หรือ ถ ฐ เป็นต้น เช่น

1) ใช้ตัวอักษรชนิดเดียวกัน คือใช้อักษรตัวเดียวกันตลอดทั้งวรรค ดังนี้

แลลิ่งเล่นล้อ	ลางลิ่ง
พาเพื่อนเพนพ่านพิง	พวกพ้อง
ตื่นเต้นไต่ต๋อติง	เตี้ยต่ำ
ก่นกู่กันก็กก้อง	เกาะเกี่ยวกวนกัน

2) ใช้อักษรที่มีเสียงคู่กัน คือใช้อักษรต่ำ ชนิดอักษรคู่ 14 ตัว กับอักษรสูง 11 ตัว ซึ่งมีเสียงผันเข้ากันได้ เป็นคู่ๆ ดังนี้

อักษรต่ำ 14 ตัว		อักษรสูง 11 ตัว
ค ฌ		ข
ช ฌ	เสียง	ฉ
ซ (ทร-ซ)	คู่	ศ ษ ส
ท ฒ ท ฐ	กับ	ฐ ถ
พ ภ		ผ
ฟ		ฝ
ฮ		ห

ตัวอย่างดังนี้

คุณแคชิงข้าขึ้น	เคียงคาง
แพงฟักไฟฝ่อฝาง	ฝิ่นฝ้าย
ซางไทรโศกสนsang	ซ่อนซุ่ม
ทิ้งถ่อนทวยท่อมท้าย	เถื่อนท้องแถวเถิน

สัมผัสในดังที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นสัมผัสที่ไม่บังคับ จึงมิได้มีแบบกำหนดมาแต่โบราณ แต่ถ้าไม่มี ก็ขาดรสไพเราะ ซึ่งเป็นยอดของรส ในเชิงฉันทลักษณ์ เพราะฉะนั้น คำประพันธ์ที่ดี จะขาดสัมผัสในเสียมิได้ เหมือนเกสร เป็นเครื่องเชิดชู ความสวยงามของบุปผชาติฉะนั้น

6. คำเป็น คือคำที่ประกอบด้วย สระเสียงยาว (ทิมสระ) ในแม่ ก กา และคำที่มีตัวสะกด ในแม่ กน กง กม เกย (คำที่มีตัว ว สะกด จัดอยู่ในแม่เกย) รวมทั้ง สระสั้นทั้ง 4 ตัว คือ อำ ไอ โอ เอา เช่น ตาตำขมเขยคนหุง ข้าวเหนียวในครัวไฟ

7. คำตาย คือคำที่ประกอบด้วย สระเสียงสั้น (รัสสระ) ในแม่ ก กา (ยกเว้น อำ ไอ โอ เอา) และคำที่มีตัวสะกด ในแม่ กก กด กบ เช่น นกกะหรอด กบนกกะปุด จิกพริก ในการแต่งโคลงทุกชนิด ใช้คำตายแทน เอกได้

คำนำ คือคำที่ใช้กล่าวขึ้นต้น สำหรับเป็นบทนำ ในคำประพันธ์ เป็นคำเดียวบ้าง เป็นวลีบ้าง เช่น เมื่อนั้น บัดนั้น โหมเผลา น่องเอ๋ย น่องรัก รถเอ๋ย รถทรง ครานั้น สักวา ฯลฯ บางทีก็ใช้คำนามตรงๆ เหมือนอย่าง นามอาल्पนะ เช่น สุริยา พระองค์ ภมร ดวงจันทร์ ฯลฯ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ปทุมมา	โสภามหาดจดสติ
เกิดในใต้ตมวาริ	แต่ไรราศีเปือกตม
ภมร	สุนทรมธูรสถ้อยพรรษา
กลั่นกล่าวเร้าดวงวิญญาน	วาจาสิ้นลมคมใน

8. คำสร้อย คือคำที่ใช้สำหรับลงท้ายบท หรือท้ายบาท ของคำประพันธ์ ซึ่งตามธรรมดา มีคำซึ่งมีความหมายอยู่ข้างหน้าแล้ว แต่ยังไม่ครบจำนวนคำ ตามที่บัญญัติไว้ในคำประพันธ์ จึงต้องเติมสร้อย เพื่อให้มีคำ ครบตามจำนวน และเป็นการเพิ่มสำเนียงให้ไพเราะ ในการอ่านด้วย คำสร้อยนี้ จะเป็นคำนาม คำวิเศษณ์ คำกริยานุเคราะห์ คำสันธาน หรือคำอุทาน ก็ได้ แต่ถ้าเป็นคำอุทาน ที่มีรูปวรรณยุกต์ ต้องตัดรูปวรรณยุกต์ออก และไม่ต้องมีเครื่องหมายอัศเจรีย์ มิฉะนั้น จะขัดต่อการอ่านทำนองเสนาะ และในการใช้นั้น ควรเลือกคำที่ทันท่วง เป็นแบบฉบับไว้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำนาม : พ่อ แม่ พี่
 คำกริยานุเคราะห์ : เทอญ นา
 คำสันธาน : ถ้า แล ก็ดี
 คำอุทาน : ฮา ฮะ เฮย เอ๋ย เวย รา อา นอ
 คำวิเศษณ์ : บารนี้ เลย

คำสร้อยนี้ ต้องเป็นคำเป็น จะใช้คำตายไม่ได้ และใช้เฉพาะบทประพันธ์ ชนิดโคลง และร่าย เท่านั้น

วิธีการอ่านบทร้อยกรอง

การอ่านบทร้อยกรองเป็นการอ่านที่มุ่งให้เกิดความเพลิดเพลิน และซาบซึ้งในคำประพันธ์แต่ละชนิด การอ่านบทร้อยกรองอ่านได้ 2 แบบ ดังนี้

1. อ่านออกเสียงธรรมดา อ่านทำนองสามัญ อ่านทำนองเจรจา เป็นการอ่านออกเสียงตามปกติ เหมือนการอ่านร้อยแก้ว แต่มีจังหวะ วรรคตอน และการเน้นสัมผัสตามลักษณะบังคับของคำประพันธ์แต่ละชนิด

2. อ่านเป็นทำนองเสนาะ เป็นการอ่านที่มีเสียงสูง ต่ำ หนัก เบา ยาว สั้น เป็นทำนองเหมือนเสียงดนตรี มีการเอื้อนเสียง เน้นสัมผัสตามจังหวะ ลีลา และท่วงทำนองที่แตกต่างไปตามฉันทลักษณ์หรือลักษณะบังคับของคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ ให้ชัดเจน ไพเราะ เหมาะสม ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตาม ทำนองเสียงนั้น

กิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. การอ่านออกเสียงที่ดี ควรมีลักษณะการอ่านอย่างไร
 - ก. ควรตีความเรื่องที่อ่านให้เข้าใจตามความรู้สึกของตน
 - ข. ควรอ่านแบบบิบบเสียงบ้างเพื่อให้เหมาะกับเนื้อหาที่อ่าน
 - ค. ควรอ่านออกเสียงดังพอสมควร และถูกต้องตามอักขรวิธี
 - ง. ควรเข้าใจเนื้อหาและมีความรู้เรื่องทั่วทั้งทำนองการอ่านแต่ละประเภท
2. ร้อยกรอง หมายถึง
 - ก. ประโยคที่แต่งขึ้นตามหลักภาษา
 - ข. บทกลอนที่แต่งขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ
 - ค. คำประพันธ์ที่แต่งขึ้นตามแบบฉันทลักษณ์
 - ง. การเรียบเรียงบทความใหม่ ให้เกิดความไพเราะน่าสนใจ
3. การอ่านร้อยกรอง มีอะไรบ้าง
 - ก. อ่านทำนองสามัญ อ่านทำนองเจรจา อ่านทำนองเสนาะ
 - ข. อ่านทำนองสามัญ อ่านทำนองเจรจา อ่านทำนองเสนาะ อ่านทำนองสรภัญญะ
 - ค. อ่านทำนองพากย์ อ่านทำนองเพลงยาว
 - ง. อ่านทำนองสามัญ
4. การอ่านออกเสียงร้อยกรอง ผู้อ่านควรมีการเตรียมตัวอย่างไร
 - ก. ฝึกอ่านให้ถูกจังหวะ จับใจความและอารมณ์ของเนื้อเรื่อง
 - ข. มีความรู้ฉันทลักษณ์คำประพันธ์แต่ละชนิดอย่างถ่องแท้
 - ค. จดจำเนื้อเรื่องได้อย่างแม่นยำ และอ่านได้มีวรรรสร
 - ง. มีแก้วเสียงที่ดี และมีน้ำเสียงไพเราะกับบทร้อยกรอง
5. คำในข้อใดที่อ่านออกเสียงได้ 3 พยางค์ทุกคำ
 - ก. พยาธิ ปรัชญา นพปฎล
 - ข. เพชรหึง อติลิต ญาติกา
 - ค. สนธยา บทมัลย์ ราชสกุล
 - ง. ลักษมี สมุฐาน ทิพจักขุ

6. “เตยหอมเดินลงจากบ้านได้ยินเสียงลมพัดทิวไม้ท้องทุ่งสงบนิ่งอยู่ในแสงแดดยามบ่าย”

ข้อใดอ่านวันวรรคตอนข้อความข้างต้นได้ถูกต้อง

- ก. เตยหอม // เดินลงจากบ้าน // ได้ยินเสียงลมพัดทิวไม้ / ท้องทุ่งสงบนิ่ง / อยู่ในแสงแดดยามบ่าย
- ข. เตยหอม / เดินลงจากบ้าน / ได้ยินเสียงลมพัดทิวไม้ / ท้องทุ่งสงบนิ่ง // อยู่ในแสงแดดยามบ่าย
- ค. เตยหอมเดินลงจากบ้าน / ได้ยินเสียงลมพัดทิวไม้ // ท้องทุ่งสงบนิ่งอยู่ในแสงแดดยามบ่าย
- ง. เตยหอมเดินลงจากบ้าน // ได้ยินเสียงลมพัดทิวไม้ / ท้องทุ่งสงบนิ่งอยู่ในแสงแดดยามบ่าย

7. “หุ่นละครเล็กคณะของครูโจหลุยส์เป็นที่ชื่นชอบของผู้คนโดยทั่วไป ด้วยลักษณะพิเศษที่เคลื่อนไหวได้ทุกส่วนคล้ายคนจริง รวมทั้งความสวยงามของเครื่องแต่งกายแบบหุ่นละครจริง ประกอบกับศิลปะการเชิดที่แตกต่างจากการเชิดหุ่นกระบอก ทำให้หุ่นละครเล็กของนายสาครยังเขียวสด มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ”

ข้อใดอธิบายวิธีการอ่านออกเสียงข้อความข้างต้นได้ถูกต้อง

- ก. อ่านออกเสียงโดยเน้นหนักที่ตอนท้ายของเรื่อง
- ข. อ่านออกเสียงโดยเน้นเฉพาะคำสำคัญของเรื่อง
- ค. อ่านออกเสียงโดยแบ่งวรรคตามที่เว้นวรรคไว้
- ง. อ่านออกเสียงให้นุ่ม และแทรกอารมณ์ความรู้สึก

8. “สรวมสวัสดิวิชัยเกริกกรู้งไรเกรียงยศ เกียรติปรากฏจรรยาขายสบายทั่วแหล่งหล้า ฝนฟ้าจำชุ่มชลไพศรพณ์ผลพูนเพิ่มเหิมใจราษฎร์บำเพ็ญ”

ข้อความข้างต้นเป็นคำประพันธ์ประเภทใด

- ก. กลอน
- ข. โคลง
- ค. กาพย์
- ง. ร่าย

9. “จงจรเทียวเทียวบทไปพงพนไพรไศละดำเนาคุ่มบถด่วนชวนจิตเพลินใดบ่มีเกินเชิญบทจร”

ข้อใดอ่านบทร้อยกรองข้างต้นได้ถูกต้อง

- ก. จง-จร-ระ-เทียว / เทียว-บด-ทะ-ไป / พง-พะ-นะ-ไพร / ไศ-ละ-ดำ-เนา // คุ่ม-บะ-ถะ-ด่วน /
ชวน-จิต-ตะ-เพลิน / ไต่-บ่-มี-เกิน / เชิญ-บะ-ทะ-จร
- ข. จง-จร-เทียว- เทียว-บท-ไป / พง-พน-ไพร -ไศ-ละ-ดำ-เนา // คุ่ม-บถ-ด่วน- ชวน-จิต-เพลิน/
ไต่-บ่-มี-เกิน-เชิญ-บท-จร
- ค. จง-จร-ระ-เทียว-เทียว-บด-ทะ-ไป-พง-พะ-นะ-ไพร-ไศ-ละ-ดำ-เนา // คุ่ม-บะ-ถะ-ด่วน -ชวน-จิต
ตะ-เพลิน- ไต่-บ่-มี-เกิน-เชิญ-บะ-ทะ-จร
- ง. จง-จร-เทียว/ เทียว-บท-ไป / พง-พน-ไพร / ไศ-ละ-ดำ-เนา // คุ่ม-บถ-ด่วน /ชวน-จิต-เพลิน /
ไต่-บ่-มี-เกิน / เชิญ-บท-จร

10. “ดูผิวสีนวลละของอ่อน มลิซ้อนดูดำไปหมดสิ้น สองเนตรงามกว่ามฤคิน นางนี้เป็นปิ่นโลกา
งามโอษฐ์ดังใบไม้อ่อน งามกรดั่งลายเลขา งามรูปเลอสรรพขวัญฟ้า งามยิ่งนุบผาแบ่งบาน”

คำประพันธ์ข้างต้น ควรอ่านด้วยน้ำเสียงอย่างไร

- ก. เรียบๆ ซ้ำๆ
- ข. เศร้าโศกสลด
- ค. เข้มแข็ง ดุดัน
- ง. นุ่มนวล อ่อนหวาน

เฉลย

1. ค	2. ข	3. ก	4. ก	5. ข
6. ค	7. ข	8. ง	9. ก	10. ง

2. สารคดี

ความหมายของสารคดี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 1182) กล่าวว่าสารคดี หมายถึง “เรื่องที่เขียนขึ้นจากเค้าความจริง มีใจเรื่องที่เกิดจากจินตนาการ” เช่น สารคดีท่องเที่ยว สารคดีชีวประวัติ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สารคดีเป็นงานเขียนที่ผู้เขียนต้องการรายงานข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่าน โดยไม่ใช่จินตนาการและอารมณ์ผสมผสานลงไป

สารคดีเป็นวรรณกรรมที่ต่างจากวรรณกรรมอื่นที่เป็นเรื่องแต่ง (เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น หรือบทกวี) ตรงที่สารคดีเป็นวรรณกรรมที่ยืนอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ดังนั้น คุณค่าของสารคดีจึงเป็นงานที่สะท้อนสัจจะความเป็นจริง ให้ทั้งสาระความรู้ และรสของวรรณกรรม ไม่ใช่งานที่สร้างจากจินตนาการที่อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เพียงประการเดียว “ข้อเท็จจริง” เหล่านี้ ทำให้คนเขียนสารคดีไม่สามารถนั่งทำงานอยู่กับจินตนาการตามลำพังในห้องแล้วเขียนความฝันของตนเองได้ แต่ต้องก้าวออกไปหาข้อมูลจากภายนอก งานข้อมูลจึงถือเป็นหัวใจหลักของการทำงานสารคดี

ประเภทของสารคดี

สารคดีสามารถจำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ได้ 3 ประเภท (การเขียนสารคดี, 2553, ย่อหน้า 4) ดังนี้

1. สารคดีประวัติบุคคล

สารคดีบุคคลแบ่งได้ 2 ประเภทได้แก่

- สารคดีอัตชีวประวัติ หมายถึง สารคดีที่เจ้าของประวัติเขียนเล่าประวัติและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง
- สารคดีชีวประวัติ หมายถึง สารคดีที่มีผู้อื่นกล่าวถึง อาจเป็นชีวประวัติรวมหลายๆชีวิตในเล่มเดียว หรืออาจเป็นชีวประวัติของบุคคลเดียวก็ได้

2. สารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยว เป็นสารคดีที่เล่าเรื่องราวการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ มุ่งให้ความรู้แก่ผู้อ่านในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ความเป็นอยู่ของผู้คน รวมทั้งรายละเอียดปลีกย่อยที่เป็นคู่มือการเดินทาง เช่น เส้นทาง การเดินทาง ที่พัก อาหาร ฯลฯ นอกจากนั้นผู้เขียนมักให้ข้อสังเกต และแสดงทัศนคติต่อสิ่งที่พบเห็นไว้ด้วย

3. สารคดีแนะนำ

สารคดีแนะนำจะมีเนื้อหาหลากหลาย ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกแง่มุม ตั้งแต่เรื่องปัจจัยสี่ การประกอบอาชีพ จนถึงการศึกษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ฯลฯ

ลักษณะเฉพาะของสารคดี

1. เรื่องที่นำมาเขียนเป็นสารคดี ต้องมีประโยชน์แก่ผู้อ่าน และมุ่งนำเสนอความรู้ เรื่องจริง เหตุการณ์จริง และการเขียนต้องเขียนให้อ่านเพลิดเพลิน

2. สารคดีเป็นเรื่องราวทั่วไป ไม่มีข้อจำกัดเฉพาะเรื่องเวลาเหมือนข่าว จึงสามารถนำเรื่องใดก็ได้มาเขียนสารคดี แต่ต้องยึดเรื่องข้อเท็จจริงเป็นหลัก เช่น ศาสนาและปรัชญา ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาษา ชีวประวัติ ฯลฯ

องค์ประกอบของงานเขียนสารคดี

1. ส่วนที่เป็นบทนำ คือ การเขียนนำเข้าสู่เรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านทราบเค้าโครงเรื่องของสารคดีเรื่องนั้นๆ การเขียนบทนำไม่จำเป็นต้องมีความยาวมากนัก ประมาณ 4-5 บรรทัด
2. ส่วนที่เป็นเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องต้องสัมพันธ์กับบทนำ โดยการขยายเนื้อความให้ผู้อ่านรู้รายละเอียด ของข้อมูล สถิติต่าง ๆ ส่วนที่เป็นเนื้อเรื่องมีหลายย่อหน้า แต่ต้องคงความเป็นเอกภาพ กล่าวคือ ต้องเป็นเรื่องเดียวกันทุกย่อหน้า และมีสัมพันธภาพ คือ เนื้อเรื่องต้องลำดับให้ต่อเนื่องกัน
3. ส่วนที่เป็นบทสรุป บทสรุปเป็นส่วนที่ทำให้ผู้อ่านประทับใจสารคดีเรื่องนั้น ควรเขียนให้กะทัดรัด จับใจผู้อ่าน โดยการสรุปข้อมูล ข้อคิด หรือฝากข้อคิดให้ผู้อ่าน หรือทิ้งปัญหาหรือประเด็นให้ผู้อ่านคิดต่อ

หลักการเขียนสารคดี

การเขียนสารคดี มีหลักการดังต่อไปนี้

1. การเลือกเรื่องและชื่อเรื่อง ต้องเหมาะสมกับผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย อยู่ในความสนใจของคนกลุ่มนั้น และให้สาระที่เป็นประโยชน์ การตั้งชื่อเรื่องต้องดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อเรื่อง
2. การใช้ภาษา ใช้ภาษาชัดเจน ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ผู้อ่านเข้าใจง่าย หากเป็นการใช้ศัพท์เฉพาะหรือภาษาถิ่นควรอธิบายความหมายไว้ด้วย นอกจากนี้ ควรใช้โวหารภาพพจน์เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ผู้อ่าน
3. ความยาวของสารคดี ไม่ควรมีความยาวมากเกินไปจนน่าเบื่อเพราะสารคดีมีลักษณะเป็นบทเป็นตอน ไม่ใช่ตำราหรือหนังสืออ้างอิง จึงควรมีความยาวที่สามารถใช้เวลาในการอ่านประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนในการเขียนสารคดี

1. การเตรียมตัวเขียน เป็นขั้นตอนที่ผู้เขียนต้องค้นคว้าข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมาใช้ประกอบการเขียนสารคดี โดยอ่านหนังสือ สัมภาษณ์หรือทดลอง ซึ่งผู้เขียนควรเตรียมตัวดังนี้
 - 1.1 การเลือกเรื่อง ควรเลือกเขียนเรื่องที่ผู้อ่านสนใจทั้งผู้เขียนและผู้อ่าน และมีประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผู้เขียนควรสังเกตกระแสและความนิยมในสังคมและความก้าวหน้าทางวิชาการ และความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในสังคมโลก ซึ่งจะทำให้เลือกเรื่องมาเขียนสารคดีได้สะดวกขึ้น
 - 1.2 การเลือกแหล่งข้อมูล ผู้เขียนต้องหาแหล่งข้อมูลมาประกอบการเขียน ผู้เขียนอาจใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นจากเหตุการณ์ หรือเรื่องราว ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้เขียนต้องการเขียนเรื่อง การแพทย์แผนโบราณ ก็ต้องมาสัมภาษณ์และสืบค้นข้อมูลที่จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนั้นก็ต้องใช้แหล่งทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลจากเอกสาร หรือสิ่งตีพิมพ์ที่มีผู้รวบรวมไว้ ซึ่งค้นคว้าได้จากห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ หรือศูนย์บริการทางวิชาการ คือ อินเทอร์เน็ต
2. การลงมือเขียน เมื่อเลือกแหล่งข้อมูลและรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ผู้เขียนจะต้องนำข้อมูลนั้นมาลำดับความคิดโดยจัดทำเป็นโครงเรื่อง แล้วลงมือเขียนตั้งแต่บทนำ จนถึง บทสรุป
3. การทบทวน เมื่อเขียนสารคดีจบแล้ว ควรอ่านบทความที่เขียนขึ้น 2-3 ครั้ง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เช่น แก้ไขตัวสะกด การเว้นวรรคตอน ขัดเกลาภาษาเขียนให้สละสลวย ตรวจสอบการอ้างอิงให้ถูกต้อง เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้งานเขียนดูมีคุณภาพ

กิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดกล่าวถึงสารคดีได้ถูกต้อง
 - ก. สารคดีมุ่งให้ความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ
 - ข. สารคดีมุ่งให้ความรู้เป็นสำคัญ
 - ค. สารคดีมุ่งให้ผู้อ่านได้รับข้อเท็จจริงจากเรื่องที่อ่านเป็นสำคัญ
 - ง. สารคดีมุ่งให้ความรู้ ความจริง และความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ
2. ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของการเขียนสารคดี คืออะไร
 - ก. บทนำ
 - ข. เนื้อเรื่อง
 - ค. บทสรุป
 - ง. บทนำ และบทสรุป
3. หากมีความจำเป็นจะต้องใช้ภาษาถิ่นในการเขียนสารคดี จะต้องทำอย่างไร
 - ก. เขียนแบบหัวนสัน
 - ข. เขียนบรรยายลักษณะสิ่งที่กล่าวถึงกำกับด้วย
 - ค. ใช้ศัพท์ที่เป็นภาษาถิ่นทั้งหมด เพื่อความเป็นเอกภาพ
 - ง. ไม่ใช้ศัพท์ยากเกินไป หรือวงเล็บความหมายกำกับด้วย
4. การตั้งชื่อเรื่องของสารคดี ควรมีลักษณะอย่างไร
 - ก. ชื่อเรื่องควรสอดคล้องกับเนื้อหา
 - ข. ชื่อเรื่องดึงดูดความสนใจได้ดี
 - ค. ชื่อเรื่องควรเป็นปริศนา
 - ง. ชื่อเรื่องควรจำง่าย
5. การอ่านหนังสืออย่างหลากหลาย มีประโยชน์ต่อการเขียนอย่างไร
 - ก. สามารถเลียนแบบงานเขียนได้ดี
 - ข. สามารถเขียนวิพากษ์วิจารณ์ได้ดี
 - ค. สามารถนำมาดัดแปลงงานเขียนของตนเอง
 - ง. สามารถนำมาพัฒนางานเขียนของตนให้ดีขึ้น
6. การวิพากษ์วิจารณ์งานเขียนที่ดี ควรมีลักษณะอย่างไร
 - ก. การติ หรือเสนอแนะเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนางานเขียนที่ดี
 - ข. การเสนอแนะให้ปรับปรุงงานเขียนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์นั้นๆ
 - ค. การตีความงานเขียนตามความเข้าใจของผู้อ่าน และเสนอแนะให้แก้ไข
 - ง. การตำหนิ หรือเสนอแนะเพื่อให้แก้ไขตามแนวความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

7. ข้อใดจัดเป็นหนังสือประเภทสารคดี

- ก. ธาราหิมาลัย
- ข. ในรอยทราย
- ค. ความสุขของกะทิ
- ง. ทัวร์อินเดียออกนอกเนปาล

8. ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟ ควรเขียนเป็นสารคดีเชิงประวัติประเภทใด

- ก. การเขียนประวัติบุคคลสำคัญ
- ข. การเขียนประวัติงานประเพณี
- ค. การเขียนประวัติสถานที่สำคัญ
- ง. การเขียนประวัติโบราณสถานหรือโบราณวัตถุ

9. การเขียนประวัติของเสาชิงช้า จัดเป็นการเขียนสารคดีประเภทใด

- ก. การเขียนประวัติบุคคลสำคัญ
- ข. การเขียนประวัติงานประเพณี
- ค. การเขียนประวัติสถานที่สำคัญ
- ง. การเขียนประวัติโบราณสถานหรือโบราณวัตถุ

10. จงจรรเทียว ผลงานพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดเป็นหนังสือประเภทใด

- ก. สารคดีเชิงวิชาการ
- ข. สารคดีเชิงบทความ
- ค. สารคดีเชิงท่องเที่ยว
- ง. สารคดีอัตชีวประวัติ

เฉลย

1. ค	2. ข	3. ง	4. ก	5. ง
6. ก	7. ก	8. ง	9. ก	10. ค

กิจกรรมที่ 2

1. หลักการเขียนสารคดี การเขียนสารคดีที่ดีนั้น ควรคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง

[illegible]

2. ให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าเรื่องเกี่ยวกับจังหวัดเชียงใหม่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเกี่ยวกับอาเซียน จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สัมภาษณ์บุคคล หรือจากสถานที่จริง แล้วเขียนบรรยายสรุปแหล่งเรียนรู้ที่ให้ถูกต้อง

.....

.....

.....

.....

.....

3. จากการอ่านสื่อในข้อที่ 2. ทำให้นักศึกษามีข้อมูลที่จะนำมาเขียนสารคดีเป็นของตนเอง ดังนั้นจึงขอให้
นักศึกษายื่นโครงเรื่องสารคดีของตนเอง

สารคดีเรื่อง.....

เป็นสารคดีประเภท.....

Blank lined paper for writing.

3. เรื่องสั้น

เรื่องสั้น หมายถึง วรรณกรรมร้อยแก้วบันทึกคติประเพณีหนึ่งคล้ายกับ นวนิยาย จะมีข้อแตกต่างกันที่ นวนิยายกล่าวถึงชีวิตของคนหลายด้าน และมีเหตุการณ์ในเรื่องซับซ้อนหลายเหตุการณ์ เรื่องสั้นจะมีเหตุการณ์ในเรื่องและตัวละครน้อย มักจบแบบพลิกความคาดหมายหรือจบแบบทิ้งให้คิด เป็นต้น การดำเนินเรื่องจะมุ่งเข้าสู่ประเด็นหลักอย่างรวดเร็ว ต้นกำเนิดของเรื่องสั้นมาจากการประเพณีการเล่านิทาน ซึ่งมักจะปูโครงเรื่องอย่างคร่าวๆ แล้วเข้าสู่จุดสำคัญของเรื่องอย่างรวดเร็ว

ลักษณะเด่นของเรื่องสั้นคือ มักมีเหตุการณ์หลักเพียงเหตุการณ์เดียว โครงเรื่องเดียว ฉากเดียว จำนวนตัวละครเพียงไม่กี่ตัว และมีระยะเวลาตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องไม่นานนัก

เรื่องสั้น เกิดขึ้นในเมืองไทยประมาณรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่4) โดยได้แบบอย่างมาจากตะวันตก จึงมีลักษณะดังนี้

ความยาว เรื่องสั้นต้องมีความยาวพอประมาณ อ่านจบได้ในเวลาไม่เกิน 50 นาที ตามขนาดมาตรฐานของเรื่องสั้นรุ่นเก่าควรมีจำนวนคำ 4,000 - 5,000 คำ แต่ถ้าเป็นเรื่องสั้นสมัยใหม่ จัดเป็นเรื่องสั้นขนาดยาวอาจมีจำนวนคำได้ถึง 10,000 คำ

ต้องมีความหนาแน่น หมายถึง ต้องใช้สำนวนโวหาร การสร้างฉาก ตัวละคร บทสนทนา ฯลฯ ให้กระชับรัดกุมและมีประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่องมากที่สุดลักษณะของเรื่องสั้นมีอยู่ 6 ลักษณะดังนี้

1. มีโครงเรื่อง
2. มีจุดมุ่งหมายของเรื่องอย่างเดียว
3. มีตัวละครน้อย
4. ใช้เวลาน้อย
5. มีขนาดสั้นกะทัดรัด
6. มีความกระชับรัดกุมทุกๆด้าน

ชนิดของเรื่องสั้น แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. เรื่องสั้นประเภทแสดงแนวคิด (Theme Story) คือ ผู้เขียนมีอุดมคติหรือต้องการชี้ให้เห็นความจริงอย่างใดอย่างหนึ่งของชีวิต
2. เรื่องสั้นประเภทผูกเรื่อง (Plot Story) เรื่องสั้นประเภทนี้มีโครงเรื่องซับซ้อนน่าฉงน และจบชนิดที่ผู้อ่านคาดคิดไม่ถึง หรือนึกไม่ถึงว่าจะจบแบบนี้
3. เรื่องสั้นประเภทที่เพ่งเล็งจะแสดงลักษณะของตัวละคร (Character Story) เป็นเรื่องสั้นประเภทที่ผู้เขียนถือตัวละครเป็นใหญ่ และต้องการจะเสนอลักษณะอย่างหนึ่งของคนเป็นสำคัญ
4. เรื่องสั้นประเภทที่ถือฉากเป็นสำคัญ (Atmosphere Story) เป็นการเขียนบรรยายสถานที่แห่งหนึ่งซึ่งมีลักษณะที่ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดไปตามพฤติกรรมและตัวละครมีอุดมคติ หรือต้องการชี้ให้เห็นความจริงอย่างหนึ่งของชีวิต

เรื่องสั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบการเขียนเรื่องสั้น ในการเขียนเรื่องสั้นนั้นผู้แต่งจะใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบใดแบบหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1.1 ตัวละครสำคัญเป็นผู้เล่า จะมีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ข้าพเจ้า ดิฉัน ผม
- 1.2 ตัวละครซึ่งไม่ใช่ตัวสำคัญเป็นผู้เล่า ก็จะใช้สรรพนามบุรุษที่ 1
- 1.3 ผู้แต่งเล่าเอง ในฐานะเป็นผู้รู้เรื่องทุกอย่าง
- 1.4 ผู้แต่งเล่าเอง ในฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์

2. โครงเรื่อง โครงเรื่อง คือ เหตุการณ์ในเรื่องที่เรียงตามลำดับเวลา และจะเป็นเหตุผกผัน เหตุการณ์เหล่านั้นมักจะมีข้อขัดแย้งต่างๆ ความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญของโครงเรื่อง เพราะ ความขัดแย้งเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆขึ้น ความขัดแย้งที่เป็นส่วนประกอบของโครงเรื่องจะมี 4 ประเภท คือ

2.1 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะที่ปรากฏได้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น น้ำท่วม ลมพายุ อากาศหนาว อากาศร้อน และภัยธรรมชาติต่างๆที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต และความสำเร็จของมนุษย์

2.2 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่ เป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันเอง เช่น การแก่งแย่งผลประโยชน์กัน การดูถูกคนที่มีความพิการต่ำกว่าตนเอง

2.3 ความขัดแย้งภายในระหว่างมนุษย์ เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความปรารถนาในใจอันขัดแย้งกัน อาจจะมีเหตุการณ์ภายนอกอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่เหตุที่สำคัญที่สุด คือ ความขัดแย้งภายในใจของตนเอง

2.4 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับโชคชะตา เป็นความขัดแย้งระหว่างการกระทำของมนุษย์กับสิ่งที่มนุษย์เชื่อว่ามีอิทธิพลเหนือชีวิตของตน สิ่งนี้มนุษย์ทั่วไปเรียกกันว่า โชคชะตา หรือพรหมลิขิต โชคชะตาอาจมีทั้งด้านดีและด้านร้าย เช่น การได้รับโชคกลาง การประสบภัยอันตรายถึงกับสูญเสียชีวิต โชคชะตาอาจมีบทบาททำให้เกิดการขัดแย้งขึ้น

3. ตัวละคร ตัวละครในเรื่องสั้น และนวนิยาย อาจแบ่งออกตามความสำคัญของบทบาทได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ ตัวละครสำคัญ และตัวละครสำคัญรอง ผู้เขียนจะเขียนนิสัยตัวละครด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

- 3.1. บรรยายรูปร่างลักษณะและความรู้สึกของตัวละคร
- 3.2 ให้ตัวละครอื่นๆ คิดหรือสนทนากันเกี่ยวกับตัวละครตัวนั้น
- 3.3 บรรยายการกระทำของตัวละคร
- 3.2 แสดงบทสนทนาของตัวละครตัวนั้นกับตัวละครอื่นๆ
- 3.5 บรรยายความคิดของตัวละครตัวนั้น

4. ฉาก หมายถึง เวลาและสถานที่อันเหมาะสมกับเหตุการณ์ในเรื่อง ฉากจะเป็นส่วนสำคัญของเรื่องที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ดีขึ้น

5. สาร หมายถึง การแสดงแนวคิดของนักเขียนที่มีต่อชีวิต ที่ผู้เขียนต้องการส่งให้ผู้อ่านทราบ ซึ่งนักเขียนจะบอกตรงๆ หรือจากบทสนทนา แต่ส่วนมากนักเขียนมักจะไม่นำผู้อ่านต้องค้นหา “สาร” ที่แฝงไว้หาเอง จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนุกในการอ่าน

6. ไคลแมกซ์หรือจุดสุดยอด เป็นจุดคลี่คลายของเรื่องเมื่อเรื่องบรรยายคลี่คลายมาตามลำดับขั้น และจะมีช่วงหนึ่งที่เป็นเหตุการณ์สำคัญที่สุดของเรื่อง จุดไคลแมกซ์ไม่ใช่จุดขึ้นของอารมณ์ผู้อ่าน

7. กลวิธี

7.1 การเปิดเรื่อง สร้างให้มีนาฏการหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสนใจ อาจเปิดเรื่องโดยใช้บทสนทนา หรือการพรรณนาที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

7.2 การปิดเรื่อง เป็นตอนที่สำคัญที่สุด ตอนปิดเรื่องนี้เป็นจุดสิ้นสุดของเรื่องที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความประหลาดใจ หรือจบลงด้วยความสำเร็จหรือความล้มเหลวอย่างใดอย่างหนึ่ง

วิธีเขียนเรื่องสั้น

วิธีเขียนเรื่องสั้นให้น่าอ่านชวนให้ติดตามควรมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

1.เค้าโครงเรื่อง (plot) คือ การสร้างเหตุการณ์หนึ่งขึ้นมาเริ่มเรื่องและจบเรื่อง การสร้างโครงเรื่องนี้มีหลัก 3 ประการคือ

1.1 โครงเรื่องต้องมีความสับสนวุ่นวาย มีปัญหาต้องแก้ไข มีการผูกปมที่ซับซ้อน

1.2 ในการดำเนินเรื่อง จะไม่ราบรื่น หากแต่ต้องมีอุปสรรคทำให้เรื่องสนุก หรือมีเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้อ่านรอคอยต่อไป

1.3 ปมนั้นค่อยๆ คลี่คลาย จนถึงจุดสุดยอดของเรื่อง (cli-max) เป็นการจบหรือปิดเรื่อง

2. ตัวละคร

2.1 สร้างตัวละครให้สมจริง

2.2 การแสดงอุปนิสัยของตัวละครอาจบรรยายหรือเป็นบทที่ตัวละครพูดเอง

2.3 การแสดงอุปนิสัยของตัวละครต้องสอดคล้องกันตั้งแต่เริ่มเรื่องจนจบเรื่อง

2.4 ตัวละครไม่ควรมากเกินไป

3. ฉาก เป็นสถานที่หรือสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบรรยากาศต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวเรื่อง

3.1 เลือกฉากให้เหมาะสมกับเรื่อง และดำเนินเรื่องตามบรรยากาศที่ถูกต้อง

3.2 ผู้เขียนต้องเขียนฉากที่ตนรู้จักดีที่สุด เพราะจะได้ภาพที่แจ่มชัด

4. บทสนทนา มีข้อปฏิบัติคือ

4.1 ไม่พูดนอกเรื่อง

4.2 เป็นคำพูดนอกเรื่อง

4.3 เป็นคำพูดง่ายต่อการเข้าใจ เหมาะสมแก่ฐานะของตัวละคร

4.4 รู้จักหลีกคำ ไม่ใช่คำซ้ำซาก

5. การเปิดเรื่อง เป็นหัวใจของการเขียนเรื่อง เพราะจะทำให้ผู้อ่านติดตามต่อไปหรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิธีการเปิดเรื่อง ซึ่งมีอยู่หลายวิธี คือ

5.1 สร้างเหตุการณ์หรือการกระทำให้เกิดความสนใจ น่าตื่นเต้น

5.2 เปิดเรื่องโดยใช้บทสนทนาที่มีถ้อยคำแปลกในความหมายและเนื้อเรื่อง ก่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากติดตามเรื่องต่อไป

5.3 เปิดเรื่องโดยการพรรณนา พรรณนาฉาก หรือบรรยายฉากที่ชวนให้ผู้อ่านสนใจ

6. การดำเนินเรื่อง ต้องคำนึงถึงคือ

6.1 ควรดำเนินเรื่องไปสู่จุดหมายโดยเร็ว

6.2 ปมของเรื่องควรมีความขัดแย้ง 1 แห่ง แล้วค่อยๆ คลายปมทีละน้อย สมดังความปรารถนาของผู้อ่านที่รอคอย

7. การปิดเรื่อง เป็นตอนที่สำคัญที่สุด ผู้อ่านจะทราบว่าเรื่องจะจบลงอย่างไร ซึ่งเป็นจุดสุดยอดของเรื่อง คือ

7.1 จบลงโดยที่ทำให้ผู้อ่านประหลาดใจ คาดไม่ถึง

7.2 จบลงด้วยความสมปรารถนา หรือสิ้นหวังอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในการเขียนเรื่องสั้นนั้น จะเลือกเขียนในแนวใดก็ได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรู้และอารมณ์ของแต่ละคนที่จินตนาการ ซึ่งมีความแตกต่างกันไป โดยไม่จำเป็นต้องยึดหลักการเขียนเรื่องสั้นเป็นแบบแผนนักขึ้นอยู่กับผู้เขียนว่าจะมีแนวคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น อันเปรียบเสมือนเอกลักษณ์ของตนเองมากกว่า

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

กิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดคือข้อแตกต่างระหว่างเรื่องสั้น กับ นวนิยาย ที่เด่นชัดที่สุด
 - ก. ฉาก บทสนทนา
 - ข. โครงเรื่อง แนวคิด
 - ค. โครงเรื่อง ความยาวของเรื่อง
 - ง. กลวิธีการเล่าเรื่อง ตัวละคร
2. บทสนทนาในเรื่องสั้นมีความสำคัญอย่างไร
 - ก. ทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกรำคาญ
 - ข. เพื่อความสมจริงของเรื่อง
 - ค. ช่วยให้การดำเนินเรื่องบรรลุวัตถุประสงค์ของผู้แต่งยิ่งขึ้น
 - ง. เป็นวิธีเล่าเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะนิสัยของตัวละครได้ดียิ่งขึ้น
3. เรื่องสั้นของไทยได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องใด
 - ก. วรรณกรรมของชนชาติตะวันตก
 - ข. วรรณกรรมของชนชาติตะวันออก
 - ค. กวีที่ทรงอิทธิพลและมีความสำคัญในสมัยก่อน
 - ง. ลัทธิทางการเมืองและความเชื่อทางศาสนา
4. เรื่องสั้นจัดเป็นงานเขียนประเภทใด
 - ก. สารคดี
 - ข. บันเทิงคดี
 - ค. สารบันเทิงคดี
 - ง. ผลงานทางวิชาการ
5. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของเรื่องสั้น
 - ก. มีฉากในเรื่องน้อย
 - ข. มีแก่นเรื่องมากกว่าหนึ่งประเด็น
 - ค. มีความยาวประมาณ 3-4 หน้ากระดาษ
 - ง. มีการดำเนินเรื่องที่รวดเร็ว กระชับ รัดกุม

เฉลย 1. ก 2. ก 3. ก 4. ข 5. ข

4. วรรณคดี

วรรณคดี หมายถึง วรรณกรรมหรืองานเขียนที่ยกย่องกันว่าดี มีสาระ และมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ การใช้คำว่าวรรณคดีเพื่อประเมินค่าของวรรณกรรมเกิดขึ้นในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสรในสมัยรัชกาลที่ 6

วรรณคดี เป็นวรรณกรรมที่ถูกยกย่องว่าเขียนดี มีคุณค่า สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะท้อนใจ มีความคิดเป็นแบบแผน ใช้ภาษาที่ไพเราะ เหมาะแก่การให้ประชาชนได้รับรู้ เพราะ สามารถ ยกย่องจิตใจให้สูงขึ้น รู้ว่าอะไรควรหรือไม่ควร

ประเภทของวรรณคดี

การจำแนกประเภทของวรรณคดีออกเป็นประเภทต่าง ๆ ใช้เกณฑ์การจำแนก คือ จำแนกตามจุดมุ่งหมาย รูปแบบการประพันธ์ รูปแบบทั่วไป หรือจำแนกตามแนวคิดและเนื้อหาของวรรณคดี ดังนี้

จำแนกตามจุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายของการแต่งอาจแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ

1. **สารคดี (non - fiction)** ได้แก่วรรณคดีที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อความรู้ หรือเป็นศาสตร์ เช่น ปฐมโพธิกา พระราชนิพนธ์สิบสองเดือน
2. **บันเทิงคดี (fiction)** ได้แก่วรรณคดีที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้อ่านมีความเพลิดเพลิน เกิดอารมณ์และจินตนาการคล้อยตามไปด้วย การเขียนอย่างมีศิลปะ ไพเราะรื่นหู มีความสมดุลและมีเอกภาพ มีแบบแผนและได้รับความนิยมปฏิบัติตาม เช่น เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน บทละครเรื่องอิเหนา

จำแนกตามรูปแบบการประพันธ์

รูปแบบการประพันธ์ของการแต่งวรรณคดีไทย แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ ร้อยกรอง และร้อยแก้ว

1. **ร้อยกรอง (prosody หรือ poetry)** ได้แก่ข้อเขียนที่มีการจำกัดจำนวนคำ พยางค์ ความยาว เสียงสูงต่ำ หนักเบา เอกโท สัมผัสและจังหวะไว้อย่างแน่นอน วรรณคดีประเภทนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กวีนิพนธ์
2. **ร้อยแก้ว (prose หรือ essay)** ได้แก่ข้อเขียนที่ไม่มีการกำหนดฉันทลักษณ์เหมือนร้อยกรอง เป็นความเรียงที่สละสลวยไพเราะเหมาะเจาะด้วยเสียงและความหมาย วรรณคดีที่แต่งเป็นร้อยแก้ว มี นวนิยาย นิทาน นิยาย เรื่องสั้น บันทึก บทละครสมัยใหม่

จำแนกตามรูปแบบทั่วไป

วรรณคดีอาจจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามรูปแบบที่มีผู้กำหนดขึ้นโดยทั่วไป ดังนี้

1. **วรรณกรรมวรรณ (narrative literature) หรือ มุขปาฐะ (oral literature)** ได้แก่ วรรณคดีที่ไม่มีตัวอักษร แต่เล่าเรื่องต่อกันมาด้วยปาก
2. **เรื่องสั้น (short story)** ได้แก่ บันเทิงคดีพวกหนึ่งที่ประกอบด้วยลักษณะอันมีศิลปะ เช่น แสดงเรื่องของตัวละครอันตกอยู่ในสภาพแห่งความยากลำบาก หรืออยู่ในที่ขัดข้องอัปมงคลแล้วต่อสู้หรือแก้ไขพฤติกรรมนั้นจนบรรลุผลที่สุดอย่างใดอย่างหนึ่ง
3. **นวนิยาย (novel)** ได้แก่เรื่องที่สมมติขึ้นหรือใช้จินตนาการสร้างสรรค์ขึ้น โดยยึดหลักความจริงให้มากที่สุด
4. **บทละคร (Plays หรือ drama)** ได้แก่วรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อการแสดงประเภทเนื้อเรื่อง โดยกำหนดบทบาทของผู้แสดงให้สมจริง มีทั้งละครร้อง ละครรำ ละครพูด ละครตลกคำบริภาษ ละครพื้นทาง

5. **บทเรียงความ (essay)** ได้แก่ วรรณคดีที่ผู้เขียนบรรยายถึงสิ่งที่คิดอย่างลึกซึ้ง มักมีข้อเสนอเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตด้วย

6. **นิทาน (tales)** ได้แก่ เรื่องเล่าที่ประติมากรรมขึ้น โดยมีได้ตั้งใจจะให้ผู้ฟังเข้าใจว่าได้เกิดขึ้นจริง

จำแนกตามแนวคิดและเนื้อหา

โดยอาศัยแนวคิดและเนื้อหาของวรรณคดีนั้น ๆ มาเป็นเกณฑ์ จำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. วรรณคดีประวัติศาสตร์
2. วรรณคดีศาสนา
3. วรรณคดีสื่ออารมณ์ขัน
4. วรรณคดีการเมือง
5. วรรณคดีวิวิธ (เบ็ดเตล็ด)
6. วรรณคดีคำสอน
7. วรรณคดีมรดก
8. เรื่องสั้นและนวนิยาย
9. ปรีวรรณคดี

วิวัฒนาการของวรรณคดีไทย

วิวัฒนาการของวรรณคดีไทย คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงของวรรณคดีไทยจากสภาพแรกเริ่มไปสู่สถานะที่เจริญงอกงามขึ้น ในด้านรูปลักษณะต่าง ๆ เช่น ด้านผู้แต่ง ด้านคำประพันธ์ ด้านวัตถุประสงค์ และด้านที่มาของเนื้อเรื่อง วิธีที่จะเห็นวิวัฒนาการของวรรณคดีไทยนั้นจะต้องศึกษาประวัติความเป็นมาของวรรณคดีเป็นสมัย ๆ โดยเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ เรียงตามลำดับกันไปนับแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ วรรณคดีไทย มีลักษณะเป็นแบบฉบับที่ยึดถือสืบต่อกันมาในรัชกาลที่ 4 คนไทยเริ่มมีความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตก คตินิยมอันเป็นวิถีชีวิต รวมถึงลักษณะของวรรณคดีของคนไทย เริ่มต้นเปลี่ยนแปลงและทวีมากขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะความแตกต่างระหว่างวรรณคดีไทยดั้งเดิมและวรรณคดีไทยปัจจุบันที่สำคัญ มีดังนี้

1. อิทธิพล เดิมวรรณคดีไทยได้รับอิทธิพลจากอินเดีย และประเทศแถบตะวันออกบางประเทศ เช่น จีน ลังกา ขวา(อินโดนีเซีย) เปอร์เซีย(อิหร่าน) มอญ ปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลจากประเทศยุโรป
2. ลักษณะคำประพันธ์ เดิมนิยมร้อยกรองขนาดยาวมากกว่าร้อยแก้ว ใช้ร้อยกรองทุกชนิด และเคร่งครัดในฉันทลักษณ์ ปัจจุบันนิยมร้อยแก้วมากกว่าร้อยกรอง เลือกใช้ร้อยกรองเฉพาะ กลอน กาพย์ และโคลง มีการดัดแปลงร้อยกรองให้มีรูปลักษณะผิดแผกไปจากเดิมและไม่เคร่งครัดในฉันทลักษณ์
3. รูปแบบ เดิมนิยมแต่งเป็นนิทาน นิยาย พงศาวดาร ตำนาน ตำรา คำสอน กฎหมาย นิราศจดหมายเหตุ ละครรำ บทพากย์โขน บทสวดดี ปัจจุบัน นิยมแต่งเป็น นวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี บทความ ปาฐกถา บันทึก อนุทิน บทละครพูด บทละครวิทยุ บทละครโทรทัศน์ บทภาพยนตร์
4. แนวคิด เดิมแทรกคตินิยมแบบอุดมคติโดยมีแบบโรมานติก และสัญลักษณ์ปนอยู่ด้วย ปัจจุบันเน้นสำนึกนิยม สังคมนิยม โดยมีสัญลักษณ์นิยมปนอยู่ด้วย
5. เนื้อเรื่อง เดิม มักเป็นเรื่องไกลตัว จำกัดวงและมีลักษณะเชิงจินตนาการ เช่น เรื่องศาสนา จักรๆ วงศ์ๆ เทพเจ้า กษัตริย์ ยักษ์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ปัจจุบัน เปลี่ยนเป็นเรื่องใกล้ตัว อยู่ในวงกว้าง และมีลักษณะเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์

6. ธรรมเนียมนิยม เดิม มีโครงสร้างที่เป็นแบบแผน นิยมเลียนแบบครู เช่น ขึ้นต้นบทประณามชมบ้านชมเมือง ชมการแต่งกาย ชมไม้ ชมนก ชมเนื้อ ชมกระบวนทัพ ปัจจุบัน ไม่มีโครงสร้างที่เป็นแบบแผน ตายตัว ผู้แต่งมีอิสระที่จะคิดแบบอย่างของตนเอง

7. ความมุ่งหมาย เดิม มุ่งให้คุณค่าทางอารมณ์ และสร้างศรัทธามากกว่าปัญญา ปัจจุบัน เน้นคุณค่าทางความคิดและปัญญาในการวิเคราะห์วิจารณ์เป็นสำคัญ

8. การดำเนินเรื่อง เดิม เน้นศิลปะการใช้ภาษาและวรรณคดีมากกว่าองค์ประกอบของเรื่อง เช่น โครงเรื่อง แนวคิด ความสมจริง ปัจจุบัน ให้ความสำคัญขององค์ประกอบของเรื่อง เช่น โครงเรื่อง แนวคิด ความสมจริงมากกว่าศิลปะการใช้ภาษาและวรรณคดี

9. ผู้แต่ง เดิม ผู้แต่งจำกัดเฉพาะพระเจ้าแผ่นดิน เจ้านาย ขุนนาง นักปราชญ์ราชกิจ ปัจจุบัน ผู้แต่งส่วนมากเป็นประชาชนทั่วไป

10. ผู้อุปถัมภ์ เดิม พระเจ้าแผ่นดินและเจ้านายเป็นผู้ขบเลี้ยงกวีที่สร้างสรรค์วรรณคดี ปัจจุบัน ผู้เขียนมีรายได้จากการขายงานประพันธ์ของตน

โวหารในกวีนิพนธ์

โวหารในกวีนิพนธ์ที่นิยมกันมาแต่โบราณ มี 4 โวหาร คือ

1. เสาวรจนี เป็นกระบวนชมความงามหรือพรรณนาเกียรติคุณ
2. นาริปราโมทย์ เป็นการเกี้ยวพาราสี
3. พิโรธวาทัง เป็นการแสดงความไม่พอใจ เช่น ประชดประชัน ตัดพ้อต่อว่า ชมชู้และดูดา โกรธ
4. สัลลาปคพิสัย เป็นการแสดงความโศกเศร้า คร่ำครวญ และความอาลัย

ความสำคัญของการเรียนวรรณคดีไทย

กำเนิดวรรณคดี

วิทย์ศิวศิรินานท์ กล่าวว่า วรรณคดีเป็นสิ่งที่มิอยู่ในสันดานของมนุษย์ตลอดเวลา เช่นเดียวกับศิลปะอื่น ๆ มนุษย์มีศิลปะทุกยุคทุกสมัย และศิลปะไม่ใช้การเล่นฆ่าเวลา วรรณคดีเกิดขึ้นได้เสมอในสภาพการณ์ต่าง ๆ และอาจจะมีมูลเหตุมาจากอารมณ์เพศ ศาสนา การเล่น หรืองานก็ได้ ขึ้นอยู่กับทัศนะของแต่ละบุคคล หรือแต่ละความเชื่อ

พิชิต อัครนิจ กล่าวว่า ตำนานกำเนิดวรรณคดีของชาติต่าง ๆ อาทิ ตำนานกรีก ตำนานสันสกฤต ตำนานจีน เป็นต้นเค้าของทฤษฎีการกำเนิดวรรณคดีในสมัยปัจจุบัน เพราะมูลเหตุที่ทำให้เกิดวรรณคดีตามหลักวิชาการสมัยใหม่น่ามากล่าวไว้ต่อไปนี้ ก็ล้วนมีสาระอิงตำนานที่กล่าวไว้แล้วแทบทั้งสิ้น คือ

1. เกิดจากการนับถือวีรชน เช่น เรื่องรามายณะ มหาภารตะ ลิลิตยวนพ่าย ลิลิตตะเลงพ่าย เป็นต้น
2. เกิดจากความเชื่อทางศาสนา ศาสนาเป็นที่พึงทางใจ ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและเป็นสิ่งบันดาลใจให้เกิดวรรณคดีได้ เช่น เรื่องมหาชาติคำหลวง ไตรภูมิพระร่วง ปฐมสมโพธิกถา และอื่น ๆ
3. เกิดจากอารมณ์ อารมณ์ที่เกิดเอง ไม่คล้อยตามผู้อื่น เช่น อารมณ์รัก โกรธ โศก เป็นมูลเหตุให้เกิดวรรณคดีไทย เช่น เรื่องมัทนะพาธา กามนิธ อติรูป และอื่น ๆ
4. เกิดจากความกลัวภัย โดยเฉพาะภัยธรรมชาติ
5. เกิดจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การไปมาหาสู่ระหว่างสังคมต่าง ๆ ก็มีส่วนทำให้เกิดวรรณคดีด้วย เช่น นิราศลอนดอน นิราศกวางตุ้ง และอื่น ๆ

ความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์

เนื่องจากวรรณคดีส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจที่ผู้แต่งมีต่อสภาพและเหตุการณ์แวดล้อมในยุคสมัยของผู้แต่ง เช่น มีความชื่นชมในวีรกรรม ความสามารถหรือบุญบารมีของบุคคลสำคัญที่แต่งเรื่องประเภทสดุดี ถ้ามีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาที่แต่งเรื่องธรรมะและชาดก ถึงแม้วรรณคดีที่เกิดจากความสะเทือนใจส่วนตัวของผู้แต่งเอง ผู้แต่งก็มักสร้างเนื้อหาและฉากของเรื่องขึ้นจากสิ่งที่ผู้แต่งประสบพบเห็นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากรูปแบบ คำประพันธ์ ประเภท และสาระสำคัญของเรื่องมักเป็นไปตามคตินิยมของสังคมในสมัยที่แต่ง เพราะฉะนั้นการอ่านวรรณคดีให้ได้คุณค่าที่แท้จริง จำเป็นต้องเรียนวรรณคดีในเชิงประวัติหรือประวัติศาสตร์ประกอบด้วยการเรียนประวัติศาสตร์ พิจารณาถึงประเด็นสำคัญของวรรณคดีในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ผู้แต่ง รวมถึงชีวประวัติและผลงาน
2. ที่มาของเรื่อง ได้แก่ เรื่องที่เป็นต้นเค้า อาจเป็นเรื่องหรือเหตุการณ์ภายในประเทศ หรือที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ
3. ความมุ่งหมายในการแต่ง ได้แก่ แรงบันดาลใจหรือความมุ่งหมายของผู้แต่งในการแต่งวรรณคดีนั้น ๆ
4. วิวัฒนาการและความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างวรรณคดีแต่ละสมัย
5. สภาพสังคมในสมัยที่แต่ง ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรม สภาพสังคมและเหตุการณ์ของบ้านเมืองในระยะเวลาที่แต่ง
6. อิทธิพลที่วรรณคดีมีต่อสังคมทั้งในสมัยที่แต่งและในสมัยต่อมา

ประโยชน์ของการเรียนประวัติศาสตร์

เนื่องจากการเรียนประวัติศาสตร์มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่มา และสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปของวรรณคดี การเรียนประวัติศาสตร์จึงให้ประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มความเข้าใจและความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดี
2. ได้ความรู้เกี่ยวกับภาษาและลักษณะอักษรวิธียุคสมัยต่าง ๆ
3. ได้ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับต่างประเทศสมัยต่าง ๆ
4. ได้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม สภาพสังคม และเหตุการณ์บ้านเมือง ควบคู่กันไปกับวิวัฒนาการของวรรณคดีในสมัยต่าง ๆ

การแบ่งสมัยของวรรณคดี

วรรณคดีไทย เริ่มมีขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทย มาจนกรุงรัตนโกสินทร์ วรรณคดีมิได้เกิดขึ้นทุกรัชกาล เพราะฉะนั้นสมัยของวรรณคดีไทยอาจเรียกตามพระนามของพระมหากษัตริย์ที่มีวรรณคดีเกิดขึ้นก็ได้ แต่ในที่นี้จะแบ่งโดยอิงตามลำดับเวลาตามประวัติศาสตร์ของชาติไทยเป็นหลัก ได้ดังต่อไปนี้

1. วรรณคดีสมัยสุโขทัย วรรณคดีสมัยสุโขทัย เริ่มตั้งแต่รัชกาลของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่มีการประดิษฐ์ลายสือไทยขึ้น ใน พ.ศ. 1826 จนถึงรัชกาลของพระมหาธรรมราชาที่ 4 สุโขทัยตกอยู่ใต้อำนาจกรุงศรีอยุธยา ในพ.ศ. 1921

2. วรรณคดีสมัยอยุธยา ในสมัยนี้แบ่งเป็นยุคย่อยได้อีก 3 สมัย คือ

2.1 สมัยอยุธยาตอนต้น เริ่มตั้งแต่การสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) ประมาณปี พ.ศ. 1893 ถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ใน พ.ศ. 2198

2.2 สมัยอยุธยาตอนกลาง เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมจนถึงสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

2.3 สมัยอยุธยาตอนปลาย เริ่มตั้งแต่สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ประมาณ พ.ศ. 2275 จนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310

3. วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี เกิดขึ้นในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ระหว่าง พ.ศ. 2310 – พ.ศ. 2325

4. วรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แบ่งออกตามพัฒนาการของวรรณคดีได้ 2 ระยะ คือ

4.1 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เริ่มตั้งแต่สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี ใน พ.ศ. 2325 จนกระทั่งปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ใน พ.ศ. 2367

4.2 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง เริ่มในระหว่างรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คือระหว่าง พ.ศ. 2367 – พ.ศ. 2475

4.3 สมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน (หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง) เริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลง การปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย ในพ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน

5. ชีวประวัติ

ชีวประวัติ (อังกฤษ: biography) คืองานเขียนชนิดหนึ่งซึ่งเป็นการกล่าวถึงเรื่องราวของบุคคลในช่วงชีวิต ชีวประวัติของบุคคลหนึ่งๆ ไม่เพียงแต่กล่าวถึง วันเกิด อาชีพ การศึกษา แต่จะมีการถึงเรื่องราวของแต่ละช่วงชีวิต และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชีวิต ทั้งนี้หากเป็นประวัติของผู้เขียนเอง จะนิยมเรียกว่า อัตชีวประวัติ

ชีวประวัติ เป็นคำนาม มาจากคำว่า ชีว และ ประวัติ หมายถึง ประวัติชีวิตบุคคล ส่วนคำว่า biography มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือคำว่า bíos ที่หมายถึง ชีวิต (life) และ gráphein ที่มีความหมายว่าการเขียน (to write)

ชีวประวัติ เป็นงานเขียนประเภทหนึ่งซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลและเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล โดยปกติจะนำเสนอในรูปแบบของหนังสือหรือบทความ บางครั้งอาจนำเสนอในรูปแบบของภาพยนตร์ก็ได้ ซึ่งองค์ประกอบของชีวประวัตินั้น อาจนอกเหนือไปจากข้อมูลส่วนบุคคล อาทิ การศึกษา การทำงาน ความสัมพันธ์ หรือ การเสียชีวิต ก็ได้ โดยลักษณะของชีวประวัติจะไม่เหมือนกับประวัติโดยย่อ (Profile) หรือประวัติส่วนตัวโดยสังเขป (Resume) ทั้งนี้อาจเป็นการนำเสนอเรื่องราวประสบการณ์ มุมมองของบุคคล รวมทั้ง เกร็ดต่างๆ ในชีวิต และการวิเคราะห์บุคลิกลักษณะของบุคคล

ส่วน อัตชีวประวัติ นั้น เป็นคำนาม มาจากคำว่า อัตชีว และ ประวัติ หมายถึง ประวัติชีวิตที่เจ้าของเขียนหรือเล่าด้วยตนเองในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Autobiography มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือคำว่า auto ที่หมายถึง ตนเอง ดังนั้น autobiography จึงหมายถึง การบอกเล่าชีวประวัติของตนเอง

การทำงานก็เป็นชีวประวัติได้หากครอบคลุมช่วงชีวิตของบุคคลนั้น เช่น ชีวประวัติการทำงาน โดยปกติจะเป็นงานเขียนที่ได้จากเรื่องจริง แต่บางครั้งก็สามารถใช้บันเทิงคดีในการนำเสนอชีวิตของบุคคลได้ หนึ่งในรูปแบบการเขียนจะชีวประวัติจะครอบคลุมไปถึงการเขียนที่สืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน รวมทั้งชีวประวัติในวรรณกรรม ภาพยนตร์ และสื่อรูปแบบอื่นๆ

6. บทความ

การเขียนบทความ

บทความคือ ความเรียงที่เขียนขึ้นโดยมีหลักฐานข้อเท็จจริงและในเนื้อหานั้นผู้เขียนได้แทรกข้อเสนอแนะเชิงวิจารณ์หรือสร้างสรรค์เอาไว้ด้วย บทความเป็นงานเขียนที่ปรากฏคู่กับหนังสือพิมพ์ เพราะบทความเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์เป็นส่วนใหญ่เพื่่นิยมกันในกลุ่มผู้อ่าน รูปแบบการเขียนบทความคล้ายกับเรียงความมาก

ลักษณะเฉพาะของบทความ

1. ต้องเป็นเรื่องที่ผู้อ่านส่วนมากกำลังสนใจอยู่ในขณะนั้น อาจเป็นปัญหาที่คนกำลังอยากรู้ว่าจะดำเนินต่อไปอย่างไร หรือมีผลอย่างไร หรือเป็นเรื่องที่เข้ายุคเข้าสมัย
2. ต้องมีแก่นสาร มีสาระอ่านแล้วได้ความรู้หรือความคิดเพิ่มเติมมิใช่เรื่องเลื่อนลอยไร้สาระ
3. ต้องมีข้อทรรศนะ ข้อคิดเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะของผู้เขียนแทรกอยู่ด้วย
4. มีวิธีเชิญชวนให้อ่าน อ่านแล้วทำหาคำความคิด และสนุกเพลิดเพลินจากความคิดในเชิงถกเถียงโต้แย้งนั้น
5. เนื้อหาสาระ และสำนวนภาษาเหมาะสำหรับผู้อ่านที่มีการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะ ผู้อ่านที่มีการศึกษาน้อย นิยมอ่านข่าวสดมากกว่าบทความ

ลักษณะที่แตกต่างและเหมือนกันของบทความ เรียงความ และข่าว

1. รูปแบบ เรียงความและบทความมีรูปแบบการเขียนเหมือนกัน คือ มีโครงสร้าง อันประกอบด้วยสามส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ คำนำ เนื้อเรื่อง และสรุปหรือคำลงท้าย การตั้งชื่อเรื่องหรือหัวข้อเรื่องอาจจะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ส่วนข่าวที่เป็นการเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สาระสำคัญของข่าวอยู่ที่ความนำอันเป็นย่อหน้าแรกของการเขียนข่าว ส่วนย่อหน้าต่อ ๆ มามีความสำคัญลดหลั่นกันลงมาตามลำดับ จนกระทั่งถึงย่อหน้าสุดท้ายอาจ ตัดทิ้งไปได้โดยไม่เสียความถ้อยที่กระดาษาจำกัด
2. ความมุ่งหมาย บทความนั้นเขียนขึ้นเพื่อเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง หรือเหตุการณ์นั้นๆ ส่วนเรียงความเป็นการเขียนเพื่อแสดงความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องนั้นแต่เพียงอย่างเดียว
3. เนื้อเรื่อง หัวข้อเรื่องของบทความต้องทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ อยู่ในความสนใจของ ผู้อ่าน ขณะนั้น เวลาผ่านไปเพียงสัปดาห์หนึ่งหรือมากกว่านั้นก็อาจล้าสมัยไป ส่วนเรียงความ จะหยิบยกเอาเรื่องใด ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมมาเขียนก็ได้ และหัวข้อเรื่องเดียวกันนี้ จะเขียนเมื่อไรก็ได้ไม่ถือว่าล้าสมัย แต่ข่าวมีอายุอยู่ 24 ชั่วโมงเท่านั้น ถ้าเสนอข่าวช้าไปสัปดาห์หรือสองวันก็ไม่น่าสนใจเสียแล้ว
4. วิธีเขียน เรียงความเขียนด้วยท่วงทำนองการเขียนแบบเรียบ ๆ ไม่โลดโผน ต่างจากวิธีเขียนบทความที่ต้องการใช้สำนวนโวหารอันชวนให้อ่าน ให้คิดตามเนื้อเรื่อง การเขียนข่าวต้องตอบคำถาม 5 ข้อ คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และทำไม เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น เขียนสั้น ๆ ตรงไปตรงมา ไม่มีความคิดเห็นของผู้เขียน ไม่มีชื่อผู้เขียนข่าว ใช้ภาษาที่ชนทุกชั้นอ่านได้

ข้อความใดที่บ่งอารมณ์และความโน้มเอียงของผู้เขียน

ประเภทของบทความ

บทความแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ บทความเชิงสาระ (Formal Essay) และ บทความเชิงปกิณกะ (Informal Essay) บทความเชิงสาระจะเน้นหนักไปทางวิชาการ ผู้เขียนต้องการอธิบายความรู้อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นสำคัญ ไม่คำนึงถึงการใช้สำนวนโวหารหรือความเพลิดเพลินของผู้อ่าน เพราะถือว่าผู้อ่านต้องการปัญญาความคิดมากกว่าความสนุก ส่วนบทความเชิงปกิณกะนั้น แม้ผู้เขียนจะมุ่งหมายให้ความรู้ ความคิดกับผู้อ่านบ้าง แต่ต้องถือว่าเป็น ความมุ่งหมายรอง เพราะผู้อ่านบทความเชิงปกิณกะจะต้องได้ความเพลิดเพลินเป็นเบื้องต้น นักเขียนบางคนก็อาจจะเขียนบทความเชิงสาระพร้อม ๆ กับให้ความรู้สึกรื่นเริง สนุกสนาน เพลิดเพลินแก่ผู้อ่านด้วย

บทความสมัยนี้ค่อนข้างจะมีลักษณะผสมผสานกันทั้งเชิงสาระและปกิณกะ ดังที่ปรากฏอยู่ตาม หนังสือพิมพ์รายวัน และรายสัปดาห์ ถ้าจะแบ่งตามเนื้อเรื่องของบทความแล้วยังแยกออกไปได้อีกหลายประเภท เช่น

1. บทความแสดงความคิดเห็น เป็นบทความที่ผู้เขียนหยิบยกเอาปัญหาในสังคมนั้น ขึ้นมาเขียน มีทั้งปัญหาส่วนรวมและปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาส่วนรวมก็เช่น ปัญหาเศรษฐกิจการศึกษา การเมือง การปกครอง ฯลฯ ปัญหาส่วนบุคคลก็เช่น การป้องกันอาชญากรรม การรักษาความปลอดภัยให้ตนเอง การประกันชีวิต ฯลฯ บางครั้งผู้เขียนอาจจะเขียนตอบโต้บทความที่ผู้อื่นเขียนขึ้นเพื่อแสดงความคิดเห็นในแนวหนึ่งแนวใด ปัญหาที่มีข้อขัดแย้งนี้มักจะมีข้อคิดแตกต่างกันออกไปสองแนว คือ ความคิดเห็นในแนวยอมรับและโต้แย้ง เช่น หัวข้อบทความที่ว่า เพศศึกษาเหมาะสมกับการศึกษาระดับมัธยมเพียงไร บทความประเภทนี้ ผู้เขียนอาจจะเลือกแสดงความคิดเห็นในแนวใดแนวหนึ่งก็ได้ หรือจะเสนอความคิดเห็นของคนทั่ว ๆ ไปทุกด้านก็ได้ เพื่อปล่อยให้ผู้อ่านพิจารณาตัดสินเอง วิธีเขียนบทความแสดงความคิดเห็นนี้ ผู้เขียนต้องเริ่มต้นด้วยการแยกแยะปัญหาให้กระจ่างชัดเสียก่อนว่า คืออะไร วิธีแก้ปัญหามีอย่างไร ผู้เขียนเห็นชอบด้วยวิธีไหน เหตุที่เห็นชอบและไม่เห็นชอบด้วย ในตอนลงท้ายควรจะย้ำความคิดเห็นของตนให้เด่นชัดอีกทีหนึ่ง

2. บทความประเภทสัมภาษณ์ เป็นบทความที่แสดงความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ ผู้เขียนบทความควรรู้จักเลือกบุคคลที่จะสัมภาษณ์ เช่น เป็นคนเด่น มีชื่อเสียง มีความเชี่ยวชาญ หรือมีความเข้าใจอย่างดีในเรื่องที่เราจะเขียน ได้แก่ การสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรีถึงมาตรการผลักดันผู้อพยพจากเวียดนามและกัมพูชา สัมภาษณ์รัฐมนตรีกระทรวงการคลังเกี่ยวกับนโยบายการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางแพ้นศรียเรื่องแนวโน้มในการแต่งกายของสตรีไทยในปัจจุบัน ฯลฯ การเลือกสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เราต้องการ เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะบุคคลเหล่านี้จะสามารถให้ข้อเท็จจริงตลอดจนข้อคิดเห็นต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง และน่าเชื่อถือ บางครั้งผู้เขียนอาจเลือกสัมภาษณ์บุคคลอีกประเภทหนึ่งซึ่งไม่ใช่ ผู้สันักจัดเจนในเรื่องนั้น แต่เป็นผู้ที่เด่นอยู่ในความสนใจของสังคม เช่น สัมภาษณ์ดารานักภาพยนตร์ เกี่ยวกับทรรศนะในการเลือกคู่ครองและการหย่าร้าง ทั้งนี้เพราะความเด่นของตัวบุคคลอาจดึงดูดเรื่องขึ้นสู่ความสนใจของผู้อ่านได้ ในการนี้ผู้เขียนอาจแทรกเรื่องราวอื่นๆ ลงไปด้วยเป็นต้นว่าชีวิตประวัติย่อๆ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านั้น

3. บทความกึ่งชีวประวัติ มีลักษณะคล้ายกับบทความประเภทสัมภาษณ์ต่างกันในแง่ที่บทความประเภทสัมภาษณ์ต้องการแสดงข้อคิดเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ส่วนบทความกึ่งชีวประวัตินั้นต้องการแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ แต่ไม่ได้เน้นที่อัตชีวประวัติกลับไปเน้นที่ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จยิ่งใหญ่กว่าบุคคลทั่วไป เขามีวิธีการและหลักการในการดำรงชีวิต ตลอดจนการปฏิบัติตนอย่างไร เรื่องชีวประวัติเป็นสิ่งสำคัญรองลงมา ข้อมูลที่เราเก็บเอามาเขียนนั้น นอกจากจะได้จากการสัมภาษณ์บุคคลนั้นเองแล้ว อาจได้มาจากการสอบถามบุคคลแวดล้อม ซึ่งมีทั้งญาติมิตรและศัตรู ตลอดจนจากเอกสารหรือผลงานต่างๆ ที่เขาได้เคยสร้างไว้รวมกันเข้าเป็นข้อมูลสำหรับประกอบการเขียนบทความ

4. บทความประเภทให้ความรู้ เป็นบทความที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรืออธิบายวิธีทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในการเขียนควรเลือกเรื่องที่ดึงดูดความสนใจ และผู้อ่านสามารถ ทำความเข้าใจตลอดจนปฏิบัติตามได้ไม่ยาก หัวข้อที่จะเลือกมาเขียนมีอยู่กว้างขวาง เช่น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 เป็นต้นว่า วิธีปรุงอาหารคาวหวาน วิธีตัดเย็บเสื้อผ้า การทำสวนครัว ฯลฯ

5. บทความประเภทให้แง่คิด โน้มน้าวใจ หรือกระตุ้นให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้เขียนอาจเขียนอย่างตรงไปตรงมา หรือเขียนในเชิงอุปมาอุปไมยก็ได้ การเขียนเชิงอุปมาอุปไมยนั้นจะพูดถึงสิ่งอื่น ผูกเป็นเรื่องราวต่อเนื่องกันโดยตลอด ข้อความทั้งเรื่องจะแทนความคิดที่ต้องการให้ผู้อ่านทราบ เช่น กล่าวถึงสัตว์ผู้หนึ่ง แต่เดิมเคยอยู่เป็นสุขรักใคร่สามัคคีกัน ต่อมาทะเลาะวิวาทกันแยกตัวไปอยู่ทีอื่นเป็นจำนวนมากไม่ซำนัก สัตว์ผู้หนึ่งก็ถูกสัตว์ผู้หนึ่งรังแกล้มตายไปหมดสิ้น เรื่องทั้งหมดนี้เป็นการแทนความคิดของผู้เขียนที่จะชี้ให้เห็นโทษของการแตกสามัคคี เรื่องที่นำมาเขียนอาจเป็นการให้แง่คิดทั่ว ๆ ไป เช่น เรื่องการประหยัด ความรักชาติ ความเป็นพลเมืองดี ฯลฯ

6. บทความประเภทรายงานผลการท่องเที่ยว ถ้าเป็นการไปเที่ยวสถานที่แปลกใหม่ ไม่เคยมีใครไปมาก่อน จะเร้าความสนใจของผู้อ่านดีขึ้น เนื้อเรื่องนอกจากจะกล่าวถึงเรื่องราว การเดินทาง ลักษณะภูมิประเทศ และความสวยงามของสถานที่นั้นๆ แล้ว ยังอาจแทรกเกร็ดความรู้ต่าง ๆ เช่น ข้อผิดพลาด ข้อเสนอแนะเพื่อความสะดวกสบาย สถานที่ที่ไม่ควรพลาด ข้อคิดเห็น บางประการเกี่ยวกับสถานที่นั้นซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรจะมีควรจะเป็น ฯลฯ เกร็ดเหล่านี้จะช่วยเสริมเรื่องราวให้น่าอ่านยิ่งขึ้น

7. บทความประเภทวิจารณ์ ผู้เขียนจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริง ลักษณะและคุณสมบัติต่าง ๆ ของเรื่องที่จะวิจารณ์อย่างถี่ถ้วน โดยอาศัยหลักวิชา เหตุผลหรือข้อเท็จจริงตัดสินว่าดีหรือไม่ ควรหรือไม่ควรอย่างไร บทความประเภทวิจารณ์นี้แบ่งออกเป็นประเภทย่อยๆ ได้ 3 ประเภท

ก. บทวิจารณ์หนังสือ ผู้เขียนจะต้องมีความรู้กว้างขวางในวิชาการหลายแขนง เพื่อเป็นแนวในการพิจารณาคุณค่าของหนังสือเรื่องนั้น ผู้เขียนจะวิจารณ์โดยใช้ความรู้สึกร่วมตัวได้ ต้องอาศัยหลักวิชาหยิบยกประเด็นต่าง ๆ ของหนังสือมากล่าวว่าดีหรือไม่ เหมาะหรือไม่เหมาะสมอย่างไร เช่น การวิจารณ์นวนิยายเรื่องหนึ่ง ประเด็นที่จะต้องพิจารณาก็คือ การใช้ภาษา เค้าโครงเรื่อง การจัดฉาก ลักษณะตัวละคร ความสมจริง การดำเนินเรื่อง การคลี่คลายเรื่อง ผู้วิจารณ์ต้องกล่าวทั้งแง่ดีและแง่ไม่ดี ท้ายสุดผู้วิจารณ์ต้องสรุปข้อคิดเห็นของตนเองว่า หนังสือ เรื่องนั้นมีคุณค่าควรแก่การอ่านหรือไม่เพียงใด

ข. บทความวิจารณ์ข่าว มีมูลเหตุโดยตรงมาจากข่าว และเป็นข่าวที่ก่อให้เกิดปัญหา ในกลุ่มชน อาจเป็นปัญหาส่วนรวมหรือปัญหาส่วนบุคคลก็ได้ ผู้เขียนจะต้องศึกษาที่มาของข่าว ตลอดจนผลอันจะเกิดขึ้นเนื่องจากข่าวนั้น แล้วนำมาเขียนวิจารณ์แสดงข้อคิดเห็นของตนว่าควรหรือไม่ควรอย่างไรตามเนื้อหาข่าว และอาจแสดงข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเป็นการเสนอแนะด้วย

ค. บทความวิจารณ์การเมือง ผู้เขียนหยิบยกเอาเรื่องราวต่าง ๆ ทางการเมืองที่เป็นปัญหามากกว่าในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ การกระทำใด ๆ ก็ตามย่อมจะมีผลสองแง่อยู่เสมอ คือ ดีหรือเสีย ฉะนั้นผู้เขียนจึงต้องคอยจับเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลดังกล่าวมาแยกแยะ แสดงความคิดเห็น และอาจแนะแนวทางปฏิบัตินอกเหนือจากที่ได้เป็นไปแล้ว ผู้เขียนบทความวิจารณ์การเมืองจะต้องเป็นผู้ติดตามข่าวคราวให้ทันเหตุการณ์ มีความรอบรู้เรื่องการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ การเมืองในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยทำนายเหตุการณ์ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

วิธีหาเนื้อหา

ก่อนจะเขียนบทความ ผู้เขียนจะต้องค้นคว้าหาความรู้และเรื่องราวอันเป็นสาระ เพื่อมาเป็นเนื้อหาแห่งการเขียน และเนื้อหานี้จะได้มาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น จากข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน การสัมภาษณ์ หนังสือจากห้องสมุด จากบุคคลต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ใกล้ตัวและไกลตัวจากการเดินทางท่องเที่ยว จากปฏิทินในรอบปีซึ่งมีเทศกาลมากมายหลายอย่าง และจากวงการสถาบันต่าง ๆ

วิธีเขียน

การวางโครงเรื่องให้ดีจะช่วยการเขียนได้มาก เพราะโครงเรื่องจะช่วยควบคุมการเขียน ให้เป็นไปตามแนวคิดที่กำหนดไว้ ทั้งยังเป็นการป้องกันมิให้เขียนซ้ำซากวนเวียนด้วย โครงเรื่อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ คำนำ เนื้อเรื่อง และสรุป

1. คำนำ เป็นการเกริ่นหรือบอกกล่าวให้รู้ว่าจะเขียนเรื่องอะไร การขึ้นคำนำมีอยู่ 2 แบบคือ การกล่าวทั่ว ๆ ไปก่อนที่จะวกเข้าเรื่องที่จะเขียนและการกล่าวเจาะจงไปตรงกับหัวข้อเรื่องที่จะเขียนเลยทีเดียว การเขียนคำนำต้องให้น่าอ่านชวนติดตาม เพราะผู้อ่านนิยมอ่านย่อหน้าแรกก่อน ถ้าเขียนคำนำจะเร้าความสนใจของผู้อ่านได้ต่อไป

2. เนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน ส่วนแรกคือการขยายความเมื่อเกริ่นแล้วในคำนำ ผู้อ่านยังติดตามความคิดได้ไม่ดีพอก็ต้องขยายความออกไปเพื่อช่วยให้เข้าใจได้มากขึ้น ส่วนที่สองเป็นรายละเอียด มีการให้สถิติ รวบรวมข้อมูลการเปรียบเทียบหรือการยกตัวอย่างประกอบแต่ต้องระวังอย่าให้มากเกินไปจนน่าเบื่อ

3. คำลงท้ายเป็นส่วนที่แสดงทรรศนะข้อคิดเห็นของผู้เขียน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาที่มีด้วย

การตั้งชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่องจะสะดุดตาผู้อ่านเป็นอันดับแรก ฉะนั้นการตั้งชื่อเรื่องจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของการเขียนบทความ ชื่อเรื่องสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับยุคสมัยด้วย บางสมัยชื่อจะสั้น บางสมัยชื่อจะยาวแล้วแต่ความนิยม นักเขียนควรตั้งชื่อให้แปลกไว้ แต่ชื่อเรื่องกับเนื้อเรื่องควรมีความสัมพันธ์กันไม่ใช่ไปคนละทิศละทาง

วิธีเขียนคำนำ

การเขียนคำนำเป็นตอนที่ยากที่สุด แต่ถ้าเริ่มได้แล้วก็จะช่วยให้เรื่องดำเนินไป การเขียน คำนำจึงต้องการความประณีตมาก เพื่อเป็นเครื่องจูงใจผู้อ่านให้ติดตามเรื่องไปจนจบ

วิธีเขียนคำนำตามที่นิยมกันก็คือ

1. อ้างถึงวันเกิดของบุคคลสำคัญ ๆ วันครบรอบปี วันสถาปนา ฯลฯ ซึ่งส่วนมากผู้อ่าน รู้เรื่องมาบ้างแล้ว และก็คงอยากรู้เพิ่มเติม
2. บอกวัตถุประสงค์หรือสาเหตุจูงใจให้เขียน เพื่อเป็นการขึ้นต้นอย่างตรงไปตรงมา
3. บอกผลสรุปของความมุ่งหมาย คล้ายกับวิธีที่ 2 แต่แนบเนียนไม่บอกตรงไปนัก
4. ขึ้นต้นด้วยข้อความโลดโผน น่าตื่นเต้น เพื่อให้ผู้อ่านสะดุดใจ แต่ต้องอยู่ภายในขอบเขต และขอบข่ายแห่งความสุภาพ
5. เขียนแบบแนวขึ้น จะทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขึ้นและความพอใจ
6. เขียนแบบประชดประชันหรือเสียดสี
7. ยกเหตุการณ์มาแล้ว แล้วจึงบอกผล
8. ตั้งต้นด้วยคำถาม ชวนให้สนใจ อยากรู้คำตอบ
9. เขียนแบบกันเอง คล้ายกำลังสนทนากับผู้อ่าน
10. เขียนแบบบรรยาย ต้องมีถ้อยคำและลีลาที่น่าอ่าน

ข้อควรระวังในการเขียนคำนำก็คือ ไม่ควรขึ้นต้นด้วยประโยคเดียวกับชื่อเรื่อง เว้นแต่ชื่อเรื่องจะแปลก และเป็นความตั้งใจที่จะเน้นเป็นพิเศษ นอกจากนั้นไม่ควรใช้สุภาพิตคำประพันธ์ ที่คนรู้จักและเข้าใจดีอยู่แล้ว เพราะจะไม่สร้างความสนใจเท่าที่ควร

กิจกรรมที่ 1

1. ข้อใดต่อไปนี้ให้ความหมายของคำว่า “ วรรณคดี ” ได้ถูกต้อง
 - ก. หนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อความสนุกสนานไม่คำนึงถึงสาระแก่นสาร
 - ข. หนังสือที่แต่งขึ้นทุกชนิดไม่จำกัดรูปแบบความมุ่งหมายและคุณค่า
 - ค. หนังสือที่แต่งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงข้อเท็จจริง ข้อความรู้และข้อคิดเห็น
 - ง. หนังสือที่แต่งขึ้นโดยผู้เขียนต้องถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดไปสู่ผู้อ่านด้วยศิลปะการประพันธ์อันวิจิตรประณีต
2. ข้อใดไม่จัดเป็นวรรณคดี
 - ก. ลิลิตพระลอ
 - ข. เพลงพื้นบ้าน
 - ค. บทละครพูด
 - ง. พงศาวดาร
3. หนังสือเรื่องใดเป็นยอดของลิลิตตามมติของวรรณคดีสโมสร
 - ก. พระลอ
 - ข. ยวนพ่าย
 - ค. ตะเลงพ่าย
 - ง. โองการแข่งน้ำ
4. ชีวประวัติเป็นงานเขียนประเภทใด
 - ก. บทความ
 - ข. สารคดี
 - ค. เรื่องสั้น
 - ง. บันเทิงคดี
5. ชีวประวัติที่กล่าวถึงด้านดีเพียงด้านเดียวเป็นชีวประวัติประเภทใด
 - ก. แบบสดุดี
 - ข. แบบรอบวง
 - ค. แบบประเมินค่า
 - ง. แบบจำลองลักษณะ
6. ข้อใดคือคุณสมบัติของผู้เขียนที่ดี

ก. ฟังมาก	ข. มีคลังคำ
ค. อ่านมาก	ง. ถูกทุกข้อ

7. “แม้ว่าดอกไม้จะไม่ใช่อะไรสำคัญที่สุดต่อชีวิตคนเรา แต่ทุกคนคงยอมรับว่าถ้าโลกของเราขาดดอกไม้ โลกก็คงจะไม่สดใสไม่มีชีวิตชีวาเช่นทุกวันนี้” ใจความสำคัญของข้อความนี้คืออะไร

- ก. โลกอยู่ได้ด้วยดอกไม้
- ข. ดอกไม้จำเป็นต่อชีวิตของเรา
- ค. ดอกไม้ช่วยให้โลกมีสีสันน่าอยู่
- ง. ถ้าคนเราขาดดอกไม้ก็เหมือนไร้ชีวิตชีวา

8. “ตำนานเกี่ยวกับพระพุทธรูปหินสีนั้นมียุ่จริง หลังจากดินแดนไทยรับพระพุทธศาสนาจากลังกาแต่ในลังกาไม่มีพระพุทธรูปหินสี เพราะพระพุทธรูปหินสีทั้งหมดทำโดยช่างในดินแดนไทยนี้เอง ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูปหินสีที่กรุงเทพฯ ที่เชียงใหม่ที่นครศรีธรรมราช ที่เมืองตรัง หรืออาจมีที่อื่นอีก” ข้อใดเป็นสาเหตุที่พระพุทธรูปหินสีไม่มีในลังกา

- ก. เพราะมีการเคลื่อนย้ายหลังจากการล่มสลายของพระพุทธศาสนาในลังกา
- ข. ได้เคลื่อนย้ายมาเมื่อครั้งมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศไทย
- ค. เพราะการก่อสร้างพระพุทธรูปหินสีสร้างโดยคนไทย
- ง. เพราะพระพุทธรูปหินสีเป็นสมบัติของชาติไทย

9. ข้อความต่อไปนี้กล่าวถึงเรื่องใด

“การบำรุงพ่อแม่ ไม่ต้องรอพ่อแม่แก่เฒ่าลูกประพฤติดีดีไม่ทำให้พ่อแม่เดือดร้อนหรือหนักใจ ตรงกันข้าม นำความปลื้ม ปิติมาสู่พ่อแม่ แค่นั้นก็ถือเป็นการบำรุงพ่อแม่ได้อย่างหนึ่งคือบำรุงหัวใจ”

- ก. ความภูมิใจของพ่อแม่
- ข. ความรับผิดชอบของลูก
- ค. การตอบแทนพระคุณพ่อแม่
- ง. การแสดงความเคารพรักบุพการี

10. ใจความสำคัญของข้อความนี้คือข้อใด

“จงอย่าฝากชีวิตไว้กับหมอและยา เพราะหมอก็ไม่ใช่เทวดาหรือสัพพัญญู และยาก็ย่อมมีคุณและโทษ ควรจะพึ่งตนเองให้มากที่สุด”

- ก. ยาก็ย่อมมีทั้งคุณและโทษ
- ข. อย่าฝากชีวิตไว้กับหมอและยา
- ค. หมอและยาไม่สามารถช่วยชีวิตได้ทุกคน
- ง. ทุกคนต้องรู้จักดูแลรักษาตนเอง

7. นิทาน

นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าสืบทอดกันมา และกล่าวได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่เก่าแก่ที่สุดคือ ศิลปะ ที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิด และจินตนาการ แล้วเรียบเรียง นำมาบอกเล่า ว่ากันว่านิทานอาจมีกำเนิดพร้อม ๆ กับครอบครัวของมนุษยชาติซึ่งมูลเหตุที่มาแต่เริ่มแรก คงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงแล้วเล่าสู่กันฟัง มีการเพิ่มเติมเสริมแต่งให้พิสดารมากยิ่งขึ้น จนห่างไกลจากเรื่องจริง กลายเป็นนิทานไป และอาจเป็นการเขียนจากจินตนาการก็ได้

นิทานอีสป คือ

นิทานอีสป เป็นเรื่องสั้นซึ่งให้คติคำสอน โดยการสอดแทรกศีลธรรมและสอนบทเรียนให้แก่เด็กๆ รูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจสำหรับเด็กและเนื้อเรื่องมักจะมีอารมณ์ดี และสนุกสนาน และเป็นเรื่องเล่าที่เล่าต่อกันมาเป็นตำนาน

ตัวละครของ นิทานอีสป

ตัวละครของนิทานอีสป มักจะเป็นสัตว์ที่เป็นตัวชูโรงโดยสัตว์จะกระทำและพูดคุยเหมือนคน แต่ว่าจะรักษาลักษณะของสัตว์ชนิดนั้นๆไว้ เช่น เสือดุร้าย ลาโง่เขลาเชื่องช้า หม่าป๋าเจ้าเล่ห์

ลักษณะเด่นของ นิทานอีสป

นิทานอีสป เป็นเรื่องราวที่มีชื่อเสียงและให้ความบันเทิงที่ดีสำหรับเด็ก นิทานหรือเรื่องราวทั้งหมดที่สั้นมากๆ เพื่อให้เด็กมีความสนใจ และมีสัตว์เป็นตัวเอกของเรื่องซึ่งสัตว์ที่รักของเด็กๆ

การเปรียบเทียบของนิทานอีสป

ตัวละครส่วนใหญ่ของอีสปเป็นสัตว์ เขาเปรียบเทียบให้**หมาจิ้งจอก**มักจะหมายถึงคนเจ้าเล่ห์**สิงโตหรือราชสีห์**มักจะหมายถึงหรือเป็นตัวแทนของผู้มีอำนาจ คนบุญหนักศักดิ์ใหญ่ ผู้ปกครอง**หนู**หมายถึงผู้ต่ำต้อยลามักจะหมายถึงผู้ที่ด้อยสติปัญญา เป็นต้น

นิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องเล่าที่เล่าสืบทอดกันมา ดั้งเดิมนั้นถ่ายทอดกันด้วยมุขปาฐะ(การเล่าปากต่อปากกันมา การบอกเล่าต่อกันมา โดยมีได้เขียนเป็นลายลักษณ์) แต่ก็มียุ่่มากที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และนิทานพื้นบ้านต้องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา ภาษาชาวบ้านทั่วไป เป็นเรื่องเล่าต่อกันมาช้านาน หลายชั่วอายุคน ไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นคนเล่าดั้งเดิม ต้นเรื่อง

วัตถุประสงค์ในการเล่า นิทานพื้นบ้าน คือ

เพื่อให้เกิดความบันเทิง ความสนุกสนานเบิกบานใจ ผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นคติเตือนใจ ช่วยอบรมบ่มนิสัย ช่วยให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ธรรมชาติ เพื่อเสริมศรัทธาในศาสนา เทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์

เนื้อเรื่องของ นิทานพื้นบ้าน

เนื้อเรื่องของนิทานเป็นเรื่องนานาชนิดแตกต่างกันไป อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย ความรัก ความโกรธเกลียด ริษยา อาฆาต ตลกขบขัน หรือแม้แต่เรื่องแปลกประหลาดผิดปกติธรรมดา

ลักษณะของตัวละครในเรื่อง

มีลักษณะต่างๆกัน อาจเป็นคน ยักษ์ ครุฑ นาค เจ้าหญิง เจ้าชาย อมนุษย์ แม่มด เทวดา นางฟ้า แต่ให้ความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมต่างๆเหมือนคนทั่วไป หรืออาจจะเหมือนที่เราอยากจะเป็น

นิทานพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่น

นิทานในแต่ละท้องถิ่นมีเนื้อเรื่องส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน เพราะเมื่อนิทานตกไปอยู่ในท้องถิ่นใดก็มักมีการปรับเนื้อเรื่องให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ส่วนรายละเอียดจะแตกต่างกันไปบ้างตามสภาพแวดล้อม และอิทธิพลของวัฒนธรรมความเชื่อของ แต่ละท้องถิ่น

ข้อดีของการอ่านนิทาน

1. **ภาษา**>หนังสือเปรียบเสมือนคลังภาษาสำหรับเด็ก เด็กจะเรียนรู้ภาษาจากประสาทสัมผัสทางหู ภาษานี้จะเป็นเครื่องมือที่เด็กนำไปใช้สื่อสารต่อไป และภาษายังเป็นเครื่องมือให้เด็กๆ ได้เรียนรู้และเข้าใจสิ่งรอบตัวมากยิ่งขึ้น
2. **จินตนาการ**>หนังสือเป็นเรื่องราวที่สนุกให้เด็กได้จินตนาการและคิดตาม การได้ฟังบ่อยๆ จะช่วยกระตุ้นให้เด็กฝึกใช้จินตนาการ
3. **สัญลักษณ์**>เด็กจะจดจำบางสิ่งได้จากการเห็นบ่อยๆ เช่น เลขแปดมีลักษณะคล้ายปลา เมื่อบอกเด็กว่าแปดเหมือนปลา เด็กๆ ก็จะนึกภาพปลาก่อน จากนั้นก็เชื่อมโยงเป็นเลขแปด
4. **ความคิด**>สมองของเด็กจะถูกกระตุ้นให้คิดและเรียนรู้ตลอดเวลาจากการที่เราอ่านหนังสือให้เด็กฟัง จากการสัมผัส เด็กจะคิดและจินตนาการตามไปด้วย ที่ว่ากันว่า สมองมีเส้นล้านเส้น เพียงแต่เราจะจุดประกายอย่างไรเอง
5. **สมาธิ**>เด็กที่ได้ฟังจากการอ่านหนังสืออยู่บ่อยๆ จะมีสมาธิทำกิจกรรมได้ต่อเนื่อง และจะมีความสนใจจดจ่อกับสิ่งนั้น
6. **ความรัก**>การอ่านนิทานให้ลูกฟัง เสริมสร้างความผูกพันในครอบครัว มีการบอกรัก ความเอาใจใส่ และ สร้างสายใยที่ตีภายในครอบครัว อีกทั้งลูกจะรู้สึกสัมผัสได้จากความอบอุ่นที่มีแก่เค้า

ซึ่งปัจจุบัน หนังสือนิทานก็มีหลากหลายประเภท อาทิ หนังสือปกแข็ง หนังสือเพลง หนังสือผ้า หรือมาในรูปแบบสื่ออื่นๆ เป็นต้นแล้วแต่มีประโยชน์แก่เด็กๆ ทั้งสิ้นหากเลือกใช้ให้ถูกที่ ถูกเวลา และเหมาะสมกับช่วงวัยโดยปกติแล้ว เด็กเล็ก เหมาะสมที่จะอ่านนิทานผ้า มากกว่า เพราะจะมีวัสดุที่ทำจากผ้า สามารถซักได้ เมื่อเด็กเกิดนำเข้าปาก วัยต่อมา ก็จะชอบเสียงเพลงและลูกเล่นที่เพิ่มมากขึ้น เราอาจเลือกหนังสือที่มีเสียงเพลงประกอบด้วยเพื่อเพิ่มความสุขสนาน เมื่อถึงวัยเข้าเรียนก็จะได้ใช้หนังสือปกแข็ง ได้โดยไม่เกิดอันตราย การเลือกหนังสือให้ลูก ไม่จำเป็นว่าจะต้องให้ลูกจดจ่อกับการอ่านและดูอย่างเดียว คุณพ่อคุณแม่สามารถสอดแทรกความรู้ที่ได้จากหนังสือ ในรูปแบบ สถานการณ์ที่ต่างๆ กันไป เช่น ในห้องน้ำขณะอาบน้ำก็สามารถสอนลูกในขณะที่อาบน้ำไปได้ ด้วยหนังสือโฟม หรือก่อนเข้านอนด้วยหมอนนิทานที่อ่านไปแล้วหลับตามไปได้เลย เป็นต้น

8. นิราศ

นิราศหมายถึง งานประพันธ์ประเภทหนึ่ง ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน นิราศเรื่องแรกของไทยนั้น ได้แก่ *โคลงหริภุญชัย* ซึ่งแต่งในสมัยอยุธยา นิราศนั้น มักมีเนื้อหาในเชิงพรรณนาถึงการเดินทางเป็นหลัก มักจะเล่าถึงเส้นทาง การเดินทาง และบอกเล่าถึงสิ่งที่พบเห็นระหว่างการเดินทาง ขณะเดียวกัน มักจะสอดแทรกความคิด ความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางนั้น โดยมักจะเชื่อมโยงสิ่งที่พบเห็นกับความรู้สึกภายใน ผู้แต่งนิราศ มักจะใช้คำประพันธ์แบบร้อยกรองเป็นหลัก แต่นิราศที่แต่งด้วยร้อยแก้วก็มีอยู่บ้างเช่นกัน อนึ่ง คำว่า **นิราศ** มีความหมายตามตัวอักษรว่า จาก พราก ไปจาก ฯลฯ แต่นิราศอาจหมายถึงงานประพันธ์ที่พรรณนาถึงเหตุการณ์ตามลำดับ พร้อมทั้งแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์นั้นๆ โดยมีได้มีการเดินทาง หรือการพลัดพรากก็ได้

วรรณกรรมประเภทนิราศมักมีความยาวไม่มาก พรรณนาถึงสิ่งสวยงาม และความรู้สึกผูกพันที่มีต่อบุคคลที่ตนรัก และเนื่องจากกวีส่วนใหญ่เป็นชาย เนื้อหาในนิราศจึงมักจะพรรณนาถึงหญิงที่ตนรัก กระทั่งกลายเป็นขนบของการแต่งนิราศมาจวบจนปัจจุบัน ที่ผู้แต่งนิราศ มักจะผูกเรื่องราวของการคร่ำครวญถึงหญิงที่รัก ขณะที่เล่าถึงสิ่งที่ได้พบเห็นระหว่างการเดินทางด้วย

คำประพันธ์ที่ใช้แต่งนิราศนั้นมีด้วยกันหลากหลาย ขึ้นกับความนิยมของกวีผู้แต่งนิราศเรื่องนั้นๆ ในสมัยอยุธยา มักจะมีนิราศคำโคลงมากกว่าอย่างอื่นๆ ส่วนนิราศคำฉันท์นั้นปรากฏน้อย เช่น นิราศซีดา และบุญโณวาทคำฉันท์ ขณะเดียวกันนิราศที่แต่งด้วยกาพย์ห่อโคลง เช่น กาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก ในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ นิราศส่วนใหญ่ยังนิยมแต่งด้วยคำโคลงมากกว่าอย่างอื่น เช่น นิราศนรินทร์ ของนายนรินทรธิเบศร์ ทว่าในสมัยต่อมา เริ่มมีความนิยมแต่งนิราศคำกลอนมากขึ้น โดยเฉพาะนิราศของสุนทรภู่ นั้นส่วนใหญ่แต่งด้วยกลอนแปด หรือกลอนเพลงยาว หรือกลอนตลาด สุดแต่จะเรียก และกล่าวได้ว่า สุนทรภู่ เป็นกวีที่แต่งนิราศคำกลอนไว้มากที่สุดด้วย (สุนทรภู่มิใช่นิราศคำโคลงหนึ่งเรื่อง คือนิราศสุพรรณ)

อย่างไรก็ตาม นิราศยังสามารถแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทอื่นๆ ได้ เช่น ลิลิตคำกาพย์ หรือแม้กระทั่งร้อยแก้ว สำหรับนิราศร้อยแก้วนั้น ปรากฏน้อยมาก เช่น นิราศนครวัด พระนิพนธ์ในสมเด็จพระปรมัยยิกายอดิศร เป็นต้น

นิราศเป็นการเรียกวรรณกรรมตามลักษณะของเนื้อหา มิใช่เป็นการบัญญัติหรือกำหนดกะเกณฑ์ ผู้อ่านจึงไม่ควรยึดถือเคร่งครัด ว่าวรรณกรรมเรื่องใดเป็นนิราศหรือไม่ เนื่องจากนิราศเรื่องหนึ่งๆ จึงอาจมีคุณสมบัติที่แตกต่างจากนิราศเรื่องอื่นๆ ก็ได้ เช่น เล่าถึงการเดินทาง แต่มิได้พรรณนาถึงการพลัดพราก เป็นต้น วรรณคดีบางเรื่องยังอาจจะไม่ได้มีแก่นใจว่า เป็นนิราศหรือไม่ เช่น นิราศซีดา ที่นำเรื่องราวในรามเกียรติ์มาแต่งเป็นทำนองนิราศ ทว่าผู้แต่งมิได้มีประสบการณ์ร่วมในเนื้อหานั้นๆ ตัวอย่างนิราศ เช่น นิราศเมืองแกลงนิราศพระบาทนิราศภูเขาทองนิราศเมืองเพชรนิราศวัดเจ้าฟ้านิราศอิเหนานิราศสุพรรณนิราศพระประธม

9. บทละคร และความแตกต่างกับบทประพันธ์ประเภทอื่น

บทละคร คือ บทประพันธ์ที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นพาหะในการนำเสนอเรื่องราว ความคิดของผู้ประพันธ์ต่อผู้ชมในรูปแบบของการแสดง บทละครมิได้เขียนขึ้นสำหรับแสดงให้คนดู บทละครมิใช่ละคร แต่เป็นเพียงองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งของละคร

องค์ประกอบของบทละคร

อริสโตเติล (Aristotle) ปราชญ์ยิ่งใหญ่ชาวกรีกได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการละครไว้ในหนังสือเรื่อง *พโอเอติกส์ (Poetics)* ได้จำแนก และลำดับความสำคัญของละครออกเป็น 6 ส่วน คือ

1. โครงเรื่อง (plot)
2. ตัวละคร และการวางลักษณะนิสัยตัวละคร (character and characterization)
3. ความคิด หรือแก่นเรื่อง (thought)
4. การใช้ภาษา (diction)
5. เพลง (song)
6. ภาพ (spectacle)

1. โครงเรื่อง (plot)

หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละครอย่างมีจุดหมายปลายทาง และมีเหตุผล

การวางโครงเรื่อง คือ การวางแผนหรือการกำหนดเส้นทางของการกระทำของตัวละคร ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นๆ โครงเรื่องที่ดีย่อมต้องมีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง มีความยาวพอเหมาะ ประกอบด้วยตอนต้น กลาง จบ เหตุการณ์ทุกตอนมีความสัมพันธ์กันอย่างสมเหตุสมผล ตามกฎแห่งกรรม

โครงเรื่องที่บกพร่องตามทฤษฎีของอริสโตเติล (Aristotle) คือ โครงเรื่องประเภทที่ผู้เขียนนำเอาเหตุการณ์ต่างๆ มาต่อกันเป็นตอน โดยแต่ละตอนไม่ได้มีความเกี่ยวพันกันเลย ถ้าแม้จะตัดตอนใดตอนหนึ่ง ก็ไม่กระทบกับโครงสร้างของเรื่องเลยแม้แต่น้อย

2. ตัวละคร และการวางลักษณะนิสัยตัวละคร (character and characterization)

ตัวละคร คือ ผู้กระทำ ผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำในบทละครมีความสำคัญเป็นอันดับรองจากโครงเรื่อง การวางลักษณะนิสัยตัวละคร คือ การที่ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครมีลักษณะนิสัยอย่างไร ตามความเหมาะสมของเรื่องราวที่เสนอ ส่วนพัฒนาการของนิสัยตัวละครนั้น หมายถึง การที่นิสัยใจคอหรือเจตคติเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิตของตัวละคร มีพัฒนาการหรือเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากประสบเหตุการณ์ หรือเหตุการณ์มากระทบวิถีชีวิตตน

ตัวละครที่พบเห็นอยู่สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. ตัวละครที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว (typed character) เป็นตัวละครที่มองเห็นด้านเดียว “พระเอก” “นางเอก” “ผู้ร้าย” “ตัวโกง” “ตัวอิจฉา” ตัวละครเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในเรื่องใด ก็มักจะมีลักษณะคล้ายๆ กัน และมักมีพฤติกรรมเป็นไปตามความคาดหมาย ทำให้ผู้ชมสามารถติดตามเรื่องราวได้โดยง่าย

2. ตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน (well – rounded character) ตัวละครประเภทนี้มีลักษณะคล้ายคนจริงๆ ต้องมีการศึกษาอย่างละเอียดจึงเข้าใจตัวละครประเภทนี้ ซึ่งเป็นตัวละครที่มีพัฒนาการของด้านนิสัยใจคอ หรือมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิต เนื่องจากผลกระทบของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตัวละคร ตัวละครประเภทนี้มักพบในโศกนาฏกรรมที่ยิ่งใหญ่ หรือในบทละครสมัยใหม่ที่มีลักษณะเป็นวรรณกรรมชั้นสูง

ความสัมพันธ์ของตัวละครกับโครงเรื่อง หรือ “การกระทำ” ในละคร

เหตุการณ์ต่างๆ ในละครจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีตัวละคร หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่มีความหมาย ถ้ามิได้ไปมีผลกระทบกระเทือนต่อผู้หนึ่งผู้ใดในละคร ฉะนั้นมีเรื่องใดก็ต้องมีตัวละคร มีตัวละครก็ต้องมีเรื่อง ฉะนั้นตัวละครจะดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้ ก็ต้องอาศัยการกระทำ เรื่องที่น่าสนใจ และชวนให้ติดตาม ดังนั้นจึงทำให้เรื่องกับตัวละครนั้นมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นมาก

ข้อบกพร่องของผู้เขียนบทละครที่ไม่ชำนาญ คือ ไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของตัวละครกับเรื่อง ด้วยมีการกระทำของตัวละครไป ไม่คำนึงถึงผลการกระทำ โดยที่ตัวละครไม่มีส่วนรับผิดชอบในการกระทำของตนเลย ดังนั้น สิ่งที่คุณเขียนบทละครต้องคำนึงถึง คือ ลักษณะนิสัยของตัวละครกับการกระทำ จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น

3. ความคิด หรือแก่นเรื่อง(thought)

ความคิดจัดอยู่ในความสำคัญอันดับที่ 3 ของละคร ซึ่งหมายถึง ข้อเสนอที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่าเป็นเรื่องจริงจากเรื่องราว และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละคร ความคิดที่อยู่เบื้องหลังเรื่องราวในละครก็คือ จุดมุ่งหมายหรือความหมาย (premise) หรือในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า “แก่น”(theme)

4. การใช้ภาษา (diction)

การใช้ภาษา หมายถึง ศิลปะการถ่ายทอดเรื่องราว และความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาจากคำพูดของตัวละคร หรือบทเจรจา ซึ่งอาจเป็นร้อยแก้ว หรือร้อยกรอง ศิลปะการใช้ภาษาอาจเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่การเขียนบทละครที่ดี ซึ่งผู้เรียนต้องศึกษา และวิเคราะห์ว่าบทละครเรื่องนั้นๆ เป็นละครประเภทใด รวมทั้งลักษณะ และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ต้องมีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษา และภาษาที่ใช้ต้องไม่ง่ายหรือยากจนเกินไป อีกทั้งยังสามารถใช้แสดงออกถึงลักษณะนิสัยของผู้พูด อันจะนำไปสู่เหตุการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป

5. เพลง (song)

เพลง หมายถึง ศิลปะการถ่ายทอดเรื่องราว และความคิดของผู้ประพันธ์ออกมา บทเพลงที่เป็นตัวละครจะต้องขับร้อง รวมไปถึงเสียงต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนเวที และความเจือไปด้วย(ในแง่ละคร)ในการใช้เพลงจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับองค์ประกอบหลายอย่าง และพยายามกำหนดเพลงให้เป็นส่วนหนึ่งของบทละครเช่นเดียวกับบทเจรจา

6. ภาพ (spectacle)

ภาพ คือ บทบาทของตัวละคร ที่สามารถนำมาแสดงให้เห็นได้ด้วยใบหน้า ท่าทาง และจังหวะอาการเคลื่อนไหวที่แน่นอน และเพิ่มพูนรสชาติให้แก่ละครเรื่องนั้นๆ

กิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. นิทานพื้นบ้านมีลักษณะอย่างไร

- ก. เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมา
- ข. เป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์
- ค. เป็นต้นกำเนิดของประวัติศาสตร์
- ง. เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ

2. นิทานเรื่องใดเป็นนิทานที่เล่าสืบทอดกันมาจากทางภาคใต้

- ก. สาวเครือฟ้า
- ข. ตาม่องล่าย
- ค. ผาแดง-นางไอ่
- ง. ท้าวกำกาดำ

3. ข้อใดคือคุณค่าทางอารมณ์ของนิทานพื้นบ้าน

- ก. ผู้อ่านเกิดความสนุกสนาน
- ข. เกิดประเพณีสำคัญ
- ค. ผู้อ่านหรือผู้ฟังนำไปเป็นข้อคิด
- ง. เป็นแนวทางดำเนินชีวิต

4. นิทานที่เล่าจากปากต่อปากเรียกว่าอย่างไร

- ก. นิทานท้องถิ่น
- ข. นิทานมุขปาฐะ
- ค. นิทานลายลักษณ์
- ง. นิทานราชสำนัก

5. นิทานแตกต่างจากนิยายในเรื่องใด

- ก. ระบุชื่อผู้แต่งไว้
- ข. ไม่มีชื่อผู้แต่ง
- ค. เป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ
- ง. มีหลักฐานอ้างอิง

6. ข้อใดไม่ใช่หลักการตั้งชื่อนิราศ

- ก. ตั้งชื่อตามจินตนาการ
- ข. ตั้งชื่อตามสถานที่ที่ไป
- ค. ตั้งชื่อตามชื่อผู้แต่ง
- ง. ตั้งชื่อตามเนื้อหา

7.นิราศภูเขาทองแต่งด้วยร้อยกรองชนิดใด

- ก. กลอนสุภาพ
- ข. โคลงสี่สุภาพ
- ค. คำกาพย์
- ง. ลิลิต

8.ใครเป็นกวีที่แต่งนิราศคำกลอนไว้มากที่สุด

- ก. รัชกาลที่ 5
- ข. เจ้าฟ้าอภัย
- ค. สุนทรภู่
- ง. พระเจ้าปราสาททอง

9.องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดสำหรับการจัดแสดงละครคือ

- ก. ตัวละคร
- ข. บทละคร
- ค. ฉาก
- ง. เวลา

10. อริสโตเติล ปรารภยิ่งใหญ่ของชาวกรีก ได้จำแนก และลำดับความสำคัญของละครออกเป็นกี่ส่วน

- ก. 3 ส่วน
- ข. 4 ส่วน
- ค. 5 ส่วน
- ง. 6 ส่วน

เฉลย

1. ก	2. ข	3. ก	4. ข	5. ข
6. ก	7. ก	8. ค	9. ข	10. ง

10. นวนิยาย

1. ความหมายของนวนิยาย

สุพรรณิวัฒพร กล่าวว่า คำว่านวนิยายในภาษาไทย เป็นคำศัพท์ใหม่ที่ใช้เรียกรวบรวมประเภทเรื่อง สมมุติหรือบันเทิงคดี (Fiction) ที่เป็นร้อยแก้วแบบพรรณนาโวหาร ซึ่งในภาษาไทยแต่เดิมเรียกว่า เรื่องอ่านเล่น หรือเรื่องประโลมโลก

นวนิยาย มาจากภาษาอังกฤษว่า Novel และ Novella ในภาษาอิตาเลียน คำนี้ใช้เป็นครั้งแรกเพื่อเรียกนวนิยายอย่างใหม่ของบอคาจิโอ (Boccaccio) ที่แต่งเรื่อง เดคาเมรอน (Decamerone) ซึ่งแต่งขึ้นราว ค.ศ. 1338-1340 การที่เรื่องเดคาเมรอน ได้รับการกล่าวขวัญจากคนสมัยนั้นว่าเป็นนิยายแบบใหม่หรือนวนิยายนั้น เป็นเพราะบอคาจิโอ เริ่มใช้กลวิธีการเขียนตามแบบ นวนิยายในสมัยปัจจุบันกล่าวคือ เขียนเล่าเป็นเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ อย่างสมจริง แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าเรื่องราวดังกล่าวในวรรณกรรมนั้นเป็นเรื่องสมมุติไม่ใช่เรื่องจริง นอกจากนี้ก็มีวิธีการเสนอเรื่องให้ยอกย้อนชวนติดตาม และมีแนวคิดกว้างขวาง มีลักษณะต่างไปจากการเขียนนิทานนิยายแต่เดิมที่มักสร้างเรื่องจากจินตนาการ และอุดมคติของผู้เขียน แต่ผู้เขียนกลับทำให้เรื่องที่อ่านนั้นดูเหมือนเป็นเรื่องจริง โดยอาศัยการเล่าเรื่องให้เป็นไปตามลำดับเหตุการณ์แล้วสะท้อนแนวคิดสำคัญของเรื่องให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของศาสนาเป็นต้น

2. องค์ประกอบของนวนิยาย

จากการศึกษาวิธีการและทำนองแต่งนวนิยายของนักวิชาการหลายท่าน สรุปได้ว่า สิ่งสำคัญของนวนิยายที่จะต้อง มี 6 ประการ ดังนี้ คือ

2.1 โครงเรื่อง (Plot) คือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเหตุผลต่อกัน โดยมีความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการต่อสู้ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างน่าสนใจและติดตาม โครงเรื่องของนวนิยาย มี 2 ชนิด คือ โครงเรื่องใหญ่ (main plot) คือ แนวที่ผู้ประพันธ์ ต้องการให้เรื่องดำเนินไป ต้องมีการผูกปมเรื่องให้ซับซ้อนและคลี่คลายเงื่อนไขในตอนจบ และโครงเรื่องย่อย (sub plot) คือ เรื่องที่แทรกอยู่ในโครงเรื่องใหญ่มีความสำคัญน้อยกว่า แต่เป็นส่วนที่เพิ่มความสนุกสนานแก่นิยายเรื่องนั้น ฉะนั้นในนวนิยายเรื่องหนึ่งอาจมีโครงเรื่องย่อยได้หลายโครงเรื่อง

2.2 ตัวละคร (Character) คือผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง หรือเป็นผู้แสดง พฤติกรรมต่างๆ ในเรื่อง ตัวละครนี้นับเป็นองค์ประกอบสำคัญของนวนิยาย ตัวละครของนวนิยาย มี 2 ประเภท คือ ตัวละครเอก (the major character) คือตัวละครซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องโดยตลอด หรือ เป็นศูนย์กลางของเรื่อง และ ตัวละครประกอบหรือตัวละครย่อย (the minor character) คือตัวละครซึ่งมีบทบาทในฐานะเป็นส่วนประกอบของการดำเนินเรื่องเท่านั้น แต่ก็ต้องมีส่วนช่วยเสริมเนื้อเรื่องและตัวละครสำคัญให้เด่นชัดขึ้นด้วย

2.3 บทสนทนา (Dialogue) คือ การสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละครในนวนิยาย เป็นส่วนที่ทำให้นวนิยายมีลักษณะคล้ายความจริงมากที่สุด บทสนทนาที่ดีต้องเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตัวละคร ต้องสอดคล้องกับบรรยากาศในเรื่องและที่สำคัญต้องมีลักษณะสมจริง คือ มีคำพูดที่เหมือนกับบุคคลในชีวิตจริงใช้พูดจากัน

2.4 ฉาก (Setting) คือ เวลาและสถานที่รวมทั้งสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่ช่วยบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อใดที่ไหน ที่นั้นมีลักษณะอย่างไร นวนิยายโดยทั่วไปจะสร้างฉากให้เป็นส่วนประกอบของเรื่อง เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์และเวลาที่กำหนดไว้ในเนื้อเรื่อง หรือช่วยกำหนดบุคลิกลักษณะของตัวละคร ช่วยสื่อความคิดของผู้แต่ง หรือช่วยให้เรื่องดำเนินไป

2.5 ความคิดเห็นของผู้แต่ง (Point of View) คือ ความคิดเห็น ทรรศนะ หรือปรัชญา ของผู้เขียน ซึ่งสอดแทรกอยู่ในพฤติกรรมของตัวละคร หรือ คำพูดของตัวละคร ในการเสนอความคิดเห็นหรือแนวคิดนี้ ผู้แต่งจะไม่เสนอออกมาโดยตรง มักจะสอดแทรกซ่อนเร้นอยู่ในพฤติกรรมของตัวละคร

2.6 ทำนองแต่ง (Style) คือแบบแผนและลักษณะท่วงทำนองในการแต่ง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์ เช่น การเลือกใช้คำ ท่วงทำนองโวหาร และน้ำเสียงของผู้แต่ง (แต่งแบบแสดงอารมณ์ขัน อ่อนโยน ล้อเลียน) เป็นต้นประเภทของนวนิยาย

นวนิยาย หากแปลตามตัวอักษรจะแปลว่า “การเล่าเรื่องแบบใหม่” เกิดจากคำว่า “นว” แปลว่า ใหม่ กับคำว่า “นิยาย” แปลว่า “การเล่าเรื่อง” แต่ในวิชาวรรณคดีคำว่านวนิยายนั้นมีความหมายกว้างๆ เท่ากับคำว่า Novel ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึง หนังสือที่ใช้สำนวนเป็นร้อยแก้ว เล่าถึงชีวิตในแง่ต่างๆ ของมนุษย์ เช่น ด้านความคิด ความประพฤติและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของมนุษย์ แต่ชื่อคน หรือพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นเรื่องสมมุติทั้งสิ้น นวนิยายแบ่งออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

1. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เช่น ผู้ชนะสิบทิศ (อิงประวัติศาสตร์มอญ), ชูสีไทเฮา (อิงประวัติศาสตร์จีน), สี่แผ่นดิน (อิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์แผ่นดินรัชกาลที่ 5-8), กระต่อน้อยของลุงทอม (อิงประวัติศาสตร์อเมริกาในสมัยสงครามโลก ค.ศ.1860) ฯลฯ

2. นวนิยายวิทยาศาสตร์ คือ นวนิยายที่นำความมหัศจรรย์ทางวิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ มาเขียนเป็นเรื่องราวที่น่าตื่นเต้น เช่น กาเหว่าที่บางเพลง, สตาร์เกท, สตาร์วอร์, มนุษย์พระจันทร์ และมนุษย์ล่องหน เป็นต้น

3. นวนิยายตำรวจ นวนิยายที่เกี่ยวกับการฆาตกรรม เรื่อง นักสืบ สายลับ เช่น เรื่องมาเฟีย, เซอร์ลอคโฮม, มฤตยูยอดรัก ฯลฯ

4. นวนิยายเกี่ยวกับภูตผีปิศาจ ได้แก่นวนิยายที่นำอำนาจลึกลับเกี่ยวกับภูตผีปิศาจมาเขียน เช่น แม่นาคพระโขนง ศิระชะมาร เอเลี่ยน กระสือ เป็นต้น

5. นวนิยายการเมือง คือนวนิยายที่นำความรู้ทางการเมืองการปกครองมาเขียนเป็นเนื้อเรื่อง เช่น ไข่แดง ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, สารวัตรใหญ่, เปาบุ้นจิ้น สามก๊ก และนายอำเภอปฎิวัติ เป็นต้น

6. นวนิยายด้านสังคมศาสตร์ จะนำเรื่องที่สะท้อนสภาพสังคมในปัจจุบันมาเขียน เช่น เกมเกียรติยศ, เสียตาย, ชิงช้าชาลี, เมียน้อย, เร็วกว่าใจไกลเกินฝัน, บันทึกลูกผู้ชาย, นางทาส ฯลฯ

นวนิยายที่นำเรื่องของคนในสังคมมาเล่าใหม่นี้ บางเรื่องมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนส่วนรวมเป็นอันมาก และเป็นแรงกระตุ้นสำคัญให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือมีสิ่งแปลกใหม่ในสังคม เช่นเรื่อง กระต่อน้อยของลุงทอม แปลโดย อ.สนิทวงศ์ จากเรื่อง The Uncle Tom's Cabin เขียนโดย Mrs Harriet Beecher Stowe (ค.ศ.1952) ก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจคนที่เป่ร็นทาส ซึ่งมีความคิดความต้องการแย่งชิงมนุษย์อื่นๆ ทั่วไปทำให้ผู้คนมากมายในอเมริกาไม่ยอมรับระบบทาสต้องการให้มีการเลิกทาสถึงแม้จะต้องเกิดสงครามกลางเมืองกันก็ตาม นวนิยายของไทยที่เป็นสาเหตุกระตุ้นให้ตราพระราชบัญญัติเลิกทาส จุลศักราช 1227 ก็คือเรื่อง “รักหน้าราชบัลลังก์” เขียนโดยเวทวงศ์ (ร.ต.ทองอิน บุญยเสนา)

หลักการอ่านนวนิยาย

วิธีอ่านนวนิยายในการอ่านเพื่อพิจารณานวนิยายให้ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1. ความหมายของชื่อเรื่อง สัมพันธ์กับเนื้อเรื่องหรือไม่เพียงไร
2. มีความรู้เกี่ยวกับผู้แต่ง รู้ประวัติ รู้แนวคิด ค่านิยมต่อสิ่งต่างๆ ของผู้แต่งจะทำให้อ่านได้เข้าใจดีขึ้น โดยเฉพาะเข้าใจความคิดที่แฝงอยู่ในเรื่องได้อย่างละเอียดลึกซึ้งขึ้น
3. พิจารณาแนวคิดของเรื่องและวิธีการดำเนินเรื่อง ของผู้แต่ง การพิจารณาแนวคิด ก็เพื่อผู้อ่านจะได้เข้าใจและคิดไปในแนวเดียวกัน หากผู้อ่านไม่เข้าใจแนวคิดของผู้แต่งก็อาจประเมินค่านวนิยายผิดไปได้ เช่น เข้าใจว่า นวนิยายจะต้องมีแนวคิดสัจนิยมเสมอไปพออ่านเรื่องบ้านทรายทอง ก็เกิดความคิดว่าเป็นเรื่องไร้สาระ หรือที่เรียกว่า “น้ำเน่า” ก็จะประเมินค่าผิดไปได้ ส่วนการพิจารณาวิธีการดำเนินเรื่องนั้น ให้พิจารณาว่าดำเนินเรื่องอย่างไร สอดคล้องกันหรือไม่ หรือขัดแย้งกัน ใช้ถ้อยคำเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลตามเรื่องหรือไม่ การผูกเรื่องมีปมที่น่าสนใจอะไรบ้างเหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือไม่จากสัมพันธ์เหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือไม่ นวนิยายที่แต่งดีส่วนประกอบทุกอย่างของนวนิยายต้องสอดคล้องกันไปหมด

หลักการพิจารณานวนิยาย

1. **พิจารณาเนื้อเรื่อง** และโครงเรื่องพิจารณาว่ากล่าวถึงอะไร มีจุดมุ่งหมายอะไรสมเหตุสมผลหรือไม่โดยปกติแล้วเนื้อเรื่องและโครงเรื่องจะต้องสัมพันธ์กันเสมอโครงเรื่องที่ดีย่อมต้องมีข้อขัดแย้งที่น่าสนใจ มีความสมจริงและสร้างความสนใจใคร่รู้เรื่องต่อไปเช่นการจบแต่ละตอนจะทิ้งปัญหาไว้ให้ผู้อ่านอยากรู้อยากเห็นต่อไป

2. **กลวิธีในการดำเนินเรื่อง** จะช่วยให้เรื่องน่าสนใจชวนติดตาม
กลวิธีในการดำเนินเรื่องมีหลายวิธี เช่น

- 2.1 ดำเนินเรื่องตามปฏิกิริยา คือเริ่มแต่ตัวละครเกิดเติบโตเป็นเด็ก แก่แล้วถึงแก่กรรม
- 2.2 ดำเนินเรื่องย้อนต้น คือเล่าเรื่องตอนท้ายก่อนแล้วย้อนไปเล่าตั้งแต่ต้นจนจบ
- 2.3 ดำเนินเรื่องสลับไปมา เช่น กล่าวถึงเหตุการณ์ปัจจุบันก่อนแล้วย้อนไปกล่าวถึงอดีตแล้ว

กลับมาปัจจุบันอีก

ผู้อ่านควรพิจารณาว่าผู้เขียนใช้กลวิธีใดมีผลต่อนวนิยายเรื่องนั้นอย่างไรเช่นทำให้น่าเบื่อทำให้เกิดความสับสน ฯลฯ

3. **ตัวละคร** ให้พิจารณาตัวละครในด้านต่อไปนี้

3.1 ลักษณะนิสัยของตัวละครที่ตื้นนั้นควรจะสมจริงเหมือนคนธรรมดาทั่วไปที่มีทั้งดีและไม่ดีอยู่ในตัวเอง ตัวละครมีความคิดความต้องการเหมือนคนทั่วไปที่มีทั้งดีและไม่ดีอยู่ในตัวเอง ตัวละครมีความคิดความต้องการเหมือนคนจริงทั่วไป มีการกระทำที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยตัวละครตามที่ผู้เขียนสร้างขึ้น การเปลี่ยนลักษณะนิสัยต้องเป็นอย่างสมเหตุสมผล

3.2 บทสนทนาของตัวละคร จะต้องพิจารณาว่าสมจริงหรือไม่ บทสนทนาของตัวละครต้องสอดคล้องกับฐานะ สิ่งแวดล้อม ลักษณะนิสัยของตัวละครในแต่ละตัว

4. **ฉาก** ลักษณะฉากที่ดีคือ สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ช่วยสร้างบรรยากาศ เช่น ฉากบ้านร้างก็ต้องมีการบรรยายถึงฝุ่น ความสกปรกโสมมเป็นต้น ฉากที่มีพายุฝนตกหนักน่าจะเป็นฉากสำหรับฆาตกรรมฉากจะต้องถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง ถูกต้องตามภูมิศาสตร์ตามเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

5. **แนวคิดหรือจุดมุ่งหมาย** หรือทฤษฎีของผู้แต่ง ที่มุ่งสื่อมายังผู้อ่านนวนิยายที่ดีจะต้องมีแนวคิดในทางสร้างสรรค์มุ่งให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และต่อสังคม

6. **สำนวนภาษา** ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องพิจารณา สำนวนภาษาที่ดีจะต้องมีลักษณะดังนี้

6.1 ต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับตัวละคร แต่ละตัว

6.2 ต้องเหมาะกับเนื้อเรื่อง บางตอนควรจะเป็นบรรยาย บางตอนควรอธิบาย บางตอนควร

จะพรรณนา

6.3 ต้องถูกต้องตามโครงสร้างของไวยากรณ์ไทย

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. คำว่า “นวนิยาย” ตามตัวอักษรหมายความว่าอย่างไร เมื่อศึกษาประเภทของนวนิยายและองค์ประกอบของนวนิยาย

.....

.....

.....

2. นวนิยายเป็นหนังสือที่มีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. นวนิยายต่อไปนี้ หากยึดตามเนื้อหาแล้วเป็นนวนิยายประเภทใด

- ก. ผู้ชนะสิบทิศ.....
- ข. ซูสีไทเฮา.....
- ค. กาเหว่าที่บางเพลง.....
- ง. เสียตาย.....
- จ. ศีรษะมาร.....
- ฉ. บันทึกลูกผู้ชาย.....
- ช. ไฟแดง.....
- ณ. กระเช้าสีดำ.....
- ญ. สารวัตรใหญ่.....

กิจกรรมที่ 2

เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. วรรณกรรมที่เน้นแสดงอารมณ์รักเกลียดโกรธอาฆาตพยาบาทจัดเป็นแนวคิดอะไร
 - ก. แนวคลาสสิก
 - ข. แนวประทับใจ
 - ค. แนวโรแมนติก
 - ง. แนวบรรยายพรรณนา
2. วรรณกรรมที่มุ่งเลือกสรรใช้ถ้อยคำสำนวนแปลกใหม่ จัดอยู่ในแนวคิดข้อใด
 - ก. สัจนิยม
 - ข. แนวคิดประทับใจ
 - ค. แนวคิดสัญลักษณ์นิยม
 - ง. แนวคิดบรรยายพรรณนา
3. นวนิยายที่ใช้ชื่อว่า “ข้าวนอกนา” เป็นการตั้งชื่อตาม แนวคิดอะไร
 - ก. สัจนิยม
 - ข. สัญลักษณ์นิยม
 - ค. ธรรมชาตินิยม
 - ง. ธรรมนิยม
4. แนวคิดใดที่นักเขียนนิยมใช้มากที่สุดทั้งคนไทย และชาวต่างประเทศ
 - ก. โรแมนติก
 - ข. คลาสสิก
 - ค. สัญลักษณ์
 - ง. สัจนิยม
5. นวนิยายที่ต้องการสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของทุกแง่ทุกมุมตามความเป็นจริงจัดอยู่ในแนวคิดใด
 - ก. สัจนิยม
 - ข. สัญลักษณ์นิยม
 - ค. ธรรมชาตินิยม
 - ง. ธรรมนิยม

11. สุภาษิต

สุภาษิต หรือ ภาษิต หมายถึง ถ้อยคำที่กล่าวแนะนำ สั่งสอน เตือนสติ ด้วยหลักความจริง ส่วนมากเป็นคำคล้องจอง มีการสืบทอดมาแต่โบราณและแต่ละชุมชน กระทั่งแต่ละเหล่าอาชีพก็มีสำนวนของใครของมันคล้ายกันบ้าง แตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้เพราะที่มาไม่เหมือนกันแต่โดยความหมายมักเทียบเคียงกันได้ แม้แต่ภาษาต่างวัฒนธรรมก็มีส่วนคล้ายกันในทางอุปมา

คำสุภาษิตมักจะมาในรูปแบบของสำนวนโวหาร หรือคำพังเพย เมื่อฟังแล้วบางครั้งมักจะไม่ค่อยได้ความหมายในตัวของมันเองเท่าไรนัก แต่ต้องนำไปประกอบกับเหตุการณ์หรือตัวบุคคล จึงจะได้ความหมายที่เป็นคติเตือนใจ

คำสุภาษิตมีอยู่ด้วยกันสองประเภทคือ

1. คำสุภาษิตที่ฟังแล้วเข้าใจได้ทันที โดยที่ไม่ต้องแปลความหมายให้เข้ากับสถานการณ์นั้นๆ เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
2. คำสุภาษิตที่ฟังแล้วไม่เข้าใจในทันที ต้องแปลความหมายของมันให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ก่อนถึงจะทราบถึง ความหมายและแนวสอนของคำสุภาษิตนั้นๆ เช่น ฝีมือไม่ดี ฝีมือก็พลอย

สำนวน หมายถึง โวหาร ทำนองพูด ถ้อยคำที่เรียบเรียง ถ้อยคำที่ไม่ถูกไวยากรณ์แต่รับใช้เป็นภาษาที่ถูกต้อง การแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะภาษาหนึ่ง ๆ

สำนวนไทย จะมีความหมายโดยนัย เป็นลักษณะความหมายเชิงอุปมาเปรียบเทียบกับ จะไม่แปลความหมายตรงตามตัวอักษร จึงฟังแล้วมักจะ ไม่ได้ความหมายของตัวมันเอง ต้องนำไปประกอบกับบุคคล กับเรื่อง หรือเหตุการณ์จึงจะได้ความหมายเป็น คติ เตือนใจเช่นเดียวกับคำที่เป็นสุภาษิต

คำพังเพย หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้นมา แฝงคติเตือนใจหรือ ข้อคิดสะกิดใจให้นำไปปฏิบัติได้ เป็นความหมายกลาง ๆ คือ ไม่เน้นการสั่งสอน และ เนื้อหาของใจความนั้นก็ไม่ว่าจะต้องเป็นความดีหรือ ความจริงแท้ แน่นนอน

ความแตกต่างของ สุภาษิต สำนวน และคำพังเพย

สุภาษิต จะไม่มีการเสียดสีหรือติชมอย่างคำพังเพย เป็นถ้อยคำที่แสดงหลักความจริง เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่ว ๆ ไป ภาษิตนี้ยังมีความหมายรวมถึง สัจธรรม คำสั่งสอนที่เป็นความจริงอันเที่ยงแท้ทางศาสนาด้วย เช่น ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เป็นต้น

ตัวอย่างสุภาษิตไทย

จงเอาเยี่ยงกา แต่อย่าเอาอย่างกา หมายความว่า ควรเอาแบบอย่างในสิ่งที่ดีเท่านั้น สิ่งที่ไม่ดีก็ไม่ควรทำตาม เหมือนกามีความขยันตั้งแต่เช้าเพื่อบินไปหาอาหาร เป็นคุณลักษณะที่มนุษย์ควรถือเป็นแบบอย่าง แต่ในทางที่ไม่ดีของกาที่ไม่ควรเอาแบบอย่างก็คือ กามีนิสัยขี้ลักขี้ขโมย

ถมน้ำลายรดฟ้า ใช้เป็นความหมายถึง คนที่คิดร้ายหรือดูหมิ่นบุคคลที่สูงกว่า คำว่า "ถมน้ำลาย" เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปเกือบทุกชาติแล้วว่า คือการแสดงกิริยาดูถูกดูหมิ่น และมักใช้เป็นกิริยาแสดงออกให้อีกฝ่ายเห็นได้ชัด แตกต่างกับลักษณะของการ "บ้วนน้ำลาย" เมื่อพูดว่า "ถมน้ำลายรดฟ้า" ก็หมายถึง การถ่มน้ำลายขึ้นไปที่สูงคือฟ้า น้ำลายนั้นก็ย่อมจะตกลงมาถูกหน้าตาของตนเอง ความหมายจึงอยู่ที่ว่า การดูหมิ่นหรือคิดร้ายต่อบุคคลที่สูงกว่าหรือที่เคารพทั่วไป มักจะกลับเป็นผลร้ายหรือภัยแก่ตนเองได้

กงเกวียนกำเกวียน หมายถึง เวนสนองเวร กรรมสนองกรรมกงเวียนหมุนเล่นล้อ รอยกงเปรียบเณกรรมหมายตรง ผู้เจ้าใคร่ทำก่อกรรมคง คืบสู่ ใครแลกรรมย่อมตามรอยเข้า แก่ผู้ก่อกรรม

กบในกะลาครอบ หมายถึงผู้มีความรู้และประสบการณ์น้อย เหมือนกบที่ถูกกะลาครอบไว้ แต่สำคัญ
ตนว่ามีความรู้มาก เพราะมองเห็นเพียงกะลาแคบๆ

กบเลือกนาย หมายถึง ผู้ต้องการเปลี่ยนผู้บังคับบัญชาอยู่เรื่อยๆ ซึ่งท้ายสุดก็มักจะไม่ได้ดี

กรวดน้ำคว่ำขัน หมายถึง ตัดขาดไม่ขอเกี่ยวข้องกับ

กระดังงาลนไฟ หมายถึง หญิงที่เคยผ่านชามาก่อน

ขนทรายเข้าวัด หมายถึง หาประโยชน์ให้ส่วนรวม

ขนหน้าแข้งไม่ร่วง หมายถึง ใช้กับคนมั่งมีที่ใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่กระทบกระเทือนหรือ
เดือดร้อน

ข่มเขาคอขึ้นให้กินหญ้า หมายถึงบังคับขึ้นใจผู้อื่นให้ทำตามที่ต้องการ

คงเส้นคงวา หมายถึง เสมอต้นเสมอปลาย

คดในข้ออในกระดูก หมายถึง มีสันดานคดโกง

คนดีผีคุ้ม หมายถึง คนทำดีย่อมไม่มีภัย

คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ หมายถึง คนรักมีน้อย คนชังมีมาก

คบคนจรหมอนหมิ่น หมายถึง คบคนแปลกหน้าที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน อาจเกิดโทษหรืออันตรายได้
เหมือนหนุนหมอนหมิ่น ๆ ไม่ยอมหนุนตรงกลางหมอนอาจตกหมอนคอเคล็ดได้

คบคนให้ดูหน้า ซื้อผ้าให้ดูเนื้อ หมายถึง จะพิจารณาคนหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้พิจารณาอย่างละเอียด
รอบคอบ

คมในฝัก หมายถึง เก่งแต่เก็บไว้ไม่ใช้อวด

สำนวนภาคเหนือ

สำนวนภาคเหนือโดยทั่วไปจะเป็นการสั่งสอนลูกหลาน ซึ่งก็จะสอดแทรกแนวคิดและประสบการณ์
ของผู้ที่ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ มาก่อน ซึ่งก็เข้าใจได้ง่าย ภาษาก็เป็นภาษาท้องถิ่นล้านนา มีความไพเราะ
อ่อนหวาน เป็นแบบฉบับของล้านนาแท้

ตัวอย่าง สำนวนภาคเหนือ (ประพนธ์ เรืองณรงค์ , 2552, หน้า 17)

กล้วยค้ำงาม ง่ามค้ำกล้วย

หมายถึง ต้นกล้วยและไม้ง่ามต่างพึ่งพาอาศัยกัน

กินก่อนทาน มานก่อนแต่ง

หมายถึง กินอาหารก่อนถวายพระ มีครรรค์ก่อนแต่งงาน เป็นการกระทำไม่ถูกขั้นตอน

กินเมื่อยามร้อน ฟ้อนเมื่อยามเมา

หมายถึง กินอาหารขณะที่ยังร้อน ฟ้อนรำขณะที่ยังมึนเมา เป็นการกระทำที่ถูกกาลเทศะ

กินแล้วหื้อเก็บ เจ็บแล้วหื้อจำ

หมายถึง กินอาหารแล้วให้รู้จักเก็บภาชนะ คนอื่นเขาทำให้เจ็บใจก็ให้ควรจดจำ

แกย่อนกินเข้า ถ้าย่อนเกิดเมิน

หมายถึง แก่เฒ่าเพราะกินข้าวและเกิดนาน

ของกินล้าอยู่ที่คนมัก ของฮักอยู่ที่คนเปิงใจ

หมายถึง ของกินอร่อยอยู่ที่คนชอบ ของมีค่าของรักอยู่ที่คนพึงพอใจ

ชะยมดีย่อนตุ้เจ้า ลูกเต้าดีเพราะพ่อแม่

หมายถึง ลูกศิษย์วัดจะดีเพราะพระภิกษุ ลูกเต้าจะดีเพราะพ่อแม่

เข้าจะเสี้ยมกินหวาน คนจะผลาญนอนอุ่น

หมายถึง ข้าวจะหมดย่อมกินอร่อย คนจะทุกข์ยากมักนอนอุ่นนอนสบาย
คนง่วงได้जा หม้อแกงหนาได้เดือด

หมายถึง คนโง่ได้พูด หม้อแกงที่หนาเดือดพล่าน ย่อมจะนานกว่าธรรมดา
คนเง่าบ่มี คนพญาดีก็ง่อม

หมายถึง คนโง่ไม่มี คนปัญญาดีก็เหงา
คิดว่าตัวหลวกคือคนเง่า คิดว่าตัวเง่าคือคนหลวก

หมายถึง คิดว่าตัวฉลาดคือคนโง่ คิดว่าตัวโง่คือคนฉลาด
คนหมั่นตายหลังด้าน คนขี้คร้านตายหลังหัก

หมายถึง คนขยันทำงานจริงจึงไปเรื่อยๆ แม้หลังจะด้านก็ทนได้ แต่คนขี้เกียจทำอะไรจะให้เสร็จเร็ว เลย
หามของหนักเกินกำลัง หลังจึงหักตาย

ภาษิตและคำคมล้านนา

วิถีชีวิตของคนเมื่อนั้น มีการสั่งสมประสบการณ์ชีวิตมาอย่างยาวนานจนเกิดเป็นการเรียนรู้
กลายเป็นถ้อยคำที่บอกเล่าเพื่อเตือนใจแก่ลูกหลานไว้มากมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นการแสดงถึงภูมิรู้ของคน
รุ่นปู่ย่าเลยทีเดียว

สำหรับภาษิตและคำคมล้านนาที่จะยกมาให้ทราบนี้ จะเป็นเฉพาะด้านที่สะท้อนวัฒนธรรม ความ
เป็นอยู่ หรือธรรมชาติท้องถิ่นที่แสดงถึงความหลากหลายของสังคมไทย (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544, หน้า 70)

ตัวอย่าง (มณี พะยอมยงค์ และไพโรธ เลิศพิริยกุล : ผู้รวบรวม)

– คนใหญ่แล้ว บ่ต้องสอน จี๋หีดแมงจอน ไผสอนมันเต้น

หมายถึง คนเราโตๆ กันแล้วไม่ต้องสั่งสอนกัน ดูจิ้งหรีด แมงกระซอน เกิดมาไม่มีใครสอนให้มัน
เต้น มันยังเต้นได้

– เป็นคนหื้อมันตักว้าง ผ่อตางไปไก่

หมายถึง เป็นคนควรมองการณ์ไกล การมองไกลจะรู้ว่ามื่ออะไรอยู่ข้างหน้า ถ้ามองใกล้ย่อมทำให้
เกิดความผิดพลาดได้มากกว่า

– เสียเงิน เสียคำ ยังสืหาได้ ของอยู่ใต้ ยังลุ่มวิสัย เสียน้ำใจ จะหาไหนได้

หมายถึง เงินทองเป็นของนอกกาย ถ้าไม่ตายหาเอาเมื่อไรก็ได้ แต่คนมีน้ำใจจะหาที่ไหนไม่ได้ง่ายๆ
ควรรักษาน้ำใจกันไว้ การใดทำไปแล้วถ้าเป็นการเสียน้ำใจกันไม่ควรทำ

– ดำน้ำหื้อถึงทราย นอนหงายหื้อมันเห็นฟ้า

หมายถึง ทำอะไรให้ทำจริงจัง ดำน้ำก็ดำให้ถึงทราย นอนหงายก็ให้เห็นฟ้า

กิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดกล่าวถึง สำนวน ไม่ถูกต้อง
 - ก. สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา
 - ข. ใช้ภาษาเรียบเรียงอย่างสละสลวย
 - ค. ผู้อ่านหรือผู้ฟังต้องตีความให้เข้ากับเรื่อง
 - ง. ส่วนใหญ่เกิดจากการนำสิ่งใกล้ตัวมากล่าวเปรียบเปรย
2. สำนวนข้อใดที่แสดงว่าผู้พูดขาดคุณลักษณะ “ใช้วาจาอ่อนหวาน” ในขณะสนทนา
 - ก. ยกตนข่มท่าน
 - ข. ปากว่าตาขยิบ
 - ค. ปากหวานกันเปรี้ยว
 - ง. พูดจาเมะนาวไม่มีน้ำ
3. สำนวนใดมีความหมายเชิงบวก
 - ก. ตบตา
 - ข. คมในฝัก
 - ค. น้ำนิ่งไหลลึก
 - ง. หงิม ๆ หยิบขึ้นปلامัน
4. สำนวนข้อใดมุ่งสอนเรื่องความขยันขันแข็ง
 - ก. พร้าซัดหลังเล่มเดียว
 - ข. อัฐยายซื้อขนมยาย
 - ค. สอนหนังสือสังฆราช
 - ง. เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน
5. “ทั้งสองต่างใช้คำพูดเผ็ดร้อนทิ่มแทงกันอย่าง” ควรเติมสำนวนใดลงในช่องว่าง
 - ก. คอขาดบาดตาย
 - ข. ชิงกักราชาก็แรง
 - ค. ขมื่นกับปูน
 - ง. ถึงพริกถึงชিং
6. ใจความสำคัญของโคลงโลกนิติบทนี้มีใจความสำคัญสอดคล้องกับข้อใด

ถึงจนทนกัดก้อน	กินเกลือ
อย่าเที่ยวแลเนื้อเถื่อ	พวกพ้อง
อดอยากเยี่ยงอย่างเสือ	สงวนศักดิ์
ไซ้เสาะใส่ท้อง	จับเนื้อกินเอง

 - ก. ดอกไม้ดอกเดียวร้อยพวงมาลัยไม่ได้
 - ข. เมื่อล้มลงจงลุกขึ้นด้วยกำลังของตัวเอง
 - ค. มีศัตรูเป็นบัณฑิต ดีกว่ามีมิตรเป็นคนพาล
 - ง. ความสุขสบายไม่เคยปันใครให้เป็นมหาบุรุษ

7. คำคมในข้อใดมีแนวคิดแตกต่างจากข้ออื่น
- ไม่กล้า ก็ไม่มีวันเดินหน้า
 - อย่ากลัวที่จะก้าวไปช้าๆ จงกลัวที่จะอยู่นิ่งเฉย
 - คนเราแก้อดีตไม่ได้ แต่อาจเปลี่ยนอนาคตได้
 - ความล้มเหลวที่สุด คือการไม่กล้าแม้แต่จะลองทำ
8. การใช้สำนวนสุภาษิตอย่างมีประสิทธิภาพควรเป็นไปตามข้อใด
- ใช้ได้ตรงตามหน้าที่
 - ใช้ได้ตรงตามความหมาย
 - ใช้ได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย
 - ใช้ได้ตรงตามระดับภาษา
9. “ถ้าทำอะไรรุนแรงคนไม่เกรงใจ แต่ถ้าพูดจาอ่อนหวานคนจะทั้งรักทั้งเกรง” ตรงกับสำนวนใด
- ปากว่าตาขยิบ
 - มือถือสากรปากถือศีล
 - น้ำร้อนปลาเป็นน้ำเย็นปลาตาย
 - ปากหวานปานชะเอม ใจเค็มเหมือนเกลือ
10. ข้อใดมีความหมายต่างจาก “เอาหูไปนาเอาตาไปไร่”
- ปล่อยปละละเลย
 - ไม่ลงมือทำงาน
 - ไม่เอาจริงเอาจัง
 - สร้างทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น

เฉลย

1. ก	2. ง	3. ข	4. ก	5. ง
6. ข	7. ค	8.ค	9. ค	10.ข

บรรณานุกรม

บทที่ 1 ความรู้พื้นฐานทางภาษา

เสียงในภาษาไทย

ครูบ้านนอก <http://www.kroobannok.com/1684>

<https://sites.google.com/site/khwamruphasathai/home/seiyng-ni-phasathai>

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สารัตถสัมพันธ์ เล่มที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หนังสือเรียนภาษาไทย ท 203 ท 204 หลักภาษาไทย เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หนังสือเรียนภาษาไทย ท 305 ท 306 หลักภาษาไทย เล่ม 3. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

ประวีณา มีชอบธรรม. (2544). ภาษาไทย (บังคับ). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์หนังสือเมืองไทย.

พรทิพย์ แฟงสุด. (2544). รวมหลักภาษาไทย ม.ต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

ยศ พันธ์สรณ์. (2536). ภาษาไทย ม.ต้น (ฉบับเตรียมสอบ). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด.

วสุณี รักษาจันทร์. หลักภาษาไทย ม.1. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์เดอะบุคส์ จำกัด.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp> ศูนย์สารสนเทศราชบัณฑิตยสถาน

การสร้างคำตามหลักเกณฑ์ของภาษาการเขียนตัวเลขไทย

<https://sites.google.com/site/khruhelimchwnreyn/ka-rsr> ครูเหลิมชวนเรียน

http://www.st.ac.th/bhatips/gra_thai.htm

บรรจบ พันธุเมธา, ศ.ดร. ลักษณะภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาคตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2540 หน้า 62 - 90

การอ่านตามหลักเกณฑ์ทางภาษาบริบทและมารยาทในการอ่าน

หน้า 1-9 หนังสือภาษาไทย ม.ต้น

หลักเกณฑ์และมารยาทในการฟัง

หน้า 10-17 ไฟล์หนังสือภาษาไทย ม.ต้น

หลักเกณฑ์พิจารณาคุณค่าของหนังสือ

<http://www.st.ac.th/bhatips/tip49/reading1.html>

หลักและวิธีการแต่งบทร้อยกรอง. <http://www.tangklon.com/>

บทที่ 2 พัฒนาทักษะภาษา

คำและหน้าที่ของคำในภาษาไทย. <http://www.thaigoodview.com/node/145615>

หลักและวิธีการแต่งบทร้อยกรอง

http://www.truelookpanya.com/new/cms_detail/knowledge/2611-00/

<http://www.tangklon.com/>

เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ. ภาษาไทย ป.6. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

http://www.truelookpanya.com/new/cms_detail/knowledge/2611-00/

วรรณคดีและวรรณกรรม

<http://นิทาน.rakjung.com/>

www.kidsza.com

<https://th.wikipedia.org>

www.gotoknow.org

<https://sites.google.com/site/chaipon4256/khwam-ru-keiyw-kab-kar-kheiy-bth-beuxng-tn>

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ (น.ม.ส.) **กนกนคร.พระนคร** : คลังวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 3, 2510. 204 หน้า การศึกษานอกโรงเรียน, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. **ชุดการเรียนรู้ทางไกล**

ฉันทลักษณ์ : ร้อยกรองไทย - หน้บ้านจอมยุทธ์ www.baanjomuyut.com > ห้องสมุด

เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย ๔ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **ประเภท**

วรรณคดี. 2558. <https://sites.google.com/site/hxngreiykhrukeux/phumipayya-thiy/wrnkhdi/prapheth-khxng-wrnkhdi>. 1 ตุลาคม 2558

ประเทือง สุขแสง. **การเขียนบทความ**. 2558. <https://www.gotoknow.org/posts/313793>. 1 ตุลาคม 2558

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **ชีวประวัติ**. <https://th.wikipedia.org/wiki/.1> ตุลาคม 2558

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **วรรณคดี**. <https://th.wikipedia.org/wiki/.1> ตุลาคม 2558

ประพันธ์ เรื่องณรงค์และคณะ. **กลุ่มสาระภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)**. กรุงเทพมหานคร : ประสานมิตร, 2546.

พิชิต อัครนิมิต. **วรรณกรรมไทยสมัยสุโขทัย - กรุงศรีอยุธยา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๖.

ฐะปะนีย์ นาครทรรพและคณะ. **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระภาษาไทย ภาษาไทย ม.4 เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2546.

เสนีย์ วิลาวรรณและคณะ. **ประวัติวรรณคดี 1**. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2542.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายวิษระ	พันธุ์ผจญ	ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอสันกำแพง	
นางณิรนุช	คันธา	ครูชำนาญการพิเศษ	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางสาวขวัญฤทัย	ไชยวงศ์หลัง	ครู	กศน.อำเภอสันกำแพง

ข้อมูล/เรียบเรียง

นางเพ็ญศรี	ต้อนรับ	ครูอาสาสมัคร	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางสาวลำดวน	อะนุจา	ครูอาสาสมัคร	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางสาวสุทธิดาภรณ์	เดชวงศ์ญา	ครูอาสาสมัคร	กศน.อำเภอสันกำแพง
นายสุรพันธ์	เสนอุ้น	ครูอาสาสมัคร	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางสาวอัจฉรา	ศรียาบ	ครูอาสาสมัคร	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางสาวอรนิตย์	กันธพรหม	หัวหน้า กศน.ตำบลออนใต้	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางไมล์ลา	ชัตริรัตน์	หัวหน้า กศน.ตำบลสันกำแพง	กศน.อำเภอสันกำแพง
นายสกล	ศรีนา	หัวหน้า กศน.ตำบลบวกก้าง	กศน.อำเภอสันกำแพง
นายเจตนา	จันทร์ตาเงิน	หัวหน้า กศน.ตำบลร่องวัวแดง	กศน.อำเภอสันกำแพง
นายกำพล	ภินทรณ์	หัวหน้า กศน.ตำบลห้วยทราย	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางอุษณา	ฤดีใจ	หัวหน้า กศน.ตำบลตันเปา	กศน.อำเภอสันกำแพง
นายทง	อินทร์ตัน	หัวหน้า กศน.ตำบลสันกลาง	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางสาวสุพัตรา	มุลทะสิน	หัวหน้า กศน.ตำบลทรายมูล	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางสาวสายสุนีย์	สุทโททน	หัวหน้า กศน.ตำบลแม่ปูคา	กศน.อำเภอสันกำแพง
นายรัฐพล	เฉื่อยกลาง	หัวหน้า กศน.ตำบลแช่ช้าง	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางสาวรุจิรา	คันธา	นักวิชาการศึกษา	กศน.อำเภอสันกำแพง
นายโชคชัย	กันทะ	เจ้าหน้าที่ธุรการ	กศน.อำเภอสันกำแพง

บรรณาธิการ

นางสาวขวัญฤทัย	ไชยวงศ์หลัง	ครู	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางเพ็ญศรี	ต้อนรับ	ครูอาสาสมัคร	กศน.อำเภอสันกำแพง
นางสาวรุจิรา	คันธา	นักวิชาการศึกษา	กศน.อำเภอสันกำแพง

ผู้พิมพ์และออกแบบปก

นายสกล	ศรีนา	หัวหน้า กศน.ตำบลบวกก้าง	กศน.อำเภอสันกำแพง
--------	-------	-------------------------	-------------------

คณะกรรมการ/ปรับปรุงแก้ไข

ที่ปรึกษา

นายศุภกร	ศรีศักดิ์ดา	ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่
นางมีนา	กิตติขานนท์	รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่

คณะกรรมการ/ปรับปรุงแก้ไข

นางนิรมล	บุญชู	ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอไชยปราการ	ประธานกรรมการ	
นางจุฑามาศ	วงศ์ศิริ	ครูชำนาญการพิเศษ	กศน.อำเภอแม่อริม	กรรมการ
นางวันนีย์	พัฒน์นัยกานต์	ครูชำนาญการพิเศษ	กศน.อำเภอหางดง	กรรมการ
นางจารวี	มะโนวงศ์	ครูชำนาญการ	กศน.อำเภอดอยสะเก็ด	กรรมการ
นางนิชาภา	สลักจิตร	ครูชำนาญการ	กศน.อำเภอแม่แตง	กรรมการ
นางพิมพ์ใจ	โนจ๊ะ	ครู คศ.1	กศน.อำเภอแม่วาง	กรรมการ
นางยุพิน	คำวัน	ครู คศ.1	กศน.อำเภอฮอด	กรรมการ
นางสาววริยาภรณ์	นามวงศ์พรหม	ครู กศน.ตำบล	กศน.อำเภอเมือง	กรรมการ
นางเบญจพรรณ	ปันกำ	ครู กศน.ตำบล	กศน.อำเภอแม่อริม	กรรมการ
นายศรัณย์ภัทร	จักรแก้ว	ครู กศน.ตำบล	กศน.อำเภอแม่แตง	กรรมการ
นางสาวณัฐกฤตา	มะณีแสน	ครู กศน.ตำบล	กศน.อำเภอดอยสะเก็ด	กรรมการ
นางสาวณัฐมน	บุญเทียม	ครู กศน.ตำบล	กศน.อำเภอเชียงดาว	กรรมการ
นางโยธกา	ธีระวาสน์	ครูอาสาฯ	กศน.อำเภอดอยสะเก็ด	กรรมการ
นางสาวภาสินี	สิงห์รัตนพันธุ์	บรรณารักษ์	สำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่	กรรมการ

และเลขานุการ

และเลขานุการ